Renovatum a. 1932 per Johannem Wyżga (K.D)

Cztery fragmenty (2 na początku i 2 na końcu) wylepiane z wyklejek, które znajdowały się na okładkach.

Et si subtrahi bene est nomen quod reddit su
ppositum verbo ergo est vox signa ad placitum ga
tz diffinitionem nominis per hoc unde nomen est
vox [illegible] pz dicit ad illud respondetur
nomen capitur tripliciter secundum quod [illegible] et magis
[illegible] commune [illegible] est illud quod reddit su
ppositum verbo personali sive accipiatur materialiter
sive [illegible] et sic omnis dictio potest esse nomen
ut sola [illegible] ut quantio ut [illegible] omnia
[illegible] possunt esse nomina [illegible] est [illegible]
[illegible] est non quantio est nomen si [illegible] suppo
nit sicut [illegible] est [illegible] quod [illegible]
[illegible] est nomen ut in illa propositione ad est [illegible]
ibi [illegible] est nomen et non [illegible] si [illegible]
positum in alia propositione est [illegible] ut [illegible] ad [illegible]
[illegible] alio capitur [illegible] pro illo quod sicut po
situm potest reddere suppositum verbo [illegible] illo
modo [illegible] non sunt nomina nec possunt esse
nomina secundum nominum impositionem tertio capitur
magis [illegible] pro eo nomine quod sicut sumpta potest

est proposicio vera ibi totum scriptum supponit materialiter
quia supponit pro voce et ad quod non
imponitur ad significandum et tamen contingit quod
tam scriptum quam prolatum cuiuslibet copulata illius
proposicionis supponit personaliter quia alias proposicio
esset falsa. Nota quod aliquando aliqua proposicio
supponit materialiter pro sibi simili in voce
vel in scripto et est proposicio vera quod patet quia
si scriptum pro scripto supponeret esset pro-
posicio falsa ut albinus [illegible] quod
scriptum supponeret pro se ipso quia quod
esset proposicio falsa quia in proposicione scriptum est
falsum et supponit pro illo tamen albinus
ut est additum in alia proposicione captum ad
ultimum scribit in illa agunt ab eventu.
Tercio quod aliquando possunt supponere
materialiter quamvis numquam impositi sunt ad
significandum ut in istis proposicionibus
bu est vox ibi scriptum supponit materialiter
et tamen non est vox significativa

sic tibi placeat? ... violata [illegible]
[illegible] et que te ... multa dea
... [illegible]
Et tamen [illegible] ...
[illegible] ... amor violare ...
Ne possit magno ... malo
[illegible] ... ut volunt nostro
[illegible] ... omnis

Sacerdos
Tibullus

vivit et [illegible] ... [illegible]
... victrices ... Messalla [illegible]
[illegible] ... [illegible]
Non sine me est tibi partus honos Tarbella Pyrene
testis et Oceani litora Santonici.
Testis Arar Rhodanusque celer magnusque Garunna
Carnuti et flavi caerula lympha Liger.
An te Cydne canam tacitis qui leniter undis
caeruleus placidis per vada serpis aquis

A re · i ducat bl dos offert m
pde casse ca uss
Quat sfeugo [illegible] ... colat
Insidiat [illegible] commass [illegible] uocauit
extendit tuta
Iam mihi tendit casses [illegible] dcha [illegible]
Hesperique tacita callida nocte fenet

[illegible]

[illegible]

Necesse est hominem rectorem et gubernatorem civitatis seu policie dare ad mensuram [illegible] ... [illegible] et [illegible] ... et [illegible] ... hostium [illegible]

Item [illegible] et [illegible] ... quam [illegible] ... policie ... et [illegible] ... [illegible]

[illegible] seu [illegible]

Item [illegible] ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

546

2

Quoniam omnem civitatem videmus

communitatem quandam existentem et omnem communitatem

boni alicuius gratia institutam, eius enim

videtur boni gratia omnia operantur omnes

[illegible]

Manifestum quod omnes bonum aliquod coniectant. Maxime autem

principalissimum omnium, omnium maxime principalis et omnes alias circum-

[illegible]

[illegible]

placentem. Hec autem est que vocatur civitas et communitas politica.

[illegible]

Quicumque ergo putant politicum et regale et yconomicum

et despoticum idem non bene dicunt; multitudine enim et pau-

citate putant differre sed non specie unumquodque. Ut quidem

paucorum patrem familias, si autem plurium yconomicum,

si autem adhuc plurium politicum aut regale, tamquam nichil differ-

entem magnam domum et parvam civitatem. Et politicum

et regale, quando quidem ipse presit regale, quando autem secundum

sermones disciplinae talis secundum partem principans et subiectus politicum.

[illegible]

[illegible]

Sicut autem et in aliis manifestum autem erit quod dicitur intendentibus secundum subiectam methodum; sicut enim in aliis compositum usque ad incomposita necesse dividere, haec enim minimae partes totius, et civitatem ex quibus componitur considerantes videbimus et de his magis quid differunt ab invicem et si quid artificiale contingit accipere circa unumquodque dictorum; si quis utique a principio res nascentes videat quemadmodum et in aliis et in his optime utique sic speculabitur.

[illegible]

Necesse itaque primum combinari non possibiles esse sine invicem ut feminam et masculum generationis gratia; et hoc non ex electione sed sicut in aliis animalibus et plantis naturale appetere quale ipsum tale derelinquere alterum; principans autem et subiectum natura propter salutem; quod quidem enim potest mente providere principans natura et dominans natura; quod autem potest haec corpore facere subiectum et natura servum.

[illegible]

Natura quidem igitur distinguuntur femina et servus. Nichil enim natura facit tale quale cuprifabri Delphicum gladium pauperes, sed unum ad unum. Sic enim utique perficietur optime organorum unumquodque non multis operibus sed uni serviens.

Inter barbaros autem femina et servus eundem habent ordinem. Causa autem quia natura principans non habent, sed fit communicatio ipsorum serve et servi. Propter quod dicunt poete barbaris quidem grecos principari congruum, tamquam idem natura barbarum et servum.

[illegible]

Ex his quidam [illegible] dualibus civitatibus / domus prima et recte [illegible]

Leucadius dixit particianus / domum quidam praeeminente

[illegible] et bove aratos / Bos non promiscuis paup[illegible]

[illegible]

Anomeum quidam vero dicunt constituta civitatis triginta natis / domus

quas kalendas quidam vocat amosiphios / epymeni[illegible]

des aut [illegible] omokampinos

[illegible]

Ex pluribus aut domibus conciata [illegible] una / non [illegible]

[illegible] / mapie aut videtur triginta natis [illegible]

[illegible]

domum esse / quos vocant quidam collactaneos pueros

et pueros puerorum. propter quod et primo regi regebantur civita-

tes et nunc adhuc gentes. ex subiectis enim regi convenerunt. omnis enim

domus regitur a senissimo. quare et vicinie propter cognationem. et hoc

est quod dicit Homerus / leges statuit unusquisque pueris

et uxoribus / dispersi enim et sic antiquitus habitabant

et deos autem propter hoc omnes dicunt regi, quia et ipsi hii quidem

adhuc et nunc, hii autem antiquitus regebantur / sicut autem

et species sibi ipsis assimilant homines, sic et vitas deorum

[illegible]

Quecumque [illegible] differunt [illegible]

[illegible]

Quecumque dicuntur organa factiva organa sunt, res possessa autem activum. Ex pectine quidem enim alterum aliquid fit preter usum ipsius, ex vestitu autem et lecto usus solum. Adhuc autem quoniam differunt factio specie et actio et indigent ambe organis, necesse et hec eandem habere differentiam. Vita autem actio, non factio est. Propter quod et servus minister eorum que ad actionem. Res possessa dicitur quemadmodum et pars. Pars enim non solum alterius est pars, sed et simpliciter alterius. Similiter autem et res possessa. Propter quod dispotes quidem servi dispotes solum, illius autem non est; servus autem non solum dispotis servus est, sed et omnino illius. Quecumque quidem igitur natura servi et que virtus, ex hiis manifestum. Qui enim non sui ipsius natura sed alterius homo est, iste natura servus est. Alterius autem est homo quicumque res possessa aut servus est. Res possessa autem organum activum et separatum.

Iuxta [illegible] [illegible] organa [illegible] organorum [illegible] activum [illegible]

[illegible]

Secundum ca. 3m

Utrum autem est aliquis natura talis aut non

Et utrum dignius et iustius alicui servire aut non

Sed omnis servitus preter naturam est post hec considerandum

[illegible]

Non difficile autem et ratione contemplari et ex factis addiscere

Principari enim et subici non solum necessariorum sed

et expedientium est et statim ex nativitate quedam segregata

sunt hec quidem ad subici hec autem ad principari Et species multe

et subiectorum sunt et principantium et semper melior principatus

qui meliorum subditorum puta hominis quam bestie Opus enim

efficitur a melioribus melius opus Ubi autem hoc quidem

principatur hoc autem subditur est aliquod horum opus

[illegible]

[illegible commentary]

Et prius itaque civitas quam domus et unusquisque nostrum est.

Totum enim prius necesse est esse parte. Interempto enim toto

non erit pes neque manus nisi equivoce, ut si quis dicat

lapideam. Corrupta enim erit talis. Omnia autem opere diffi-

nita sunt et virtute, quare ita non talia existentia non

dicendum eadem esse sed equivoca. Quod quidem igitur civitas

et natura et prior quam unusquisque manifestum. Si enim non per se sufficiens

unusquisque segregatus, similiter aliis partibus se habebit ad totum.

Non potens autem communicare aut nullo indigens propter per se

sufficientiam nulla pars civitatis, quare aut bestia aut deus.

[illegible commentary]

Natura quidem igitur impetus in omnibus ad talem communitatem. Qui autem primus

instituit maximorum bonorum causa. Sicut enim et perfectum optimum animalium

homo est, sic et separatum a lege et iustitia pessimum omnium. Sevissima

enim iniustitia habens arma. Homo autem habens arma nascitur

prudentia et virtute quibus ad contraria est uti maxime. Propter quod

scelestissimum et silvestrissimum sine virtute et ad venerea

[illegible commentary]

et voracitatem pessimum. Iniustitia autem civile. Dyke enim civilis

communitatis ordo est. Dyke autem iusti iudicium.

[illegible commentary]

Quoniam autem manifestum ex quibus partibus civi-

tas constat, necessarium primum de yconomia dicere.

Omnis enim componitur civitas ex domibus. Domus autem partes

ex quibus rursum domus instituta est. Domus autem perfecta

ex servis et liberis. Cum autem in minimis primum unumquodque

querendum, prime autem et minime partes domus dominus et

servus, maritus et uxor, et pater et filii, de tribus utique

considerandum erit quid unumquodque et quale oportet esse.

Hec autem sunt despotica et nuptialis, innominata enim

femine et viri coniunctio, teknopoietica et tertia

[illegible commentary]

[illegible commentary, 3 lines]

7

ut et notata ipsis nominibus. Sunt autem hec tres quas diximus.

Est autem quedam pars que videtur hiis quidem esse yconomia,

hiis autem maxima pars ipsius; quomodo autem se habet considerandum.

Dico autem de vocata crismatistica. Primum autem de despotica

et servo dicamus, ut et que ad necessariam oportunitatem videamus,

et ut utique si quid ad sciendum de ipsis poterimus accipere

melius nunc opinatis. Hiis quidem enim videtur scientia quedam esse

despotica et eadem yconomia et despotica et pollitica et

regnativa, sicut diximus incipientes. Hiis autem preter naturam

despotizare; lege enim hunc quidem servum esse, hunc quidem

liberum, natura autem nichil differre. Propter quod neque iustum, violentum enim.

[illegible commentary, approx. 27 lines]

Quoniam igitur possessio pars domus est et possessiva pars yco-

nomie (sine necessariis enim impossibile et vivere et bene vivere), quemadmodum autem

[illegible commentary, approx. 7 lines]

determinatis artibus necessarium utique erit existere convenientia organa si debeat perfici opus sic et yconomico

[illegible]

Organorum autem hec quidem inanimata hec autem animata velud gubernatori gubernaculum quidem inanimatum proreta autem animatum. Minister enim in organi specie artibus est. Sic et res possessa organum ad vitam est et possessio multitudo organorum est et minister res possessa animata et sicud organum ante organa omnis minister. Si enim poterat unumquodque organorum iussum et presenciens perficere suum opus quemadmodum que Dedali aiunt aut que Vulcani tripodas quos ait poeta spontaneos divinum subintrare agonem sic si pectines pectinarent per se et plectra citharizarent nichil utique opus esset architectoribus ministris neque dominis servis

[illegible]

Que autem ex pluribus vicis communitas perfecta, civitas, iam omnis habens terminum per se sufficientie ut consequens est dicere, facta quidem igitur vivendi gratia, existens autem gratia bene vivendi.

Propter quod omnis civitas natura est, siquidem et prime communitates. Finis enim ipsa illarum; natura autem finis est. Quale enim unumquodque est generatione perfecta, hanc dicimus naturam esse uniuscuiusque, puta hominis, equi, domus. Adhuc quod cuius gratia et finis optimum; per se sufficientia autem et finis et optimum.

Ex hiis igitur manifestum quod eorum que natura civitas est, et quod homo natura civile animal est; et qui incivilis propter naturam et non propter fortunam aut pravus est aut melior quam homo, et qui ab Homero maledictus insocialis, illegalis, scelestus. Simul enim natura talis et belli affectator, veluti sine iugo existens sicut in volatilibus.

[illegible]

Est autem civile animal homo omni ape et omni gregali animali magis palam. Nichil enim (ut aymus) frustra natura facit. Sermonem autem solus habet homo super alia. Vox quidem quod delectabilis et tristabilis est signum. Propter quod et aliis existit animalibus. Usque ad hoc enim natura eorum pervenit ut habeant sensum tristabile et delectabile et hec significare invicem. Sermo autem in ostendendo est conferens et nocivum, quare et iustum et iniustum. Hoc enim ad alia animalia hominibus proprium solum boni et mali, iusti et iniusti et aliorum sensum habere. Horum autem communicatio facit domum et civitatem.

[illegible]

Quecumque enim ex pluribus constituta sunt et fit unum aliquid quod sive ex continuis sive ex divisis in omnibus videtur principans et subiectum et hoc commune natura inest animatis etiam in quo participat vita est quoddam principatus puta armonie. Sed hec quidem forte magis exoterice sunt speculationis. Animal autem primum constat ex anima et corpore quorum hoc quidem principans est natura hoc autem subiectum. Oportet autem intendere in hiis que secundum naturam habent magis quod natura et non in corruptis. Propter quod et optime dispositum et secundum corpus et secundum animam hominem considerandum in quo hoc palam. Pestilentium enim et prave se habentium videbitur principari multotiens corpus anime propter prave et preter naturam habere.

[illegible]

Est quidem igitur sicut dicimus primum in animali contemplari et despoticum principatum et politicum. Anima quidem corpori dominatur despotico principatu, intellectus autem appetitui politico et regali. In quibus manifestum est quod secundum naturam et expediens

[illegible]

[illegible]

corpori regi ab anima et passibili parti ab intellectu et parte rationem habente; expediens est ex equo autem aut e contrario nocivum omnibus. Iterum in homine et in aliis animalibus similiter; mansueta quidem enim silvestribus digniora natura, hiis autem omnibus melius regi ab homine, adipiscuntur enim salutem sic. Adhuc autem masculum ad feminam natura hoc quidem melius, hoc autem deterius, et hoc quidem principans, hoc autem principatum. Eodem autem modo necesse est et in hominibus.

[illegible]

Quicumque quidem ergo tantum distant quantum anima a corpore et homo a bestia, disponuntur autem hunc modum quorumcumque est opus corporis usus, et hoc est ab ipsis optimum, isti quidem sunt natura servi, quibus melius est regi hoc principatu, si quidem et dictis. Est enim natura servus qui potest alterius esse, propter quod et alterius est, et communicans ratione tantum quantum ad sensum accipere, sed non habere. Alia autem animalia non rationi sentientia, sed passionibus serviunt. Et oportunitas variatur modicum; ad necessaria enim corpori auxilium fit ab ambobus, et a servis et a domesticis animalibus.

[illegible]

[illegible]

Hic est 2a pars [illegible] in qua philosophus [illegible] qui sunt natura servi et qui domini [illegible] [illegible]

10

Vult quidem igitur natura et corpora differentia facere que liberorum et servorum. Hec quidem fortia ad necessarium usum, hec autem recta et inutilia ad tales operationes, sed utilia ad civilem vitam. Hec autem et fit divisa ad bellicam operationem et pacificam. Accidit autem multotiens et contrarium, hos quidem corpora habere liberorum, hos autem animas. Quoniam hoc manifestum quod si tantum fiunt differentes corpore solum quantum deorum ymagines, subdeficientes omnes dicent utique dignos esse hiis servire. Si autem in corpore hoc verum, multo iustius hoc in anima determinatum. Sed non similiter facile videre pulcritudinem anime et corporis. Quod quidem igitur sunt natura quidam hii quidem liberi, hii autem servi, manifestum, quibus et expedit servire et iustum est.

Hic aptus ostendit quales sunt servi [illegible] [illegible]

[illegible commentary]

ymagines deorum

Quod autem et qui contraria dicunt quodam modo aliqualiter dicunt recte, non difficile videre. Dupliciter enim dicitur servire et servus. Est enim aliquis secundum legem servus et serviens. Lex enim promulgatio quedam est, in qua in bello superata superancium esse dicunt.

Hoc itaque iustum multi eorum qui in legibus quemadmodum rhetorem scribunt iniquorum, tamquam durum si quod vim inferre potens et secundum potenciam melioris erit servum et subditum quod violenciam passum est. Et hiis quidem sic videtur, hiis autem illo modo, et sapientum. Causa autem huius dubitationis et quod facit verba variari, quia modo aliquo virtus sortita subsidia violenciam pati potest maxime, et est semper superans in excessu boni alicuius, ut videatur non sine virtute esse violenciam.

[illegible] ... ut rhetora ... dicunt quod iustum [illegible] est ... quia non est iustum ... quod superati in bello sint servi ... dicunt quia ... potencia possit violenciam inferre ... qui est melior ... qui est principal[is] ... et melior ... ille qui superat sit potencior ... superare meliorem. Alii autem sapientes dicunt quod superatus in bello sit servus ... sit iustum quod superatus in bello sit servus ... in bello ... excessu alicuius boni ... sua violencia quam infert non videtur ... sine virtute ... fortitudine ... principaliter superat. Vel in laudem bellancium ... lex ... ut sic magis armet bellantes ... toti civitati ... aliquem meliorem superant ... lex ... debet ... ut sic bonum ... et mali puniantur ... [illegible]

Quod de iusto solucio est dubitacionis, propter hoc enim hiis quidem benivolencia videtur iustum esse, hiis autem ipsum hoc iustum meliorem principari. Quoniam si ponitur seorsum hiis verbis neque forte niché habent improbabile ... [illegible]

Quod autem et contraria ... quod illi qui dicunt ... dicunt ... quedam ... sit servus legalis et non autem naturalis ... aliquo modo dicunt. Et ... ostendit ... servus ... lege et iuste ... lege est ... ordinacio legis ut lex statuit quod victi et superati in bello sint servi superantibus et victoribus ... duo opiniones ... una est ... in legibus ... quod superati ... sint servi

alteri autem ut non oportet melius secundum virtutem principari et dominari

[illegible commentary]

Totaliter autem attendentes quidam ut putant ad iustum quoddam /
lex enim iustum quoddam / eam que secundum bellum servitutem ponunt
iustam / simul autem non aiunt / principium enim contingit non iustum esse
bellorum / et indignum servire nequaquam utique dicet aliquis servum
esse / si autem non accidet eos qui videntur nobilissimi esse servos esse
et ex servis si contingat venundari captos / propter quod ipsos non volunt
dicere servos / sed barbaros / Et quidem cum hoc dicunt nichil aliud que-
runt quam quod natura servum / quod quidem a principio diximus / necesse enim
est dicere aliquos esse hos quidem ubique servos / hos autem nusquam /
Eodem autem modo et de ingenuitate / ipsos quidem enim non solum
apud ipsos ingenuos sed et ubique putant / barbaros autem
domi solum tamquam sit aliquid / hoc quidem simpliciter ingenuum
et liberum / hoc autem non simpliciter / quemadmodum Theodecti elogia
inquit / Ex ambobus divinis progenitoribus radicibus
quis utique dignificabit dicere servum

[illegible commentary]

theodebiti elogia

[illegible commentary]

et venderentur filii eorum iuste servi / quia nascuntur ex servis / quamvis videtur velle quod superati in bello / non sunt servi vere servi / quia sic etiam quandoque nobiles contingit fieri servos quod est falsum / quod in graecis nollent hoc dici quod nobiles eorum capti in bello fiant servi simpliciter / sed barbari solum eorum capiuntur et sunt servi / et qui sic dicunt reducuntur ad dictum de naturali servitute / que est in barbaris ut dictum est supra / non autem in graecis nobilibus captis in bellis seu de bello / quia solum dicitur esse natura apud naturaliter esse quosdam dominos / et quosdam servos / Et subdit quod secundum eundem modum loquuntur graeci de ingenuitate id est de libertate sicut enim ipsi graeci nobiles sunt in ingenuitate non solum cum sunt apud sapientes sed cum sunt in propria domo / et statu et ubique terrarum / Sed barbari qui sunt naturaliter servi ut dictum est supra solum domi sunt liberi ut dictum est supra / et quod aliquando sunt naturaliter et sunt liberi / et in ingenui / scilicet qui sunt bene dispositi secundum mores / et alii secundum quid / scilicet barbari / Et confirmat per dictum poete qui in sua ethologia aliquando hoc elegia id est in tractatu de moribus hominum / dicit quod unus dignus reputabitur / quod addicatur servituti et cetera / qui processit ex utraque parte / scilicet ex patre et matre nobilissima divina progenie secundum errorem gentilium qui principes magnos deos vocabant

Cum autem hec dicunt / nichil aliud quam virtute et malicia determinant servum et liberum / et nobiles et ignobiles / dignificant enim quemadmodum ex homine hominem / ex bestiis fieri bestiam / sic et ex bonis bonum / Natura autem vult quidem hoc facere multotiens non tamen potest /

In ista parte ostendit / quare aliud quam supra dictum est sit intelligendum / quod illi qui sunt hoc intenderunt quod libertas et servitus nobilitas et ignobilitas determinant secundum virtutem et malitiam / ita quod illi qui sunt virtuosi ut dictum est / sunt liberi et nobiles / qui autem sunt viciosi ut dictum est / sunt servi et ignobiles / Et hoc ideo quia hos reputant dignum / quod sicut ex homine fit homo et ex bove fit bos sic ex bonis viris procedunt boni filii / et ex malis processit nobilitas de filiis bonorum honorarum / tamen plures patribus in bonitate et virtute / Et ipsa natura ad hoc inclinat quod ex bonis faciat bonos / sed tamen ut in pluribus deficit / sic quod ex parentibus bene dispositis in virtute nascuntur quandoque filii male dispositi ad virtutem / et sic si bonorum parentum filii sunt boni et filii erunt nobiles secundum opera et virtutes / Si autem sunt mali ipsi sunt secundum opera et mores sine nobilitate /

Quod quidem igitur habet quandam rationem dubitatio / et non sunt hii quidem natura servi hii autem liberi palam / et quod in quibusdam determinatum est quod tale quorum quidem huic expedit servire / huic autem dominari et iustum est et oportet hos quidem subici / hos autem principari quo nati sunt principatu principari / quare et despotizare / male autem inutiliter est ambobus /

Idem enim expedit parti et toti et corpori et anime. Servus autem pars quedam domini, velud animatum aliquid corporis, separata autem pars. Propter quod et expediens aliquid est et amicitia servo et domino ad invicem, hiis qui natura tales dignificati. Hiis autem qui non secundum hunc modum, sed secundum legem et violentiam passis contrarium.

Hic primus ponit differentiam inter servum naturalem et servum legalem servo ad servitium [illegible] et post dicit differentiam et primo epilogando dicit quod dictum quod sicut manifesta est [illegible] quandoque [illegible] quod quidem libertatis et servitutis distantias non est secundum naturam sed quandoque [illegible] secundum leges, sed in quibusdam distinguuntur secundum naturam, et tunc post dicit quod utile servo secundum leges [illegible] naturali servo domino naturali, et est idem expedit domino naturali ut dicat servum naturalem quod hoc expediat primo [illegible] probat et est quedam separata [illegible] tam domino quam servo naturali expedit ut dominus regat servum et servus serviat domino. Probatur: idem expedit toti et parti, corpori et anime; sed servus est pars domini, non coniuncta sed separata; unde servo naturali expedit ut regatur a domino, quod utrique expedit; sed servus naturalis ut serviat domino naturali et domino ut regat et dirigat servum. Secundo probat quia pars et totum communicant in bonis et in malis, et quod dixit quod servus sit pars domini intelligitur quod est pars, quia sicut pars obedit toti sic et servus domino, et quia est quedam differentia inter servum naturalem et servum legalem et est quod servo naturali expedit ut serviat domino, et non expedit servo legali, et hoc apparet ex secunda differentia, que est ista: servus naturalis [illegible] est amicitia, sed inter servum legalem et eum qui prevalet in bello non est amicitia, probatur quia captivus reputat se iniuriam [illegible] captivus passus, et hec est causa quare non expedit quod tales servi serviant domino, quia semper [illegible] quia contra voluntatem contrariam voluntati domini et nullam amicitiam, et propter hoc tales servi ut fecit [illegible] in carcere vel custodiuntur ad laborandum vel aliquo vinculo deputantur ad laborandum.

Manifestum autem et ex hiis quoniam non idem est despotica et politica, neque omnes ad invicem principatus, sicut quidam aiunt. Hec quidem enim liberorum natura, hec autem servorum est, et yconomica quidem monarchia (ab uno enim regitur omnis domus), politica autem liberorum et equalium principatus.

Hic est tertia particula principalis in qua solvit questionem que querit an principatus despoticus differat secundum speciem, et continet duas particulas, in prima dicit quod principatus distinguuntur et [illegible] quod non omnes principatus sunt idem, et est differentia specifica [illegible] sic est principatus despoticus est servorum secundum naturam, sed principatus politicus est liberorum ad equales [illegible] sunt idem, quod quia ut dominus melior subditis melior est principatus [illegible] principatus politicus, et yconomicus est principatus politicus est liberorum et equalium, sed yconomicus est unius domini in quo sunt servi, uxor et filii, et quia yconomica est monarchia in domo continet unus senior continuitatem principatus ab uno enim [illegible] regitur omnis domus [illegible] principatus [illegible] politicus est [illegible] equalitate est continuatio ita quod quilibet principatur unus circa alios. Nota monarchia prout est [illegible] continet sub se omnes principatus, et est tunc unus sine continuatione per totam vitam principatur in monarchia autem domus [illegible] sunt principatus, scilicet domini ad servum, et viri ad uxorem, et patris ad filium, et omnes isti concurrunt in [illegible] [illegible], et sic est monarchia [illegible]

[illegible]

Despotes quidem igitur non dicitur secundum scientiam sed eo quod talis sit similiter
autem et servus et liber. Scientia autem utique erit et despotica et
servilis. Servilis quidem qualem quidem qui in Syracusis eru-
divit. Ibi enim accipiens quis precium docebat ancillaria
ministeria pueros. Erit autem utique et ad plus horum disciplina
velud pulmentaria et alia talia genera ministrationis. Sunt enim
alia aliis hec quidem honorabiliora opera hec autem necessaria. Et
secundum proverbium servus ante servum dominus ante dominum. Tales quidem igitur
omnes similes scientie sunt. Despotica autem scientia est que est usiva
servorum. Despotes enim non in possidendo servos sed in utendo
eis. Est autem hec scientia nichil magnum habens neque venerabile.
Que enim servum oportet scire facere illud oportet hec scire precipere. Propter quod
quibuscumque potestas est ut non ipsi malo patiantur procurator
accipit hunc honorem ipsi autem civiliter vivunt aut philosophantur.
Acquisitiva autem altera ab utrisque his velud que iusta
bellica quedam existens aut venativa. De servo quidem igitur et
domino determinatum sit hoc modo. (et 29 textus)

Hec est sexta particula 29 partis in qua [illegible]

[illegible]

13

[D]aliter aut de omni possessione et pecu-
niativa complacabimus rem subinductam modo
cum quidem et servus possessionis pars quedam erit.
Primo quidem dubitabit aliquis utrum pecuniativa eadem sit yconomice
aut pars quedam aut subministrativa et si subministrativa utrum ut
pectinifactiva textili aut sicut erearia statuifactive.
Non enim similiter subministrant. Sed hec quidem organa exhibet, hec
aut materiam. Dico aut materiam quod supponitur ex quo aliquid
perficitur opus, puta textori quidem lanam, statuifice aut es.
Et quod quidem non eadem yconomica pecuniative palam. Huius
quidem enim acquirere, huius aut uti. Quis enim erit qui utitur
hiis que in domo preter yconomicam. Utrum aut pars ipsius
est quedam an altera species habet dubitationem. Si enim est pecuni-
ative videre unde pecunie et acquisitio erit, possessio aut multas
complectitur partes et divicias. Itaque primum agricultiva utrum pars
quedam pecuniative aut alterum quoddam genus et universaliter que circa alimentum
cura et acquisitio.

[illegible]

2

[illegible]

Species multe ciborum, propter quod et multe vite et animalium et
hominum sunt. Non enim possibile vivere sine cibis. Quare differentie ciborum
vitas fecerunt differentes animalium. Bestiarum enim hee quidem gregalia
hee autem disperse sunt, quecumque expedit ad cibum ipsis. Propter quod hee quidem
carnivora hee autem fructivora hee autem omnivora ipsarum sunt.
Itaque ad desidias et electionem horum vitas ipsarum determinavit
natura. Quoniam autem non idem unicuique delectabile secundum naturam sed altera alteris,
et ipsorum carnivororum et fructivororum vite ad invicem distant. Similiter
autem et hominum. Multum enim differunt horum vite. Otiosissimi quidem igitur
pastorales sunt; qui enim a domesticis animalibus sine
labore fit nutrimentum vacantibus. Necessario autem existente transmutari pecoribus
propter pascua, et ipsi coguntur consequi tamquam agriculturam viventem
colentes. Alii autem ex venatione vivunt, et venatione alii alia,
puta hii quidem latrocinio, hii autem piscatione, quicumque
stagna et paludes et fluvios et mare tale habitant, hii autem
ex avibus aut bestiis silvestribus. Plurimum autem genus hominum ex
terra vivit et domesticis fructibus. Vite quidem igitur fere tot sunt
quecumque sponte nata habent elaborationem et non per commutationem
et negotiationem faciunt alimentum: pastoralis, furativa et piscativa,
venatica. Alii autem et mixtim ex his delectabiliter vivunt,
supplentes defectissimam vitam qua sunt deficientes ad per se sufficien-
tiam, puta hii quidem pastoralem simul et furativam, hii autem agriculturam
et venativam. Similiter autem et circa alias; quomodocumque et oportunitas
compellat, hoc modo degunt.

[illegible]

[illegible] animalia cum gregalia sunt quoniam cibum quod toti congregationi sufficiat et industriam sive facultatem ad hoc habent; animalia autem dispersa sunt solitarie volantia et predicantia et hec est causa quia sibi solis congregant [illegible] hec sunt [illegible] hic sufficientiam venationem et predationem ut sibi sufficiat ad vitam [illegible] ordinem [illegible] alterius ordinem ne sibi deditum [illegible] sibi expedit ad cibum [illegible] de sollicitudine vite quo providerat vite natura

Et sicut videmus quod quedam bestie vivunt congregate in unum et que dispersa [illegible] ad cibum ipsarum, que scilicet sunt animalifaga id est alia comedentia, et quedam fructifaga et quedam omnifaga, id est diversa comedentia, et ita natura distinxit vitas earum [illegible] quos eligunt [illegible] et [illegible] vivunt in desideria vel in [illegible] quia non [illegible] delectabile [illegible] sed quia non omnia que [illegible] carnes vel fructus [illegible] delectant [illegible] alia fructus vel carnes [illegible] vitam [illegible] vite quidam [illegible] quasi [illegible] vivunt [illegible] qui ex [illegible] quos pascunt vivunt quasi colentes agrum vivunt et transferentes se de loco ad locum cum [illegible] ad quibus [illegible] alii [illegible] sunt qui vivunt de lacte. Alii autem homines vivunt ex preda et hoc vel latronando [illegible] vel piscando pisces [illegible] vel venando aves et alia silvestria. Plurimi autem genus hominum vivunt ex terra nascentibus et domesticis fructibus et [illegible] cibum elaboratum. Alii autem ut delectabilius vivant simul [illegible] pascualem vitam cum [illegible]. Alii agriculturam et venationem ut sufficiant [illegible] vivunt autem vite [illegible] elaboratam aut [illegible] aut [illegible] pascualem, piscativam, venativam [illegible]

Talis quidem igitur acquisitio ab ipsa videtur natura data omnibus, sicut secundum primam generationem mox, sic et perfectis. Et enim secundum eam que a principio generationem hec quidem animalium coexpariunt tantum alimentum ut sufficiens sit quousque utique possit ipsum sibi ipsi acquirere quod generatum est, velud quecumque ~~vermificant~~ indificant aut ovificant; quecumque autem animalificant propter generationem habent cibum in se ipsis ad tempus, vocatam lactis naturam. Quare similiter palam quia et generatis existimandum plantas animalium gratia esse et alia animalia hominum gratia, domestica quidem et propter usum et propter cibum, silvestrium autem si non omnia, tamen plurima cibi et alterius auxilii gratia, ut et vestis et alia organa fiant ex ipsis. Si igitur natura nichil neque imperfectum facit neque frustra, necessarium hominum gratia ipsa omnia fecisse naturam. Propter quod et bellica natura acquisitiva aliqualiter erit; predativa enim pars ipsius qua oportet uti et ad bestias et ad homines quicumque nati subici non volunt, tamquam natura iustum existens hoc bellum.

Hic est finis prime particule [illegible] ars acquisitiva cibi est naturalis et hec est [illegible] quedam aliqua acq[illegible]

[illegible]

Una quidem igitur species possessive secundum naturam yconomice pars est, quam oportet aut existere aut acquirere ipsam ut existat quarum est thezaurizatio rerum ad vitam necessariarum et utilium in communicationem civitatis aut domus et videntur vere divicie ex hiis esse.

[illegible]

Possessionis enim talis per se sufficientia ad bonam vitam non infinita est sicut Solon inquit poetizans: Diviciarum nullus terminus positus viris. Positus enim est quemadmodum aliis artibus, nullum enim organum infinitum nullius est artis neque multitudine neque magnitudine. Divicie autem organorum multitudo sunt yconomicorum et politicorum. Quod quidem igitur est quedam possessiva secundum naturam yconomis et politicis et propter quam causam palam.

[illegible]

Est autem genus aliud possessive quam maxime vocant et iustum ipsum vocare pecuniativam propter quam nullus videtur terminus esse divitiarum et possessionis, quam ut unam et eandem dicunt multi predicte propter vicinitatem. Est autem nec eadem dicte nec longe posita. Est autem hec quidem natura, hec autem non natura ipsarum, sed per experientiam quandam et artem fit magis.

[illegible]

Sumamus autem de ipsa principium hinc. Uniuscuiusque rei duplex usus est, ambo autem per se, sed non similiter per se, sed hic quidem proprius, hic autem non proprius rei, puta calciamenti calciatio et commutatio. Ambo enim calciamenti usus; et enim commutans cum eo qui indiget calciamento pro numismate aut cibo utitur calciamento in quantum calciamentum, sed non proprio usu; non enim commutationis gratia factum est. Eodem autem modo se habet et de aliis possessionibus. Est enim permutativa omnium, incipiens primum quidem ab eo quod secundum naturam, eo quod hec quidem plura, hec autem pauciora sufficientibus habent homines. Quare et palam quod non est secundum naturam pecuniativa campsoria; quantum enim sufficiens ipsis, necessarium erat facere commutationem.

[illegible]

[illegible]

In prima quidem igitur communitate (hoc autem est domus) manifestum quod nullum est opus ipsius, sed iam amplius communitate existente. Hii quidem enim ipsorum communicabant omnibus, hii autem separati multis rursus et aliis, quorum secundum indigentias necesse fieri retributiones, quemadmodum adhuc faciunt multe barbarorum nationes secundum commutationem. Ipsa enim utilia ad ipsa commutant ad plus autem nichil, puta vinum ad triticum dantes et accipientes, et aliorum talium unumquodque.

Talis quidem igitur commutativa neque preter naturam neque pecuniative est species ulla; in repletionem enim eius que secundum naturam per se sufficientie erat.

[illegible]

Ex hac tamen facta est illa secundum rationem, magis enim peregrina facta auxilia [illegible] quo indigebant et emittere quibus superabundabant, ex necessitate numismatis acquisitus est usus. Non enim facile portabile unumquodque secundum naturam necessariorum. Propter quod ad commutationes tale aliquid composuerunt ad se invicem dare et accipere quod utilium ens habebat utilitatem valde bene tractabilem ad vivere, puta ferrum et argentum et si quid tale alterum, primo quidem simpliciter determinatum magnitudine et pondere, postremo autem et caracterem imprimentibus ut absolvat a mensuratione ipsos. Caracter enim positus est quantitatis signum.

[illegible]

Factum igitur [illegible]

Facto igitur iam numismate ex necessaria commutatione altera species pecuniative facta est, campsoria, primo quidem simpliciter forte facta, deinde per experientiam iam artificialius, unde et quando transmutata plurimum faciet lucrum. Propter quod videtur pecuniativa maxime circa numisma esse, et opus ipsius posse considerare unde erit multitudo pecuniarum: factiva enim divitiarum et pecuniarum. Et enim divitias multotiens ponunt numismatis multitudinem, propterea quod circa hoc esse pecuniativam et campsoriam. Aliquando autem rursum deliramentum esse videtur numisma, et lex omnino, natura autem nihil, quia transpositis utentibus nullius dignum neque utile ad aliquid necessariorum est, et numismate dives multotiens indigebit necessario cibo: quamvis inconveniens esse tales divitias, quibus habundans fame peribit, quemadmodum et Midam illum fabulose dicunt propter insatiabilitatem desiderii omnibus sibi propositis aureis fieri. Propter quod quaerunt aliud aliquid divitias et pecuniativam, recte quaerentes. Est enim altera pecuniativa et divitiae quae secundum naturam, et haec quidem yconomica, campsoria autem factiva pecuniarum non omnino, sed per pecuniarum permutationem. Et videtur circa numisma haec esse: numisma enim elementum et finis commutationis est.

[illegible]

Et infinitatem divitie quam adhuc pecuniativa / ponit in me-
diatio ad sanare in infinitum est / et quelibet artium finis in infi-
nitum / quam maxime enim illum volunt facere / [illegible]

Factivarum autem que ad finem non infinitum / terminus enim quod finis omnibus
sic et huius pecuniative non est finis terminus / finis enim talis
divitie et pecuniarum possessio / yconomice autem non pe-
cuniative est terminus non enim hoc yconomice opus / [illegible]

Propter quod hic quidem videtur omnem divitiarum necessarium esse
terminum / quibus autem quam fiat videmus accidens contrarium / omnes
in infinitum augent pecunias ad usum / qui circa nummisma
Causa autem coniunctio ipsarum / variat in usu / eiusdem
opus utriusque pecuniative / eiusdem enim est usus acquisitio / sed
non eiusdem / sed huius quidem alius finis / huius autem augmentatio
finis / quare videtur quibusdam hoc esse yconomice opus /
et perseverant vel salvare oportere existimantes vel augere
nummismatum substantiam in infinitum / causa autem huius dispositionis
studere circa vivere sed non circa bene vivere / infinito igitur illa

17

concupiscentia existente et factiva infinita desiderant
Quicumque autem et bene vivere intendunt quod ad delectationes
corporales querunt / itaque quoniam et hoc in possessione videtur
existere / omnis conversatio circa acquisitionem pecuniarum est / et
altera species pecuniative propter hoc venit / in superabundantia
enim existente fruitione eam que superabundantie factiva querunt /
et si non per pecuniativam possunt acquirere per aliam causam hoc atten-
tant / unaquaque potentiarum utentes non secundum naturam. Fortitu-
dinis enim non pecunias facere est sed audaciam / neque mi-
litaris et medicative sed huius quidem victoriam / huius autem
sanitatem / hii autem omnes faciunt pecuniativas tamquam
hoc fine existente / ad finem autem omnia oportet occurrere
De non necessaria igitur pecuniativa et que et propter quam causam
in indigentia sumus ipsius dictum est / et de necessaria quod altera
quidem ab ipsa / yconomica autem secundum naturam que circa alimentum
non sicut ipsa infinita sed habens terminum / Palam autem et quod dubitabat
a principio utrum yconomici et politici est pecuniativa
aut non sed oportet hoc quidem existere / sicut enim et homines
non facit politica sed accipiens a natura utitur ipsis / sic
et cibum oportet naturam tradere terram aut mare aut aliud aliquid
Ex his autem quemadmodum oportet ista disponere yconomico est
non enim textive lanas facere sed uti ipsis et cognoscere
quale utile et idoneum vel pravum et ineptum

[illegible]

Adiutiva vite et pecuniativa [illegible] que querit augmentum pecunie in infinitum habet magna[m] [illegible] ad [illegible] et [illegible] ad [illegible] pecunie [illegible]
et [illegible] yconomi et politici [illegible] de una pecunia
sed yconomica et politica ad [illegible]. Hec autem sunt [illegible] yconomica et politica [illegible] est quod
quidam [illegible] studiunt circa [illegible] vivere ut [illegible] studiunt circa vivere sunt
[illegible] adiutive et [illegible] superabundantia
et [illegible] pecuniam [illegible] est quia quidam [illegible]
[illegible] vivere et [illegible] de [illegible] et [illegible] corporibus
[illegible] pecunias [illegible] quia [illegible] pecunia [illegible]
[illegible] pecunias ad [illegible]
pecuniativam [illegible] sufficienter ad [illegible] alia [illegible]
pecunias [illegible] et fortitudine militari arte medicinali et alias [illegible]
[illegible] ad pecuniam [illegible] medicinal[is]
[illegible] sanitatem facit et fortitudinem facit audaciam [illegible] et [illegible] militaris est
victoria et [illegible] vivere et [illegible] corrupti yconomi
et politici [illegible]
[illegible] pecunie. [illegible] pecuniativa [illegible] ad yconomicam et politicam [illegible]
[illegible] pecuniativa [illegible]
et politicis [illegible] pecuniativa sit [illegible]
[illegible] pecuniativa [illegible]
[illegible] domus [illegible]
[illegible] et politici
[illegible]
et [illegible]

Dubitabit enim utique aliquis propter quid pecuniativa [illegible]
[illegible] yconomice [illegible] medicinalis aut non [illegible] quamvis oportet sanari eos
qui in domo sunt vivere et aliud aliquid necessariorum. Etenim aut
est quidem ut yconomi et principis et de sanitate videre est aut
non sed medici sit; et de pecunia est quidem ut yconomi
est aut ut non sed subministrantis. Maxime autem quemadmodum dictum
est prius oportet natura hoc existere. Nature enim opus alimentum genito exhibere.
Omni enim ex quo fit alimentum quod reliquum est. Propter quod secundum naturam
est pecuniativa omnibus ex fructibus et animalibus.

[illegible] capitulum [illegible] quia [illegible] medicinalis
pertinet ad yconomicam et [illegible] dubium [illegible] quid est quod pecuniativa [illegible]
yconomice et ars medicinalis non. Et in dubitatione [illegible] pecuniativa est [illegible]
[illegible] et medicinalis est [illegible]
[illegible] yconomice [illegible] pecuniativa et non alia
[illegible] medicinalis [illegible] et politici [illegible] medicinali [illegible]
quid medicina [illegible] medicinam [illegible]
[illegible] sanitas [illegible]
[illegible] pecuniativa [illegible]
[illegible] est
[illegible]
[illegible] pecuniam [illegible] naturalibus [illegible]
[illegible] naturalis
[illegible] medicinalis

Duplici aut existente ipsa quadam divitiarum et hac quidem appropria hac aut yconomica et hac quidem necessaria et laudata hac aut translativa vituperata iuste, non enim secundum naturam sed ab invicem est. Rationabilissime odio habetur obolostatica eo quod ab ipso nummismate sit acquisitio et non super quo quidem acquisitio; translationis enim gratia factus est usura, talis aut fenus facit amplius. Unde et nomen istud accepit: similia enim partus generantibus ipsa sunt, talis aut sit nummisma ex nummismate, quare maxime et preter naturam ista pecuniarum acquisitio est.

Hec est septima pars capituli in qua ostendit que pecuniativa sit laudabilis et que non, et intendit dicens quod pecuniativa que acquirit ex rebus naturalibus pecuniam ad necessaria vite est laudabilis et secundum naturam et pertinet ad yconomicam ut sub[illegible]. Pecuniativa autem que immediate acquirit denarios ex denariis ut est campsoria que magis pecuniativa et est obolostatica dicta a statera denariorum vel quantitate monete vel statera denariorum pro obolo, et est tertia quantitas scilicet usura, que scilicet est vituperabilis et non est secundum naturam, et rationabiliter odio habenda quia in qualibet istarum denarius est finis et principium et est ad infinitum et est contra naturam denariorum, nam denarius est finis [illegible] gratia mutationis inventus non ad vitam. Et de numero istarum pecuniativarum vituperabilium usura talis dicta est fenus, quasi factus denarios [illegible] et generat similes apud respicientes, et est maxime vituperabilis et maxime preter naturam. Notandum est hic quod aliquis comprehendit hic omnes modos quibus denarios immediate acquirit per denarios, et sic videtur facere tres modos. Prima est campsoria cum ipsa sit per equale, nam [illegible] ideo [illegible] indiget pecunia, nam [illegible] naturalia ex quibus potest acquirere denarios. Secunda vero est de denariis et in [illegible] gratia acquirere [illegible] ad vitam [illegible] ut faciat denarios. Tertia vero est quia acquisicio denariorum per usuram ex [illegible] secura corrupta prodit. Inter omnes modos usura evidentius facit denarios ex denariis quia ubi dant x et plura recipiunt, et sic [illegible] naturam sit res naturalis [illegible]; partus enim ut dicit philosophus sunt similes generantibus etc.

Quoniam aut que ad scientiam determinavimus sufficienter, que ad usum oportet pertransire. Omnia enim talia theoriam quidem liberam habent, experientiam aut necessariam. Sunt aut pecuniative partes utiles ipsa possessibilia expertum esse qualia preciosissima et ubi et quomodo, puta equorum possessio qualis quedam aut boum aut ovium. Similiter aut et reliquorum animalium. Oportet enim expertum esse ad invicem horum que preciosissima et que in quibus locis; alia enim in aliis habundant regionibus. Deinde de terre cultura et hac iam et plantate et de apium cultura et aliorum animalium natatilium et volatilium a quibus est sortiri auxilium. Propriissime quidem igitur pecuniative hec partes et prime.

Translatiue aut maxime mercatia et hui(us) ptes tres. Nau-
cliria fortigia pastasis. Differunt aut hec altera

ab alteris eo q(uod) hec tuciora sint, hec amplius accipiunt precium.

Sc(d)m aut mercenaria; huius aut

hec quide banausar(um) artium, hec aut inartificialium et corp(or)i

soli utilium. Tertia aut spes pecuniatiue intermedia huius et

prime; habet enim et natur(alis) aliq(uid) pte et translatiue

quecunque a terra et ex terra genitis infructuosis qd(em) utilib(us)

aut, puta pluecisio et omnis metallica. Hec at mul-

ta ia(m) co(m)plectit(ur) genera; multe enim spes eor(um) metalloru(m) sunt.

De unoquoq(ue) aut hor(um) vl(ite)r quide dictu(m) est et nunc; particular(iter)

aut diligentia(m) dicere utile quide ad operationes, graue at immorari.

[illegible]

Sunt autem maxime artificiales operationum ubi minimum fortune, maxime autem banause in quibus corpora maculantur maxime, maxime autem serviles ubi corporis plurimi usus, ignobilissime autem ubi minimum indiget virtutis.

[illegible]

Quoniam autem quibusdam scripta sunt de hiis, puta Charete Pario et Apollodoro Lemnio de terre cultura et nude et plantate, similiter autem est ab aliis de aliis, hec quidem ex hiis considerent cuicumque est cure. Adhuc autem et dicta sparsim per que adepti sunt quidam pecunias intendentes, oportet colligere omnia, hec enim sunt proficua honorantibus pecuniativam, puta et quod Thaletis Milesii. Hoc enim est consideramen quoddam pecuniativum, sed illi quidem propter sapientiam adaptant, contingit autem universale aliquid existens. Exprobrantibus enim ipsum propter paupertatem tamquam inutili philosophia existente, aiunt ipsum considerasse olivarum ubertatem futuram ex astrologia, et adhuc yeme existente ~~[illegible]~~ habentem pecunias paucas arrabones dedisse olivarum cultoribus hiis qui in Mileto et Chyo omnibus modico precio dato tamquam nullo adiciente. Quando autem tempus venit, multis querentibus simul et subito, precio taxans quo voluit, ad multas pecunias collegisse. Demonstravit quod facile est ditari philosophos si volunt, sed non est hoc cuius student. Thales quidem igitur dicitur hoc modo [illegible]

[illegible]

[illegible]

omnium frequentare sapientie. Est autem quemadmodum diximus utile et ipsum pecuniativum si quis potest monopoliam preparare. Propter quod et civitatum quedam hoc modo faciunt divitias cum egeant pecuniis: monopoliam enim venalium faciunt.

[illegible]

In Sicilia autem quidam reposito apud se numismate ferrum emit omne de ferri minerijs; post hoc ut venerunt de emporiis mercatores vendebat solus, non multum faciens excessum, sed tamen in quinquaginta talentis super assumpsit centum. Hoc quidem igitur Dyonisius sentiens, pecunias quidem iussit asportare, non tamen amplius manere in Siracusis, tamquam divitias invenientem sibi ipsius rebus inconvenientes. Quod autem visum fuit Thaleti et huic idem est; utrique enim sibi ipsis studuerunt facere monopoliam.

Utile autem notificare et politicis. Multis enim civitatibus opus est pecuniative

acquisitione talibus divitiis quod ad modum domibus magis autem propter
quod et quidam autem gubernantium civitates politizant propter hoc solum

[illegible commentary: Thales … Dionysius … monopolium …]

Quoniam autem tres partes yconomice erant una quidem
despotica de qua dictum est prius, una autem paterna,
tertia autem nuptialis. Et enim mulieri presse et natis tamquam
liberis quidem ambobus non eodem autem modo principatus, sed mulieri
quidem politice natis autem regaliter. Masculus enim natura
femella principalior nisi aliqua constat preter naturam, et senior
et perfectus iuniore et imperfecto.

Iste est tractatus 3us in quo … de aliis duabus principatibus [illegible commentary]

In politicis quidem igitur principatibus pluribus transmutatur
principans et subiectum. Ex equali enim vult esse natura et differre
nichil. Attamen cum hoc quidem dominetur illud autem subiciatur, querit differentiam
esse et figuris et sermonibus et honoribus, quemadmodum Amasis dixit
de pedis lavatorio. Masculus autem semper ad femellam hoc modo se habet.

[illegible marginal glosses]

Quedam autem principatus regalis. Quod enim genuit et secundum amorem principans et secundum senectutem est, quod quidem est regalis species principatus. Propter quod bene Homerus Iovem appellat dicens patrem virorum deorumque regem horum omnium. Natura enim regem quidem differre oportet, genere autem esse eundem, quod quidem passum est senius ad iuvenem et qui genuit ad natum.

Manifestum igitur quod amplior [illegible] yconomie est circa homines quam circa inanimatorum possessionem, et circa virtutem horum quam eam que possessionis quam vocamus divitias, et liberorum magis quam servorum.

Primo quidem igitur de servis dubitabit utique aliquis utrum est virtus aliqua servi preter organicas et ministrativas alia honorabilior hiis, puta temperantia et fortitudo et iustitia et aliorum talium habituum, aut non est nulla preter corporalia ministeria. Habet enim dubitationem utrobique. Si enim est

[illegible]

quid different a liberis et si non est, existentibus hominibus

et ratione communicantibus inconveniens. Fere autem idem est

quod queritur de muliere et puero, utrum et horum sunt virtutes

et oportet mulierem esse temperatam et fortem et iustam, et puer est

intemperatus et temperatus aut non. Universaliter itaque hoc est considerandum

de subiecto natura et principante, utrum eadem virtus aut altera. alia

Istud est capitulum 2um 3ii tractatus in quo agitur de principantibus et [illegible] per relationem ad virtutes. Et continet tres partes principales, in quarum prima movet duas questiones, in secunda quidem arguit ad quamlibet, et in tertia solvit [illegible]. Prima [illegible] movet [illegible] utrum preter virtutes organicas et ministrativas quas habet servus ad exercendum opera [illegible] habeant aliquas virtutes dignas [illegible] sicut sunt virtutes morales [illegible] temperantia fortitudo iusticia. Vel utrum nulla virtus competit servis [illegible] ad servicia corporalia [illegible]. Et subdit dicens quod dubitatio videtur esse [illegible] utraque parte, quia si competit servis habere aliquas virtutes servis et liberis [illegible] in [illegible] differre a liberis. Secunda pars videtur esse [illegible] communicantes [illegible] virtutes quibus [illegible] et sic [illegible] quam de muliere et puero utrum oporteat quod mulier sit temperata iusta et fortis et [illegible] et [illegible] universaliter sic utrum eadem sit virtus [illegible] principantis et subiecti. [illegible]

Si quidem enim oportet ambos participare kalocagatia, propter quid hunc

quidem principari oportebit utique, hunc autem subici semel.

Hec est 2a pars in qua arguit ad questionem [illegible] ad partem negativam [illegible] si ambo principans et subiectus haberent easdem virtutes morales [illegible] principantis et [illegible] subiecti [illegible] virtutes morales per quas [illegible] principari [illegible] vir [illegible] principaret et [illegible] uxor [illegible] subiecti virtutes [illegible]

Neque enim per magis et minus possibile est differre. Subici

enim et principari specie differunt, magis autem et minus nequaquam.

Diceret aliquis ad [illegible] quod principantis [illegible] plus de virtute quam subiecti [illegible] quod principans et subiectus differunt [illegible] magis et minus [illegible] differunt specie, igitur principans et subiectus non differunt per hoc quod magis et minus de virtutibus moralibus. Et [illegible] intelligendum sic quod principans et subiectus [illegible] quia [illegible] que [illegible] sunt eiusdem speciei [illegible] et [illegible] subiectus [illegible] aut [illegible] differunt [illegible] subiectus [illegible] et [illegible] differunt specie et sunt [illegible]

Si autem hunc quidem oportet, hunc autem non, mirabile. Si enim principans non

erit temperatus et iustus, quomodo principabitur bene? Si vero subiectus, subiectus

quomodo subicietur bene? Intemperatus enim existens et formidolosus nihil

faciet eorum que oportet. Hic arguit ad partem affirmativam probando quod tam principans quam subiectus habent virtutes morales, et arguit sic quia principans [illegible] principari et subiectus [illegible] subiectus [illegible] virtutibus moralibus [illegible] principans [illegible] principari [illegible] subiectus [illegible] sit subiectus et iustus et subiectus [illegible] in temperantia aut timidus [illegible] quod [illegible] virtutes

kalokagatia

bono per se virtutes

kalocagatia

[illegible]

Manifestum igitur quia necesse participare quidem ambos virtute, huius autem esse differentias natura et subiectos. Et hoc statim exemplificatur circa animam; in hac enim est natura hoc quidem principans, hoc autem principatum, quorum alteram dicimus esse virtutem, puta racionem habentis et irracionalis. Manifestum igitur quod eodem modo se habet et in aliis, quare natura que plura principancia et subiecta. Alio enim modo liber servo principatur et masculus femine et vir puero, et omnibus insunt quidem partes anime, sed insunt differenter. Servus quidem enim omnino non habet consiliativum, femina autem habet quidem, sed invalidum, puer autem habet quidem, sed imperfectum. Similiter igitur necessario se habet et circa morales virtutes. Existimandum oportere quidem participare omnes, sed non eodem modo, sed quantum unicuique ad sui ipsius opus. Propter quod principantem quidem perfectam habere oportet moralem virtutem; opus enim est simpliciter architectonis, racio autem architecton; aliorum autem unumquodque quantum impartitur ipsis. Itaque manifestum quod est moralis virtus dictorum omnium, et non eadem temperancia mulieris et viri, neque fortitudo et iusticia, quemadmodum putavit Socrates, sed hec quidem principativa fortitudo, hec autem subministrativa. Similiter autem se habet et circa alias.

[illegible commentary]

Palam autem hoc et particulariter magis considerantibus. Velut enim decipiunt se ipsos qui dicunt quia virtus aut recte operari aut aliquid talium. Multo enim melius dicunt enumerantes virtutes sicut Gorgias qui sic determinat. Propter quod oportet sicut poeta dixit de muliere sic putare habere de omnibus: mulieri ornatum silentium portat, sed viro iam non hoc. Et quia puer imperfectus, palam quod huius quidem et virtus non ipsius ad se ipsum est, sed ad finem et ductorem. Similiter autem et servi ad dominum. Posuimus autem ad necessaria utilem esse servum. Quare palam quod virtute indiget parva et tanta ut neque propter intemperantiam neque propter timiditatem deficiat operibus.

[illegible marginal commentary]

Dubitabit autem utique aliquis de nunc dictis si virtutem ... et artifices oportebit habere virtutem; multociens enim propter intemperantiam deficiunt ab operibus. Aut dicit ad hos plurimum differt. hi enim quidem communicant vite, hic autem remocius et tantum immittit virtutis quantum et servitutis. Banausus enim artifex determinatam quandam habet servitutem et servus quidem eorum que natura, coriarius autem nullus neque aliorum artificum.

[illegible commentary]

Manifestum igitur quod talis virtutis causam esse oportet servus dominum sed non doctrinalem habentem operum despoticam. Propter quod dicunt non bene qui ratione servos privantes et dicentes precepto uti. Plus monendi enim magis servos quam pueros. Sed de hiis quidem determinatum sit hoc modo.

[illegible commentary]

De muliere autem et viro et natis et patre et que circa unumquemque ipsorum virtute et ea que ad se ipsos homilia quid bonum et non bonum est et quo oportet quod quidem bene persequi aut male fugere in hiis que circa politicas necessarium supervenire. Quoniam enim domus quidem omnis pars civitatis, hec autem domus, eam autem que partis ad eam que totius oportet videre virtutem. Necessarium ad politiam respicientes erudire et pueros et mulieres, siquidem aliquid differt ad civitatem esse studiosam et pueros esse studiosos et mulieres esse studiosas. Necessarium autem differre. Mulieres quidem enim dimidia pars liberorum, ex pueris autem dispensatores fiunt politie. Quare quoniam de hiis quidem determinatum est, de reliquis autem in aliis dicendum, dimittentes tamquam finem habentes eos qui nunc sermones, aliud principium facientes dicamus. Et primo considerabimus de hiis qui enunciaverunt de optima politia.

[illegible]

[illegible]

Quia consideramus volumus de communitate politica que sit optima omnibus hiis que possunt vivere quam maxime ad votum, oportet alias considerare politias quibus utuntur quedam civitatum que bene regi legibus dicuntur et si que alie existunt a quibusdam dicte et vise bene se habere, et ut et quod recte habens appareat et utile. Adhuc autem querere aliquid preter ipsas alterum non videatur esse omnino sophizare volencium, sed propter non bene habere has que nunc existentes propter hoc hanc videamur inicere methodum.

Principium autem primo faciendum quod quidem natum est esse principium huius speculacionis. Necesse enim aut omnes omnibus communicare cives, aut nullis, aut quibusdam quidem, quibusdam autem non. Nullo quidem igitur communicare manifestum quod impossibile. Civilitas enim communitas quedam est et primum necesse loco communicare, locus quidem enim unus unius civitatis.

24

Sed utrum quibuscumque contingat communicare melius est communicare futuram civitatem bene habitandam aut quibusdam quidem quibusdam autem non melius. Contingit enim et pueris et mulieribus et possessionibus communicare cives ad invicem, quemadmodum in Politia Platonis. Ibi enim Socrates ait oportere communes pueros et mulieres esse et possessiones. Hoc itaque utrum ut nunc sic melius habere aut secundum in Politia scriptam legem. Habet itaque difficultates alias multas omnium esse mulieres communes, et causa propter quam ait oportere legem statui hoc modo Socrates non videtur accidere ex rationibus. Adhuc autem ad finem quem ait oportere esse civitati, ut quidem dictum est nunc, impossibile; quo autem dividere, nihil determinatum est.

Hoc est secunda pars capituli in qua movet questionem et ponit opinionem Socratis, et est questio utrum cives debent omnibus communicare ad invicem aut quibusdam [illegible] et quibusdam non. Primo enim [illegible] specialiter de civitate est inquirere. Questio utrum in civitate debent cives omnia communicare ab invicem, ut puta uxores et etiam possessiones ad invicem sicut pueros. Et subdit quod sic est [illegible] quod melius [illegible] quod civitas [illegible] unus locus unius civitatis, unus locus est et locus civitatis est communis omnibus civibus. Et tunc ulterius alia membra subdividit. Secundo utrum melius sit communicare omnibus ad invicem aut quibusdam non, et quando sit in quibus [illegible] contingit communicare, ut sunt membra [illegible]. Et tunc ponit opinionem Socratis qui dixit quod pueri uxores et omnes possessiones debent esse in communi [illegible] in Politia Platonis. Et tangit in prima [illegible]. Utrum ergo [illegible] melius sit [illegible] aut secundum legem quam posuit Socrates. Et subdit quod multe sunt difficultates contra ordinationem civitatis [illegible] et etiam propter quod Socrates dixit quod lege ordinari [illegible] ad finem [illegible] utilitatem quam Socrates estimabat [illegible] et ad probandum quod omnia [illegible] civitatem [illegible] civitas maxima [illegible] propter quod unitur.

Dico autem unam esse civitatem tanquam optimum ens quam maxime omnem; accipit enim hanc suppositionem Socrates. Quamvis manifestum sit quod procedens et facta una magis non erit civitas et similiter [illegible] unitate in coitando [illegible] manifestum sit [illegible] civitatis [illegible]

questio

quemadmodum

opinio Socratis

eius quidem secundum naturam est civitas, sed quae una magis domus
quam civitas, hec autem ex domo est; magis enim unam domum
civitate dicemus utique et unum domo; quare si potens quis sit
hoc agere, non faciendum: interimet enim civitatem. Non solum
autem ex pluribus hominibus est civitas, sed et ex specie differentibus;
non enim fit civitas ex similibus. Alterum enim compugnatio et
civitas; hoc quidem enim quantitate utile, etsi sit idem specie
(auxilii enim gratia compugnatio apta nata est), quemadmodum utique
si pondus amplius trahat. Differet autem tali et civitas a
gente, cum non per vicos fuerint segregati multitudine, sed
velud Archades. Ex quibus autem oportet unum fieri, specie
differunt. Propter quod aequale contrapassum salvat civitates,
quemadmodum in ethicis dictum est prius; quoniam et in liberis et aequalibus
necesse est hoc esse. Simul enim non possibile est omnes principari,
sed aut secundum annum aut secundum aliquem alium ordinem aut tempus.
Et accidit utique secundum hunc modum ut omnes principentur,
quemadmodum utique si transmutarentur coriarii et fabri et non
iidem semper coriarii essent. Quoniam autem melius sic habet
et quae circa communitatem politicam, palam quod eosdem semper
melius principari, si possibile; in quibus autem non possibile
propter secundum naturam aequales esse omnes, simul autem et iustum,
sive bonum sive pravum principari, omnes ipsum participare. Hoc
autem imitatur secundum partem aequales cedere. Hic tamquam similes
sint a principio: hii quidem enim principantur, hii autem subiciuntur,
tamquam utique alii facti. Et eodem utique modo principantium alii alios

[illegible]

principant principatu / ma[illegible] quod non apta nata est /

Vna sit esse civitatem ut dicunt quidam et dicunt ut maxime bonum in civitatibus

quam civitates interimit / quibus unumquodque bonum salvet unumquodque. Est

autem et palam non quod ad unum valde quaerere unire civitatem non

est melius / domus quidem magis per se sufficiens uno civitas

autem domo et vult iam tunc civitas esse cum per se sufficientem accidit

communitatem multitudinis. Si quidem igitur eligibile

quod magis per se sufficiens et unum eo quod magis eligibilius

[illegible]

At vero neque si hoc optimum est, una quam maxime esse civitatem,
neque hoc demonstrari videtur per sermonem, si omnes simul dicant meum et non meum.
Hoc enim putat Socrates signum esse civitatem perfecte unam.

[illegible]

Omnes enim dupliciter. Si quidem igitur ut unusquisque, forte utique
erit magis quod vult facere Socrates: unusquisque enim filium suum eundem
dicet et uxorem utique eandem, et de substantia et de unoquoque utique
contingentium similiter. Nunc autem non sic dicent qui utuntur communibus uxoribus et filiis,
sed omnes quidem, non ut unusquisque autem ipsorum. Similiter autem
et substantiam omnes quidem, non ut unusquisque autem ipsorum. Quod quidem igitur
paralogismus quidam est dicere omnes, manifestum: quod enim omnes et
utraque et imparia et paria propter duplicitatem et in rationibus litigiosos
faciunt syllogismos. Propter quod est omnes idem dicere sic quidem bonum, sed non possibile,
sic autem nihil consonativum.

Mulierem

Adhuc autem aliud habet nocumentum quod dicitur. Minime enim cura fruitur
quod plurimorum est commune. De propriis enim maxime curant, de communibus autem
minus, aut quantum unicuique attinet. Apud aliud enim tamquam altero
curante negligunt magis, sicut in ministerialibus famulatibus multi famuli
quandoque deterius famulantur paucioribus. Fiunt autem unicuique civium

[illegible]

[illegible]

mille filii / et isti non ut unusquisque sed contingentes contingentes

sibi et filius quia omnes similiter negligent

Adhuc sic unusquisque meus dicit bene operantem civium aut male /

quotcumque contingat existens numero / puta meus aut huius filius / filius

ut contingit dicto secundum unumquemque mille / aut quot civitas est

et hoc dubitans / inmanifestum enim cui accidit genuisse filium et salvatum

esse genitum / quamvis utique sit melius meum dicere unumquemque

quam appellationem duorum milium aut decem milium

At vero magis videtur meum in civitatibus meum dicere / hic quidem eum filium

hic autem fratrem suum appellat eundem hic autem nepotem aut secundum aliam

quandam cognacionem aut a sanguine aut secundum familiaritatem et affinitatem ipsius primo

aut eorum qui ipsius. Adhuc autem alium fratriculum aut contribulem.

melius enim proprium nepotem esse quam predicto modo filium. At minime

sed neque diffugere possibile non quosdam suspicari sui ipsorum confratres

et filios et patres et matres; secundum similitudines enim que fiunt pueris ad

genitores / necessarium accipere adinvicem credulitates. Quod quidem aiunt quidam

accidere terre periodos describentium esse enim quibusdam superioris

Libie communes uxores / natos autem pueros dividi secundum similitudines. Sunt autem

et quedam femelle / et aliorum animalium puta eque et boves

que valde nate sunt similes natos reddere parentibus / quemadmodum que in

Farsalo vocata iusta equa

Adhuc autem et tales difficultates non facile cavere hanc construentibus communitatem, puta verberationes et homicidia involuntaria, haec autem voluntaria, et pugnas et maledictiones, quorum nullum congruit fieri ad patres et matres et eos qui non longe cognationis sunt, quemadmodum et eos qui longe; quia plus accidere necesse ignorantibus quam cognoscentibus, et factorum cognoscentibus quidem contingit expiationes fieri, ...

Inconveniens autem et quod facientes filios communes coire solum auferre ab amantibus, amare autem non prohibere, neque usus alios, quos patri ad filium esse omnium indecentissimum et fratri ad fratrem, quoniam et amare ...

solum meum vel et eciam aufert propter quod contingit quidem unum

unumque vel valde vehementi dilectione facta, quod autem ... quidem [illegible]

aut filium vel aut fratres ad invicem nichil putat differre

Deinde probat quod ... non competit civitati [illegible] ...
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Dicitur autem magis fore cultoribus esse utile communes esse uxores

et pueros quam custodibus minus enim erit amicitia communibus

existentibus pueris et uxoribus. Oportet autem tales esse subditos ad obediendum et ad non innovare

Deinde ... non competit civitati ... ut agri-
cultura ... et non ... uxores et filii ... magis
... et ... filii ... cultivantur
et ... non competit
civitati quod diminuit amicitiam ... uxores
et filiorum ... non competit civitati
... malefactores ... uxores et filios ...
... non competit civitati ... ab ... ab obedientes ...
et ... statu ... non contingit ... quod ... convenit

Totaliter autem accidit necesse propter talem legem contraria quorum oportet

recte positas leges causas fieri, et propter quod causam Socrates sic arbitratur oportere

ordinare que circa pueros et uxores. Amicitiam quidem enim putamus maximum

esse bonorum civitatibus. Sic enim utique minime seditiones facient, et

unam maxime civitatem collaudat Socrates maxime, quod et videtur et ille

esse ait amicitie opus quemadmodum in amatoriis sermonibus scimus dicentem

Aristophanem, quod amantibus propter nimis diligere compatriantibus unum

factos esse et ambos esse unum ex duobus existentibus. Hic quidem igitur necesse

ambos corruptos esse aut unum. In civitate autem amicitiam necessarium

remissam fieri propter communionem talem et minime dicere meum aut filium

patrem aut patrem filium. Sicut enim modicum dulce in multa aqua mixtum

insensibilem facit mixtionem, sic accidit et familiaritatem ad invicem eam

que a nominibus hiis, curare minime necessarium existens in politia tali aut patrem

ut filiis aut filium ut patre aut ut fratres invicem

Deinde cum dicit ... [illegible] amicitia est maximum bonorum civitatis ... vult maxime ... sicut Socrates ... Aristophanes dixit quod duo amatores ... vellent fieri unum ... quod non possit fieri ... ambo vel saltem alterum ... Deinde arguit: amicitia est maximum bonorum civitatis ... communitate uxorum et filiorum diminuitur ... [illegible]

[illegible] ... dulcedo mellis ... [illegible] ... leges ... amicitia sit maximum bonorum ... civitatis ... [illegible] ... Aristophanes dixit ... [illegible]

Duo enim sunt que maxime faciunt sollicitari [et] curare homines et diligere: proprium et dilectum; quorum neutrum possibile existere sic politizantibus.

[illegible]

At vero et de eo quod est transferri natos in alios ... ab agricolis et artificibus ad custodes, hos autem ab his ad illos, multam habet turbationem quemadmodum erit; et cognoscere necesse dantes et transferentes quibus quos dant. Adhuc autem et antiqua dicta necesse magis his accidere, puta verberationes, amores, homicidia. Non enim adhuc appellant fratres et natos et patres et matres hos qui ad alios cives dati sunt custodes, et rursum qui apud alios cives, ut vereantur talium aliquid operari propter cognationem. Deinde cum dicit ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

Habitu autem hiis et consideratione de possessione quomodo oportet constitui futuris conversari secundum optimam politiam utrum communem aut non communem oportet esse possessionem. Hec autem utique quis considerabit et seorsum ab hiis que de pueris et uxoribus lege statutis. Dico autem que circa possessionem, utrum et si sint illa seorsum secundum modum qui nunc est omnibus quas possessiones melius et usus, puta campos quidem seorsum, fructus autem in commune ferentes expendere, quod quidem quedam faciunt nationum; aut contrario modo terram quidem communem esse et communiter colere, fructus autem dividere ad proprios usus; dicuntur autem quidam et hoc modo communicare barbarorum; aut et campos et fructus communes. Aliis quidem existentibus colentibus alius modus et facilior; ipsis autem sibi laborantibus que circa possessiones plures utique exhibebunt difficultates. Etenim in fruitionibus et operibus non factis equalibus sed inequalibus necesse accusationes fieri ad fructus quidem accipientes multa, pauca autem laborantes, ab hiis qui minus quidem accipiunt, plus autem laborant. Omnino autem convivere et communicare humanis omnibus difficile, et maxime talibus. Ostendunt autem comperegrinantium communitates; fere enim plurimi dissidentes ex hiis que in pedibus et ex parvis propulsantes invicem. Adhuc autem et famulantium hiis maxime offendimur quibus plurimum indigemus ad ministrationes ancillares. Quod quidem igitur communes esse possessiones has et alias tales habet difficultates. Quem autem nunc modum

quo minus scilicet super ornatum consuetudinibus et ordine legum iterum.

Itaque non modicum utique differt. Habent enim quod ex ambobus bonum. Dico autem quod ex ambobus, quod et communes et possessiones et [illegible] esse proprias. Oportet enim aliquo modo quidem esse communes, omnino autem proprias. Unicuique enim divise litigia adhuc non facient, magis autem addent ut ad proprium unumquemque insistentes. Propter virtutem autem erit ad uti secundum proverbium quod amicorum communia. Est autem et nunc hoc modo in quibusdam civitatibus sic scriptum tamquam non existens impossibile, et maxime in bene dispositis, hec quidem sunt, hec autem fierent utique. Propriam enim unusquisque possessionem habens, hec quidem utilia facit amicis, hiis autem utitur tamquam communibus, velud et in Lacedemonia servis utuntur hiis qui invicem ut dicitur propriis, adhuc autem equis et canibus, si indigeant propter viaticum in agris per regionem. Manifestum igitur quod melius esse proprias possessiones, usu autem facere communes. Qualiter autem fiant tales, legislatoris hoc opus proprium est. Adhuc autem et ad delectationem inenarrabile quantum differt putare aliquid proprium. Nequaquam enim vane eam que ad seipsum habet amicitiam unusquisque, sed est hoc naturale. Philautum autem esse vituperatur et iuste. Non est autem hoc amare seipsum, sed magis quam oportet, quemadmodum et amatorem pecuniarum; quoniam amant quod omnes ut dicatur unumquodque talium.

philalbton
philanaton

[illegible]

Secundus liber politicorum

[illegible]

Aut vero et largiri et auxiliari amicis aut hospitibus aut alteris delectabilissimum quod fit in possessione propria existente. Hec utique accidunt nimis unam facientibus civitatem. Et adhuc interimunt opera duarum virtutum manifeste: temperantie quidem circa mulieres, opus enim bonum ab aliena existente abstinere propter temperantiam; liberalitatis autem circa possessiones; neque enim erit manifestus liberalis existens, neque operabitur actum liberalem nullum; in usu enim possessionum liberalitatis opus est. Sequitur

[illegible]

Conclusio [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Bene facit quidem igitur theos legislatio et philantropos

utique esse videbitur / audiens enim gaudens suscepit pu-

tans hoc amicitiam quidem [illegible] omnibus ad omnes. aliter

ad accusat aliquis nunc existencia impoliticis malas ta-

men sed propter non quorum et subiecta. Dico ad disciplina

amicos ad [illegible] et plures testimonia indicat

et diminuit ad latores / quaeramus fit propter in quiescere

si propter maliciam [illegible] et omnia possidentis et quietam

tes / multa magis dissidentes videmus quia separatim

[illegible] / [illegible] [illegible] dissidentes

ad multas [illegible] / possidentes [illegible] possessiones

[illegible] non solum [illegible] quia [illegible] mali

quiescentes [illegible] videt [illegible]

Hic philosophus [illegible] materiam propter policie quod lex potest bona inspicere et videtur quod sit philantropos i. inductiva amicicie inter homines et amabilis aliquando hoc [illegible]
dicta [illegible] libenter quod aliquis persuaderetur [illegible] talem legem quia audit quod inter omnes
fiet omnia quia [illegible] cum gaudium, reputans amiciciam admirabilem futuram, maxime
[illegible] ad communitatem propter mala quae putant tolli per hanc legem [illegible]
[illegible] quae putant tolli per talem legem [illegible] accusaciones et disceptaciones [illegible]
ita [illegible] et iudicia de testimoniis falsis et [illegible] quod pauperes adulant divitibus
[illegible] cum ista fiunt propter hoc quod possessiones non sunt communes, [illegible] philosophus [illegible]
quod si aliquis vere considerat [illegible] fit propter hoc quod possessiones non sunt communes [illegible]
malicia, videmus enim quod illi qui possident aliquid in communi multo magis dissident quam
illi qui habent separatas possessiones et propriis, [illegible] quia pauci sunt illi qui habent possessiones
communes [illegible] qui habent separatas [illegible] pauciora litigia veniunt ex communitate
possessionum [illegible] omnes [illegible] multo plura esse, [illegible] adhuc autem
iustum est [illegible] quae [illegible] ad mala quibus privantur [illegible]
possessionum [illegible] ad bona quibus privantur [illegible] vincentes, [illegible] legem
lator [illegible] mala [illegible] bona [illegible] legislatorem
[illegible] vite [illegible] inpossibilia [illegible]
[illegible] delectationes [illegible]

Causa autem deviationis socrati oportet putare supposicionem non entem
rectam, oportet quidem enim esse modo aliquo unam et domum et civitatem, sed non
omnino. Est quidem enim ut non erit procedens civitas, est autem
ut erit quidem, prope autem existens ut non sit civitas, erit deterior
civitas, quemadmodum utique si quis symphoniam faciat homofoniam
aut rithmum basim unam. Sed oportet multitudinem existentem,
quemadmodum dictum est prius, propter disciplinam communem et unam facere
et futurum disciplinam inducere et putantem per hanc fore civitatem
studiosam, inconveniens talibus existimare dirigere, sed non consuetudinibus
et philosophia et legibus, quemadmodum ea quae circa possessiones in Lacedemonia
et Creta per convivia legislator communicavit.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] rithmus unam basim facit [illegible] rithmus [illegible] in una basi
[illegible] civitas [illegible] erit civitas

[illegible]

lectura

[illegible]

[illegible] / sed neque modus totius politie quis erit communicantibus neque dixit Socrates neque facile dicere / quamvis fere multitudo civitatis aliorum civium fit multitudo / de quibus nihil determinatum est utrum et agricolas communes esse oportet possessiones aut et singulariter proprias / adhuc autem uxores et pueros proprios aut communes / si quidem enim eodem modo communia omnia omnium quid different isti ab illis custodibus / aut quid plus sustinentibus principatum ipsorum / aut quid passi sustinebunt principatum / nisi aliquid sapiant tale quale Cretenses / illi enim alia concedentes servis solum gymnasia vetaverunt et armorum possessionem. Si autem quemadmodum in aliis civitatibus et apud eos ~~sicut~~ talia quis modus erit communitatis / in una enim civitate duas civitates esse necesse et has sibi invicem contrarias / facit enim hos quidem velud custodes / agricolas autem et artifices et alios cives

[illegible]

Oportet autem non hoc ipsum ignorare / quia oportet attendere / multo tempore et multis annis in quibus non utique latuit si hec se bene haberent / omnia enim fere inventa sunt sed hec quidem non collecta sunt / his autem non utuntur cognoscentes / maxime autem utique fiet manifestum si quis opere videat talem politiam constructam / non enim poterit / non partiens ipsam et separans facere civitatem / hanc quidem in convivia hanc autem in fratrias et tribus / quare nihil aliud accidet esse lege statutum preter non agricolare custodes / quod et nunc Lacedemonii facere conantur

[illegible]

lectura

[illegible]

Accusationes autem et disceptationes et quecumque alia civitatibus existere inquit mala omnia existent et hiis quibus dicat socrates quod non multis indigebunt legalibus propter disciplinam puta legibus circa municipia et circa fora et aliis talibus attribuens propter disciplinam municipibus.

Arestoteles improbat socratem quod ipse per legem suam dat unam [illegible] [illegible] equales distributiones quibus socrates putavit quod ista mala que acciderunt [illegible] [illegible] tollantur et ipse socrates dixit quod propter [illegible] disciplinam non indiget multis legibus [illegible] [illegible] circa [illegible] municipii et circa fora [illegible] et aliarum rerum [illegible] quibus civitates [illegible] quod [illegible] disciplinam attribuebant municipibus [illegible] non autem agricolis qui [illegible] civitatem [illegible]

Et hoc autem dominos facit esse possessionum agricolas, ablationes ferentes, sed multo magis verisimile est quecumque [illegible] et astucias plenos quam apud quosdam [illegible] et simulationes et servitutes.

[illegible] Arestoteles dicit quod socrates [illegible] per legem suam totam possessionem agricolis [illegible] propter [illegible] [illegible] et [illegible] aliis civibus [illegible] multo magis verisimile quod [illegible] suam [illegible] [illegible] civibus et ad [illegible] [illegible] ad defraudandum [illegible] [illegible] socrates [illegible] [illegible] multis et possessione quia non [illegible] [illegible]

Sed sive necessaria hec similiter sive non, nunc nil determinatum est, et que habita que horum politia et disciplina et leges quales, est autem neque invenire facile nec diversi modi qualescumque et hos ad salvandam municipum communitatem.

[illegible] improbat [illegible] quod non determinat quales sunt leges et disciplina sue politie [illegible] et plana [illegible] [illegible]

At vero si uxores quidem fecerit communes, possessiones autem proprias, quis dispensabit quemadmodum que in agro viri ipsorum [illegible] et ex bestiis [illegible] parabolam quia [illegible] viris [illegible] yconomie

Sexto improbat eam dicens quod [illegible] quod dicit quod mulieres debent [illegible] [illegible] viri et bellare [illegible] nichil attinet
et agros [illegible] sicut in bestiis masculus et femina [illegible]
[illegible] [illegible] de hominibus et de bestiis [illegible] dicebat et [illegible] parabolam a similitudine a bestiis [illegible] [illegible] masculus [illegible] quia bestie [illegible] participant [illegible] vita [illegible] quia vita [illegible] [illegible] quibus [illegible] et abstinere ab operibus civilibus et virilibus

In scaruo aut et principes quod instituunt socios semper enim
erat eorum principes / hic aut sedecim ea fit / et apud nullas
dignitates possidentes / si aliunde utique apud animosas et
bellicosas viros / quod aut neque ipse fac. eorum principes
maritus / non enim eque eius aliis quicumque aut aliis [illegible]
est animalibus adeo aurum / si semper eius / aut aut hiis quidem
mox generis misceri aut in hiis aut argentum eos aut et
ferrum artificialibus futuros agricolis futuris

Septimo destruit socrates in hoc quod ordinavit eosdem semper animosos principes et bellicosos / et eorum procedebat de ideis tunc quia dicebat quia dicebat eis quod terra dat argentum / et tunc aurum et dicebat aliquos natos et ad semper principandum / alias ad subiciendum sed aliud vero et male dictum quia eum apud ipsos homines [illegible] per eosdem [illegible] / multo fortius est periculosius et in securius apud animosos et bellicosos

Ad hoc aut et felicitatem auffertur a custodibus / totam dicit
oportere felicem facere aut legislatorem / impossibile aut felicitatem
totam non pluribus aut non omnibus partibus / aut quibusdam
habitibus felicitatem / non enim eorum felicitare / quorum et par
hoc enim eius contingit toti in esse / parum aut neutri feli
aut impossibile Et non si custodes non felices / quis alter
non enim utique artifices et multitudo bannausorum / pali
etia quidem igitur de qua socrates dixit habet dubitationes habitum
et hiis non minores altas / capitulum tercium

Octavo reprehendit et improbat socratem in hoc quod ipse abstulit felicitatem a custodibus et possessionem et hec sunt organa deservientia felicitati / legislator magis debet attendere ad hoc quod civitas sit felix quantum ad operationem et est quantum ad bona optimam / si civitas non potest esse felix nisi omnes cives aut plures sint felices aut pauci plus tamen felix / enim felicitas aptitudinem et ideo non salvatur in universali [illegible]

postea post epilogum ibi policia quidem igitur

[illegible]

Est autem similiter et que de legibus se habent posterius scriptis, propter quod et de ea que ibi politia considerare 32

modica melius. Et enim in politia de paucis omnino determinavit

Socrates, de uxorum et puerorum communitate quomodo habere oportet, et de possessione

et politie ordine. Dividitur autem in duas partes multitudo

habitantium, hoc quidem in agricolas, hoc autem in propugnans partem;

tertium autem ex hiis consilians et principale civitatis. De agricolis

autem et artificibus, utrum nullius aut alicuius participant principatus,

et utrum arma oportet possidere et hos et compugnare aut non, de

hiis nil determinavit Socrates, sed uxores quidem existimavit oportere

simul bellare et disciplina participare eadem custodibus.

Alia autem extraneis sermonibus replevit sermonem

[illegible]

Et de disciplina qualem quandam oportet fieri custodum. Legum autem plurima

quidem pars leges existit, parva autem de politia dixit. Et hanc

volens communiorem facere civitatibus, paulatim circumducit iterum ad alteram

politiam. Preter enim mulierum communitatem et possessionum, alia eadem tradit

ambabus politiis: et enim disciplinam eandem et operibus

necessariis abstinentem vivere et de convivis similiter. Nisi quod et mulierum dicit

oportere convivia esse, et hanc quidem mille arma possidentium,

hanc autem quinque milium.

[illegible]

Superfluum. Hic incipit destruere contra leges Socratis et habet duas partes. In quarum prima ponit improbationem Socratis, post in 2a confirmat eas [illegible] ibi [illegible]. Prima in [illegible] reprehendit Socratem in sermone. 2o quod non respexit ad ea ad que legislatores respicere debent, ibi Dicitur autem quod oportet. 3o quod non bene determinat de multitudine possessionum ibi Quantitatem autem possessionum videre oportet. 4o quod non bene [illegible] multitudinem civium [illegible] ad possessiones [illegible]

Superfluum quidem igitur habent omnes Socratis sermones et leve et novum et questionibus plenum, bene autem omnia forte difficile. Quoniam et nunc dictam multitudinem oportet non latere quia regione Babilonia vel aliqua alia infinita opus erit tot multitudine, ex qua otiosi quinque milia nutrientur, et preter hos mulierum et famulorum alia turba multo maior. Oportet quidem igitur supponere ad votum, nichil tamen impossibile. Dicitur autem quod oportet legislatorem ad duo respicientem ponere leges, ad regionem et homines. Adhuc autem bonum apponere et ad vicinos loca, primum quidem si oportet civitatem vivere vitam politicam, non monasticam; non enim solum necessarium est ipsam talibus uti ad bellum armis que utilia secundum propriam regionem sunt, sed ad exteriora loca. Si quis autem non talem acceptat vitam neque propriam neque communem, tamen nichilominus oportet terribiles esse inimicis, non solum venientibus in regionem, sed et discedentibus.

Hic Aristoteles reprobat contra Socratem et primo contra disciplinam legum dicens quod sermones Socratis sunt aliquantum superflui sive in quantum amplificat sermonem in verbis, et leves in quantum erant in sufficientes(?) [illegible] et novi in quantum erant contra consuetudines [illegible], et questionibus pleni sive propter multas difficultates quas ducunt, et quod in omnibus bene dicat difficile est esse. Et tunc reprehendit eum quantum ad hoc quod dixit in civitate debere esse ad minus mille bellatores et ad plus quinque milia, dicens quod si quis inspiciat et consideret tantam multitudinem bellatorum, apparebit quod talis civitas indiget magnis campis sicut terra Babilonica ad hoc quod nutriantur tot otiosi qui nichil operantur, et preter eos multo maior turba mulierum et famulorum. Et sic oportet quod ille qui talem civitatem instituit det hic magnam multitudinem camporum, quod non est possibile, et si licet est possibile, tamen non est bene in votum legislatoris. Autem non debet [illegible] ad id quod cogitat quod sit possibile, sed debet attendere ad terram sive ad regionem sive sufficiat ad pascendum, et ad homines sive ut ponat leges eis convenientes, et ad vicinos quantum tempore pacis et belli ut eis possint se habere [illegible] et sic [illegible] assignare multitudinem bellatorum, et non solum debent uti armis ad [illegible] proprie regionis sed etiam ad extranea loca, et [illegible] cives civitatis esse terribiles inimicis non solum venientibus in regionem sed etiam discedentibus. Et subdit reprehendendo eum quantum ad mensuram possessionum dicens [illegible]

ad possessiones [illegible] non bene determinat circa [illegible] per [illegible] ad possessionum [illegible] quod non debet [illegible] quod non respexit ad fortunas [illegible] [illegible] sufficiebat [illegible]

33

Et multitudinem autem possessionis videre oportet, ne forte melius alio modo determinare planius magis. Tantam enim ait oportere ut vivat temperate, quemadmodum si quis dicat ut vivat bene. Hoc autem est magis universale. Adhuc autem est temperate quidem misere autem vivere. Sed melior determinatio temperate et liberaliter. Separatim enim utrumque sequetur: hoc quidem deliciari, hoc autem laboriose vivere. Quoniam hi soli habitus sunt virtutibus circa utilitatem substantie, puta substantia mansuete aut fortiter uti non est, temperate autem et liberaliter est, quare et usus hos necessarium esse circa ipsam.

[illegible]

In generationibus autem et possessiones adequantem circa multitudinem civium non constituere, sed sinere puerorum procreationem infinitam, tamquam sufficienter utique respondentem ad eandem multitudinem

[illegible] circa [illegible] qua [illegible] socrates [illegible] sufficientia possessionum ad multitudinem non determinant quanta debet esse multitudo [illegible] possessionis ad equalitatem circa multitudinem [illegible] sufficiat [illegible] debeat esse multitudo [illegible] possessio [illegible] sterilitatem [illegible] possessiones aliis sufficiat [illegible] et ratione [illegible] littera

propter sterilitatem quantoscumque generaverint, quia hoc et nunc accidit circa

civitates. Tunc et nunc [illegible] quidem in nullo indiget eo quod

[illegible] fuit [illegible], ad quantamcumque multitudinem. Tunc autem indivisis ex-

istentibus necesse derelictos nichil habere, sive pauciores sive plures

multitudo sive plures. Magis autem supputandum quam utique oportere

determinatam esse procreationem quam substantiam, ut nullum

quendam plures generant. Hunc autem multitudinem ponere aspicientem

ad fortunas, si accidat mori quosdam generatorum, et aliorum

sterilitatem. Dimittere autem, quemadmodum in aliis civitatibus, pauper-

tatis necessariam causam fieri civibus. Penuria autem seditionem efficit

et malignitatem.

[illegible] adequare [illegible] ad equalitatem [illegible] civitate [illegible]

[illegible] paupertate accidit quod cives sunt litigiosi et maligni. Sequitur textus

Phidon quidem igitur Corinthius existens legislator antiquissimus,

domos equales opinatus est oportere permanere et multi-

tudinem [civium], et si primo inequales haberent sortes omnes secundum

magnitudinem. In legibus autem hiis contrarium est. Sed de hiis

[illegible] ibi forsitan cum ea que Lacedemoniorum [illegible] politie [illegible] sicut [illegible] democratice aut [illegible].

quod quis utique estimabit melius habere dictorum primitus

Iuxta partem in qua ponit disciplinam legis Socratis quantum ad habentem distinctionem quam faciebat in civitatibus quod discordabat ab aliis dicens quod [illegible] quam legislator [illegible] Phaleas notavit esse observandam in civitatibus duo scilicet ut domini antiquorum civium reducerent in equalitatem ad [illegible] in divitiis et dignitatibus [illegible] aut in principio inequales [illegible] Socrates [illegible] et quod reduci possent ad equalitatem dicitur in fine. Aliud est [illegible] multitudo civium [illegible] equalis remanere [illegible] Socrates in legibus [illegible] dicit [illegible] quia [illegible] quod equalitas [illegible] civium sunt equales et de hoc utique consentiunt [illegible] in divitiis et aliis [illegible] moderatus sit [illegible]

Delictum autem est legibus hiis et que nunc principes eius civitatis distantes a subiectis. ait enim oportere quemadmodum ex alia lane filatum sit aliud [illegible] sic et principes se habere ad subiectos.

Omnem autem omnem substantiam sinit fieri maiorem usque ad quintuplum

propter quid hoc non utique erit ultra usque aliquid. Et domorum autem divisionem considerandum ne forte non expediat ad

yconomiam. duo enim domicilia cuilibet distribuebat

divisa distinctas seorsum. difficile autem domos duas habitare

Hic [illegible] in qua ponit Socratem quantum ad distinctionem principum dicendo [illegible] [illegible] quod principes debebant distingui a subiectis [illegible] non fuit determinatum quo [illegible] divisionem inter eos ut [illegible] alia [illegible] ipse dicat [illegible] [illegible] Socrates [illegible] oportet [illegible] aliquos [illegible] in principatu et [illegible] aliquos in subiectos [illegible] potest [illegible] distinguere [illegible] quod ponebat [illegible] [illegible] quantum ad distinctionem possessionum dicebat enim quod [illegible] in [illegible] mobilibus divitie [illegible] civium multiplicarent [illegible] in [illegible] potest [illegible] impossibile [illegible] ad quintuplum [illegible] hoc [illegible] de domibus dicebat [illegible] [illegible] duas domus [illegible] hoc forte [illegible] hoc est [illegible] duas domus [illegible] aliquis [illegible] familiam [illegible] possit [illegible] difficile [illegible] aliquis [illegible] damnosum yconomice [illegible] duas [illegible] faceret [illegible] duas domus [illegible]

Coordinatio tota vult quidem esse neque democratia neque oligarchia, media autem harum quam vocant politiam. ex hiis enim qui arma tenentibus est. Si quidem igitur ut communissimam hanc constituit civitatibus aliarum politiarum bene dixit forte. si autem ut optimam post primam politiam non bene. forsitan enim eam

Regnum
Tirannis [illegible]
Aristocratia pauci virtuosi regnant
Oligarchia pauci [illegible]
Policia in qua multi virtuosi principantur
Democratia in qua multi mali principantur

Lacedemoniorum

qui latonorum aut utique laudabit magis et si aliam aliquam magis aristocraticam. Quidam quidem igitur dicunt quod oportet optimam policiam ex omnibus esse civilibus mixtam. Propter quod et lacedemoniorum laudant. Esse enim ipsam hii quidem ex oligarchia et monarchia et democratia aiunt, dicentes regnum quidem monarchiam, seniorum autem principatum oligarchiam, democratiae autem principari secundum ephororum principatum propter ex populo esse ephoros. Hii autem ephoriam quidem esse tyrannidem, democratiae autem principari secundum convivia et aliam vitam quotidianam.

Hec est secunda pars in qua principaliter [illegible] quia prius [illegible] quantum ad ordinacionem civilem et [illegible] partes [illegible] posterius [illegible] policiam mediam inter democratiam et oligarchiam. [illegible] est [illegible] Prima est regalis quando unus principatur [illegible] est opposita scilicet tyrannis. Secunda dicitur aristocratia in qua pauci vel plures virtuosi dominantur. Tertia vocatur oligarchia in qua pauci non [illegible] virtuosi [illegible] principantur. Quarta est que [illegible] policia vocatur in qua multi virtuosi principantur [illegible] bellatores [illegible] bellatores qui [illegible] vocant policiam. Sexta vocatur democratia [illegible] in qua multitudo populi dominatur. [illegible] autem ponunt totam ordinacionem [illegible] mediam inter democratiam et oligarchiam quam aliqui [illegible] vocabant policiam et consistit ex hiis qui [illegible] et subdit [illegible] instituit [illegible] ordinacionem et [illegible] [illegible] oligarchia est [illegible] magnorum democratia autem [illegible] Hec autem policia est media participans ad [illegible] et hec est [illegible] aliqua [illegible] instituit [illegible] policiam quasi optimam [illegible] que est regia vel regnum [illegible] quia a principio [illegible] civitas regebant reges vel quia est optima [illegible] et [illegible] policia [illegible] bellatorum sit optima quia [illegible] melior est aristocratia [illegible] ubi virtuosi principantur [illegible] lacedemoni regebant et et alii quidam dicunt quod optima [illegible] civitas est que est quasi composita ex omnibus [illegible] et [illegible] laudabant civitatem lacedemoniorum de qua [illegible] dicunt quod [illegible] sit composita ex [illegible] oligarchia et monarchia et democratia [illegible] regnum.

[illegible] phydonez et socrates [illegible] optimam policiam compositam ex democratia et tyrannide [illegible] democratia [illegible] dictum quod dicebat [illegible] mediam inter aristocratiam et democratiam [illegible] et crudeles debet esse in hostes [illegible] pro militibus habere duas facies [illegible] benignam et crudelem in hostes [illegible] militibus in pugnam contra hostes [illegible] ut arma et sagittas [illegible] fortes et audaciam [illegible] et [illegible] [illegible] intellige fortitudinem et audaciam [illegible]

35

[illegible] pertinet ad monarchiam. Phalicham autem et [illegible] ex maioribus civitatis assumptus pertinet ad oligarchiam. Phebam autem [illegible] qui de populo eligebantur et vocabantur efforie [illegible] et hoc pertinet ad democratiam. Alii autem dicunt [illegible] pertinet ad tyrannidem, et isti sunt [illegible] alii principatus qui [illegible] de [illegible] et de aliis que pertinent ad [illegible] et hoc dicebant pertinere ad democratiam [illegible]

In legibus autem his dictum est quod optimam oportet politiam ex democratia et tyrannide esse, quas utique omnino aliquis ponet politias aut pessimas omnibus. Melius igitur dicunt qui plures commiscent; ex pluribus enim composita est politia melior. Deinde nichil habens videtur monarchicum nichil, sed oligarchica et democratica; magis autem declinare vult ad oligarchiam. Palam autem ex principatuum institutione; hoc quidem ex electis sortiales, commune est amborum; quod autem habundantioribus necessarium sit concionare et ferre principes aut facere aliquid aliud politicorum, hos autem dimittere, hec autem oligarchica; et temptare plures ex habundantibus esse principes, et maximas ex maximis honorabilitatibus.

Hec est secunda particula [illegible] in qua philosophus [illegible] Socrates in legibus dixit optimam policiam compositam ex tyrannide et democratia. Dixit enim Socrates quod optima policia componitur ex tyrannide et democratia et [illegible] tantum [illegible] populo [illegible] et [illegible] pessimis [illegible] optima policia non componitur ex tyrannide et democratia [illegible] optima policia non componitur ex illis que non sunt policie vel si sunt policie sunt pessime [illegible] tyrannis vel democratia non sunt policie quia non sunt [illegible] vel si sunt sunt policie pessime, ergo ex illis non componitur policia optima [illegible] in illa [illegible] democratia [illegible] principatus [illegible] principatur [illegible] tyrannis [illegible] monarchia in qua [illegible] principatur [illegible] tyrannis [illegible] aliquo mixta ex democratia [illegible] principatu [illegible] et propter illa policia ex tyrannide et democratia composita [illegible] optima policia [illegible] monarchia [illegible] pertinet ad principatum [illegible] in policia [illegible] Socrates posuit optimam [illegible] oligarchia [illegible] pertinet ad [illegible] democratia [illegible] pertinet ad [illegible] plebitas [illegible] sua ordinatio magis declinat ad oligarchiam [illegible] electorum principum [illegible] Socrates [illegible] dicit [illegible] qui [illegible] assumerent in principes [illegible] et oligarchie et democratie [illegible] isti [illegible] et de populo et de maioribus [illegible] alia [illegible] oligarchia [illegible] dimitteret civitatem [illegible] quia [illegible] et [illegible] oligarchiam [illegible] plus [illegible] officiis [illegible]

[illegible] oligarchia [illegible] principatus [illegible] democratia [illegible] principatus [illegible] aliorum [illegible] policia [illegible] et [illegible]

policia monarchica [illegible] optima [illegible] policia est [illegible]

policia

[illegible] oligarchia [illegible] democratia

s[upra] q[uod] dig... q[uar]t[u]m f[olio] 3

Oligarchica autem facit et consilii electores. Eligunt quidem enim omnes necessario ex primis honorabilitatibus, deinde rursum equales ex secunda, deinde ex tertiis verum tamen non omnibus erat necessarium hiis qui ex tertiis aut quartis. Ex quarto autem et quartis necessarium solum primis et secundis. Deinde ex hiis et qualibet honorabilitate ... ait oportere ostendere equalem numerum. Erunt autem plures qui ex maximis honorabilitatibus et meliores propter quosdam popularium non eligere quia non necessarium. Quod quidem igitur ex democratia et monarchia non oportet constare talem politiam, ex hiis manifestum et ex posterius dicendis cum incidit de tali politia consideratio. Habet autem et circa electionem principum ex electis eligibiles periculosum. Si enim aliqui instituunt volunt et mediocres multitudine, semper ad horum eligentur voluntatem. Que quidem igitur circa politiam que in legibus hiis habent modum.

Hic philosophus ostendit quomodo in electione consiliariorum declinabat ad oligarchiam. Ubi notandum quod sicut cives distinguebantur per quatuor gradus honorabilitatis et consulibus ... non erant aliqui qui eligebant consiliarios ... ex prima et secunda honorabilitate compellebantur ad eligendum, non autem electi ex ultimis, ideo semper in electione accidebat plures esse maioris honorabilitatis, quoniam tertia et quarta honorabilitate non poterant eligere consiliarios ... qui erant ex prima vel secunda et tales erant pauci qui eligebant principes. Et hoc fuit periculosum quia pauci ... poterant quam tota multitudo. Poterant esse se ipsos successive eligere et sic semper principari, et per pauci ... que est ... magis periculosum est quod pauci de tota multitudine eligant principes. ... quia paucitas poterant ... et seducti ... quia pauci sic electi poterant se ipsos successive eligere et sic semper principari quod est valde periculosum. Sequitur capitulum etc.

Sunt autem quedam politie et alie, hee quidem ydiotarum, hee autem philosophorum et civilium. Omnes autem constitutarum et

a predictis
... deinde ... sic quod ... leges sint ... ad illas

secundum quas politie vivunt, magis propinque sunt hiis ab alia.
Nullus enim neque novitatem que circa pueros communitatem et uxorum
aliud adinvenit, neque circa convivia mulierum, sed a necessariis incipiunt
magis. Videtur enim quibusdam quod circa substantias esse ordinatas maximum.
Circa hec enim facere aiunt seditiones omnes. Propter quod
Phaleas Calcedonius hoc intulit primus. Ait enim oportere
equales esse possessiones civium. Hoc autem cum statim
inhabitaretur, non difficile opinatus est
facere; eas autem que iam habitatae, laboriosius quidem,
tamen citius utique regulari per id quod ditiores dare quidem, accipere
autem non, pauperes autem non dare, accipere autem. Plato
autem leges scribens usque ad aliquid putabat oportere
plus autem quam quintuplum esse minime possibile nulli
civium substantiam esse possibile, quemadmodum dictum est et prius.

[illegible]

quam sic statuentes multi ignorant quod et multitudinem ordinare

si enim excedat sic multitudo puerorum minus, necesse legem solvi

et sine solutione multos ex divitibus fieri pauperes

opus enim novorum factores esse tales. Quia quidem igitur

habet quandam potentiam ad politicam communitatem sic regularitas,

et antiquorum quidam videntur cognovisse velud et

Solon lege statuit et apud alios est lex quae prohibet

possidere terram quantamcumque velit quis. Similiter autem

et substantiam vendere leges prohibent sicut in Locris lex

est non vendere nisi manifestum infortunium ostendat accidisse.

Adhuc autem antiquas sortes conservare. Hoc autem solutum

et circa Leucadiam democraticam valde fecit politiam eorum;

non enim adhuc contingebat a determinatis dignitatibus

v plurimum

[illegible]

39 [illegible]

37

Sed est equalitatem quidem esse substantie, aut multa ut vivant deliciose, aut valde modicam ut vivant tenaciter.

Palam igitur quod non sufficiens substantias equales facere est legislatori, sed medium coniectandum.

Hic est sensus: Philosophus calumpniatur quandam positionem Phalee et dicit [illegible] insufficientiam et primo ponit quod non sufficit omnibus quod possessiones eorum sint equales, quia [illegible] quod sufficit omnibus quod vivant [illegible] in penuria aut quod vivant minus delicate [illegible] possessiones eorum sint equales [illegible] quod omnes vivant in penuria [illegible] esse equales [illegible] possunt vivere sufficienter [illegible] possunt esse et ita magis quam omnes [illegible] non sufficit omnibus quod non quod [illegible] mala [illegible] penuriam et superfluitatem.

Adhuc autem si quis mediocritatem ordinavit substantiam omnibus, nichil prodest; magis enim oportet concupiscentias regulare quam substantias. Hoc autem non est non erudito sufficienter a legibus. Sed forte utique dicet Phaleas quod hoc dicit ipse; putat enim hiis duabus civitatibus oportere existere equalitatem, possessionis et discipline. Sed disciplinam quidem que erit oportet dicere, et unam esse et eandem nichil utile est; est enim eandem quidem esse et unam, sed talem esse hanc ex qua erunt electivi sive gaudendi aut pecuniis aut honore aut simul utrisque.

Tota ista [illegible] Philosophus [illegible] Phaleam et politicam [illegible] de insufficientia [illegible] quod Phaleas ordinavit possessiones [illegible] sufficientias [illegible] sufficienter [illegible] magis et immoderate [illegible] Phaleas non moderavit concupiscentias [illegible] leges [illegible] sufficienter [illegible] politicis legislatori [illegible] debent intendere ad hoc ut moderat concupiscentias [illegible] possessionum et equalitatem [illegible] per leges et disciplinam [illegible] debet esse eadem [illegible] determinavit [illegible] leges et disciplinam [illegible] insufficientiam.

dissident

Ad hec dissident autem plures propter inequalitatem possessionis, hii autem propter honorum inequalitatem. E contrario autem circa utrumque: multi quidem enim propter inequalitatem possessionum, gratiosi autem de honoribus, si equales; unde et in uno autem honore hic quidem malus, hic quidem bonus.

[illegible] respondit eis quod preter ea que pertinent ad possessiones [illegible] dissident propter inequalitatem honorum [illegible] ideo plures dissident propter inequalitatem [illegible] gratiosi [illegible] si equales [illegible] sapientis [illegible] ideo [illegible] ea que pertinent ad [illegible]

Non solum autem homines propter necessaria iniuriantur, quorum remedium esse putat equalitatem substantie, ut non spolient propter frigus aut famem, sed ut gaudeant et non concupiscant. Si enim maiorem habeant concupiscentiam necessariorum, propter huius medicinam iniuriabuntur; non igitur propter hanc solum, sed et si concupiscant ut gaudeant sine tristitiis delectationibus. Quod igitur remedium horum trium? His quidem substantia modica et operatio, his autem temperantia; tertium autem, si aliqui velint per ipsos gaudere, non utique querent nisi a philosophia remedium; alie enim hominibus indigent.

[illegible] respondit eis [illegible] alias [illegible] remedium [illegible] felicitas [illegible]

V alie enim hominibus indigent, alia aliis [illegible]

iniuriant[ur] ... q[ui]b[us] max[im]e ... et ... [illegible] ... ad max[im]e
p[ro]p[ter] excellencias

38

Iniuriantur aut[em] max[im]e p[ro]p[ter] excellencias s[ed] no[n] p[ro]pter n[ecessari]a / honoris
puta tyranni fiu[n]t / no[n] ut no[n] frigeant / p[ro]p[ter] q[uo]d et honores
magni / si interficiat q[ui]s no[n] furem s[ed] tyrannu[m] / q[ua]re ad
modicas iniurias auxiliatur solu[m] mod[us] Phalee politie

Quarto respondit ad demonstrac[ion]em ... eo q[uod] ... tyrannie / nam ille tyranni
iniuriant[ur] p[ro]p[ter] excellencias honoris et divicia[rum] quas appetunt. Dicit ergo q[uod]
civitates magnu[m] honore[m] et p[re]mia dabant interfectorib[us] tyrannos ... [illegible]
... [illegible] ... politia Phalee [illegible]
[illegible] ... [illegible]

Adhuc multa op[or]t[et] construere ex quib[us] ad p[ro]prios politeuet[ur] b[e]n[e] /
op[or]t[et] aut[em] et ad vicinos et ad extraneos o[mn]es / necc[essarium] i[gitur] politia[m]
construi ad bellicu[m] robur / de qua ille nichil dixit

[illegible] ... [illegible] ... [illegible]

Similit[er] aut[em] et de possessione / op[or]t[et] aut[em] no[n] solu[m] ad politicas
usus sufficie[n]tem existere s[ed] ad extranea pericula / p[ro]p[ter] q[uo]d
neq[ue] tanta[m] op[or]t[et] existere multitudine[m] q[ua]m p[ro]pinqui et meliores
concupiscant / h[abe]ntes aut[em] sup[er]abu[n]t no[n] pot[er]unt molestantes rep[ell]ere / neq[ue]
sic modica[m] / ut no[n] possint bellu[m] inferre / neq[ue] equaliu[m] et
similiu[m] / ille quide[m] i[gitur] nichil determinavit / op[or]t[et] aut[em] h[oc] no[n] late[re]
q[ui]d confert multitudo s[ub]stantie / forte i[gitur] optim[us] t[er]min[us] ut no[n] p[ro]ficiat
meliorib[us] p[ro]p[ter] sup[er]abunda[n]tia[m] bellu[m] inferre / s[ed] sic utiq[ue] est
no[n] h[abe]ntib[us] tanta[m] s[ub]st[antia]m / velut Eubolus Autofradati volenti
Atarneam obsidere / p[re]cepit ip[su]m considera[n]te[m] in q[ua]nto t[em]p[o]r[e] capiat
locu[m] co[m]putare t[em]p[or]is h[uius] expensa[m] / velle eni[m] minori h[oc] p[re]cio
derelinquere ia[m] Atarnea[m] / h[oc] aut[em] dicens fecit Autofradatem

forte igit[ur] ... dampnat ... est ... Eubolus

co[n]natem facti ... sive ab obsidione

[illegible] ... respondit ad demonstrac[ion]em ... [illegible] ... possessionis ... [illegible]
[illegible] ... possessionu[m] civitatis ... [illegible] ... potentie ... [illegible]
... [illegible] ... civitatem / Attende ... possessiones ... [illegible]
... [illegible] ... / Attende ... possessiones ... [illegible]
... [illegible] ... / ... ut possint ... bellum ... [illegible]
... [illegible] ... civitatem ... [illegible]
... [illegible] ... civitatem ... [illegible]
... [illegible] ... civitatem ... [illegible]
... [illegible] ... civitati ... fellaces ... [illegible]

absolvi ... [illegible] ... est ... [illegible]

St et cum graciosi

Est quidem igitur aliquid ad non seditiones facere civium substantias esse aequales, sed non magnum ut est dicere. Et enim graciosi utique indignabuntur ut non aequalium dignitatum digni, propter quod et videntur frequenter insurgere et seditiones movere.

[illegible] ... aequalitas possessionum sit conferens civilitati ... seditiones inter pravos ... civitatis ... nobiles et utrosque et egenos et viles ... nobiles ... utrosque indignari ... aequalia ... [illegible] ... civitati ... possessiones sint aequales ... non conferunt civitati quae dant occasiones seditionibus et indignationibus inter cives ... aequalitas ... occasio seditionis nobilibus et utrisque ad ignobiles et viles.

Adhuc autem malitia hominum inreplebilis, et primum quidem sufficiens diobolia solum, cum autem iam sint patria, semper indigent pluribus quousque in infinitum veniant. Infinita enim concupiscentiae natura, cuius ad repletionem multi vivunt. Talium igitur principium magis quam substantias equalizare, et epyikeis quidem natura tales instruere ut non velint plus habere, pravos autem ut non possint. Hoc autem erit si minores fuerint et non iniusta patiantur. Non bene autem neque equalitatem dixit; circa possessionem enim equalizat solum. Est autem et servorum et pecorum divitie et numismatis et apparatus multa eorum que supellectilia vocantur. Aut igitur omnium horum querendum equalitatem aut ordinem quendam moderatum aut omnia dimittendum.

Hic Aristoteles octavo respondet ... [illegible] ... concupiscentia ... voluntas ... repleri possit; concupiscentia autem ... [illegible] ... infinita ... pauper ... sufficiebat duos obulos ... concupiscat plus ... concupiscentia ... sit ... concupiscentia ... seditiones ... concupiscentiae ... possessiones ... legislator ... non velle ... et tollere aliena ... tollere aliquid quod possunt ... in [illegible] ... ut ... [illegible] ... felicitas ... [illegible] ... possessiones immobiles ... mobiles ... aequales ut ... possessionibus ... in mobilibus ... [illegible] ... politia ... possessionibus.

Ex quo vero voluit limitare possessiones hominum civium secundum equalitatem per ordinem aliquem moderatum ut sic unusquisque distinctus ... [illegible] ... dimittendum ... felicitas ... [illegible]

Videtur autem et legislatorie constitucionis civitatem modicam, si quidem artifices omnes publici erunt, et non supplementum quoddam exhibebunt civitati. Sed siquidem oportet publicos esse qui opera communia operantur, oportet quemadmodum in Epidamno et ut Diophantus aliquando instituit Athenis, hunc habere modum. De Phalee quidem igitur politia fere ex hiis utique quis speculabitur, si quid bene dixit aut non bene.

[illegible]

Ypodamus autem Euriphontis Milesius, qui et civitatum divisionem invenit et Pireum incidit, factus et circa aliam vitam magis superfluus propter honoris amorem, sic ut videretur quibusdam vivere curiosius, capillorum multitudine et ornatu; adhuc autem vestitu vili quidem, calido autem non in hieme solum sed et circa estiva tempora; ydoneus autem et circa totam naturam esse volens, primus non politizancium intendit dicere de politia optima. Construxit autem civitatem multitudine quidem decem milibus virorum, in tres autem partes divisam; fecit enim unam quidem partem artifices, unam autem agricolas, tertiam autem propugnatricem et arma habentem. Dividebat autem in tres partes regionem, hanc quidem sacram, hanc autem publicam, hanc autem propriam. Unde quidem reputata faciant addicta sacra, a quibus autem propugnatores vivant communem, agricolarum autem propriam. Putavit autem

[illegible]

putivit autem

Et species legum esse tres solum; de quibus enim disceptationes fiunt, tria esse numero: iniuriam, nocumentum, mortem. Legem autem statuit etiam pretorium unum principale, ad quod omnes reduci oportet que non bene iudicari videntur causas. Hoc autem constituit ex senioribus quibusdam electis. Sententias autem in pretoriis non per calculorum collationem putabat oportere fieri, sed ferre unumquemque pugillarem, in quo scribere si condempnet simpliciter; si autem absolvat simpliciter, vacuum; si autem hoc quidem, hoc autem non, hoc determinare. Nunc enim non putabat legem statutum bene; cogere enim periurare hoc aut illud.

Hic ypodamus ponit et ordinavit leges. putabat autem quod solum tres sunt leges iudicales et tria de quibus disceptantes de quibus causantes iudices disceptant, que sunt iniuria, nocumentum et mors. ad iniurias, id est iniuria que fiunt in verbis, ad nocumentum, id est ad dampnum in rebus, ad mortem, id est ad corporis [illegible]. Et ipse statuit pretorium quoddam [illegible] ad quod per appellationem male iudicata devolverentur, in quo erant seniores electi [illegible] iudices, qui vero condempnabant et qui vero absolvebant. et [illegible] que per calculos fiebat. volebat quod iudices [illegible] cogitarent [illegible] et [illegible] pugillar [illegible] condempnandi, condempnationem simpliciter, et si esset absolvendus quod pugillare [illegible] vacuum, id est [illegible] autem [illegible] tenentur quod iudices [illegible] quod ypodamus [illegible] utrumque [illegible].

Adhuc autem legem ponit de invenientibus aliquid civitati expediens, quatenus adipiscantur honorem; et pueris eorum qui in bello moriuntur de publico fieri nutrimentum, tamquam nondum hoc apud alios lege statutum. Est autem et Athenis hec lex nunc et in aliis civitatum.

Principes autem a populo eligi omnes; populum autem faciebat tres partes civitatis; electos autem curare communia et peregrina et orphanorum. Plurima quidem igitur et maxime digna memoria ypodamii ordinationis hec sunt.

Hic concludit ordinationem eius [illegible] et ponit et leges eius [illegible] quod ille qui inveniret aliquid quod sit expediens civitati [illegible] quod filii morientium in bello [illegible] civitatis [illegible] in multis civitatibus [illegible] lex sunt ut tantum populus principes eligeret [illegible] dicebat [illegible] agricolas, artifices et bellatores [illegible] principes [illegible] civitatis et peregrinis orphanorum et [illegible] potentibus. Et tunc concludit quod plurima et maxime [illegible] ordinavit ypodamus [illegible].

mirabilibus

Dubitabit autem utique aliquis propter quid et circa divisionem eam que multitudinis: artifices enim et agricole et arma habentes communicant politia omnes, agricole quidem non habentes arma, artifices autem neque terram neque arma, quare fiunt fere servi arma possidentium. Participare quidem igitur omnibus honoribus impossibile; necesse enim ex arma habentibus constitui et duces et custodes et principalissimos principatus, ut est dicere. Non participantes autem politia quomodo possibile est amicabiliter se habere ad politiam? Sed oportet et meliores esse arma possidentes ambabus partibus; hoc autem non facile non multos existentes.

[illegible]

Si autem hoc erit, quid oportet alios participare politia et dominos fieri constitutionis principum? Adhuc agricole quid utiles civitati? Artifices quidem enim necesse esse (omnis enim indiget civitas artificibus) et possunt persistere quemadmodum in aliis civitatibus ab arte; agricole autem acquirentes quidem arma possidentibus

[illegible]

C[illegible] li 2 [illegible] 1 5 14

ministrabant cibum servatoribus, utique erunt aliqua pars civitatis. Nunc autem propriam habent et hanc privatim colunt. Adhuc autem communem, a qua propugnatores habebunt cibum, si quidem ipsi colent, non utique erit pugnans alterum et agros colens; vult autem legislator alterum esse. Si autem alia quedam erit, alii qui propria colunt et bellatoribus, quarta utique pars erit hec civitatis, nullius participans, sed aliena a politia. At vero si quis eosdem ponat eos qui propria et qui communem colent, multitudo deficiens erit fructuum ex quibus unusquisque ministrabat duas domus. Et cuius gratia non statim et a terra et ab eisdem sortibus sibi ipsis cibum sument et bellatoribus ministrabunt? Hec itaque omnia multam habent turbationem.

Hic 2a particula in qua reprehendit eum quantum ad ordinationem [illegible] colent propriam [illegible] sunt nunc bellatores nec sunt quia turbationem sunt utiles civitati. Et ideo si agricole ipsa colentes ullo [modo] agricole ministrant neque bellatoribus alimenta ministrantes, erunt pars civitatis, et ad quid sunt utiles civitati? Nam arma non habent ut alii, nec in aliquo conveniunt sicut hii qui sunt artifices, qui opera sua civibus ministrant, et erunt civitatis pars sicut et ipsi artifices. Deinde [illegible] cum ordinavit quod deberent colere agros communes de quibus deberent nutrire bellatores, contra: bellatores aut non erunt, vel terram colere, et sic ipsi erunt agricole et bellatores. Si autem alii a bellatoribus et agricolis ipsa colentibus, dicebat quod faciunt, tunc illi erunt quarta pars civitatis, sed non participantes regimine civitatis, sed omnino aliqua policia aliena erunt admittenda a regimine [illegible] tres partes civitatis ut artifices, quod falsum est. Si autem dicat quod illi agricole qui colunt proprias possessiones colant et communes, tunc non erit copia fructuum, tunc terra erit facile quod unus agricola colet tantam terram ut fructus necessarios duabus familiis ministret. Et ideo si non quod dicat quod hii agricole colant utraque ipsa, et quia tunc statim in principio de possessionibus potuisset [illegible] tota terra agricolis deductus ut unusquisque agricola contra quod [illegible] oporteret sumere cibum sue familie et aliquibus viris bellatoribus. Et ideo patet quod dicta Ypodami inducunt magnam dubitationem [illegible].

Non bene autem neque de iudicio lex iudicare determinans distinguentem simpliciter scripta, et fieri iudicem arbitratorem. Hoc autem in arbitratione quidem et pluribus contingit (colloquuntur enim ad invicem), in iudiciis autem non est [illegible]. Deinde quis non erit plenum turbatione iudicium, cum debere quidem existimaverit non tantum quantum litigans, sed quod

Nota tamen super exhibere [illegible] quantum litigans. Et licet ei colloqui ad alios [illegible] ratione [illegible]

In pretorio autem non est sic quia [illegible] legislatorum multi statuunt ut iudices colloquantur ad invicem.

Sed contrarium hoc legislatorum [illegible] multi statuunt.

viginti minas, iudex autem iudicavit decem minas, aut hic quidem plus, hic autem minus, alius autem quinque, hic autem quattuor; itaque non palam patet hi quidem omnia condempnabunt, hi autem non. Quis igitur modus erit dispensationis sententiarum? Adhuc nullus periurare cogit simpliciter abiudicantem aut adiudicantem, si simpliciter accusatio scripta est iuste. Non enim nihil debere abiudicans iudicat, sed decem minas. Sed periurat condempnans non putans debere decem minas.

[illegible commentary]

De eo autem quod inventoribus aliquid civitati utile oportet fieri quendam honorem, non est securum legem ferre, sed bonum audire aspectui solum; habet enim calumpnias et motus si contingat politie. Incidit autem in aliud problema et considerationem alteram. Dubitant enim quidam utrum nocivum an conferens civitatibus movere patrias leges, si sit aliqua alia melior. Propter quod non facile dictis consentire, si non expedit movere. Contingit autem introducere quosdam legum solutionem aut politie ut commune bonum.

[illegible commentary]

Erunt autem quidam inquirentes amplius quemadmodum de ipso dilatare melius. Habet enim quamdam dubitationem et videbitur utique melius amovere in aliis scientiis. Puta medicinalis mota est preter patria et gignastica et totaliter omnes artes et virtutes. Quare cum unam harum ponendum politicam palam quod et circa hanc necessarium similiter se habere. Signum autem utique dicet fieri ab ipsis operibus. Antiquas enim leges valde simplices esse et barbaricas. Ferrum enim portabant Greci et uxores emebant ab invicem. Et reliqua antiquorum alicubi legalium stulta omnino sunt, puta in Chomi circa homicidia lex est, si multitudinem quis testium astitit persequens homicidam ex ipsius cognatis, reum esse homicidii fugientem. Querunt autem totaliter non quod patrium sed quod bonum omnino. Verisimile quod primos sive terrigene erant sive ex corruptione quadam salvati sunt. Similes et contingentes et insipientes quemadmodum et dicitur de terrigenis. Quare inconveniens manere in horum dogmatibus.

[illegible commentary]

Ad hoc autem neque scriptas sinere immobiles melius. Sicut enim et circa alias artes et circa politicam ordinem impossibile diligenter omnia scripta esse. Universaliter enim necessarium scribere. Actiones autem circa singularia sunt. Propter quam manifestum quod mutande quedam et quando legum sunt.

[illegible commentary]

Alio autem modo considerantibus videbitur utique indigere multa cautela. Non enim fuit quod quid melius modicum; assuescere autem faciliter solvere leges, pravum, manifestum quod sinendum quasdam peccatas et legislatoribus et principibus; non enim tantum proderit qui mutaverit, quantum nocebit principibus inobedire assuescens.

[illegible commentary]

Mendax autem et exemplum quod ab artibus; non enim simile movere artem et legem; lex enim robur nullum habet ad persuadendum praeter consuetudinem; hoc autem non fit nisi per tempus multum. Quare facile mutare ex existentibus legibus ad alias novas leges infirmam facit legis virtutem. Adhuc autem si et mutande, utrum omnes et in omni politia aut non, et utrum cuicumque aut quibus; haec enim magnam habent differentiam. Propter quod nunc quidem dimittamus hanc considerationem; aliorum enim est temporum.

[illegible commentary]

De ea autem que lacedemoniorum policia, fere autem et de aliis policiis, due sunt considerationes, una quidem si quid bene vel non bene ad optimam ordinationem lege statutum, altera autem si quid ad suppositionem et modum contrarie existente ipsis policie.

[illegible]

Quod quidem igitur oportet future bene politice vacationem existere necessariorum, confessum est; quo autem modo existere non facile accipere. Thessalorum enim penestie molestie fuerunt multotiens Thessalis. Omnino autem et Laconibus ilotes, tamquam enim insidiantes infortuniis perseverant. Circa Cretenses autem nichil tale accidit. Causa autem forte vicinas civitates, quamvis pugnantes adinvicem, nullam esse compugnantem distantibus, propter non expedire et ipsis possidentibus periecos. Laconibus autem vicini inimici omnes erant, Argivi et Messenii et Archades. Quia et Thessalis a principio distabant propter bellare adhuc cum Acheis et Perrebis et Magnetibus vicinis. Videtur autem, et si nichil alterum, sed quod circa curam opus esse, quo oportet ad ipsos colloqui modo. Remissi enim iniuriantur et equari dignificant se dominis, et male facientes vivunt, insidiantur et odiunt. Palam igitur quod non inveniunt optimum modum quibus accidit hoc circa ilotiam.

[illegible]

[illegible]

Adhuc autem que circa mulieres remissio et ad electionem policie nociva et ad felicitatem civitatis. quemadmodum enim domus pars vir et mulier, palam quod et civitatem prope in duo dividi oportet putare, ut ad virorum multitudinem et mulierum. itaque in quibuscumque politiis prave se habet quod circa mulieres, medium civitatis oportet putare esse inordinatum in lege. quod quidem accidit. totam enim civitatem legislator volens perseverantem esse, secundum viros quidem talis est, in mulieribus autem neglexit. vivunt enim voluptuose ad omnem intemperantiam et delicate. itaque necessarium in tali policia honorari divitias, aliter et si contingat a mulieribus dominari, quemadmodum multa militarium et bellicosorum generum, extra Celtas aut et si quidam alii manifeste honoraverunt eam que ad masculos conversationem. videtur enim qui fabulizavit primus rationabiliter coniugare Martem ad Venerem. omnes enim tales videntur obsessi aut ad eam que masculorum conversationem aut ad eam que mulierum. propter quod apud Lacones hoc existebat, et multa dispensabantur a mulieribus in principatu ipsorum. quamvis quid differt mulieres principari aut principes a mulieribus principari? idem enim accidit. utili autem existente audacia ad nullum encyclicorum, sed si quidem ad bellum, nocivissime et ad hec Laconum mulieres erant. ostenderunt autem in Thebanorum ingressu: utiles quidem enim nichil erant, quemadmodum in aliis civitatibus, tumultum autem exhibebant plus quam hostes.

Ad messenios

Amplius autem quod quidem videtur accidisse lacedemoniis videtur rationabiliter evenisse.
Dominati enim propter militiam peregrinabantur multo tempore pugnantes ad argivos
bellum et rursum ad archadas et messenios; vacantes autem se ipsos exhibe-
bant legislatori preparatos factos propter militarem vitam (multas enim
habet partes virtutis); mulieres autem aiunt quidem conari ligurgum
ducere ad leges, ut autem resistebant, discedere rursum. Cause quidem igitur
sunt hee factorum, quare palam quod et huius peccati. Sed nos non hoc consideramus,
cui oportet veniam habere aut non habere, sed de eo quod recte et non recte.
Que autem circa mulieres non bene se habent, ut dictum est et prius, videntur
indecentiam quidem facere politie ipsius secundum se, sed addere aliquid ad amorem pecunie.

Hic ponit quod venisse legem videtur lacedemoniis aptius accidit circa pecuniam
mulieres contingentibus erat causa debita pugne propter quod multo tempore peregrinabantur
quando erant pugnantes contra argivos et archades et messenios; ideo mulieres
quando remanserunt domi absque viris [illegible]
[illegible] legislator leges circa mulieres. Et subdit propter quod [illegible]
[illegible] accidit mulieres per impossibile [illegible]
quibus oportebat dare veniam vel non dare. Sed non intendimus causas [illegible]
[illegible] quod recte vel non recte se habent circa mulieres. Et dicit
[illegible] male et inordinate fecerunt circa mulieres [illegible] palam est
[illegible] et indecens politie [illegible] adderet [illegible] pecunie et

Posita enim que nunc dicta sunt circa eos qui circa inequalitatem possessionis
increpabit utique aliquis; hiis quidem enim ipsorum accidit possidere multam
valde nimis, hiis autem omnino modicam; propter quod ad paucos venit
regio. Hoc autem et per leges ordinatum est prave. Emere quidem enim aut
vendere existentem non fecit non bonum, recte faciens; dare autem et
derelinquere potestatem dedit volentibus, quamvis necesse idem accidere illic et
illic. Sunt autem et fere duarum quintarum totius regionis quinque partium
due mulierum, et propter dotes dare magnas.
Quamvis melius erat aut nullam aut modicam aut mensuratam institutam esse;
nunc autem licet dare hereditatem cuicumque voluerit; et si moriatur
non disponens, quem utique derelinquat heredem, iste cuicumque voluerit
dat. Quare potente regione mille equites nutrire et quingentos.

Alia translatio habet: Nunc autem licet dare sortem cuicumque voluerit,
et vocat sortem hereditatis partem eius contingentem.

Item ex hoc quod legislator ... dedit potestatem ...

et viros ad arma triginta milia; non tamen erant nec mille. Factum est autem propter ipsa opera manifestum, quod male ipsis habebant quae circa hanc ordinationem habent. Nullam enim plagam pertulit civitas, sed periit propter hominum paucitatem. Dicunt autem quod sub prioribus regibus tradebant politiam, ut non fieret tunc hominum paucitas, bellantibus multo tempore: et aiunt fuisse aliquando Spartiatas et decem milia. Verum sive sunt vera sive non, melius per possessionem regulatam repleri viris civitatem. Contraria autem et quae circa filiorum procreationem lex ad hanc directionem. Volens enim legislator ut plures sint Spartiatae, provocat cives quam plures facere pueros; est enim ipsis lex eum qui genuerit tres filios affrouron esse, eum autem qui quatuor immunem omnis vectigalis. Manifestum quod multis factis, regione autem sic divisa, necessarium multos fieri pauperes.

Deinde cum dicit ... reprehendit politiam Lacedaemoniorum circa possessiones ... quia possessio erat ad inaequalitatem irregulata ... possidentes ... quia quidam habuerunt possessiones multas valde et alii paucas ... quod ... regio venerat ad manus paucorum ... et hoc ... statutum fuit quod nullus liceret propria possessiones vendere ... statutum fuit ad regulandas possessiones ... legislator ... intestamenta ... magnae dotes dabantur ... devenit ... possessiones devenerunt ad paucos sic regio illa ... et pedites triginta milia ... Lacedaemonii ... manifestum est quod ista institutio ... paucitatem hominum ... mala quam civitas ... institutione ... ut dicebatur ... milia armatorum ... Lacedaemonii ... regulatas possessiones civitas viris repleatur ... lex autem ... qui habebat tres filios affrouron esset, id est ... custodia civitatis ... qui genuit quatuor ... alicuius ... et vectigalibus ... possessionum ... plures filii ... multi pauperes in civitate ... paupertas ...

At vero et quae circa ephoriam habet prave; hic principatus enim dominus quidem maximorum ipsis est; fiunt autem ex populo omnes, ut et multotiens incidunt homines valde pauperes in principatum, qui propter inopiam venales erant.

valde magnum [illegible] principatum

Et equaliter tirannum [illegible] principatum

Gerusia [illegible] a gerontos [illegible] honorabile est et honor [illegible] virtutis [illegible]

Ostendebant aut(em) pulcritudinem et prudentiam [illegible] in [illegible] corrupti n(on) [illegible]

grato quod [illegible] impios tota civitate [illegible] principatum

et valde magnum et [illegible] ipsorum [illegible] eligebant reges

et [illegible] politia democratia aut oligarchia [illegible]

[illegible] quod [illegible] politica [illegible] ipsos [illegible]

magis [illegible] legislatorem [illegible] fortunam

[illegible] politica [illegible]

[illegible] civitati [illegible] quod [illegible]

[illegible] kalokagathia aut [illegible] gerusia [illegible] principatum

[illegible] omnibus [illegible]

[illegible] principatum [illegible] omnibus quod [illegible]

[illegible] valde [illegible] et iudicia magnum [illegible]

[illegible] iudicare [illegible] libros et leges

[illegible]

[illegible] kalokagathia [illegible] gerusia [illegible]

[illegible]

Est aut(em) et dicta [illegible] non [illegible] voluntati civitatis [illegible] quod

[illegible]

Non remissa valde, in aliis autem magis excedit ad durum, ut non possint perseverare, sed latenter legem fugientes fruantur corporalibus delectationibus. Habent autem et que circa senatum principatum non bene ipsis. Epieikesi quidem enim existentibus et eruditis sufficienter ad virilem bonitatem, forsitan utique dicet aliquis utiles esse civitati. Quamvis dubitabile, utrum oporteat per vitam dominos esse magnorum iudiciorum. Est enim, sicut et corporis, et intellectus senectus. Sic autem eruditis ut et legislatorem ipsum diffidere ut non bonis viris, non securum. Videntur autem et lucrari et gratificari multa de communibus, qui participes fuerunt principatus istius. Propter quod melius est ipsos non incorrectos esse. Nunc autem sunt. Videbitur autem utique ephororum principatus corrigere omnes principatus. Hoc autem ephorie dare magnum valde donum, et modum non hunc dicimus oportere dare correctiones.

Adhuc autem et electionem quam faciunt senum, et secundum iudicium puerilis est, et ipsum petere qui principatu dignificabitur non recte se habet. Oportet enim et volentem et nolentem principari dignum principatu. Nunc autem quod et circa aliam politiam legislator videtur faciens. Amatores enim honoris preparans cives, hoc usus est ad electionem senum. Nullus enim utique principari petet non amator honoris existens. Quamvis iniustitiarum voluntariarum plurima accidunt fere propter amorem honoris et amorem pecuniarum hominibus.

[illegible] in policia [illegible] statuta fuit [illegible] ad [illegible] dignum [illegible] eligeretur [illegible] statuebat nisi peteret [illegible] assequeretur principatum [illegible] videtur [illegible] principatu digni [illegible] eligendi sunt cives amatores et petitores honorum [illegible] nisi peteret [illegible] nisi [illegible] honores [illegible] peccata [illegible] iustitia et [illegible]

vtrum regem melius quam habere et vtilius omnibus vel non habere

De regno aut[em] vtrum melius aut non expedi[en]s existere civitatibus, alius sit sermo; sed et si melius non sic ut nunc, sed secundum proprium vitam unumquemque

iudicari regem. Quod aut[em] legislator neque ipse putat posse facere bonos et honestos

manifestum; diffidit enim ut non existentibus sufficienter bonis viris.

Propter quod emittebant simul legatos inimicos, et salutem putabant civitati

esse regum dissidere.

Non bene aut[em] neque de conviviis vocatis philitiis lege statutum a primo instituente.

Oportebat enim de communi magis esse synodum, quemadmodum in

Creta; apud Lacedaemonios aut[em] quilibet tenetur ferre, et valde pauperibus existentibus quibusdam

et hoc sumptum non potentibus expendere; quare accidit contrarium legis

latori voluntati. Vult enim democraticam esse praeparationem conviviorum; fit

aut[em] minime democraticum sic lege statutum. Participare enim non est facile

valde pauperibus. Terminus aut[em] politiae iste est ipsis patrius: non potentem

hoc sumptum dare non participare ipsa

[illegible]

[illegible]

quam non esset statutum in politia ut participarent [illegible]

[illegible] ... etiam

ad quam de quibus fieret ...

Legi aut[em] de navarchis et alii quidam increpaverunt

bene increpantes; seditionis enim fit causa. Super reges enim existentibus

ducibus perpetuis navarchia fere altera regnum.

[illegible]

navalis [illegible]

[illegible]

Et sic aut[em] suppositioni legislatoris increpabit utique aliquis, quod et Plato in

legibus increpavit. Ad partem enim virtutis omnis legum ordinatio est, bellicam; haec enim utilis

ad vincere. Propter quod salvabantur bellantes, perierunt aut[em] principantes propter nescire

Et sic aut[em] suppositioni

Legi aut[em] de navarchis principatu [illegible] ad totam [illegible]

[illegible] legislatoris [illegible]

scilicet principabit

vocare / neque ad virtutem ordinavit totam ordinationem principaliter quam bellicam
Hoc autem peccatum non minimum putandum [illegible] quam circa res bellicas
virtutem magis quam principalitatem et quid [illegible] [illegible] melior virtute
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] politiae [illegible] supponuntur non [illegible]
[illegible] bellicas [illegible] legislatori supponebat [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad bellicam virtutem [illegible] [illegible] aptum et [illegible] [illegible] ad politicam [illegible]
[illegible] [illegible] bellica virtus valeat [illegible] [illegible] non [illegible] ad [illegible] bellum [illegible]
et [illegible] [illegible] partem [illegible] [illegible] [illegible] bellicam [illegible] virtutes [illegible] virtute bellica [illegible] militaris
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] virtutes [illegible] principaliter [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] bellica [illegible] [illegible] [illegible] mortem [illegible] fortes virtute [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non timent mortem / milites [illegible] [illegible] [illegible] pericula [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non timent mortem [illegible] [illegible] et industriam armorum
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Male autem se habet et circa communes pecunias Spartiatis / neque enim in communi civitati
est nihil / bella magna coactis bellare / inferunt autem male / propter enim Spartiatarum esse
plurimam terram non inquirunt ab invicem tributa / evenitque contrarium ei quod
expedit a legislatore / civitatem quidem fecit sine pecuniis / privatos autem amatores pecuniarum.

De Lacedaemoniorum quidem igitur politia [illegible] [illegible] quae maxime utique increpabit.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] politiam Lacedaemoniorum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] bella [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] militibus [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stipendia militibus facienda
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] stipendia militibus [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Cretensium autem politia propinqua quidem est huic / habet autem modica
quidem non deterius / plurima autem minus pulchre / Et enim videtur
et dicitur plurima imitari Cretensium politiam quae Laconum
plurima autem antiquorum minus dearticulata sunt novioribus / Dicunt enim
Lycurgum quando tutelam Charilli regis dimittens peregrinatus est
plurimum tempus conversatum esse circa Cretam propter cognationem / Coloni enim Cre-
tensium Lacedaemonii erant / Susceperunt autem qui ad coloniam venerunt ordinationem
legum existentem in habitantibus tunc / propter quod et nunc
perioeci eodem modo utuntur ipsis tamquam instituente Minoe primo ordinationem legum

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] politiae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] politiam ad politiam Lacedaemoniorum [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] politia [illegible] [illegible] politia Lacedaemoniorum [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Lacedaemoniorum et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et [illegible] Lacedaemonii [illegible] imitantur Cretam [illegible] [illegible] et [illegible] politia Cre-
tensium [illegible] [illegible] plurima [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
minus dearticulata [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] Lycurgum [illegible] tutelam Charilli regis Lacedaemoniorum [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] Lacedaemonii qui venerunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] institutionem legum [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Lacedaemonii [illegible] [illegible] instituente Minoe [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Auctor

Frazillas

Minos fuit rex Cretensium

Videtur aut insula et ad principatum grecorum apta esse et posita bene. Toti enim supponitur mari fere grecis collocatis circa mare omnibus. Distat enim hinc quidem a peloponeso insula modicum, illinc autem ab asia a loco qui circa triopium et rodo. Propter quod et maris principatum obtinuit minos et insulas has quidem subiugavit has autem habitavit. Finaliter autem aggrediens siciliam vitam finivit ibi circa camicum.

Habet autem proportionaliter cretensis ordo ad laconicum. Colunt enim hos quidem ilote, illos autem incole et syssitia apud utrosque sunt. Et antiquitus vocabant lacedemones non phiditia sed andria quemadmodum cretenses quare palam quod inde venit. Adhuc autem politie ordo. Ephori quidem enim eandem habent potestatem his qui in creta vocantur cosmi. Verum ephori quidem quinque cosmi autem decem. Senes autem senibus quos vocant cretenses bolulin equales. Regnum autem prius quidem erat, deinde dissolverunt cretenses et ducatum cosmi habent qui ad bella. Participant autem ecclesia omnes, dominans autem nullius est quam conferre que videntur senioribus et cosmis.

Que autem circa communia melius se habent cretensibus quam lacedemonibus.

a pelopo

minos

andria

bolulin

Quia lacedemonia quidem enim capit unusquisque inferre constitutum. Si autem non participare lex prohibet politia, quemadmodum dictum est et prius. In creta autem communius: ex omnibus enim natis fructibus et pecoribus ex publicis, et ex tributis quae ferunt perioeci, constituta est pars haec quidem ad deos et communia ministeria, haec autem ad syssitia, ut communiter nutriantur omnes, et mulieres et pueri et viri. Ad modicitatem autem cibi ut proficuam multa philosophatus est legislator, et ad distinctionem mulierum ut non multos pueros faciant, eam quae ad masculos facit collationem, de qua si prave aut non prave, alterius erit considerandi temporis.

Quod autem ea quae circa syssitia melius ordinata sunt cretensibus quam lacedemoniis, manifestum.

Hic ponit differentiam circa ea quae circa syssitia quas constituerunt cretenses [illegible] lacedemonii [illegible] qui venerunt de [illegible] fuit melior syssitia quam lacedemoniis [illegible] caput [illegible] cretenses fuit constituta quam [illegible] syssitia debuerunt [illegible] [illegible] fructus [illegible] pecora et de aliis redditibus [illegible] [illegible] ad quam veniebat multitudo [illegible] [illegible] ea syssitia et a [illegible] ad quam [illegible] [illegible] [illegible] legislator cretensium instituit [illegible] [illegible] [illegible] volens quod multitudo [illegible] non excedat [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quicumque melior fuit apud cretenses quam apud lacedemonios.

Quae autem circa cosmos adhuc deterius quam quae circa ephoros. Quod enim habet malum ephororum principatus existit et his, fiunt enim quicumque. Quod autem ibi confert ad politiam, hic non est. Ibi quidem enim, quia electio ex omnibus, particeps populus maximi principatus vult manere politiam. Hic autem non ex omnibus eligunt cosmos, sed ex quibusdam generibus, et senes ex his qui cosmi fuerunt.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] cretensium politia [illegible] [illegible] [illegible] cretenses apud lacedemonios fuit [illegible] [illegible] apud lacedemonios de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eligebantur ad dictos principatus [illegible] [illegible] [illegible] apud lacedemonios [illegible] eligebantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] politia [illegible] [illegible] principalia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] eligebantur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et seniores eligebantur ex illis qui fuerant cosmi quibus licebat [illegible] principatus.

De quibus eosdem utique dicet aliquis sermones et de his qui in lacedemonia fiunt. Quod enim non puniendos et quod per vitam maius est honore dignitate ipsis, et non secundum litteras principari sed autognomonas, periculosum. Quod autem quiescit non participans populus, nullum signum quod bene ordinata sunt.

esse [illegible] [illegible] neque suspicamus ad kosmos sicut ephoros longe [illegible] pergunt.

Anthognomonas i. existimantes [illegible] sive per se arbitrantes

[illegible]

in insula decennium. Cretenses autem faciunt pro hiis medietatem, dynus
et non politia sed dynastia. Multotiens enim eiciunt coniurantes quidam kosmos
aut contrapartes privatorum quorundam, et dissolvunt; licet autem et in medio kosmois
abnegare principatum. Hec utique omnia melius fieri secundum legem quam secundum
hominum voluntatem; non enim securus canon. Omnium autem pessimum quod
kosmie, quam constituunt frequenter, qui non iustitias volunt dare potentum. Aut
et palam quod habet aliquid politie institutio, sed non politia est, sed potentatus
magis. Consueverunt autem assumentes populum et amicos monarchiam facere
et seditiones movere et pugnare ad invicem. Quamvis quid differt quare tale aliquid per quoddam
tempus non esse civitatem et talem, sed solvi politicam communionem? Est autem
valde periculosa sic habens civitas volentibus invadere et potentibus.
Sed quemadmodum dictum est, salvatur propter locum; alienos expulsare enim quod longe
fecit. Propter quod et quod incolarum manet Cretensibus, Ilotes autem rebellant
frequenter. Neque enim exterioris principatus participant Cretenses; nuper autem bellum peregrinum
transivit in insulam, quod fecit manifestam infirmitatem eorum que ibi legum.
De hac quidem igitur politia tantum nobis dictum sit.

[illegible commentary]

[illegible] clara etiam signa quibus ostenditur quod calcedonia bene se habet in multis [illegible] quod hec politia bene coordinata est [illegible] ostendit ordinate se habet ad alias non supergrediens [illegible] sedicionem [illegible] quod fuit sedicio tamen [illegible] digna esset [illegible] sorte [illegible] aliis in causis quibus [illegible] contendit [illegible] quod qui eos [illegible] tyrannus [illegible] opprimeret alios sicut [illegible] 8° ethicorum [illegible] [illegible] verba [illegible]

Politizare autem videntur et calcedonii bene et multa habundanter ad alios, maxime autem quedam proxime lacedemoniis. Hee politie tres adinvicem propinque quodammodo sunt et ab aliis multum differunt, que cretensium et lacedemonica et tertia ab hiis que calcedoniorum. Et multa institutorum se habent apud ipsos bene. Signum autem politie ordinate populum habentem permanere in institutione politie et neque seditionem quod et dignum dicere factam neque tyrannum. Habet autem similia lacedemonie politie convivia quidem sodalitatum fidiciis, eam autem que centum et quattuor principatum ephoris, verum non deterius: hii quidem enim ex contingentibus sunt, hunc autem eligunt principatum secundum virtutem. Reges autem et gerusiam proportionaliter hiis qui ibi regibus et senibus.

[illegible] tractatum in quo disputatur de politia calcedoniorum et [illegible] politia calcedoniorum et quantum ad [illegible] quod calcedonii [illegible] videntur bene politizare [illegible] politice [illegible] melius aliis et maxime [illegible] in quibus [illegible] lacedemoniorum politie et [illegible] propinque adinvicem et [illegible] ab aliis [illegible] cretensium, lacedemonica, calcedonica, et multa [illegible] statuta et [illegible] [illegible] populus [illegible] in [illegible] et [illegible] [illegible] politia [illegible] tyrannidem et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] sedicia [illegible] [illegible] calcedonicos [illegible] eligebant [illegible] et quantum ad hoc melius se habebat [illegible] calcedonii habebant reges et gerusiam [illegible] lacedemonii [illegible] et dignitate [illegible] [illegible]

Et melius autem reges neque secundum idem esse genus neque hoc quod contingens, si quod differens, ex hiis eligibiles magis quam secundum etatem. Magnorum enim domini constituti, si viles fuerint, multa ledunt et leserunt iam civitatem calcedoniorum. Plurima quidem igitur increpationum utique secundum transgressiones communia existunt omnibus dictis politiis.

[illegible] disputat de politia calcedoniorum quantum ad electionem regum [illegible] calcedonii quod reges eligunt [illegible] melius [illegible] eligi [illegible] et [illegible] quod debeant eligi [illegible] melius [illegible] [illegible] bene [illegible] [illegible] ut eligantur [illegible] [illegible] reges [illegible] [illegible] civitatem [illegible] valde [illegible] reges [illegible] [illegible] et [illegible] politie [illegible]

Eorum autem que ad suppositionem aristocratie et politie, quedam ad demum declinant magis, quedam ad oligarchiam; cuius quidem [illegible] est quod adducit

[illegible marginal note]

Hec aut[em] no[n] adiace[n]t reg[ibus] [et] se[ni]or[ibus] si co[n]se[n]ciu[n]t o[mn]es. Si
aut[em] no[n], et hor[um] p[o]p[u]lus. Q[ue]cu[m]q[ue] aut[em] i[n]tulerunt, no[n] audire solu[m]
attribuu[n]t p[o]p[u]lo que statueri[n]t p[ri]ncipib[us], s[ed] d[omi]ni iudicare su[n]t, et vole[n]ti
illata c[on]tradic[er]e lic[et], q[uo]d [est] i[n] aliis polit[iis] no[n] e[st]. Pe[n]tharchias
aut[em] d[omi]nantes multor[um] et magnor[um] a se ip[s]is eligibiles esse
et eam que ce[n]tu[m] h[ec] eligere maxi[mu]m p[ri]ncipatu[m]. Adhuc aut[em] has
ampliori p[ri]ncipari t[em]p[or]e aliis, et[enim] ex[ist]e[n]tes p[ri]ncipa[n]t et futuri,
oligarchicu[m]; sine aut[em] m[er]cede et no[n] sortiales aristocr[at]icu[m] pone[n]du[m]
et si quid tale alt[er]u[m], et iudicari a p[ri]ncipib[us] iudicia o[mn]ia et no[n] alias
ab aliis, quemadmodu[m] in Lacedemonia. Tra[n]sgredit[ur] aut[em] aristocr[at]ie
i[n]stitucio Calcedonior[um] maxi[m]e ad oligarchiam s[ecundu]m q[ua]nda[m]
i[n]tencio[n]em que videt[ur] mult[is]; no[n] en[im] solu[m] virtutis g[rati]a s[ed] et divitias putant
oportere eligi p[ri]ncipes; i[m]possibile e[nim] egente[m] b[e]n[e] p[ri]ncipari et vacare.
Si q[ui]de[m] eligere divitiis oligarchicu[m], s[ecundu]m v[ir]tute[m] a[ute]m aristocr[at]icu[m],
i[st]e q[ui]da[m] utiq[ue] erit ordo t[er]tius, s[ecundu]m q[ue]m ordinata su[n]t et ap[u]d
Calcedonios q[ue] circa politiam; eligu[n]t e[nim] ad duo h[ec],
et maxi[m]e maximas reges et duces. Op[or]tet aut[em] putare
peccatu[m] legislatoris e[ss]e tra[n]sgressione[m] hanc aristocr[ati]e. A p[ri]ncipio en[im] hoc
q[uo]d vide[re] i[n]t[er] necessarissima, quatenus optimi possint vacare et n[ichi]l
deformia agere, no[n] solu[m] p[ri]ncipa[n]tes s[ed] nec p[ri]vati vive[n]tes.

[illegible commentary]

[illegible]

[illegible]

Absurdum autem et hoc lege statutum, maximos principatum venales esse et regnum et ducatum. Honorabiliores enim facit lex ista divitias virtute et civitatem totam amatricem pecunie. Quodcumque autem existimaverit honorabile quod principale est, necesse et aliorum civium opinionem sequi hiis. Ubi autem non maxime virtus honoratur, hanc non possibile esse firme aristocraticam politiam. Assuescere autem lucrari secundum rationem ementes, qui sumptuose ementes principantur. Inconveniens enim si pauper quidem existens epieikes autem volet lucrari, deterior autem non volet expendens. Propter quod oportet eos qui possunt optime principari, hos principari.

Consequenter cum dicit [illegible] dicens Si [illegible] attendit ad divitias in electione principum, divitie sunt magis honorabiles quam virtutes [illegible] ubi virtus non maxime et simpliciter honoratur ad principandum [illegible] et ubi divitie sunt magis honorabiles quam virtutes tota civitas est amatrix pecunie [illegible] maximi principatus ut regnum, ducatus et similia sunt venales. 2o dicit si [illegible] sunt magis honorabiles quam virtutes [illegible] principes [illegible] qui expendunt pro principatibus [illegible] pauperes [illegible] alios [illegible] qui multa expendunt [illegible] instituunt divites [illegible] virtute [illegible] dignos [illegible] non attendit ad divitias sed ad virtutem, et principibus [illegible] instituti ad principandum [illegible]

Dignius autem si et pretermisit inopiam epieikis legislator, sed principantium curam de vacatione. Pravum autem utique videbitur et plures principatus eundem principari, quod apud Calcedonios videtur. Unum enim opus ab uno optime perficitur. Oportet autem quatenus fiat hoc videre legislatorem, et non precipere eundem fistulare et coriare incidere. Quare ubi non parva civitas, politicum plures participare principatibus, et popularius. Communius enim, quemadmodum diximus, et pulchrius unumquodque perficitur, ac velocius. Manifestum autem hoc in bellicis et nauticis; in hiis enim ambobus per omnes ut est dicere pertransit principari et subici.

[illegible] policia [illegible] ad collationem principatuum et officiorum [illegible] multa officia committebant uni persone et de utroque [illegible] quod committere unum officium uni persone quam committere plura officia uni persone [illegible] melius, pulchrius et velocius fit unumquodque [illegible] in ambobus [illegible] uni persone plura committant [illegible] ista [illegible] abalterum [illegible] melius committere officium [illegible] melius perficitur [illegible] melius perficitur officium committendo uni persone quam committendo plura officia [illegible]

Ologarchia autem existente policia, optime effugiunt ditescendo [illegible]

Aristocratia

aliqui ipsi pretorum servitute super civitates; hii faciant et faciunt manifestam politiam, quia sit fortune opus magis quam intentionis ipsius legislatoris. Videtur autem si infortunium aliquod evenit ... abscesserit ... politia lacedemoniorum ...

[illegible]

Quorum autem qui pronunciaverunt de politia, quidam quidem non communicaverunt actionibus politicis nullis, sed perseveraverunt singularem vitam viventes, de quibus si quid fuit memoria dignum dictum est de omnibus. Quidam autem legislatores fuerunt, hii quidem ipsis civitatibus, hii autem et extraneis, conversati politice quidam ipsorum. Et horum quidam hii fuerunt conditores legum, hii autem et politie, puta Ligurgus et Solon; isti enim et leges et politias instituerunt. De ea quidem igitur que lacedemoniorum dictum est.

[illegible]

Solonem autem quidam putant fuisse legislatorem studiosum; oligarchiam enim dissolvisse valde intemperatam existentem, et servientem populum liberasse et democratiam patriam instituisse, commiscentem bene politiam. Esse enim in ariopago quidem consilium oligarchicum, principatus autem electos aristocraticum, pretoria autem democraticum.

aristocratie ... [illegible]

Aristocratiam ... [illegible]

Videtur autem Solon illa quidem existentia prius non dissolvisse
consilium scilicet et principatuum electionem, populum autem instituisse pretoria
faciens ex omnibus. Propter quod et quidam accusant ipsum; solvere enim alterum, cum
statuit pretorium dominum omnium, cum sit sortale. Cum enim hoc invaluit
sicut tyranno populo largientes politiam in eam que nunc democratiam
instituerunt. Et eam que in Ariopago consilium Ephialtes precidit et
Pericles, et pretoria mercennaria unusquisque ducum populi augens produxit in
eam que nunc democratiam. Videtur autem hoc non secundum Solonis voluntatem
factum fuisse, sed magis a casu. Navarchie enim in Medicis populus
factus causa extitit et viros populi accepit pravos, politice contra
[illegible] studiosis. Quoniam et Solon videtur necessariam maxime potestatem attribuere
populo, scilicet principatus eligere et corrigere; neque enim horum dominus populus
servus utique esset et ad[illegible] principatus autem omnes ex pentaco-
[illegible] insignibus et habundantibus instituit omnes, ex pentacosiomedimnis et iugalibus
et tertio genere vocato equestri; quartum autem mercennarium quibus

[illegible] post laudem Solonis [illegible] nullus principatus attinebat
[illegible] et excusatio ipsius dicens quod Solonem dicat atque
fuisse legislatorem studiosum, verum post quam oligarchia que fuit in potestate pau-
corum in civitate existente dicitur dissolvisse quia plures divites opprimebant pau-
peres et sic dicitur populum liberasse et populi principatum instituisse patriam
post laudem eius quia ipse fecit mixtam politiam que est melior et fuit consilium
in ariopago in illo vico martis quod divites habuerunt quod Solon fecit
pro aristocratia que fuit per totum [illegible] tunc devolvebat [illegible]
[illegible] hic accusationem Solonis quidam putabant sibi hic quod politiam
dissolvisset quod non est secundum eius voluntatem [illegible] vet[illegible] quia Solon dixit
quod populus eligat principes et corrigat si delinquat [illegible] hic voluit quod
populus principaretur ut patet constitutione principatuum Solonis quia instituit
quod nullus principaretur nisi in signis virtutis [illegible] quia viles multa faciunt
in civitate quia pauperes et viles intendunt lucro et corrumpunt iudicia
et quia apud athenas quinquaginta erant quod essent in lacedemonia [illegible] insti-
tuit et quingentos medimnos et iugalibus qui dicuntur hic principatu
in artibus scilicet fabri in tertio [illegible] principatu [illegible] similiter
pistores lanarii et pictores Solon non instituit ex medijs personis
[illegible] et posuit in tertio eos ordines dignitatis [illegible]

Legislatores autem fuerunt Zalencus Locris Scitalibus et Charadas
Chathaneus suis civibus et aliis Calcidie civitatibus

Chathaneus hic est [illegible] qui fuit [illegible] catharine [illegible]
[illegible] dedit leges et [illegible] civitatibus [illegible]
[illegible] et [illegible] qui fuit ante [illegible]

Olimpias. Olimpias est quinquennium quod apud eos celebrabant [illegible] ... quatuor annorum ... apud latinos ... [illegible]

circa Italiam et Siciliam. Volunt autem quidam colligere qualiter Onomacritus fuit primus studiosus circa legislationem, exercitatum autem fuisse in Creta, cum esset Locrus et peregrinans propter artem divinationis; huius autem fuisse socium Thaletem, Thaletis autem auditorem Lycurgum et Zaleucum, Zaleuci autem Charondam. Sed hec quidem dicunt inconsiderantius temporibus dicentes. Fuit autem et Filolaus Corinthius legislator Thebanis. Erat autem Filolaus genere Bacchiadarum, amator autem factus Dioclis qui vicit Olimpiade. Ut ille civitatem reliquit recordatus amoris matris Alcyones, abiit Thebas et ibi vitam finierunt ambo. Et nunc adhuc ostendunt sepulcra eorum invicem quidem facile conspectabilia existentia, ad regionem autem Corinthiorum hoc quidem conspectabile, hoc autem non conspectabile. Fabulantur enim ipsos sic ordinasse sepulturam, Diocles quidem propter abstinentiam passionis ut non visibilis sit Corinthia a tumulo, Filolaum autem ut visibilis. Habitaverunt quidem igitur propter talem causam apud Thebanos.

Hic intrat legislatores alios. Fuit legislator Locrus [illegible] civitatis [illegible] occidentalis partis Italie [illegible] Onomacritus fuit primus studiosus circa legislationem qui fuit doctus circa legislationem in Creta [illegible] Locrus natione dictus civitate [illegible] fuit socius Thaletis [illegible] Thaletis fuit auditor Ligurgus et Zaleucus, Zaleuci autem Charondas [illegible] fuisse [illegible] fuit Filolaus Corinthius legislator Thebanis genere Bacchidarum qui fuit amator Dyoclis [illegible] Olimpiadis [illegible] Corinthiam [illegible] matris [illegible] Thebas et ibi finierunt vitam suam [illegible] corpora sepultura ostendunt [illegible] Corinthiorum Filolai sepulcrum [illegible] Corinthiis [illegible] Corinthi [illegible] Thebanos [illegible] sepulcrum ordinasse [illegible] fabulantur [illegible] corpora sepultura. Diocles [illegible] tristitie Corinthiorum ut [illegible] sepulcrum [illegible] Filolaum autem [illegible] sepulcrum [illegible] Corinthios [illegible]

Legislator autem fuit ipsis Filolaus de aliis quibusdam et de puerorum procreatione quas vocant illi leges positivas; et hoc est proprie ab illo lege statutum ut numerus salvetur sortium. Charonde autem proprium nichil est preter iudicia falsorum testium; primus enim fecit [illegible]; diligentia autem legum est planior et eorum qui nunc legislatorum. Filolai autem proprium est irregularitas [illegible]. Platonis autem mulierum et puerorum et substantiarum communitas et convivia mulierum

[illegible] hec autem lex contra ebrietatem ut sobrios sympoparthizare et exercitium in bellicis quos ambidextros fieri studuit ut optimum non hanc quidem manum utilem, hanc autem inutilem. Draconis autem leges sunt politie autem existenti leges posuit. Proprium autem in legibus nihil est quod sit memoria dignum nisi severitas propter magnitudinem dampni. Factus est autem et Pictacus legum conditor sed non politie. Lex autem ipsa propria ebrios si percusserint amplius dampnum solvere quam sobrios quia plures iniuriantur ebrii quam sobrii. Non ad veniam respexit, quod oportet ebriis habere magis, sed ad conferens. Factus est autem et Androdamas Reginus legislator Calcidensibus qui in Thracia, cuius et que circa homicidialia et hereditates; at vero proprium nullum nihil utique habebit dicere aliquis. Que quidem igitur circa politias principales et circa dictas ab aliquibus sint considerata hoc modo.

Consequenter philosophus determinat de aliis legislatoribus qui fecerunt leges positivas de puerorum procreatione et hoc ut [illegible] salutem [illegible] Charonde [illegible] in vindicta falsorum testium quia primus fecit considerationem contra falsos testes [illegible] diligenti legislatori circa [illegible] respiciat quia actus [illegible] sunt [illegible]. Philolaus autem [illegible] circa [illegible] [illegible] et mulieres et [illegible] qui instituit convivia mulierum [illegible] et [illegible]. Lex eius contra ebrietatem ut faciat cives sobrios symposiarchizare, id est quod principes ponantur qui provideant rei publice et quod [illegible] et exercitium in bellis quo disponuntur et posuit quod facientes dampna [illegible] punirentur. Pictacus legum conditor non ordinator [illegible] posuit quod ebrii percutientes amplius dampnum solverent quam si sobrii percuterent, et non respexit ad veniam sed respexit ad conferens quod confert civitati [illegible] habeant. Androdamas posuit leges que hereditates dividat et circa homicidia posuit leges. Postea epilogat ibi: Que quidem igitur circa [illegible].

Querenti de politia et consideranti que sit unaqueque et qualis que, prima consideratio est de civitate videre quid quidem sit civitas. Nunc enim dubitant hii quidem dicentes civitatem egisse actionem, hii autem non civitatem sed oligarchiam vel tyrannum. Politici autem et legislatoris videmus omne negotium existens circa civitatem. Politia autem est ordo quidam habitantium civitatem.

Iste est liber 3us qui [illegible] de regno et rege et continet [illegible] tractatus. In primo determinat de civibus et cive et continet duo capitula. In primo ostendit quid est civitas et civis et a quo dicitur civitas unitate et continet quinque partes. In prima ostendit philosophus [illegible] determinandi de cive et de ordine determinandi [illegible] volenti considerare de politia prius est ostendendum quid est civis et quid civitas [illegible] conclusio libri [illegible] prius dubitat [illegible] sit princeps [illegible] principes civitatis [illegible] civitas [illegible] aliquos civitas [illegible] principes et [illegible] alios non sit [illegible] civitas et princeps. [illegible] legislatoris [illegible] circa ordinationem [illegible] politia [illegible] ordinatio habitantium civitatem ideo [illegible] determinare de politia [illegible] prius determinare de civitate.

[illegible]

Quoniam autem civitas compositorum est sicut aliud quodcumque totorum quidem et constantium ex multis particulis, palam quod prius civis quaerendus. Civitas enim civium quaedam multitudo est. Quare considerandum quem oportet vocare civem et quis est civis considerandum. Etenim civis dubitatur saepe; non enim eundem confitentur omnes esse civem. Est enim aliquis qui in democratia civis existens in oligarchia saepe non est civis.

Hic Aristoteles ... [illegible]

Eos quidem igitur qui aliqualiter sortiuntur hanc appellationem, velut poeticos cives, dimittendum. Civis autem non habitare alicubi civis est, etenim advenae et servi communicant habitatione; neque iustorum participes ita ut iudicium sustineant et iudicent; hoc enim inest et his qui a contractibus communicant. Multis quidem igitur locis neque horum perfecte advenae participant, sed necesse tribuere patronum. Quare imperfecte aliqualiter participant talis communionis, sed sicut et pueros qui nondum propter aetatem inscripti sunt et senes dimissos dicendum esse aliqualiter quidem cives, non simpliciter autem valde, sed apponentes hos quidem imperfectos, hos autem ultra processos aetate aut aliquod tale alterum. Nihil enim differt; palam enim quod dicitur. Quaerimus enim simpliciter civem et nullam habentem talem accusationem emendatione dignam, quoniam et de infamibus et profugis est talia et dubitare et solvere.

[illegible]

[illegible]

Civis autem simpliciter nullo aliorum determinatur magis quam per participare iudicio et
principatu. Principatuum autem hi quidem sunt divisi secundum tempus ut quosdam omnino bis non liceat
eundem, vel per determinata tempora. Alius autem indeterminatus velut
praetor et concionator. Forte quidem igitur dicet utique quis neque principes esse tales
neque participare propter hoc principatu. Sed differt nihil, de nomine enim ratio. Innominatum enim
commune quod praetoris et concionatoris, quid oportet vocare hoc. Sit itaque
determinationis gratia indeterminatus principatus. Ponimus itaque cives eos qui sic participant.
Civis quidem igitur maxime quod quidem utique civis adaptans omnes qui dicuntur cives fere talis est.

Hec 3a pars [illegible] ostendit differentiam civis et civitatis et de [illegible] alia
via [illegible] que participat iudicio et principatu in civitate [illegible]
[illegible] principatu consiliativo et iudicativo
[illegible] civis. Civis est [illegible] et ad principatum et [illegible] attingit ad
[illegible] attingunt ad principatum [illegible] qui eligit
[illegible] cives [illegible]
[illegible] et quia indeterminati [illegible] et concionatoris [illegible]
[illegible] determinatus est [illegible] et concionator [illegible]

Oportet autem non latere quod quorum subiecta differunt specie, et hoc quidem ipsorum est primum,
hoc autem secundum, aliud autem habitum, aut nihil omnino est [illegible]
politias autem videmus specie differentes ab invicem, et has quidem posteriores has autem priores
existentes. Vitiosas enim et transgressas necessarium posteriores esse non vitiosis. Transgressas
autem quomodo dicimus posterius erit manifestum. Quare et civem necessarium alterum
esse eum qui in unaquaque politia. Propter quod qui dictus est in democratia quidem
maxime est civis. In aliis autem contingit quidem, non tamen necessarium. In quibusdam enim
non est populus, neque concionem putant, sed convocatos, et iudicant causas secundum
partem, velut in Lacedaemonia contractuum iudicant ephororum alias alii,
senes autem homicidiales, forte autem aliquis principatus alias. Eodem autem modo et
circa Carthaginem; omnes enim principatus quidam iudicant causas. Sed habet correctionem civis determinatio.
In aliis enim politiis non indeterminatus princeps concionator est et iudicator, sed qui secundum
principatum determinatus. Horum enim aut omnibus aut quibusdam attributum est consiliari
et iudicare aut de omnibus aut de aliquibus. Cui quidem igitur est civis ex his manifestum.
Cui enim potestas communicandi principatu consiliativo et iudicativo, civem iam dicimus esse
huius civitatis. Civitatem autem talium multitudinem sufficientem ad per se sufficientiam
vitae, ut simpliciter est dicere.

Cives

Civis

Civitas

[illegible]

Determinant autem secundum usum civem eum qui ex ambobus civibus et non ex altero solum, puta patre vel matre. Alii autem et hoc ad plus requirunt, puta ad avos duos vel plures. Sic autem determinato politice et celeriter dubitant quidam tertium illum aut quartum quomodo erit civis. Gorgias quidem igitur Leontinus, hoc quidem forte dubitans, hoc autem ironice loquens, ait: sicut mortariola esse ea que a mortariolifactoribus facta sunt, sic et Larisseos eos qui a conditoribus facti sunt; esse enim quosdam larissofactivos. Est autem simpliciter: si enim participabant secundum dictam diffinitionem politia, erant cives. Neque enim est possibile est adaptare quod ex cive aut civia, mare aut femina, ad primos qui habitaverunt vel edificaverunt. Sed forte illi magis habent dubitationem quicumque participant transmutatione facta

policie velud athenis fecit clistenes post tyrannorum electionem multos
cum adtribus applicavit extraneos et servos adventicios
certa pars principalis in qua removet quoddam dubium circa cives et removet opinionem
falsam circa civitatem civis et hec est opinio quod solo ille est civis qui a duabus
civibus est natus vel qui descendit a parentibus civibus secundum duos vel tres vel
quatuor gradus sed primus destruit et ponit conclusio talia quia liberi quod non solum
est ille civis qui descendit a parentibus civibus probat sic quia tunc primi
habitatores civitatis non fuerint cives quia non descendit a civibus et per consequens filii
eorum non erunt cives et per consequens nullus est vel fuit civis quod est impossibile
dicit ibi sed forte illi secundo probat conclusio sic quod cives et servi et introducti
ad civitatem post illum qui sit introductor sive iuste sive iniuste sunt cives ista civitate
quod operantur opera civis scilicet principantur in consiliis iudiciis sed ideo non oportet quod
omnis civis descendat a parentibus civibus dubitat tunc aliquis utrum iniustus
civis sit civis et videtur eis quod non quia falsus civis non est civis utilis et
iniustus et tunc nos videmus contrarium quia videmus malos et iniustos
principes esse et civis dicitur a principali et ista dubitatio non solvit primus dicendo
tunc est concedendo consequentiam et quod dicitur falsus civis non est civis ideo iniustus
civis sic negetur consequentia intelligendo per falso cive illum qui putatur et non
est civis sed tunc intelligit per falso cive illum qui operatur falsum et deceptoria etc
quia et non antecedens quod ut sic falsus civis est civis sic falsus quod est ideo
dubitacio autem adiacens est non quis civis sed utrum iuste vel iniuste
et quidem etiam quod ad hoc aliquis dubitabit utrum sit non iuste civis sit non
civis tanquam idem potente iniusto et falso quia autem videmus et puta
principantes quosdam iniuste principari quidem dicimus sed non iuste civis
autem principatu quodam determinatus scilicet cum communicat tali principatu
civis est ut diximus palam quia cives quidem esse fatendum et hos
In ista parte primus movet dubitationes et primo corrigit dubitationem de determina-
tione civis secundum in secunda movet dubitationem aliam in tertia [illegible] aliam
adiacens dubitacio autem adiacens est que sic determinat civem secundum ista opposita
utrum sit vere civis quod ei non convenit vere civis ponit aliam dubitationem utrum
iniuste consecutus civis sit civis sic falsus civis non est civis quod falso decepti-
onem civis et solvit quod sic sicut iniuste principantes sunt principantes sic et civis iniuste est civis
De eo autem quod est iuste vel non iuste copulatur ad dictam prius dubitationem
dubitant cum quidem quis civitas egit et quis non civitas puta quando
oligarchia vel tyrannide fiat democratia tunc cum neque conventiones
volunt quidam dissolvere tanquam non civitas sed tyrannus accepit
neque talia
non alia multa talium tanquam quedam politias sint in proficiendo sed

[illegible]

non propter commune conferens. Si quidem igitur et democratizant quidam secundum hunc
modum, eiusdem dicendum civitatis huius esse actus huius politie et eos
qui ex oligarchia et tyrannide. Videtur autem familiaris sermo esse dubitationis
huius quando quidem oportet dicere civitatem esse eandem aut non eandem sed
alteram. Superficialis quidem igitur inquisitio dubitationis circa locum et homines
est. Contingit enim disiungi locum et homines, et hos quidem alterum, hos autem
alterum habitare locum. Hanc quidem igitur mitiorem ponendum dubitationem. Multipliciter enim
civitate dicta, aliqualiter allevatio talis inquisitionis. Similiter autem et eundem
locum habitantium hominum quando oportet putare unam esse civitatem? Non enim utique
muris. Erit enim utique Peloponneso circumponere unum murum. Talis autem
forte est et Babylon et omnis que habet circumscriptionem magis gentis quam civitatis,
qua quidem capta aiunt tertia die non percepisse quandam partem civitatis.
Sed de hac quidem dubitatione in aliud tempus opportuna speculatio. De magnitudine
civitatis et quanta et utrum gentem unam vel plures expediat, latere politicum

[illegible]

Sed eisdem inhabitantibus eundem locum, utrum donec utique sit genus idem inhabitantium
eandem dicendum esse civitatem, quamvis semper his quidem corruptis, his autem generatis,
sicut et fluvios consuevimus dicere eosdem et fontes eosdem, quamvis semper hoc quidem
superveniente fluento, hoc autem recedente; aut homines quidem dicendum eosdem esse
propter talem causam, civitatem autem alteram? Si enim est communitas quedam civitas,
est autem communitas civium politie, facta altera specie et differente politia, necessarium videbitur
et civitatem esse non eandem, sicut et chorum quandoque quidem comicum
aut tragicum alterum esse dicimus, eisdem sepe hominibus existentibus

[illegible]

[illegible] attendit ydemptitas et diversitas civitatis [illegible] formaliter [illegible]

[illegible] quia ydemptitas attenditur [illegible] ydemptitas et diversitas [illegible] materialis et formalis [illegible]

[illegible]

Sicut autem chorum aliud quandoque comicum et quandoque alterum. Si species alia

compositionis fuerit velut armoniam eorundem sonorum alteram esse dicimus si quidem

aliquando sit Doristi quandoque autem Frigisti. Si itaque hunc modum habet manifestum

quod maxime dicendum eandem civitatem ad policiam respicientes. Nomine autem

vocare altero et eodem licet et eisdem habitantibus ipsam et omnino alteris.

Si autem iustum dissolvere vel non dissolvere quando ad alteram politiam

Hic vult [illegible] et ut capitur formale transmutatur civitas vel altera

civitatis unitate civitas non dicitur una [illegible] ut una maneat [illegible]

adque civitas dicitur una formaliter manente et quod declarat [illegible] et [illegible]

[illegible] et [illegible] advenit [illegible] sit [illegible] formale [illegible]

[illegible] civitas [illegible] civitas [illegible] civitatibus

et post concludit solucionem [illegible] civitas dicitur una [illegible] formale

Hiis autem dictis sequens est intendere utrum eandem virtutem ponendum

boni viri et civis studiosi aut non eandem. At vero si oportet hoc

inquirere, virtutem civis typo quodam primum accipiendum. Sicut igitur nauta unus

aliquis communicantium est, ita et civem dicimus. Nautarum autem existentium dissimilium

potentia, hic quidem est remigator, hic autem gubernator, hic autem proreta, hic autem

aliam quandam habens talem denominationem, palam quod certissima quidem uniuscuiusque ratio propria

virtutis erit. Similiter autem et communis quaedam congruet omnibus. Salus enim

navigationis opus est ipsorum; hoc enim desiderat unusquisque nautarum.

Similiter igitur et civium dissimilium existentium opus est salus communitatis. Communicatio

autem politia est. Propter quod virtutem necesse est esse civis ad politiam.

[illegible] utrum sit eadem virtus boni viri et boni civis [illegible] manet [illegible]

civis et [illegible] eadem [illegible] manet [illegible]

et [illegible] civitas [illegible] est

[illegible] et [illegible] ad

[illegible]

et [illegible] est [illegible]

[illegible] boni viri et boni civis [illegible]

[illegible] eadem sit [illegible] boni viri et boni civis et [illegible] eadem virtus

[illegible] virtute [illegible] boni viri et [illegible]

[illegible] boni civis [illegible] nauta [illegible]

[illegible] nauta [illegible] erit [illegible] virtute boni civis [illegible]

[illegible] virtute [illegible] remigator, gubernator, proreta [illegible]

[illegible]

Si quidem igitur sunt plures politiae species, palam quod non contingit studiosi civis

unam esse virtutem perfectam. Bonum autem virum dicimus secundum unam virtutem perfectam esse.

Quod quidem igitur contingit civem existentem studiosum non possidere virtutem secundum quam studiosus vir, manifestum.

[illegible] civis [illegible] boni viri [illegible]

boni civis et boni viri [illegible] civis [illegible] est alia

[illegible] virtute perfectam [illegible]

[illegible] virtute [illegible] civis [illegible]

Est autem comicus cantus dictus a comas quod est villa et est [illegible]

[illegible] quem rustici [illegible] / Tragicus autem [illegible] nobilium [illegible]

[illegible] convenit

Primo et ultimo dictorum modo dubitatione veniente ad eam quae de optima politia. Si enim impossibile ex omnibus studiosis consistere civitatem, oportet autem unumquemque quod secundum ipsum opus bene facere, hoc autem a virtute; quoniam impossibile similes esse omnes cives, non utique erit virtus una civis et boni viri. Eam quidem enim quae studiosi civis oportet omnibus inesse, sic enim optimam necessarium esse civitatem; eam autem quae viri boni impossibile, si non necessarium omnes bonos esse qui in studiosa civitate cives.

[illegible]

Adhuc quoniam ex dissimilibus civitas, sicut animal statim ex anima et corpore, et anima ex ratione et appetitu, et domus ex viro et muliere, et possessio ex domino et servo, eodem modo et civitas ex omnibus his et adhuc ex aliis dissimilibus speciebus, necesse non unam esse civium omnium virtutem, sicut neque choreutarum coryphaei et astantis. Quod quidem igitur non simpliciter eadem, manifestum ex his.

Sed utrum erit alicuius eadem virtus civis studiosi et viri studiosi? Dicimus utique principem studiosum bonum et prudentem, politicum autem necessarium esse prudentem. Et disciplinam autem quidam statim alteram esse dicunt principis, sicut et videntur regum filii equestria et bellicam erudiri, et Euripides ait: non mihi varia, alia quibus civitati opus, tamquam principis existente quadam disciplina. Si autem eadem virtus principis boni et viri boni, civis autem est et qui subditus, non simpliciter eadem utique erit civis et viri, alicuius tamen civis. Non enim eadem principis et civis; et propter hoc forte Iason ait esurire quando non tyrannizaret, tamquam nesciens privatus esse. Sed tamen laudatur posse principari et subici, et civis probabilis videtur esse posse principari et subici bene. Si igitur eam quidem quae boni viri ponimus principativam, eam autem quae civis ambo, non utique erunt ambo laudabilia similiter.

55

et possitivo / Sive aut ambo sunt et principantur aliquibus et sive utique
operabitur ad. Est n. principatus despoticus / Sive aut qui circa necessaria sunt
secundum / facere principans non necesse / sed uti magis / alterum aut servile scilicet
aut alterum posse et servire ministrantibus actionibus / Unius aut species plures
dicimus operationes enim plures quorum una pars tenet manuales / isti aut
sunt sicut et nomen sonat vivunt qui vivunt de manibus / in quibus banausus
artifex [illegible] quod apud quosdam non participabant principatibus antiquitus
artifices antequam fieret demus extremus / opera quidem sic subditorum sunt
[illegible] non oportet politicum neque civem bonum addiscere nisi quando opus fuerit
sibi ad usum [illegible]

[illegible]

Sed aut [illegible] principari et subici [illegible] utique civis [illegible]
principatum liberorum [illegible] et boni [illegible] viri ambo [illegible] altius [illegible] et quod quo
et iusticie principatus / et enim subiecti quidem liberi et boni [illegible] non una
utique erit utique puta iusticia / Sed huius species [illegible] principalis et subiectiva

ad utrumque [illegible] ad subici et principari

Quoniam viri et mulieris alia temperantia et fortitudo. Videbitur utique vir timidus esse si sic fortis fuerit sicut mulier fortis, et mulier loquax si sic ornata fuerit sicut vir bonus; quoniam et yconomia alia viri et mulieris; huius quidem enim acquirere, huius autem servare opus est. Prudentia autem principantis propria virtus sola. Alias enim videtur necessarium esse communes et subditorum et principantium. Subditi autem non est utique prudentia, sed opinio vera. Velut enim fistulifactor subditus, princeps autem fistulator qui utitur. Utrum quidem igitur eadem virtus viri boni et civis studiosi vel altera, et quomodo eadem et quomodo altera, manifestum ex hiis.

[illegible commentary]

Circa civem autem adhuc restat quedam dubitationum. Vere enim utrum civis est cui licet communicare principatu, aut et banausos cives ponendum? Si quidem igitur et hos ponendum quibus non licet principatum, non possibile omnis civis esse talem virtutem; hic enim civis. Si autem nullus talium civis, in qua parte ponendus unusquisque? Neque enim advena neque peregrinus. Aut propter hanc quidem rationem nullum dicemus accidere inconveniens; neque enim servi dictorum nullum, neque liberti. Hoc enim verum, quod non omnes ponendi cives sine quibus non utique erit civitas, quoniam neque pueri cives sicut viri, sed hii quidem simpliciter, hii autem ex suppositione; cives quidem enim sunt, sed imperfecti.

[illegible commentary]

In antiquis quidem igitur temporibus apud quosdam erat servum banausum vel peregrinum ... Optima autem civitas non faciet banausum civem. Si autem et hic civis ... [illegible] ... Necessariorum autem qui quidem uni ministrantes talia servi, qui autem communiter banausi et mercenarii.

[illegible marginal commentary]

[illegible]

Quoniam autem hec pars [illegible] de ipsis [illegible]
quod dicitur et fuerit civilius [illegible] plures sunt policie, necessarium civis
esse et plures et maxime [illegible] civis. Quare in aliqua quidem polli-
tia et banausum et mercennarium [illegible] esse cives, in quibusdam autem impossibile,
puta si qua est quam vocant aristocraticam, et in qua secundum virtutem dantur honores
et secundum dignitatem. Non enim possibile est exercere que virtutis, viventem vitam
banausicam vel mercennariam. In oligarchiis autem mercennarium quidem non
contingit esse civem (ab honorabilitatibus enim longis participationes principatuum),
banausum autem contingit: ditantur enim et multi artificum.

[illegible] cives [illegible] ad policiam et [illegible] politice
[illegible] policia [illegible] cives qui [illegible] non [illegible] cives [illegible] banausos
[illegible] cives in democratia [illegible] in aristocratia
[illegible] policia regis [illegible] virtute [illegible] banausi [illegible]
[illegible] negligat, et [illegible] virtute, puta iusticia et prudencia [illegible]
[illegible] virtutes [illegible] et [illegible]
[illegible] oligarchia banausos [illegible] contingit [illegible] principatu [illegible]

In Thebis autem lex erat eum qui decem annis non abstinuisset a foro
non participare principatu. In multis autem policiis trahit et peregrinos lex;
ex cive enim matre natus in quibusdam democratiis civis est; eodem autem modo
[illegible] et que circa spurios apud multas. Attamen quia propter indigentiam legitimorum
civium faciunt cives tales (propter paucitatem enim hominum sic utuntur
legibus), deficientes turba paulatim eligunt eos qui ex servo primum
vel serva, deinde eos qui ex mulieribus, tandem autem solum eos qui
ex ambobus ipsis civibus faciunt cives. Quod quidem igitur species plures civis
manifestum ex hiis, et quod dicitur maxime civis qui participat honoribus, sicut et Homerus
fecit: tamquam aliquem inhonoratum transmigrantem; sicut advena enim est
qui honoribus non participat. Sed ubi quod tale occultum est, deceptionis causa
habitantium est. Utrum quidem igitur alteram aut eandem virtutem [illegible] civitatis
[illegible] aut alterum, et ille non quilibet sed [illegible] qui [illegible] et [illegible]
vel potens, aut secundum se vel cum aliis, curare communium.

[illegible commentary] ... In Thebis lex erat ... qui decem annis non ... cives ... policiis et [illegible] ...

[illegible]

Quoniam autem hec determinata sunt, consequens post hec considerare politias utrum una ponenda aut plures, et si plures que et quot, et differentie que sunt ipsarum. Est ergo politia ordo civitatis et aliorum principatuum et maxime dominantis omnium. Dominans quidem enim ubique politeuma civitatis; politeuma autem est politia. Dico autem puta in democraticis dominans populus, pauci autem e contrario in oligarchiis; dicimus autem et politiam alteram esse horum. Eodem autem modo dicemus sermonem et de aliis. Supponendum itaque primo cuius gratia constituta est civitas, et principatus species quot circa hominem ...

[illegible] ... politia ... [illegible]

Dictum est autem in primis sermonibus, in quibus de yconomia determinatum est et despotia, et quod natura quidem est homo animal civile. Propter quod et nichil indigentes eo quod ab invicem auxilio non minus appetunt convivere. Non tamen et communis utilitas congregat, inquantum advenit unicuique ipsorum bene vivere. Maxime quidem igitur hoc est finis et communiter omnibus et separatim. Conveniunt autem et vivendi gratia ipsius, et continent politicam communionem. Forte enim inest aliquid boni in ipso vivere secundum se solum, si non excedant secundum vitam difficultates valde. Palam autem quod perseverant multam malam passionem multi hominum inhiantes vivere tanquam existente quadam delectatione in ipso et dulcedine naturali.

[illegible]

Policia ... Oligarcia ... Democracia est principatus populi ...

Monarchia · Tirannis · Aristocratia · Oligarchia · Democratia · Politia · Regalis

Et vero principatus dictos modos facile dividere, etenim in exotericis sermonibus determinatur multotiens;
determinamus de ipsis sepe. Dispotica quidem enim, quamvis sit [illegible] conferens
secundum veritatem et servo qui natura servus et ei qui natura despotes, tamen principatur
ad conferens despote nihilominus, ad id autem quod servi secundum accidens; non
enim contingit corrupto servo salvari despoticam. Principatus autem uxoris
et liberorum et totius domus, quem utique vocamus yconomicum, vel subditorum
gratia est vel alicuius communis ambobus; secundum se quidem subditorum, sicut videmus
et alias artes, puta medicativam et exercitativam. Secundum accidens autem et utique
ipsorum erunt; nihil enim prohibet exercitatorem aliquando et ipsum esse et
unum eorum qui exercitantur, sicut gubernator est semper unus nautarum.

Hic tangit [illegible] principatum [illegible] principatus facile est dividere [illegible] intendit [illegible] principatus [illegible] dispoticus [illegible] [illegible]

Exercitator ergo vel gubernator considerat subditorum bonum;
quando autem unus horum fuerit et ipse, secundum accidens participat utilitate;
hic quidem enim nauta, ille autem fit unus exercitatorum exercitator ens.
Propter quod et politicos principatus, quando fuerit secundum equalitatem civium
constituta et secundum similitudinem, per partes dignificant principari, prius quidem
aptum natum est, dignificantes per partes ministrare, et querere aliquem rursum
quod ipsius bonum, sicut prius ipse principans considerabat illius conferens.
Nunc autem propter utilitates eas que a communibus et eas que ex principatu volunt
continue principari, velut si accideret infirmos esse semper principantes
cum essent sani; etenim forte utique persequerentur principatus.

Hic ponit [illegible] considerat [illegible] principatus [illegible] [illegible] politicus [illegible] equales [illegible] principari [illegible] [illegible] [illegible] volunt [illegible] utilitatem [illegible] [illegible] principatus [illegible]

principatus

Manifestum igitur quod quecumque politie commune conferens intendunt, hec quidem recte existunt secundum simpliciter iustum; quecumque autem suum ipsorum solum principantium, vitiose omnes et transgressiones rectarum politiarum; despotice enim, civitas autem communitas liberorum est.

Determinatis autem hiis, consequens est considerare politias quot numero et que sunt, et primo rectas ipsarum; et enim transgressiones erunt manifeste hiis determinatis.

Quoniam autem politia quidem et politeuma significant idem, politeuma autem est dominans civitatum, necesse autem esse dominans aut unum aut paucos aut multos; quando quidem unus aut pauci aut multi ad commune conferens principantur, has quidem rectas necesse esse politias; que autem ad proprium aut unius aut paucorum aut multitudinis, transgressiones. Vocare autem consuevimus monarchiarum quidem que ad commune respicit, regnum; eam autem que paucorum quidem plurium autem uno, aristocratiam, aut propter optimos principari, aut propter optimum civitati et communicantibus ipsa. Quando autem multitudo ad commune conferens vivit, vocatur communi nomine omnium politiarum politia. Accidit autem rationabiliter: unum quidem enim differre secundum virtutem aut paucos contingit, plures autem iam difficile perfectos esse secundum omnem virtutem, sed maxime eam que ad bellum; hec enim in multitudine fit. Propter quod secundum hanc politiam principalissimum quod propugnativum, et participant ipsa qui possident arma. Transgressiones autem dictarum, tyrannis quidem regni, oligarchia autem aristocratie, democratia autem politie. Tyrannis quidem enim est monarchia ad conferens monarche, oligarchia autem ad id quod divitum, democratia autem ad conferens egenorum; ad id autem quod commune nulla ipsarum.

Hic ostendit quid significant politeuma et politia.

Dicit primo quod quoniam autem politia et politeuma significant idem, et politeuma est dominans civitatis, et tunc potest declarari dominantes necesse esse vel unum vel paucos vel plures; quando autem unus vel pauci vel multi principantur ad conferens commune, tunc sunt recte politie; quando autem unus vel pauci vel multi principantur ad conferens proprium ipsorum, tunc sunt politie non recte, sed transgressiones. Si unus principatur ad conferens commune, tunc politia est regnum; si autem intendit proprium, est tyrannis et ille politicus tyrannus. Si autem pauci principantur et virtuosi, tunc est aristocratia; si divites et potentes, tunc est oligarchia. Si multi principantur et virtuosi, tunc est politia communi nomine vocata; si autem multi inopes et pauperes, tunc est democratia. Et sic sunt sex politie, tres recte et tres non recte, scilicet regnum, aristocratia et politia; perverse: tyrannis, oligarchia et democratia.

Principatum

Nota

Species sex principatuum

Oportet autem paulo per longius dicere quid est utraque politiarum. Et enim
habet quasdam dubitationes. Ei autem qui circa unamquamque methodum philosophanti
et non solum aspicienti ad agere proprium est non despicere neque praetermittere aliquid sed de-
clarare circa unumquodque veritatem. Est autem tyrannis quidem monarchia ut
dictum est despotica politicae communitatis. Oligarchia autem quando fuerint
domini politiae qui habent substantias. Democratia autem e contrario quando qui non possident
multitudinem substantiae sed egeni. Hic plurimus [illegible] et manet [illegible]
[illegible] politias [illegible]
aut [illegible] politias [illegible]
[illegible]
[illegible] politiam [illegible]
[illegible] politiam [illegible] tyrannis monarchia oligarchia
[illegible] et [illegible]

Prima autem dubitatio ad determinationem est. Si enim fuerint qui plures
potentes divites domini civitatis, democratia autem est quando fuerit domina
multitudo. Similiter autem rursum si alicubi accidat egenos paucos
quidem esse divitibus, meliores autem et potentiores, dominos esse politiae,
oligarchiam autem ubi pauca multitudo domina, non bene utique
Hic manet dubium [illegible] oligarchia — videbitur determinatum esse de politiis.
[illegible] pauci divites regunt democratia [illegible] plures [illegible]
dubitatur [illegible] politia in qua sunt plures divites quam pauperes et divites
principantur [illegible] democratia [illegible] democratiam
[illegible] pauciores fuerint pauperes quam divites et pauperes
[illegible] oligarchia [illegible] oligarchiae [illegible]
[illegible] democratia et paucitas
[illegible] multitudinem [illegible] pauperes
oligarchia [illegible] democratia divitum et oligarchia pauperum [illegible]
et [illegible] democratia [illegible]
[illegible] dicunt [illegible] multitudo et paucitas
oligarchia paucorum divitum [illegible] et paupertates
valant [illegible] politiae [illegible] divitiae et paupertates

Et non si quis componens abundantiam quidem paucitati, permultam
autem multitudini, sic appellet politias, oligarchiam quidem in qua
principantur qui divites pauci multitudine, democratiam
autem in qua qui egeni multi, aliam rursus dubitationem habet.
Quas enim dicemus dictas politias, in qua plures opulenti, et in qua
paucitas egenorum, [illegible] aut utrique politiae, si quidem nulla alia

[illegible] ... attendit ... equalitas ... medietatem geometricam ... equalitas secundum medietatem arismeticam, in geometrica proportio equalitas dicitur equalitas proportionis ... ita quod in geometrica proportio equale attenditur non secundum equalitatem ... secundum proportionem ... ad minor sicut ... ad duo quia ... proportio sesquialtera in qua maius ... excessus secundum ... quia sex excedunt quatuor ... in duobus ... tria vero duo in uno solido et secundum illud proportionalitas attenditur
medium in iustitia distributiva que attenditur secundum proportionem rei ad personas ... ut si sicut una persona excedit aliam sic res ... datur uni persone excedat rem que datur alteri persone, sic ita datio stipendii ... duo ... et ... miles ...

et sic dicit divites vel pauperes dominos multos vel paucos illam propter facit politiam ...

policia propter divites vero facere palam quod paucos aut multos esse dominos
accidens est, hoc quidem oligarchiis, hoc autem democratiis, propter quod opulenti quidem
pauci, egeni autem multi sunt ubique. Propter quod et non accidit dictas causas
fieri differentie. Quo autem differunt democratia et oligarchia ab invicem, paupertas et divitie
sunt. Et necessarium quidem ubi utique principantur propter divitias sive pauciores sive plures
hanc esse oligarchiam, ubi autem egeni democratiam. Sed accidit sicut diximus hos
quidem paucos esse, hos autem multos. Opulent enim pauci, libertate autem
participant omnes, propter quas altercantur utrique de politia.

Hic subdit si quis quereret quandoque paucitate dicit pauci divites principantur ... vero multi pauperes ... oligarchia ... paucitate dicit multi pauperes principantur ... differentia ... Subdit propter quid ... policias ... differentias ... est aut divitie ... opulenti principantur et ... plures egeni ... policiarum ... ipsa est ... politia propter divites ... divites vel pauperes ... multos ... paucos ... facit politiam ... paucitas vel multitudo ... politias ... accidit ita pauci opulenti ... oligarchia ... multi egeni democratia ... et quia ... medietatem divitiarum et paupertatis ... quia divites ... oligarchia ... pauperes ... cum divites principantur sive pauci sive multi oligarchia ... pauperes sive pauci sive multi democratiam ... politia ...

Sumendum autem primo quos terminos dicunt oligarchie et democratie, et quod
iustum oligarchicum et democraticum. Omnes enim tangunt iustum
quoddam, sed procedunt usque ad quoddam, et dicunt non omne quod principaliter iustum; puta videtur equale esse
iustum, et est, sed non omnibus sed equalibus; et inequale videtur iustum esse, et enim est, sed non omnibus, sed inequalibus. Hi autem hoc auferunt, scilicet quibus, et iudicant male.

Hic investigat veras differentias et veras duas policias et talis ... quod
proprie appellantur ... ad differentiam policiarum ... causa ... quod dixit ... democratiam policiarum ... Causa autem ... utrique ... dicit ... policia
... iusta ... et iustum ... equale ... medietatem arismeticam vel geometricam
... maxime attenditur in diversitate policiarum ... iustum ... dicit ... differentias policiarum ... quid sit iustum oligarchicum et democraticum
... policie ... iustum ... procedunt et ... iustum ...

Causa autem quia de se ipsis iudicium; fere autem plurimi pravi iudices de propriis.
Quare quoniam iustum aliquibus, et divisum est eodem modo in rebus et quibus, sicut dictum est
prius in Ethicis, rei quidem equalitatem confitentur, eam autem que quibus dubitant,
maxime quidem propter dictum modo, quia iudicant de se ipsis male, deinde autem et quia
dicentes usque ad aliquid iustum utrique iustum dicere putant simpliciter
dicere

... iudicant ... plus ... alius ... pecunia alius ...

altera ... utrique ... [illegible marginal notes on left and right]

[illegible]

inequales putant secundum unam partem totaliter putant inequales esse / hii autem

si in aliquo equales puta secundum libertatem totaliter equales. De autem principalissimo

non dicunt. Si quidem enim possessionum gratia communicaverunt et convenerunt

tantum participant civitatis quantum et possessionis. Quare oligarchicorum sermo

videbitur utique invalescere. Non enim est iustum equaliter participare centum

talentis unam qui intulit unam mnam et eum qui dedit residuum

totum neque horum qui a principio neque postea acquisitorum.

[illegible commentary: Hic autem ... quod male iudicant ...]

Si autem neque vivendi gratia solum sed magis bene vivendi et servorum

et aliorum animalium esset civitas; nunc autem non est quia non

participant felicitate neque vivere secundum electionem, neque compugnationis

gratia quatinus ab nullo iniustum paciantur, neque propter commutationes

et ad usum qui ad invicem. Etenim utique Tyrreni et Calcedonii et omnes quibus

sunt conventa ad invicem ut unius utique civitatis cives essent. Sunt enim ipsis pacta

de importandis et conventiones de non iniustificando et scripture de compugnatione.

[illegible commentary: Hic ... civitas ... felicitate ... compugnatione ...]

Sed neque principatus omnibus super hec constituti sunt sed alii apud utrosque, neque

quales quosdam oportet esse curant alteri alteros, neque quod nullus

erit iniustus eorum qui sub pactis, neque quod maliciam nullam habeant, sed

solum quod nichil iniuste agant invicem.

[illegible]

De virtute autem et malitia politica considerant quicumque curant de bona legislatione. Quare et manifestum quod oportet de virtute sollicitam esse eam que vere nominatur civitas, non sermonis gratia. Fit enim communicatio compugnatio aliis locis differens solum a longe propugnantibus, et lex pactum, et sicut ait Licofron sophista, fideiussor invicem iustorum, sed non talis facere bonos et iustos cives. Quod autem sic habet manifestum. Si enim aliquis compleret loca in unum, ut si tangeret Megarensium civitas et Corinthiorum muris, tamen non una civitas. Neque si ad invicem connubia facerent, quamvis hec propria communitatum civitatibus sunt. Similiter autem neque si qui habitarent seorsum, non tamen tam longe ut non communicarent, sed essent ipsis leges ut non ipsos invicem molestarent circa mutuas dationes, puta si hic quidem esset faber, hic autem coriarius, alius vero aliud aliquid tale, et multitudo essent decem milia, non tamen utique communicarent in aliquo alio quam in talibus, puta commutatione et compugnatione, neque sic est civitas. Propter quam utique causam? Non enim propter non prope esse communicationem. Si enim et convenirent sic communicantes, uterque tamen uteretur propria domo tamquam civitate, et sibi ipsis tamquam auxiliantibus ad iniuriantes solum, neque sic utique videbitur esse civitas diligenter considerantibus, si similiter colloquerentur congregati et segregati. Manifestum igitur quod non est civitas communitas loci, et eius quod est non iniuste agere ad se ipsos et mutue dationis gratia.

Hic auctor [illegible] politica de virtute et malitia et concludit [illegible] una quod de virtute autem et malitia [illegible] considerant quicumque curant bona politica [illegible] civitas [illegible] studium virtutis [illegible] compugnatio [illegible] non facerent unam civitatem, sicut et ait Licofron, quod acta que fuerunt ut sibi assistant [illegible] fideiussor [illegible] tamen non est lex que facit bonos cives et iustos. [illegible] Si enim aliquis compleret loca differentia in unum, ut si tangeret ut civitas Megarensium et Corinthiorum [illegible] muro, tamen non fiunt una civitas. Et si adhuc facerent connubia, adhuc non erit propter hoc una civitas [illegible] propria civitati. Neque etiam si habitarent [illegible] quod non communicarent [illegible] in loco [illegible] sed essent leges ne se molestarent circa mutuas dationes [illegible] non facit unam civitatem [illegible] coriarius agricola [illegible] adhuc non fiet civitas una [illegible] ad invicem [illegible] compugnationem [illegible] adhuc non fiet una civitas [illegible] diligenter [illegible] si colloquerentur [illegible] quod communitas loci non facit civitatem [illegible] contractus mutui non faciunt unam civitatem.

Sed hec quidem necesse existere si erit civitas, non tamen existentibus hiis omnibus iam civitas, sed bene vivendi communitas et domibus et generibus vite perfecte et per se sufficientis gratia. Non erit autem hoc non eundem et unum inhabitantibus locum et utentibus coniugiis. Propter quod affinitates facte sunt in civitatibus et fratrie et sacrificia et deductiones convivendi. Hoc autem amicitie opus; convivendi enim electio amicitia. Finis quidem igitur civitatis bene vivere, hec autem finis gratia. Civitas autem generum et vicorum communitas vite perfecte et per se sufficientis. Hoc autem est ut diximus vivere feliciter et bene. Bonarum igitur operationum gratia ponendum politicam communitatem, sed non convivere. Propter quod quicumque conferunt plurimum ad talem communitatem, hiis civitatis plus existit quam secundum libertatem quidem et genus equalibus aut maioribus, secundum politicam autem virtutem inequalibus, aut secundum divitias excedentibus, secundum virtutem autem excessis. Quod quidem igitur omnes qui de politiis dicunt partem quandam iusti dicunt, manifestum est ex dictis.

Hic vult quod civitas est una [illegible] civitas [illegible] affectus et amicitie [illegible] et quibus et [illegible] et fratrie et sacrificia et [illegible] gratia vite perfecte [illegible] finis [illegible] felicitas [illegible] bonarum operationum [illegible] civitatis [illegible] equalis [illegible] libertate et genere [illegible] civitas [illegible] virtute [illegible] iusticia [illegible]

Civitatis

Habet autem dubitationem quid oportet esse dominans civitatis: aut enim multitudinem, aut divites, aut epieikeis, aut optimum unum omnium, aut tyrannum. Sed hec omnia videntur habere difficultatem. Quid enim? Si pauperes propter plures esse dividunt ea que divitum, hoc nonne iniustum? Dictum est enim per Iovem a dominante iuste. Iniusticiam igitur extremam quid oportet dicere? Rursum quia omnibus acceptis qui plures ea que paucorum si distribuant, manifestum quod corrumpunt civitatem.

At vero neque quod virtus corrumpit habentem, neque iustum civitatis corruptivum; quare palam quod et legem hanc non possibile esse iustam. [illegible]

Adhuc et actiones quascumque tyrannus egit necesse esse omnes iustas; violentus enim existens cogit sicut et multitudo divites. Sed utrum paucos principari iustum et divites? Si igitur illi hec faciant et diripiant et possessiones auferant multitudinis, hoc est iustum [illegible] alterum [illegible] quod pravum omnia et non studiosa [illegible]. Sed [illegible] principari [illegible]

Sed ad quae hec magis oligarchica, qui cum in honorati plures. Sed forte dicet utique aliquis esse pravum totaliter dominum esse hominem [illegible] sed non legem [illegible]. Si igitur sit lex quidem oligarchica aut democratica [illegible] accidet [illegible] alia sit aliquid [illegible]

Sed forte [illegible]

[illegible]

Quod autem oportet dominans esse magis multitudinem quam optimos quidem paucos
aut videbitur utique solvi et aliquam habere dubitationem, forte autem utique et
veritatem. Multos enim, quorum unusquisque non est studiosus vir, tamen contingit
cum convenerint esse meliores illis, non ut singulum sed ut simul omnes,
veluti comportatae cenae hiis quae ex una expensa elargita sunt. Multis
enim existentibus unumquemque partem habere virtutis et prudentiae, et fieri congre-
gatorum quemadmodum unum hominem multipedem et multorum pedum et multorum manuum
et multos habentem sensus, sic et quae circa mores et circa intellectum. Propter quod
et iudicant melius multi et quae musicae opera et quae poetarum; alii enim aliquam particulam, omnes autem omnia.

Hic philosophus [illegible] multitudo et [illegible] dicit [illegible]
[illegible] et [illegible] multi [illegible] unus [illegible]
[illegible] et unus [illegible] et ita [illegible]
[illegible] magne [illegible]
[illegible] multorum [illegible] unus [illegible]
[illegible] multorum [illegible] et multos [illegible]
[illegible] et tota poema

Sed hoc differunt studiosi virorum a unoquoque multorum, sicut et
bonos aiunt et picta per artem a veris in collecta sunt dispersa separatim
in unum; quoniam separatim quidem pulchrius habere picto huius quidem oculum, alterius autem alte-
ram quamcumque particulam. Si quidem igitur circa omnem populum et circa omnem multitudinem
contingit hanc esse differentiam multorum ad paucos studiosos, immanifestum.
Forte autem per deum palam quod de quibusdam impossibile; eadem enim utique ratio
et in bestiis congruet; et quidem quid differunt quidam a bestiis, ut consequens est dicere?
Sed circa quandam multitudinem nihil prohibet quod dictum est esse verum. Propter quod et
dubitationem solvet utique quis [illegible] et [illegible]

[illegible] et erit [illegible] et [illegible] multi [illegible]
[illegible] Sed [illegible] forte autem [illegible] quod [illegible]
[illegible] et [illegible] multitudo [illegible]
[illegible] fabulose [illegible]
et [illegible] causa [illegible]
[illegible] multitudo [illegible]
[illegible] et [illegible] multitudo [illegible] melius [illegible]
[illegible] studiosi [illegible] multitudo [illegible]
[illegible] et [illegible] solvet [illegible]

Quorum oportet dominos esse liberos et multitudinem civium. Hii autem sunt quicumque
neque divitias habent neque dignitatem virtutis ullam; participare enim ipsos principatibus
maximis non securum; propter iniustitiam enim et propter insipientiam hos quidem iniuste

[illegible] et [illegible] multitudo [illegible]
[illegible]
[illegible] et [illegible]
[illegible]
[illegible]

Oportet dominos esse liberos et multitudinem civium [illegible] tales sunt qui [illegible]
[illegible]

[illegible commentary]

agere utique. Si autem participare ipsos non tradere autem utique principari timibile.

Cum autem inhonorati multi et pauperes existunt, necesse inimicis hanc civitatem

plenam esse. Relinquitur utique eos consiliari et iudicare participare.

Propter quod et Solon et aliorum legislatorum alii statuunt super

electiones principatuum et correctiones principari, principari autem singulariter

non sinunt. Omnes quidem enim congregati habent sufficientem sensum et admixti melioribus

civitatibus proficiunt, sicut non purum alimentum cum puro totum facit utilius paucis;

singulatim autem unusquisque circa iudicare imperfectus est.

[illegible commentary]

Habet autem ordinatio haec politiae dubitationem primam quidem quia videbitur utique eiusdem esse

et iudicare quis recte medicatus est cuius et medicari et facere sanum

laborantem ab aegritudine praesenti. Iste autem est medicus. Similiter autem et hic

circa alias experientias et artes. Sicut igitur medicum oportet dare correctiones in medicis,

sic et alios in similibus. Medicus autem et operator et architectonicus et tertius

et qui eruditus circa artem. Sunt enim aliqui tales circa omnes ut est dicere

artes; attribuimus autem iudicare nihil minus eruditis quam scientibus. Deinde et circa

electionem eodem modo utique videbitur habere. Et enim eligere recte scientium opus est,

puta geometram geometricorum, et gubernatorem gubernativorum. Si enim et

in quibusdam operibus et artibus participant et idiotarum aliqui, sed non magis

scientibus. Quare secundum hanc rationem non utique erit faciendum

multitudinem dominam neque electionum principatuum neque correctionum.

Sed forte non omnia haec dicuntur bene propter eam quae prius rationem,

si sit multitudo non nimis servilis. Erit enim unusquisque quidem deterior iudex

scientibus, omnes autem congregati meliores aut non deteriores. Et quia de quibusdam

neque solus qui fecit neque optime utique iudicabit,

quorumcumque opera cognoscunt et qui non habent artem, puta domum non solum est

cognoscere eius qui fecit, sed et melius qui utitur ipsa iudicat, utitur autem yconomus,

et gubernaculum gubernator carpentario, et convivium conviva sed non coquus.

[illegible commentary]

conviva sed non coquus

Hec quidem igitur dubitationem forte videbitur utique ad presens solvere sufficere 62

Alia autem est qualiter [illegible] maiorum esse dominos pravos

ex quibus / Contingit autem et participare [illegible] sunt in materia

quas in Solonis politia [illegible] attribuunt [illegible] non omnino

[illegible] et consiliantur et iudicant

[illegible] propter quod [illegible]

et maioris pretii principatus [illegible]

Omnino similiter utique solvet et hanc dubitationem forte autem et [illegible]

[illegible] non enim iudex neque consiliator neque concionator

principes [illegible] / dictorum autem unusquisque

pars est horum / Dico autem partem consiliatorem et ratiocinatorem et iudicem

Quare iuste dominatur maiorum multitudo / Consilium enim et populus

et [illegible] et pretorium et honorabilitas amplior horum omnium quam

qui secundum unum et secundum paucos principantur magnos principatus

Hec quidem determinata sint hoc modo / prima autem dicta dubitatio facit

[illegible] quam quod leges oportet esse [illegible] recte positas esse dominas

principem autem sive unum sive plures esse dominos de

quibuscumque non possunt leges dicere certitudinaliter propter quod non facile

sit universaliter determinare de omnibus / Quales autem quasdam oportet esse recte

positas leges nondum palam, sed adhuc manet prius dubitatum

Simul enim et similiter politiis necesse et leges pravas vel studiosas esse

et iustas vel iniustas / Verumtamen hoc manifestum quod ad politiam oportet

poni leges / At vero si hoc palam quod eas quidem secundum rectas politias

necesse esse iustas, eas autem secundum transgressiones non iustas

Hic ponit manet dubium [illegible]

[illegible]

Cap[itulum] x[ii] in quo mouet dubitationem de bono unicuique politie. Et sunt due principales dubitationes. Prima est utrum iustum dicitur equale ad dignitatem quod sunt est, ut quod pitagoras dixit quod iustitia est numerus par et idea ... mouet ... et dissoluit et soluit ...

Quoniam autem in omnibus quidem scientiis et artibus bonum finis, maximum autem et maxime in principalissima omnium, hec autem est politica potestas, est autem politicum bonum quod iustum, hoc autem est quod omni conferens. Videtur autem omnibus equale aliquid quod iustum esse, et usque ad aliquid quidem conueniunt hiis qui secundum philosophiam sermonibus in quibus determinatum est de moralibus. Quid enim et quibusdam quod iustum et esse equalibus equale. Qualium autem equalitas est et qualium inequalitas, oportet non latere. Habet enim dubitationem et philosophiam politicam. Forte enim utique dicet aliquis secundum omnem excellentiam boni oportet inequaliter distribui principatus, si omnibus aliis nihil differrent sed similes existerent. Aliis enim esse iustum et quod secundum dignitatem. Sed si hoc verum erit, et secundum colorem et secundum magnitudinem et quodcumque bonorum superhabundantia quedam politicorum iustorum erit excedentibus.

Aut hoc superficiale falsum? Manifestum autem in aliis scientiis et potentiis: similibus enim fistulatoribus secundum artem non danda superhabundantia fistularum nobilioribus; nichil enim fistulabunt melius; oportet autem excedenti secundum opus dare excellentiam instrumentorum. Si autem nondum palam quod dicitur, adhuc magis procedentibus erit manifestum. Si enim sit aliquis excedens quidem secundum fistulatiuam, multum autem deficiens secundum nobilitatem aut pulcritudinem, si et maius unumquodque illorum bonum dico autem nobilitatem et pulcritudinem fistulatiua, et proportionaliter excedant hec fistulatiuam magis quam ille secundum fistulatiuam, dandum tamen huic excellentes fistulas. Oportet enim ad opus conferre excessum et diuitiarum et nobilitatis, conferunt autem nichil. Adhuc secundum hanc rationem omne bonum ad omne utique erit comparabile.

Nichil adhuc dubitatur quia dicit quod ex hac ratione ... ad hoc et hac ratione omne bonum ad omne utique erit comparabile ... secundum hac ratione ...

Tanta enim magnitudo

[illegible]

63

si non magis [illegible] ad magnitudinem ad equalis erit, et ad divicias et ad libertatem [illegible] si plus [illegible] magnitudine [illegible] virtute, et amplius virtus magnitudine tota excedit, erit utique palam [illegible] tanta in magnitudine [illegible] valeatur tanta [illegible] palam quod equalis [illegible] in politeyis [illegible] altercantur [illegible] [illegible] velocitas [illegible] ad [illegible] quod [illegible] [illegible] in agonibus [illegible] [illegible]

[illegible]

Sed ex quibus civitas consistit in hiis non [illegible] fiet altercatio [illegible] quod [illegible] nobiles et divites et liberi [illegible] liberos esse et [illegible] non utique erit civitas [illegible] [illegible] palam [illegible] quia et iusticia et bellica virtute [illegible] [illegible] quidem igitur esse civitatem [illegible] ad vitam bonam [illegible] et virtus maxime utique vere dubitavit [illegible] [illegible] iuste dubitarent [illegible] equale [illegible] equales [illegible] inequale inequales [illegible] omnes tales politias esse transgressiones [illegible] altercantur [illegible] [illegible] divites [illegible] plus regionis [illegible] [illegible] ad civitatem [illegible]

[illegible]

Regio [illegible]

[illegible]

[illegible]

adquentantes

Regis autem que ad hoc adequatur fideles magis ut in pluribus
libera autem et ingenuitati propter cives magis ignobiles
Ergo qui non generosi ingenuitatis autem est quaedam habitus
generosis. Adhuc quia probabile meliores eos que connubialibus(?)
ingenuitas est virtus generis. Similiter autem dicemus iuste et virtute
altercari ... civitatis non virtute dicas et iustitia cum ... quam
... Ceterum et plures ad paucos et ... valentiores
et divites et meliores sunt ut acceptis pluribus ad paucos
ita si omnes sunt in una civitate. Dico autem puta bonum et divites
et ingenui Adhuc autem multitudo ... politica ... altercatio erit
quos optimat principari ... [illegible]
dictis ... [illegible] ... quantitate
... [illegible]
... [illegible]
... [illegible]
qui virtute ... pauci ad ...
... [illegible]
... [illegible]

[illegible]

Est autem dubitatio quaedam ad eos ... depositicos(?)
habentes ... [illegible] ... iustitia qui ...
valent ... [illegible]
siquidem unus ... [illegible] ... iustitia aptabit
... [illegible] ... generositate alii
... [illegible]
... [illegible] ... qui sunt in politia
... [illegible]
igitur si et multitudo ... quam valentiores sunt paucis
et si unus vel plures ... pauciores autem multo valentiores sunt
... habitantes ... duos ... magis quam multi

[illegible]

Margin: differentes

Margin: politicamente

[illegible interlinear and upper-margin commentary]

Omnia itaque hec videntur facere manifestum quod horum terminorum nullus rectus secundum quem volunt ipsi principari quidem [illegible] subici. Etenim utique ad eos qui secundum virtutem volunt dominos esse politie, similiter autem et ad eos qui secundum divitias, habebunt utique dicere multitudines iustum quoddam; nichil enim prohibet aliquando multitudinem esse meliorem paucis et ditiorem, non ut singulum sed ut simul omnes. Propter quod et ad dubitationem quam querunt et proponunt quidam contingit hoc modo obviare. Dubitant enim quidam utrum legislatori volenti ponere rectissimas leges sit ponendum leges ad conferens meliorum vel ad id quod pluribus, cum accidit quod dictum est. Rectum autem recipiendum forte equaliter; quod autem equaliter rectum ad conferens tocius civitatis et ad quod commune civium. Civis autem communiter quidem qui participat eo quod est principari et subici est; secundum unamquamque autem politiam alter; secundum optimam autem qui potest et eligit subici et principari ad vitam que secundum virtutem.

[illegible] nobiles liberi et divites [illegible] leges [illegible] meliorum [illegible] leges rectissimas [illegible] leges [illegible] utilitate [illegible] civitatis [illegible]

Si autem est aliquis unus tantum differens secundum excessum virtutis vel plures quidem uno, non tamen possibiles complementum exhibere civitatis, ut non comparabilem esse virtutem aliorum omnium neque potentiam ipsorum politicam ad illorum, si plures, sin autem unus, ad illius solius, non adhuc ponendi hos partem civitatis; iniuriabuntur enim dignificati equalibus, inequales tantum secundum virtutem existentes et politicam potentiam; tamquam enim deum in hominibus verisimile esse talem. Unde palam quia et legislationem necessarium esse circa equales et genere et potentia; secundum tales autem non est lex; ipsi enim sunt lex. Etenim derisibilis utique erit aliquis leges statuere temptans ad ipsos. Dicerent enim utique forte que Antisthenes ait leones concionantibus lepusculis et equale dignificantibus omnes. Propter quod et statuunt ostracismum democratice civitates propter talem causam. Hee enim videntur persequi equalitatem maxime omnium, quare excessus videntes potentie propter divitias vel multos amicos vel propter aliquam aliam politicam potentiam relegabant et transtulerunt a civitate.

[illegible interlinear and lower-margin commentary]

[illegible marginal glosses]

casibus

Cum dominus potentie

et temporibus declinat fabulantur autem et argonautas herculem
dereliquisse propter talem causam non enim voluisse ipsum ducere argo
navem cum aliis tanquam excedentem multum navigantes propter quod
et vituperantes tyrannidem et periandri thrasibulo consilium
non simpliciter estimandum recte increpare. dicunt autem periandrum
dixisse nichil ad missum preconem de consilio sed auferentem
excedentes spicas complanasse aream unde ignorante [illegible]
precone causam facti [illegible] intellexisse thrasibulum quod oportet
excellentes viros perimere. hoc enim
non solum expedit tyrannis neque solum tyranni faciunt sed similiter
se habet et circa oligarchias et circa democratias. ostracismus enim
eandem habet potentiam modo quodam per alios excellentes et
fugare. ad idem autem et [illegible] gentes faciunt quod dominantur potentie
[illegible] athenienses quidem circa samios et chios et lesbios cum
enim magis [illegible] imperium [illegible] humiliaverunt ipsos preter
pacta. persarum autem rex medos et babilonios et
aliorum fugatos quia fuerint aliquando in principatu dissipavit sepe
Problema autem est universaliter circa omnes politias et rectas. transgresse
quidem enim ad proprium respicientes hoc agunt non solum circa que
[illegible] similiter autem et in aliis artibus et scientiis
neque enim pictor sinet utique animal [illegible] pedem excedentem
commensurationem neque navis factor puppim aut aliquam aliarum partium navis
neque chori ductor [illegible] totum chorum [illegible]
[illegible]

[illegible]

nunc quidem sunt nunc autem non

[illegible]

[illegible] ... aptum natura [illegible] ... reges [illegible]

[illegible]

Forte autem [illegible] ... aut [illegible] ... expediat [illegible] ... regnari ... alia [illegible] ... aut non [illegible]

[illegible]

Oportet autem civitatem primo dividere utrum [illegible] est ipsius et plures [illegible] ... facile civitatem hec adversa ... plura [illegible] et principatus [illegible] ... non unus amici ... [illegible] ... et dat exemplum

[illegible]

polilica videtur quidem esse regnum maxime eorum que secundum legem; in laconica enim
ducatus enim hec quidem ... regia. Adhuc autem que ad deos
aut que addeos attributa sunt regibus. Hoc quidem igitur regnum velut ducatus
quidam exercitus imperialis et perpetuus. Occidendi enim non dominus, si non in aliquo
regno, quemadmodum antiquis in bellicis expeditionibus propria lege.
Significat autem Homerus. Agamemnon enim male quidem audiens sustinebat in concionibus,
egressus autem et interficiendi dominus erat. Dicit utique eo:
Quem autem ego procul a bello videro fugientem, non ipsi sufficiens erit fugere canes et vultures;
apud me enim est mors. Una quidem igitur species hec regni, ducatus exercitus perpetuus.
Horum autem hii quidem secundum genus sunt, hii autem eligibiles.

Est potestas ... regni ... ad regem ... Laconica ...
... in bellicis expeditionibus ... propria lege ... regnum ... Laconica et ...
... perpetuus et ... attributa sunt regibus in regno Laconica ...
... regnum ... adiuncta et ... restricta et ...
... audiens ... in concionibus ... ut accidebat ...
... videro fugientem a bello ... canes vel fugat ...
... ducatus ... et quidam ...
... secundum legem ... monarchie ...
... ... regnat ...
... monarchie ... regnum ... in ducatu ... et ...
... monarchia ... regit ...
et regnat ... ut ... eligitur ...

Altera autem preter hanc monarchie species, qualia sunt regna apud quosdam
barbarorum. Habent autem hec omnia potestatem prope tyrannides, sunt autem secundum leges
et paterna. Quia enim magis serviles moribus sunt natura barbari Grecis,
qui autem circa Asiam hiis qui circa Europam, sustinent despoticum
principatum nichil tristantes. Tyrannides quidem igitur propter talia sunt, firme autem
propter esse paterna et secundum legem sunt. Et custodia autem regalis et non tyrannica
propter eandem causam. Cives enim custodiunt armis reges, tyrannos autem
extranei. Hii quidem enim secundum legem et volentibus, hii autem nolentibus
principantur. Quare hii quidem a civibus, hii autem super cives habent custodiam.
... Due quidem igitur hee species monarchie.
... barbarorum qui ... regales et tyranni ...
... monarchia ... custodiunt reges et ... regnum et ...
tyranni ... custodiunt ... quas ... tyrannus
... custodia ... monarchia ... tyrannide
... regnat ... leges ... leges ...
... tyrannica ...

Altera autem que erat in antiquis Grecis, quos vocant esimnetas.
Est autem hec ut simpliciter dicere electa tyrannis, differens autem a barbarica non
eo quod non secundum legem, sed eo quod non paterna sit solum ...

... paterna
... vocant ...
... eterna ... differt a barbarica

... barbarica ... secundum legem ... secundum legem est ...

Aristotelem

anticendis

aliqui principes

66

partem principatum hoc / sicut aesymnetas quedam electiva tirannis ... alii eligerunt ... intelligimus ... ad dispositiones ... quibus peccant ... antimenides et alceus poeta / significat autem alceus eo eligerunt ... tirannum ... quod ... civitati ... quod laudantes ... tirannice ... despotice ... autem electe et voluntarie regales ...

Et dicit poeta alceus sicut ...

Hec tangit ... species dicens ... in antiquis ... que ... voluntarie et fuerunt ... in tirannicos ...

Quarta autem species monarchie regalis que in heroicis temporibus voluntarie et patrie facta et legitima. Quia enim primi fuerunt benefactores multitudinis circa artes aut bella aut quia collegerunt aut acquisiverunt regionem facti sunt reges voluntariorum et succedentibus patria. Domini autem erant principatus circa bellum et sacrificia que non sacerdotales et causas iudicabant ... quidem non iurati ... autem iurati. Iuramentum autem erat sceptri elevatio ... antiquis temporibus ... et que ... continue principabantur / posteriores autem ... regibus / hoc autem turbis ... reliquis quidem civitatibus ... regalis ... digna dici regnum ... bellicorum ducatus ...

Regum quidem ... species hec numero quattuor ...

... circa heroica tempora / hoc autem erat voluntariorum quidem ... determinatas. dux erat et iudex ... alia autem que barbarica / hoc autem est que principatus ... legem ... tercia autem quam aesymneteiam appellant / hoc autem est electa tirannis / quarta autem que laconica / hoc autem est ut simpliciter est dicere ducatus ... perpetuus / hec quidem igitur hoc modo differunt ab invicem

Hec ... species ... regnum ... ita aut ... barbarica ... laconica ut patet ...

Tractatus 3 ...

V[illegible] magis expediat ciuitati ut polleat ... assumi per electionem ... vel per ... successionem

... sicut vna queque gentis

Multa autem species regni quia sunt sicut dictis omnibus secundum varias gentes
et ciuitates vnaqueque sicut ordinata est yconomicam
Sicut enim yconomica regnum quoddam domus est sicut ...
[illegible] et gentis vnius vel plurium yconomia ...
vtraque due sunt ut est dicte species regni de quibus ...
[illegible] quod ... laconica ... aliarum enim multe ...
dic harum sunt pauc... quod ... qui regnum ...
[illegible] sunt qui laconice ... de duabus
est vnum quod vtrum expediat ciuitatibus ...
[illegible] ... vel ... aut
non expedit vnum ... quod vnum expedit ... et ... non
expedit de tali quod ... habet ...
qui pollet ... non pollet ... multa ...
reliqua ... regni politie ... de hac ... dubitatione
que ... superius

[illegible]

[illegible]

Vnum regem ... aliqua legibus ...

[illegible]

At vero et illud universaliter oportet existere principibus. Melius autem cui
non adest quod passionale omnino, quam cui connaturale; legi quidem
igitur hoc non inest, animam autem humanam necesse habere omnem. Sed forte
dicet aliquis quod pro hoc consiliabitur de singularibus melius.
Quod quidem igitur necesse ipsum legislatorem esse palam, et poni
leges, sed non dominas qua transgrediuntur, in aliis autem esse dominas.
De quibuscumque autem non possibile legem iudicare vel omnino vel bene,
utrum oportet optimum unum principari an omnes? Et enim nunc convenientes
iudicant et consiliantur et iudicant, haec autem iudicia sunt omnia
de singularibus. Unusquisque quidem igitur comparatus forte deterior; sed est civitas ex
multis, quemadmodum convivium collativum pulchrius uno et simplici;
propter hoc et iudicat melius turba multa quam unus quicumque.
Adhuc magis incorruptibile quod multum, quemadmodum aqua amplior,
sic et multitudo paucis incorruptibilior. Unius autem ab ira obtento
vel ab aliqua alia passione tali, necessarium corrumpi iudicium;
ibi autem opus est simul omnes irasci et peccare. Sit
autem multitudo qui liberi, nihil praeter legem agentes, nisi
de quibus necessario deficit ipsa. Si autem hoc non facile in multis,
sed si plures sint boni viri et cives, utrum unus magis incorruptibilis
princeps, vel magis plures numero quidem boni omnes? Aut
palam quod plures? Sed hi quidem seditionabuntur, ille autem sine seditione.
Sed ad hoc opponendum forte quod studiosi
animam, quemadmodum et ille unus. Si itaque plurium principatum bonorum
autem virorum omnium aristocratiam ponendum, eum autem qui unius regnum,
eligibilius utique erit civitatibus aristocratia quam regnum,
et cum potentia et sine potentia existente principatu, si sit accipere plures
similes. Et propter hoc forte regibus regebantur prius, quia
rarum erat invenire viros multum differentes secundum virtutem, aliter et tunc

Hic movet unam questionem: utrum melius sit civitatem regi per unum virum vel per plures,
et primo arguit quod per plures [illegible] plures melius possunt iudicare de singularibus particularibus quam unus
[illegible] utraque [illegible] quod sicut convivium collativum ex multis [illegible] et simplici
quam unus [illegible] potest [illegible] aqua [illegible] ita de multitudine [illegible] adversa [illegible]
per pauca [illegible] et ab [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] corrumpitur
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ita plures facilius faciunt seditiones
[illegible] quod [illegible] facit unus [illegible] [illegible] [illegible] virum [illegible]
[illegible] utrumque [illegible] et [illegible] unus non facit seditiones sicut
plures et [illegible] melius est civitatem regi per plures virtuosos quam per unum [illegible]
[illegible] quod aristocratia est politia melior regno [illegible] [illegible] civitates
regebantur a rege et non [illegible] in regno est melius [illegible] solvit quod
[illegible] quod prius rege regebantur [illegible] erat invenire plures viros multum
differentes secundum virtutem [illegible] facilius inveniebantur [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] civitates [illegible] regem sufficiebat unus

sufficiebat

Cum aut evenit fieri minores peiores ad virtutem no adhuc sustinebat
sed querebant commune aliquid et policiam instituerunt. Cum aut deteriores facti opulenti
facti sunt a quibus ... racionabile factas esse oligarchias ...
... tirannides ...
... democracias ... semper ad pau-
... turpe ... multitudinem fore-
... insurgere et facit democraciam ...
... facile ... policiam aliam preter democraciam

Semper cum ad paucos pot ... qualiter ... possunt ... ad paucos ducebat ... tirannos ... ad aliquos

Hic recitat ... unius policie ...
... tirannidem ...
... democracia

Si vero aliquis ponet optimum civitatibus regi ... quod ...
qui de natis utrum et genus ... regnare ... qualis ...
... non facile ...
adhuc hoc credere difficile est et maioris virtutis ...
humanam naturam

Hic movet ... regi ...
... regi ...
... quod ...
... filiorum ...
... regi ...

Heredi[illegible]
de potencia

Habet aut dubitacionem de potencia ... regnaturum ...
... possit cogere ... non volentes obedire ...
... principatum ... legem ... nichil agens
... voluntatem preter legem ...
... custodiet leges ... regem ...
non difficile determinare ... quod hic potest ...
... plurimos ... maior ... multi-
tudinis minor ... custodias ...
... quemdam ... vocabant ... vel tiran-
num ... custodias ...
... quod ... regem ... voluntatem agit
... regni ... omnibus ... contingit
... democracia et aristocracia
... ita ... quod princi-
palis est ... aliquid
partem ... minoris ...
opposita

Hic aut dubitacionem ...

... dubitacionem de potencia et explanat ... quia ...

Et adhuc de dicto potissimo etc. aut nullius [illegible]

[illegible]

68

Sic videtur [illegible] et a rege ipso debeat habere potentiam et fortem [illegible] ut sufficiat [illegible] singulis [illegible] plurimis [illegible] tyrannum [illegible] politica [illegible] regalem [illegible] tyrannidem [illegible] debere [illegible] principem [illegible] leges [illegible] politica [illegible]

De vocato autem omnino rege, hic autem est in quo rex principatur omnibus secundum suam voluntatem dicendum. Videtur autem quibusdam neque secundum naturam esse [illegible] ex similibus natura [illegible] et eandem dignitatem secundum naturam necessarium esse [illegible] inequales equale alimentum habere vel vestimentum nocivum corporibus, sic habet et que circa honores [illegible] principari quam subici [illegible] Eadem igitur et vicissim. Hoc autem iam lex. Ordo enim lex. Legem igitur principari eligibilius magis quam civium unum aliquem [illegible]

[illegible]

Sed tamen et quecumque videtur lex non posse determinare, neque homo utique poterit cognoscere. Sed expresse erudiens lex instituit reliqua iustissima sententia iudicare et disponere principes [illegible] Qui quidem igitur intellectum iubet principari, videtur iubere principari deum et leges; qui autem hominem iubet, apponit et bestiam. Concupiscentia enim tale, et furor principantes pervertit et optimos viros. Propter quod sine appetitu intellectus lex est. Exemplum autem artium videtur esse falsum, quod secundum litteras medicari pravum, sed et eligibilius uti habentibus artes [illegible] faciunt [illegible]

[illegible]

Quod accipiunt medicos egrotantes cum aut in politicis principatibus multa ad gratiam et odium operari agere. Sed et medicos cum suspicantur persuasos ab inimicis corrumpere propter lucrum tunc utique magis [illegible]. Attamen medici egrotantes inducunt ad seipsos alios medicos et exercitatores exercitantes inducunt exercitatores discipline tamquam non potentes iudicare verum quia iudicant de ipsis et in passione existentes. Quare palam quod iustum querentes medium querunt; lex enim medium.

[illegible] ab obitu quod [illegible] medici [illegible] leges [illegible] indicat [illegible] parti [illegible] legibus [illegible] medici [illegible] accipiunt [illegible] et [illegible] accipiunt [illegible] egrotantes [illegible] in politicis principatibus [illegible] voluntate [illegible] ad gratiam et odium [illegible] lege [illegible] medicum [illegible] principes [illegible] melius in [illegible] operationes [illegible] in passione [illegible] medium [illegible] difficile [illegible]

Adhuc principaliores et de principalioribus que secundum consuetudines leges sunt quam que secundum consuetudines [illegible] servare [illegible] que secundum litteras; homo princeps securior, sed non hiis que secundum consuetudinem. Attamen neque facile inspicere multa unum; oportebit ergo multos esse ab ipso constitutos principes. Quare quid differt hoc a principio statim existere vel unum constituere hoc modo? Adhuc autem quod et prius dictum est, siquidem vir studiosus, quia melior, propter hoc dignus principari; duo autem boni uno meliores [illegible]

[illegible] plures [illegible] in consuetudinibus [illegible] facile [illegible] plures [illegible] principatum [illegible] medicum [illegible]

Sunt autem et nunc de hiis principatus dominantes iudices sicut iudex de quibus lex non potest determinare, quia de quibus potest nullus dubitat de hiis. Tamen quia non utique lex perfecte iudicabit, quedam contingit comprehendi legibus, hec autem impossibile, hec sunt que faciunt dubitare et querere utrum optimam legem principari eligibilius aut optimum virum. De quibus enim consiliantur impossibile lege statuere [illegible]

[illegible] ad [illegible] credit [illegible] et [illegible] patientibus [illegible] quod iudicat de ipsis et in passione [illegible] iudicat [illegible] passione [illegible] extra limites [illegible] medium [illegible] difficile [illegible] a medio et [illegible] legis et [illegible] lex [illegible] medium

[illegible]

... iudicare tamen non [illegible] bene et iudicante de talibus ...
non unus solum sed multos / iudicat cum unusquisque princeps eruditus
a lege sit / inconveniens forte utique esse videbitur si melius quis
perspiciat duobus oculis / et duabus auribus iudicans et agens
duobus pedibus et manibus quam multi multis / etiam et nunc oculos
multos monarche faciunt sibi / et aures et manus et pedes / eos
enim qui principatui et ipsius sunt amicos / faciunt comprincipes / non
amici quidem existentes non facient secundum monarche voluntatem / si autem
amici et illius et principatus / sed amicus forte et similis et equales
et similes / existimat oportere similiter principari ...
Adversus regnum fere hec sunt

[illegible]

[illegible]

Primo autem declarat quid sit regnabile et quid sit aristocraticum et politicum.
Regnabile quidem est tale multitudo que nata est ferre genus superexcellens
virtute ad principatum politicum. Aristocratica autem multitudo
que nata est ferre multitudinem potentem regi principatu liberorum ab hiis qui
virtute duces sunt ad politicum principatum. Politica autem multitudo in qua
nata est fieri multitudo politica potens principari et subici secundum legem
distribuentem principatus secundum dignitatem opulentis. Quando igitur aut genus totum
aut vel aliorum unum accidit differentem fieri secundum virtutem tantum ut excedat
que illius eam que aliorum omnium, tunc iustum genus esse hoc
regale et dominans omnium et regem unum hunc. Sicut enim dictum est
prius non solum secundum hoc iustum quod consueverunt qui politias
instituunt et qui aristocratias et qui oligarchias et etiam qui democratias,
omnes enim secundum superexcellentiam volunt, sed superexcellentiam non eandem,
[illegible] occidere vel fugare vel relegare
[illegible] talem decens est [illegible] subici [illegible] non enim nata est
[illegible]
[illegible] pars [illegible]
De regno quidem [illegible] et utrum non expediat civitatibus
aut expediat et quibus et quomodo determinatum sit hoc modo.

[illegible]

Quartus politicorum

Quoniam autem tres dicimus esse rectas policias, harum autem necessarium optimam esse que ab optimis dispensatur, talis autem est in qua contingit vel unum aliquem simul omnium vel genus totum vel multitudinem excedentem esse secundum virtutem, hiis quidem subici potentibus, hiis autem principari ad eligibilissimam vitam; in primis autem sermonibus ostensum est quod eandem necessarium viri virtutem esse et civis optime civitatis; manifestum quod eodem modo et per eadem fit vir studiosus et civitatem instituet utique quis aristocratizatam et regno gubernatam, quare erunt et disciplina et assuetudines eedem fere que faciunt studiosum virum et que faciunt politicum et regale. Determinatis autem hiis de policia optima iam temptandum dicere quo nata sit fieri modo et qualiter ...

Nomibus artibus et scientiis que non secundum particulam fiunt, sed circa genus unum aliquod perfecte existunt, unius est speculari quod circa unumquodque genus conveniens, puta exercitationem corporis qualis quali confert et que optima; eam enim que optime aptam natam et elargitam, aptam necessarium convenire, et que pluribus una omnibus ... [illegible]

Adhuc autem si quis non ... [illegible]

Amplius autem si ... [illegible]

Similiter autem et circa medicinam et navifactivam et circa vestitum et circa omnem aliam artem videmus accidens. Similiter palam quia eiusdem scientie est politiam optimam speculari, que est et qualis utique existens maxime erit votiva nullo impediente exteriorum, et que quibus congruens. Multis enim forte impossibile sortiri optimam.

Quare optimam simpliciter et eam que ex suppositis optimam non debet latere bonum legislatorem et vere politicum. Adhuc autem tertiam que ex suppositione; oportet enim et datam posse speculari et a principio quomodo utique fiet et facta quo utique modo salvabitur plurimo tempore. Dico autem puta si alicui civitati accidit neque optima politia disponi, sed inabundantem et eorum que necessariis, neque eam que contingit ex existentibus, sed quandam pravi[orem]. Sed preter omnia hec eam que maxime in omnibus civitatibus congruit oportet cognoscere. Quare plurimi pronuntiantium de politia et si alia dicunt bene, in utilibus peccant. Non enim solum optimam oportet speculari sed et possibilem, similiter autem et faciliorem et communiorem omnibus. Nunc autem hii quidem summam et indigentem multis exterioribus querunt solam; hii autem magis communem quandam dicentes, eas que existunt interimentes politias, Lacedemoniorum vel quandam aliam laudant. Oportet autem talem ordinem inducere quem facile ex existentibus persuadebuntur et poterunt communicare, quia non minus opus corrigere politiam quam instituere a principio, sicut et addiscere quam addiscere a principio. Propter quod ad dictis et existentibus politiis posse auxiliari politicum, sicut dictum est et prius. Hoc autem impossibile ignorantem quot sunt politie species. Nunc autem unam democratiam putant quidam

Et ad has politias et leges optimas videre et eas que unicuique
politiarum congruunt. Ad politias enim leges oportet poni et ponuntur
omnes, sed non politias ad leges. Politia quidem enim est civitati-
bus ordo circa principatus, quomodo distribuuntur, et quid
dominans politie, et quid finis communitatis singulis. Leges
autem separate a significantibus politiam, secundum quas oportet principantes prin-
cipari et observare transgredientes ipsas. Quare palam quod differentias et
numerum necessarium habere politie uniuscuiusque et ad legum positiones; non enim possibile
easdem leges conferre oligarchiis neque democratiis omnibus, siquidem plures et non una democratia
neque oligarchia solum est.

Dicit quod lex omnis politie conveniat et ut cuiuscumque politie oportet adaptare ... regnum quam ...
lege quod sibi ... politie ... regulantur per leges ...
et ordo politie qui consistit circa distributionem principatuum, et quod dominans politie ...
... politiarum ... oligarchie et ...
oligarchie ... democratie ...

Quoniam autem in prima methodo de politiis divisimus tres quidem rectas politias,
regnum, aristocratiam, politiam, et tres harum transgressiones, tyrannidem
quidem regni, oligarchiam autem aristocratie, democratiam autem politie,
et de aristocratia quidem et regno dictum est (idem enim est de optima politia
considerare et de his dicere nominibus; vult enim utraque
consistere secundum virtutem existente dispositam), adhuc autem et quid differunt ad invi-
cem aristocratia et regnum, et quando oportet regnum putare determinatum
est, reliquum de politia pertractare ea que communi nomine appellatur,
et de aliis politiis, oligarchia et democratia et tyrannide. Manifestum
quidem igitur et harum transgressionum que pessima et secunda que. Neces-
se enim eam que prime et divinissime transgressionem esse pessimam.
Regnum autem necesse aut nomen solum habere non existens, aut propter mul-
tam excellentiam regnantis esse; quare tyrannidem pessimam existentem plu-
rimum distare a politia, secundo autem oligarchiam (aristocratia enim
distat multum ab hac politia), moderatissimam autem democratiam.
Iam quidem igitur pronuntiavit aliquis et priorum sic, non tamen ad idem aspiciens.
Ille quidem enim iudicavit omnium quidem existentium epieikeis,
puta oligarchia bona et aliis, pessimam democratiam, pravis
autem optimam. Nos autem totaliter has peccatas esse dicimus, et me-
liorem quidem oligarchiam aliam alia non bene habere dicere, sed minus
autem pravam. Sed de tali quidem iudicio dimittatur nunc.

Tractatus est de legibus politiarum

quam oligarchia haec autem minus magis quam ... quo
ex insatiabilitate volentes has politias dictas autem democratias
secundum unamquamque speciem, et item oligarchias. Tandem autem praeter
eas quae secundum contingentem necessitatem ... tempore
... quae corrumpentes et quae salvantes politias
et quae appellationem ... et propter quas causas maxime
... sunt et ...

Nobis autem primo distinguendum quot sunt differentiae politiae, posito quod sunt plures demo-
cratiae et oligarchiae. Deinde quae communissima et quae eligibilissima
post optimam politiam, et etiam si qua alia ... aristocratica et composita
bene et pluribus congruens civitatibus, quae sit. Deinde et aliarum quae
quibus eligibilis. Forte enim his quidem indiget magis democratia ...

Hic ... ad politias ... methodo ... libro ... politiam ... oligarchia democratia tyrannides ... [illegible]

[illegible]

Eius quidem igitur quod est plures politias causa est quod omnis civitatis
plures partes numero. Primo quidem enim ex domibus compositas videmus
omnes civitates, deinde rursus huius multitudinis hos quidem opulentos necesse esse,
hos autem egenos, alios autem medios, et opulentorum et egenorum
hos quidem armativum, hos autem inarmativum. Et populum quidem videmus
agricolam, hunc autem forensem, hunc autem banausum.
Et insignium sunt differentiae et secundum divitias et magnitudines substantiae, puta in
nutritione equorum; hoc enim non facile non divites facere. Propter quod
antiquis temporibus quibuscumque civitatibus in equis potentia erat, oli-
garchiae apud hos erant. Utebantur autem ad bella equis ad vicinos, puta
Eretrienses et Chalcidenses et Magnetes qui super Maeandrum
et aliorum multi circa Asiam. Adhuc autem ad eas quae secundum
divitias differentias, est quae secundum genus et quae secundum virtutem,
et si quid aliud tale alterum dictum est civitatis pars in his quae circa aristocratiam.
Ibi enim divisimus ex quot partibus necessariis est omnis civitas.
Harum enim partium aliquando quidem omnes participant politia, aliquando autem
pauciores, aliquando autem plures. Manifestum igitur quod plures necesse
esse politias specie differentes ab invicem; et enim hae partes differunt specie.
Politia quidem enim principatuum ordo est; hunc autem
distribuunt omnes vel secundum potentiam participantium, vel secundum quandam
ipsorum aequalitatem, dico autem puta egenorum vel opulentorum
vel communem quandam ambobus. Necesse igitur politias esse tot quot
quidem ordines secundum excellentias sunt et secundum differentias partium.

Capitulum 2m quod pre [illegible]

Dicitur quod plures plures politie [illegible] multiplicitatis [illegible]

[illegible]

Maxime aut videntur esse due quemadmodum et in ventis dicuntur hi quidem australes

hi quidem boreales / Reliqui aut horum transgressiones / et politiarum

due / populus et oligarchia / aristocratiam enim ponunt speciem oligarchie

esse tamquam oligarchiam quandam existentem / et eam que vocatur politia

democratiam / sicut in ventis zephyrum quidem boree / austri aut

eurum / similiter aut se habet et circa armonias ut aiunt quidam /

etenim ibi ponunt duas species / doristi et frigisti / alias

aut coordinationes / has quidem dorias / has aut frigias

vocant / maxime quidem igitur consueverunt ita existimare de politiis /

Verius aut et melius ut nos divisimus / duabus aut una

existente bene instituta / alias aut transgressiones esse / has

quidem bene temperate armonie / has aut optime politie /

oligarchicas quidem eas que duriores et magis despoticas

remissas aut et molles democraticas / Non oportet aut

ponere democratiam sicut consueverunt quidam nunc simpliciter sic ubi

dominans multitudo / etenim in oligarchiis et ubique maior

pars dominans / neque oligarchiam ubi domini pauci politie

Et dat racionem

Si enim essent qui omnes mille et trecenti, horum autem mille divites
et non traderent principatum ipsis trecentis et pauperibus existentibus liberis
et quantum ad alia similibus, nullus utique diceret democratizare istos.
Similiter autem et si pauperes quidem pauci essent, valentiores autem divi-
tibus pluribus existentibus, nullus utique oligarchiam appellaret, neque
talem si aliis existentibus divitibus non attribueretur honore. Magis
igitur dicendum quod democratia quidem est quando liberi fuerint domini, oligarchia
autem quando divites. Sed accidit hos quidem plures esse, hos autem paucos;
liberi quidem multi, divites autem pauci. Et enim utique si secundum magnitudinem
distribuerentur principatus, sicut in Ethiopia aiunt quidam, vel secundum pulcri-
tudinem, oligarchia erat; pauca enim multitudo et pul-
crorum et magnorum. Non solum autem hiis solis sufficiens determinare
has policias, sed quoniam plures partes et ipsius et oligarchie sunt,
adhuc distinguendum, tamquam si liberi pauci existentes
pluribus et non liberis principantur, non democratia, velud in Apollonia
que in Ionio et Thera; in utraque enim harum civitatum in honoribus
erant qui differebant secundum generositatem et primi detinentes colo-
nias, pauci existentes multorum. Neque utique divites quia secundum
multitudinem excellunt, velud in Colofone antiquitus: ibi enim possidebant
magnam substantiam plures antequam fieret bellum adversus Lidos.

Hic ostendit quod quidam reduxerunt omnes policias ad duas scilicet ad oligarchiam
et democratiam [illegible]
videntur esse due policie [illegible] boreales et
australes, ita due policie scilicet oligarchia et democratia [illegible]
oligarchia [illegible] democratia [illegible]
[illegible]
et frigistam, doria vero [illegible]
et ita antiqui [illegible] de policiis [illegible]
oligarchia et democratia. Consequenter ostendit [illegible]
[illegible]
[illegible]
et distinguunt policias per duas [illegible]
[illegible]
[illegible] aristocratia [illegible] oligarchia et [illegible] oligarchia democratia [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] democratia [illegible] liberi [illegible] oligarchia [illegible] divites [illegible]
[illegible]
sicut in Appollonia que in Yonio [illegible] et in Thera
[illegible]
pauci [illegible] oligarchia [illegible]
[illegible]

Et in democratia quando liberi et plures existentes fuerint principatus, oligarchia autem quando divites [illegible]

[illegible]

Nos autem et plures dicimus et quas et ~~quare~~ propter quam causam dicamus principium 73
sumentes dictum prius. Confitemur enim non unam partem sed plures omnem
civitatem. Sicut igitur si alicuius vellemus accipere species primo quidem utique determinaremus quod quidem
necessarium omne animal habere, puta quedam sensitivorum et quod alimenti ela-
borativum et susceptivum, puta os et ventrem. Adhuc autem quibus
movetur partibus unumquodque ipsorum. Si ita tot species solum essent horum
essent differentie, dico autem puta oris quedam plura genera et ventris
et sensitivorum. Adhuc autem et motivarum partium, huius combinationis
numerus faciet plura genera animalium. Non enim possibile idem animal habere
plures oris differentias, similiter autem neque aurium. Quare cum
accepti fuerint horum omnes contingentes combinationes, facient
species animalis et tot species animalis quot quidem combinationes necessaria-
rum partium. Eodem autem modo et dictarum politiarum. Etenim civitates
non ex una sed ex multis componuntur partibus, ut dictum est sepe.

[illegible]

Una quidem igitur est que circa alimentum multitudo quod vocant agricolas, secunda autem que vocatur
banausa. Est autem hec que circa artes sine quibus civitatem impossibile est
habitari. Harum autem artium has quidem ~~una quidem agricole~~ ex necessitate
oportet existere, has autem ad delicias vel bene vivere. Tertia autem que forensis.
Dico autem forensem que circa venditiones et emptiones et negoti-
ationes et campsorias immoratur. Quarta autem quod mercenarium, quinta
autem genus quod propugnans, quod nichil minus horum necessarium existere si debeant
non servire invadentibus. Nichil enim impossibilium civitatem dignum esse vocare
natura servam. Per se sufficiens enim est civitas, quod autem servum
non per se sufficiens. Propter quod in Politia leniter hoc, non sufficienter autem dictum est.
Ait enim Socrates ex quatuor necessariissimis componi civitatem, dicit
autem hos textorem, agricolam, sutorem et edificatorem. Rursus autem

[illegible]

... organa ... sensuum ... et motiva ... paulo ante dictum est ... omnibus motiuis ... membrorum faciet ... [illegible]

Apparent itaque non necessarium hijs quos diximus et eorum qui circa mercimonia prouectarum.
Adhuc autem negociatorum et campsorum. Haec enim omnia sunt complementum
civitatis. Sicut enim propter necessaria civitas sit constituta,
et non magis bonum quibus indigeat coriariis et agricolis. Partem
autem propugnativam non prius attribuunt antequam regione crescente atti-
gente vicinos ad bellum instituant. Atqui et in quattuor quartum
necesse est aliquem reddentem et iudicantem quod iustum.
Siquidem et animam ponat utique quis magis partem animalis
quam corpus, et civitatis magis talia ponenda quam ea que ad necessarium
usum tendunt, quod bellicum et quod participat iustitia dicastica.

Adhuc autem consiliativum quod quidem est intellectus politici opus; et haec sive separatim
existant aliquibus sive eisdem, nihil eam differt ad rationem.
Et enim armatum et agros colere accidit eisdem saepe. Quare siquidem
et haec et illa ponende sunt partes civitatis, manifestum quod quod armaticum necessaria civitatis
pars est.

Septima autem quae substantiis ministrat, quos vocamus opulentos. Octava autem
demiurgica, publicum ministrantia, et quae circa principatus ministrat,
siquidem sine principibus impossibile esse civitatem. Necessarium igitur esse aliquos
potentes principari et ministrantes vel continue vel secundum partem
civitati hac ministratione. Reliqua autem determinavimus paulo ante,
consiliativa et quae iudicabit de iustis dicentibus.
Si igitur haec civitatibus oportet fieri et bene fieri et iuste, necessarium et aliquos
esse politicorum participantes virtutis. Alias quidem igitur potentias
multis contingere videtur easdem existere, puta eosdem propugnativos

et agricolas et artifices. Adhuc autem complantes et indigentes plures fiunt
aut et divites quidem et plurimum principantibus principal[es] putantur esse
posse. Sed pauperes et divites eosdem impossibile. Propter quod
hee partes maxime esse videntur civitatis divites et egeni.
Adhuc autem quia ut in pluribus hii quidem pauci sunt hii autem
multi, hee videntur contrarie partes civitatis, ut et policie
...

[illegible]

Quod autem sunt et democratie plures et oligarchie
dicamus. Manifestum autem hoc ... plures
populi et dictorum ... una quidem agricole
alia autem que circa artes, alia autem forensis, et alia circa emptionem et venditionem,
alia autem que circa mare, et huius hec quidem bellica, hec autem pecuniativa,
hec autem vectiva, hec autem piscativa. In multis enim locis singula
horum multe turbe, puta piscatores quidem in Tarento et Bisancio, triremicum
autem Athenis, negociativum autem in Egina et Chio, vectivum autem in Tenedo.
Adhuc autem manuale et quod modicam habet substantiam
ut non possit vacare. Adhuc quod non ex ambobus civibus
liberum, et utique si qua talis alia multitudinis species.

[illegible]

Democratia quidem igitur est prima quidem que dicitur maxime secundum equale. Equale autem ait lex

Ercetali
Ercetali

talis democratie, nichil magis excedere egenos vel divites neque dominari utrosque, sed similes ambos. Siquidem enim libertas maxime est in democratia, ut existimant quidam, et equalitas, sic utique erit maxime communicantibus omnibus maxime politia. Quoniam autem plures populus, principale autem quod videtur pluribus, necesse democratiam esse hanc. Una quidem igitur species democratie hec. Alia autem, ex honorabilitatibus principatus esse, brevibus autem his existentibus, oportet autem et qui possidet participare et perdentem non participare. Alia species democratie, participare omnes cives quicumque insubiectibiles, principari autem legem. Alia autem species democratie, omnibus participare principatibus si solum sit civis, principari autem legem. Alia autem species democratie, alia quidem esse eadem, dominum autem esse multitudinem et non legem. Hoc autem fit quando sententie fuerint domine sed non lex. Accidit autem hoc per demagogos. In hiis quidem enim que secundum legem democratizantur non fit demagogus, sed optimi civium sunt in presidentia; ubi autem leges non domine, hic fiunt demagogi; monarcha enim fit populus compositus.

de ordine

[illegible]

Qualem autem dicit Omerus non bonum esse multorum dominatum, utrum hanc vel cum plures sunt qui principantur ut unusquisque, incertum. Talis utique populus velut monarcha existens querit monarchizare, propter non principari sub lege, et fit despoticus, quare adulatores honorantur, et est talis populus proportionalis tyrannidi monarchiarum. Propter quod et mores idem, et ambo despotica meliorum, et sententie sicut ibi precepta, et demagogus et adulator idem et proportionales. Et maxime autem utrique apud utrosque valent, adulatores quidem apud tyrannos, demagogi autem apud populos tales. Sunt autem causa hii ita ut sint sententie domine sed non leges, omnia reducentes ad populum. Accidit enim ipsis fieri magnis propter populum quidem esse dominum omnium, opinionis autem populum hiis; credit enim multitudo hiis.

adulatores i. demagogi

Adhuc autem qui populares accusant quanto plures optinent
decreta. Fiunt autem gaudent vicinis adulatores, que dissolvunt
omnes principatus. Rationabiliter autem increpare videtur qui dicit
talem democratiam non politiam; ubi enim non principantur leges
non est politia. Oportet enim legem quidem principari omnium, de singularibus
autem principatus et politiam iudicare. Quare si est democratia
una politiarum, manifestum quod talis institutio in qua sententiis omnia disponuntur
neque democratia proprie; nullam enim sententiam contingit esse
universalem. Species quidem democratie determinate sunt
hoc modo etc.

[illegible]

Oligarchie autem species una quidem ab honorabilitatibus
tantis ut egeni non participent, cum sint plures; licet autem possidenti
participare politia. Alia autem quando ab honorabilitatibus magnis
principatus, et eligant ipsi eos qui deficiunt. Si quidem igitur ex omnibus
hoc faciant, videtur hoc esse magis aristocraticum; si autem ex quibusdam
determinatis oligarchicum. Alia species oligarchie quando puer pro patre ingreditur.
Quarta autem quando fit quod nunc dictum est et principatur non lex
sed principes. Et est opposita hec in oligarchiis sicut tyrannis in monarchiis
et de qua ultima diximus democratia in democratiis. Et vocant
talem oligarchiam potentatum. Oligarchie quidem igitur species tot et democratie etc.

[illegible]

Non oportet autem latere quod in multis locis accidit ut politia que secundum leges
non sit democratica, propter consuetudinem autem et eductionem democratice
gubernetur. Similiter autem apud alios ad eam que secundum leges magis democratica
politia, propter consuetudinem oligarchice regi. Accidit autem hoc maxime post
transmutationes politiarum; non enim transgrediuntur statim, sed amant in prima parvis prevalere ad invicem.

[illegible]

ad invicem

ut leges que permaneat et pertinent convéniat aut dissimilat policias

Quod aut sunt tot species democratie et oligarchie quedam que [illegible] manifestum est necesse enim a omnes dictas partes populi concurrere policias [illegible]

[illegible] autem [illegible] partes populi [illegible] policia [illegible] et sunt tot eciam policie [illegible] autem partes populi [illegible] partes [illegible] et alia [illegible] una policia [illegible] una policiarum [illegible] tales policie [illegible]

[illegible] quidem igitur quod agricultiva et que possidet mediocrem substanciam dominans policie politizant secundum leges [illegible] enim unde [illegible] non sunt autem vacare [illegible] leges [illegible] congregacionem alius autem participare licet [illegible] possideant [illegible] tam aliquibus propter quod omnibus possidentibus licet participare propter quod enim non licere omnibus oligarchicum licere autem vacare impossibile non existentibus proventibus hec quidem una species democracie propter has causas

Altera autem species propter quidem electionem est enim et omnibus [illegible] non [illegible] tamen participare quidem potentibus vacare propter quod [illegible] democracie [illegible] leges principari propter non esse proventus tercia autem species [illegible] quicumque liberi fuerint participare policia non tamen participare propter predictam causam [illegible] principari legem quarta autem species democracie tempore ultima in civitatibus facta est enim fieri sunt [illegible] ultra [illegible] multum [illegible] et proventuum existunt et opulencie participat quidem omnes policia propter excessum multitudinis communicant autem et policiunt et sunt vacare et egeni accipientes mercedem et maxime autem vacat talis multitudo neque enim impedit ipsos neque [illegible] aut impedit ut [illegible] non concurrent congregacioni [illegible] quod fit multitudo egenorum dominans policie sed non leges species quidem democratie tot et tales propter has necessitates sunt

[illegible]

Oligarchie autem que quidem [illegible] plures [illegible] et non multa valde hec oligarchie species est [illegible] possidenti et [illegible] multitudinem esse participancium politiam

[illegible]

76

Distant a monarchia et nec tantum habeant ut vacent negligentes, nec tam indigentes ut nutriantur a civitate, necesse legem velle ipsis principari, sed non ipsos. Quando autem magis excesserint pauciores habentes substantias et ampliores, tertia fit oligarchie species. Magis enim potentes existentes plus dignificant habere. Propter quod quidem ipsi eligunt ex aliis eos qui ad politeumata admittuntur. Quum autem non dum sic fortes sunt ut sine lege principentur, legem ponunt talem. Si autem intenderint hoc, pauciores existentes majores substantias habentes, fit quarta oligarchie species: cum ipsi principantur et non lex. Hec autem est [illegible] que est in monarchiis tyrannis et in democratiis ultima. Vocant autem talem oligarchiam potentatum. Et hec quidem sunt oligarchie et democratie species.

[illegible]

Adhuc autem due sunt politie preter democratiam et oligarchiam, quarum alteram dicunt omnes et dicta est quatuor politiarum species una; dicunt autem quatuor monarchiam, oligarchiam, democratiam, quartam autem vocatam aristocratiam. Quinta autem est que appellatur communi nomine omnium (politiam enim vocant), sed propter non sepe fieri latet tentantes enumerare politiarum species, et utuntur quatuor solum sicut Plato in politiis.

[illegible]

Aristocratiam quidem igitur bene habet vocare de qua pertractavimus in primis sermonibus. Eam enim que ex optimis simpliciter secundum virtutem et non ad suppositionem aliquam bonorum virorum solam iustum appellare aristocratiam.

[illegible]

[illegible] ... liberi ... [illegible] ... leges ... [illegible]

Aristocratiam quidem igitur bene habet vocare [illegible] simpliciter ... [illegible]

Sunt autem et aliae quaedam politiae quae differentias habent ad oligarchice gubernatas et ad vocatam politiam et vocantur aristocratiae; ubi enim non solum [illegible] ... ab ambabus et aristocratica vocatur ... et virtuosi [illegible] ... ubi politia respicit ad divitias et virtutem et populum, velud in Calcedonia; haec aristocratica. Et in quibus ad duo solum, ut quae Lacedemoniorum ad virtutem et populum, et mixtio horum duorum democratiae et virtutis aristocratiae. Praeter primam optimam politiam hae duae species et tertia quaecumque ad vocatam politiam inclinant ad oligarchiam magis.

Reliquum autem est a nobis politiam dicere vocatam et tyrannidem. Ordinavimus autem sic non existente neque hac transgressione neque iam dictis aristocratiis, quia secundum veritatem quidem omnes deficiunt a rectissima politia; deinde connumerantur cum his, sunt quoque [illegible] transgressiones, quemadmodum in his a principio diximus. Ultimo autem de tyrannide rationabile est facere mentionem, quia omnium minime haec politia est, nostra autem est methodus de politia. Propter quam quidem causam ordinata est sic, dictum est; nunc autem ostendendum nobis de politia. Manifestior enim potentia ipsius determinatis his quae circa oligarchiam et democratiam. Est enim politia ut simpliciter dicere mixtio oligarchiae et democratiae.

[illegible]

Consueverunt autem vocare declinantes quidem ut ad democratiam politias, declinantes autem ad oligarchiam magis aristocratias, [illegible] disciplina et nobilitas opulentioribus [illegible]

[illegible] assequitur

dicunt videntur hec opulenti quoque gratia iusticia agunt unde et ka-
lustagathi dinsignes hos appellant / Quoniam igitur aristocratia
vult excellentiam attribuere optimis civium et oligarchias
esse aiunt ex kalustagathis maxime [illegible]

Mas

Videtur autem esse impossibile [illegible] civitatem aristocraticam non [illegible]
sibi disponi sed male gubernatam [illegible]
que non bene legibus disponitur / non est autem legum bona dispositio
bene positis legibus non obedire / aut [illegible] quod legum dispositio
[illegible] obedire positis legibus [illegible]
ges quibus immanent [illegible] obedire et bene positis / hec
aut contingit dupliciter aut cum optimis contingentem ipsis / aut simpliciter
optimis / videtur autem aristocratia quidem esse maxime honores
distribuere secundum virtutem / aristocratie quidem enim terminus virtus
oligarchie autem divitie / demi autem libertas / hoc autem quod
videtur omnibus existit et in oligarchia et aristocratia et demis [illegible]

Hoc utrumque videatur

In pluribus quod visum polities [illegible] votis / solum cum mixtis
[illegible] divitum et pauperum / divitias et libertatem / fere enim apud plu-
rimos qui opulenti kalustagathos videntur tenere regionem

kalosgatos

Quoniam autem tria sunt que [illegible] polities / libertas
divitie / virtus / [illegible] quod vocant ingenuitatem / assequitur
duobus / ingenuitas enim est virtus et divitie antique / manifestum
quod [illegible] multos quod duorum opulentos et egenos politiam dicendum
trium autem aristocratiam maxime aliarum preter veram et primam talis polities
preter monarchiam et democratiam oligarchiam [illegible]
[illegible] et polities ab aristocratia [illegible]

Quo autem modo fit preter democratiam et oligarchiam que vocatur po-
litia, consequens [illegible] instituere, dicatur [illegible]. Simul autem pala-
m erit et quibus determinant democratiam et oligarchiam. Sumenda enim horum
divisio; deinde ex his ab utrisque velut symbolum accipientes componendum. Sunt
autem termini tres compositionis et mixtionis. Aut enim utraque sumendum que
utrique lege statuunt, puta de eo quod est iudicare. In oligarchiis enim
contra opulentos damnum ordinant, si non disceptaverint, egenis autem
nullam mercedem; in democratiis autem egenis quidem mercedem, opu-
lentis autem nullum damnum. Commune autem et medium horum ambo hec; propter
quod et politicum, mixtum enim ex ambobus. Unus quidem igitur iste modus combinationis.

Hic determinat qualiter [illegible] politia mixta ex democratia et oligarchia instituatur, [illegible] et quibus legibus [illegible] ex democratia et oligarchia [illegible] accipere [illegible] que utrique statuunt [illegible] institutionem utriusque politie scilicet oligarchie et democratie [illegible] politia [illegible] politia mixta ex oligarchia et democratia [illegible] utrique politie statuunt [illegible] oligarchia [illegible] divites [illegible] et pauperibus statuerunt [illegible] democratia autem [illegible] divitibus et pauperibus [illegible] et politica [illegible] alterum autem [illegible]

Alter autem accipere medium eorum que utrique statuunt, puta congregari
hi quidem ab honorabilitate nulla vel parva omnino, hi autem a ma-
gna honorabilitate; commune autem neutrum, sed medium honorabilitatis utriusque horum [illegible]
Tercius etc.

Hic docet [illegible] principes in politia [illegible] institutionem utriusque politie scilicet oligarchie
et democratie [illegible] oligarchia [illegible] attendit honorabilitatem [illegible]
[illegible] in democratia autem [illegible] attendunt [illegible] libertate [illegible]
[illegible] et divitibus [illegible] in politia [illegible] attendunt medium
utriusque [illegible] ut [illegible] medius [illegible]
[illegible] Tercium autem

aut quod ab honorabilitate minori quidem in comparatione ipse [illegible]
Aut quod est bene misceri democratiam et oligarchiam terminus, quando
contingit dicere eandem politiam democratiam et oligarchiam. Palam
enim quod patiuntur dicentes propter mixtam esse bene. Patitur autem hoc et medium:
apparet enim utrumque extremorum in ipso.

Tertium autem ex duabus institucionibus, hec quidem ex oligarchica lege,
hec autem ex democratica. Dico autem puta, videtur democraticum quidem esse sortiales
esse principatus, eligibiles autem oligarchicum; et democraticum quidem non
ab honorabilitate, aristocraticum autem et politicum convenit utrumque accipere,
ex oligarchia quidem eligibiles facere principatus, ex democratia

[illegible] politice [illegible] oligarchie et democratie [illegible]
[illegible] et [illegible] equales [illegible]
[illegible] policiarum et [illegible] eligunt [illegible]
[illegible] democratia eligunt [illegible] et pauperes [illegible] oligarchia [illegible]
et [illegible] oligarchie et democratie [illegible]
policia [illegible] medio [illegible]
[illegible] utrasque [illegible] et [illegible]

Eo quod accidit in Lacedemoniorum politia. Multi enim conantur
dicere tamquam democratia existente, propter democratica multa habere ordinem, puta
primum quod circa alimentum puerorum. Similiter enim divitum filii
nutriuntur sicut qui pauperum, et erudiuntur hoc modo quo utique
possent et pauperum pueri. Similiter autem et in habita etate, et quando
viri fuerint eodem modo; nullo enim distincti divites et pauperes.
Sic que circa alimentum eadem omnibus in syssitiis, et vestimentum
tale divites, quale utique quis preparare posset et pauperum quicumque.
Adhuc quod duos maximos principatus, hunc quidem eligunt, ephoriam
autem participant. Alii autem oligarchiam, quia multa habet oligarchica,
puta quod omnes sunt eligibiles et nullus sortialis,
et quod pauci sunt domini mortis et fuge, et alia talia multa.
Oportet autem in politia mixta bene utraque videri esse et neutram, et salvari
per se et non ab extra, et per se ipsam non eo quod plures extrinseci
sint qui volunt (erit enim utique et prava politia hoc existente), sed eo quod
neque utique velit politiam alteram nulla particula civitatis totaliter. Quo quidem igitur modo oportet instituere politiam,
similiter autem et que nominantur aristocratie, nunc dictum est. De tyrannide autem erat reliquum dicere [illegible]

[illegible] policia [illegible] Lacedemoniorum [illegible]
[illegible] civitatis erat policia mixta ex oligarchia et democratia
et [illegible] alimentum puerorum [illegible]
et pauperum [illegible] in adulta etate [illegible] viri fuerint eadem [illegible]
equales et equaliter [illegible]
[illegible] Lacedemonia [illegible]
[illegible] oligarchie [illegible]
[illegible] eligebantur [illegible]
[illegible] accidendi fugandi et alia multa faciendi et [illegible]
[illegible] politiam [illegible] mixta [illegible] et [illegible]
[illegible] policiam [illegible] civitatis [illegible]

Octavum 3um et tertium

Nota [illegible] quod in Lacedemonia duo principatus erant sub rege [illegible]
et erat [illegible]
[illegible]
Solonis [illegible] ephoros [illegible]
[illegible] Lacedemonii [illegible] politia [illegible] eligit [illegible]
[illegible] posset eligi in ephoros [illegible]

sermocinatio

De tyrannide autem erat nobis reliquum dicere non quia sit multa sermocinatio circa ipsam, sed ut accipiat partem methodi, quoniam et hanc ponimus politiarum quandam partem. De regno quidem igitur determinavimus in primis sermonibus, in quibus de eo quod maxime dicitur regnum fecimus considerationem, utrum expediens vel inexpediens civitatibus, et quem et unde oportet instituere et qualiter. Tyrannidis autem species duas quidem divisimus in quibus de regno considerabamus, propter potentiam habere aliqualiter ad regnum, propter quod lege esse ambos hos principatus. In quibusdam enim barbarorum eligunt imperatores monarchos, et olim apud antiquos Graecos fiebant quidam monarchae isto modo quos vocabant esymnetas. Habent autem haec quasdam ad invicem differentias. Erant autem propter quidem legem regales, et quod monarchizabant volentibus; tyrannicae autem propter despotice principari, et secundum propriam sententiam. Tertia autem species tyrannidis, quae maxime videtur esse tyrannis, contraposita regno totali. Talem autem necesse esse tyrannidem monarchiam quae irresponsabilis principatur similibus et melioribus omnibus ad proprium ipsius conferens, sed non ad id quod subiectorum, propter quod involuntaria; nullus enim voluntarie sustinet liberorum.

[illegible]

Quae autem sit optima politia et quae optima vita plurimis civitatibus et plurimis hominibus, neque ad virtutem comparantibus eam quae supra idiotas, neque ad disciplinam quae natura indiget et fortunae choragio, neque ad politiam quae secundum votum fiat, sed ad vitam quam plurimis communicare possibile, et ad politiam qua plurimas civitates contingit participare. Et enim quas vocant aristocratias de quibus nunc diximus, hae quidem extra cadunt plurimis civitatum, hae autem appropinquant ei quae vocatur politia, propter quod de ambabus ut una dicendum. Iudicium autem de omnibus his ex eisdem elementis est. Si enim bene in ethicis dictum est felicem vitam esse eam quae secundum virtutem non impeditam, medium autem virtutem

[illegible]

Eorum autem omnium horum unum esse et civilem et multitudinem et maxime
et polities. Politia enim vita quedam est civitatis. In omnibus utique civita-
tibus sunt tres partes civitatis, hii quidem opulenti valde, hii autem egeni
valde, tertii autem qui medii horum. Quoniam igitur concedi(tur) quod moderatum
optimum et quod medium, manifestum quod et bonorum fortune possessio que media
optima omnium. Facillime enim rationi obedire. Superpulchrum autem superfor-
tem aut supernobilem aut superdivitem, aut contraria hiis, supermendicum
aut superdebilem aut valde vilem, difficile rationi sequi. Fiunt enim hii
quidem iniuriosi et magnorum malorum magis, hii autem astuti et
parvorum malorum nimis. Iniuriarum autem hee quidem fiunt propter iniuriam,
hee autem propter astuciam. Adhuc autem isti minime amant princi-
pari et volunt esse principes. Hec autem ambo nociva civitatibus.
Adhuc autem qui quidem sunt in excessibus eufortuniorum, potencie et
divitiarum et amicorum et aliorum talium, principari neque volunt neque sciunt.
Et hoc statim a primordiis existit pueris existentibus; propter delicias enim
neque doctrinis principari consuetum ipsis. Qui autem secundum excessum indi-
gentes horum, humiles valde, ut hii quidem principari nesciunt, sed
subici servili principatu, hii autem subici quidem nullo princi-
patu, principari autem despotico principatu. Fit igitur servorum et do-
minorum civitas, sed non liberorum, et horum quidem invidentium, horum autem contemp-
nentium, que plurimum distant ab amicitia et communione politica. Communio
enim amicabile; neque enim via volunt communicare cum inimicis. Vult
autem civitas ex equalibus esse et similibus quam maxime; hoc autem existit maxime mediis. Quare necessarium optime politizari

Hic ostendit politiam ut in quibus [illegible]

[illegible]

S

Et salvantur autem in civitatibus isti maxime civium. Neque enim ipsi aliorum, sicut pauperes, concupiscunt, neque horum alii, quemadmodum pauperes divitum concupiscunt; et propter id quod neque insidiantur neque insidias patiuntur, sine periculo degunt. Propter hoc bene optavit Focilides: multa mediis optima; medius volo in civitate esse. Palam ergo quod et communitas politica optima per medios.

[illegible]

Et etiam contingit bene politizare civitates in quibus utique multum quod medium, et valentius utrisque aut alterius, si autem non, alterutra parte; appositum enim facit inclinationem et prohibet fieri contrarios excessus. Propter quod fortuna maxima politizantes substantiam habere mediam et sufficientem, quoniam ubi hii quidem multa valde possident, hii autem nichil, aut demos extremus fit, aut oligarchia incommixta, aut tyrannis propter ambos excessus. Etenim ex democratia iuvenili et ex oligarchia fit tyrannis, ex mediis autem et hiis que prope multo minus. Causam autem postea in hiis que circa transmutationes politiarum dicemus. Quod autem que media melior, palam; sola enim sine seditione: ubi enim multum quod per medium, minime fiunt concitationes et dissensiones politizantium. Et magne civitates sunt minus seditiose propter eandem causam, quia multum quod medium. In parvis autem facile dividi omnes in duo, ut nichil relinquatur medium, et omnes fere egeni vel opulenti sunt.

Hic infert ... quod civitates ... [illegible]

[illegible]

Et democratie autem securiores oligarchiis et diuturniores propter medios; plures enim sunt et magis participant honoribus in democratiis quam in oligarchiis. Quia cum absque hiis superexcesserint egeni, infortunium facit et perdunt cito. Signum autem oportet putare et optimos legislatores esse de mediis civibus; Solon enim erat horum, manifestat autem ex poesi; et Lycurgus, non enim erat rex; et Charondas et fere plurimi aliorum. Manifestum autem ex hiis et quia plurime politie hee quidem democratice sunt, hee autem oligarchice; propter enim sepe in hiis paucum esse medium, semper quicumque excesserint, sive qui substantias habent sive populus, qui medium transgredientes secundum se ipsos ducunt politiam, ut fit aut populus aut oligarchia. Adhuc autem propter seditiones fieri et pugnas adinvicem populo et divitibus, quibuscumque contingit superare adversarios, non instituunt communem politiam neque equalem, sed victorie premium excessum politie accipiunt, et hii quidem democratiam, hii autem oligarchiam faciunt. Adhuc autem et qui in principatu facti sunt Grecie, ad eam que apud ipsos politiam utrique respicientes, hii quidem democratias in civitatibus statuebant, hii autem oligarchias, non ad expediens civitatum intendentes, sed ad id quod ipsorum; ut et propter has causas aut nunquam media fit politia aut raro [illegible]

[illegible commentary]

Ex hiis autem manifestum quid sit politia optima et propter quam causam ex hiis manifestum. Aliarum autem politiarum, quoniam plures democratias et plures oligarchias dicimus esse, quam primam ponendum et secundam et sic consequenter, eo quod hec quidem melior, hec autem deterior, non difficile videre determinata optima. Semper enim necesse esse meliorem que propinquissima huic, deteriorem autem que plus distat a medio, si non ad suppositionem iudicet. Dico autem ad suppositionem, quia sepe existente politia magis eligibili

[illegible commentary]

[illegible] fit politia, et apud paucos; unus enim vir solus persuasus fuit ex prius in principatu existentibus hunc assignare ordinem; iam autem et civitatibus consuetudo instituta est non velle equale, sed aut principari querere aut dominatos sustinere.

[illegible marginal notes]

Quia autem policie [illegible] ... differunt ... [illegible]

[illegible]

Quae autem politia quibus et qualibus conferens dictum est prius. Primum utique sumendum de omnibus universale: oportet enim valentiorem esse partem civitatis volentem quam non volentem manere politiam. Est autem omnis civitas ex quali et quanto. Dico autem quale quidem libertatem, divitias, disciplinam, generositatem; quantum autem multitudinis excessum. Contingit autem quale quidem existere alteri parti civitatis ex quibus constituitur civitas, alteri autem parti quantum, puta plures numero esse ignobiles nobilibus aut pauperes divitibus, non tamen tantum excedere quanto deficere quali. Propter quod ad invicem haec comparanda. Ubi quidem igitur excedit pauperum multitudo secundum dictam analogiam, hic natum est esse democratiam, et unamquamque speciem democratiae secundum excessum multitudinis uniuscuiusque, puta si agricolarum excellat multitudo primam democratiam, si autem banausorum et mercenariorum ultimam, similiter autem et alias quae inter has. Ubi autem quod divitum et insignium magis excellit quali quam deficit quanto, hic oligarchiam, et oligarchiae eodem modo unamquamque speciem secundum excessum oligarchicae multitudinis.

[illegible crossed-out commentary paragraph]

Oportet autem legislatorem semper in politia assumere medios. Sive enim oligarchicas leges ponat, coniectare oportet medios; sive democraticas, adducere legibus hos. Ubi autem mediorum superexcedit multitudo vel utrarumque extremitatum vel alterius solum, hic contingit politiam esse mansivam. Nichil enim timendum ne quando conveniant divites pauperibus super hos. Nunquam enim alteri volunt servire alteris; communiorem autem si quaerant, nullam invenient aliam ab hac. In parte enim principari non utique sustinebunt propter diffidentiam

[illegible marginal glosses]

O [illegible] quod ab Epicuro tam multa bene dicta referam potius quam nostrorum [illegible]
Stoicorum. Causa est quare tu istas Epicuri voces putas esse non publicas. Quam multa poete
dicunt que a philosophis aut dicta sunt aut dicenda. Non attingam tragicos nec togatos nostros, habent
enim hec quoque aliquid severitatis et sunt inter comedias et tragedias medie. Quantum ~~[illegible]~~ disertis-
simorum versuum inter mimos iacet. Quam multa Publilii non excalceatis sed coturnatis dicenda
sunt. Seneca ad Lucilium li. I epistola viii

81

dyatetes

scilicet inter duos scilicet inter excellentes divites et excellentes pauperes

Adhuc / ubique autem fidelissimus qui dietetes / ~~dietetes~~ autem qui medius

Quanto autem utique melius politia misceatur tanto magis manet

Peccant autem multi et qui aristocraticas volunt facere poli-
tias / non solum in plus tribuere divitibus / sed et in decipiendo populum / nec-
esse enim tempore aliquando ex falsis bonis verum evenire malum / transgressiones enim
divitum destruunt magis politiam quam que populi

(dyatetes dicitur [illegible] qui inter duos [illegible] medius [illegible] scilicet dietetes

[illegible] transgressio-
nes

81

Hic ostendit quod legislatores [illegible] politiam [illegible] in medio [illegible] destructionem
ut concordent [illegible] medias partes [illegible]
[illegible] multitudo mediorum [illegible] et legalis et hoc dicit [illegible]
fidelissimus qui dyatetes [illegible] medius [illegible] et [illegible] politia
misceatur [illegible] tanto magis [illegible] politia
[illegible]
[illegible] multi [illegible] faciunt [illegible] divitibus [illegible]
[illegible] populus [illegible]
[illegible]
[illegible] transgressiones [illegible] divitum [illegible]

Adhuc autem quinque per loquacias? que in politiis fiunt loquitur ad
populum sunt quinque numero: circa congregationem, circa principatus, circa pretoria,
circa armaturam, circa exercitia / circa congregationem quidem licere omnibus congregari
dampnum autem imponi divitibus si non intersint
congregationi / vel solis vel multo maius / circa principatus autem egenis quidem licere
censum habentibus non licere abiurare / egenis autem licere
circa pretoria / divitibus quidem dampnum si non iudicent / egenis autem
licentiam / aut hiis quidem magnum, hiis autem parvum, sicut a legibus
Charonde Saleuci / aut licet quidem omnibus scribi / aut licet congregari
~~[illegible]~~ ad esse et disceptare / si autem scripti neque conveniant neque conveniant
neque disceptent / imponunt hiis magnum dampnum / ut propter dampnum
fugiant scribi / propter non scribi autem neque disceptent neque conveniant

Sed post talem [illegible] politiam [illegible] colligit [illegible]
[illegible] multitudo [illegible] si pauperes
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Eodem autem modo et de possidendo armaturam et de exercitari leges ferunt /
egenis quidem enim licet non possidere / divitibus autem dampnum

si non licet [illegible]

[illegible] possidere armaturam

si aliquis aliquid desit [illegible]
non [illegible] imponit / et maiori pena
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Divitibus et dampnum [illegible]

Sed in non possidentibus et sic non [illegible] ultra dampnum divites aut dampnosi [illegible] dampnum [illegible] non timent non proficit [illegible] quando autem sunt oligarchie [illegible] legislatores [illegible] aut [illegible] equales [illegible] acquirunt [illegible] divitibus ante nullum statuunt dampnum.

[illegible]

[illegible]

Sicut antonius imperator apud colonias ex militantibus a romanis et militibus fuit electus post le... gestis romanorum et severus ... imperator a militibus electus

In militibus autem politia quidem erat ex his qui principatus at eligebat ex militantibus et prima autem politia ... fuit post regna ex bellantibus. Quae quidem apud graecos ex equitibus; robur enim et excellentiam in equestribus plurimum habebat; sine coordinatione autem ... inutile est ad arma; experientiae autem de talibus et ordinationes in antiquis non erant, quare in equitibus erat robur. Crescentibus autem civitatibus et his qui in armis invalescentibus magis plures participabant politia. Propter quod quas nunc vocamus politias, priores vocabant democratias. Erant autem et antiquae politiae oligarchicae et regales rationabiliter. Propter paucitatem enim hominum non habebant multum medium; quare pauci existentes multitudine et secundum ordinationem magis sustinebant principari. Propter quam igitur causam sunt politiae plures, et propter quid praeter eas quae dicuntur aliae, democratia enim non una numero est, et aliarum similiter. Adhuc autem quae sint differentiae et propter quam causam accidit; adhuc autem quae sit optima politiarum ...

3 quod dicit quod antiquae politiae ex militantibus erant et eligebantur ... ex militantibus ... militia ... ex equitibus ... politias ... vocabant democratias ... et quando plures fuerunt oligarchiae ... paucitatem ... ita quod non habebant medios ... et quando fuerunt ... civitates ... fuerunt ... pauci et valebant magis ... oligarchiae ...

Rursum autem et deinceps et communiter et singulariter de unaquaque dicamus, sumentes principium conveniens ipsarum. Sunt autem tria particula omnium politiarum, de quibus oportet considerare studiosum legislatorem quod confert unicuique. Quibus se habentibus bene necesse politiam habere bene, et politias ab invicem differre in differendo unumquodque horum. Est autem trium horum unum quidem aliquod quod consiliatur de communibus; secundum autem quod circa principatus; hoc autem est quos oportet esse et quorum dominos et qualem quandam oportet fieri electionem ipsorum; tertium autem quid iudicans. Dominans autem est consiliativum de bello et pace et compugnatione et dissolutione, et de legibus, et de morte et fuga et publicatione, et de electione principum et correctionibus. Necesse autem aut omnibus civibus dari omnia iudicia haec, aut quibusdam omnia, velut principatui alicui uni aut pluribus, aut aliis alia, aut quaedam quidem ipsorum omnibus, quaedam autem quibusdam. Omnes autem et de omnibus democraticum; talem enim aequalitatem quaerit populus.

Nota ... bona domus publica ...

[illegible]

Tractatus [illegible] politi[illegible] et [illegible] [illegible]

[illegible]

Et aut[em] modo civib[us] q[uo]d est o[mn]ib[us] plures [illegible] s[ecundu]m p[ar]te[m] [illegible]
omnes sunt p[ro]ut est in policia [illegible]

[illegible]

Et in aliquibus aut[em] policiis consiliant[ur] in principatu convenientes [illegible] principatu[m] aut vadunt et [illegible] [illegible] omnes [illegible] aut solu[m] de legum positione et de hiis que de policia [illegible] audientes a principib[us]. Alius aut[em] modus q[uo]d omnes convenire aut solum ad electiones principum [illegible] et ad legislationes et de bello et pace et ad correctiones [illegible] alia aut[em] consiliari principatus singulis instituentes eligibiles [illegible] vel sortales. Alius aut[em] modus et a principatib[us] [illegible] [illegible] et de bello consiliantes [illegible] [illegible] alia aut[em] principatus [illegible] disponere eligibiles [illegible] [illegible] principalium [illegible] [illegible] aut[em] modus [illegible]

[illegible]

Et in aliis aut[em] policiis [illegible] alium modum [illegible] in aliis aut[em] policiis [illegible] oligarchia [illegible] [illegible] consiliant[ur] [illegible] de talibus [illegible] principatus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad principatum aut[em] [illegible]

83

complacere convenientes principatus aut [illegible] nullo [illegible]
[illegible] quo modo [illegible] democratici [illegible] dispensent [illegible]
[illegible] oligarchice [illegible] monarchice [illegible]
varia [illegible] modi sunt democratici omnes

[illegible]

Et nostris autem de omnibus oligarchicam [illegible] plures
[illegible] honorabiles mediorum eligibiles [illegible]
[illegible] honorabiles [illegible] lex vetat [illegible]
[illegible] et licet possidenti honorabiles
principatus oligarchica quidem politica autem est talis [illegible]
[illegible] aut non omnes [illegible] principatus [illegible]
electi [illegible] lege aut [illegible] oligarchicum [illegible]
aut ipsos eligunt [illegible] oligarchicum [illegible] puer
[illegible] legem [illegible] oligarchicum [illegible]
[illegible]

[illegible]

Diversi autem quosdam putant belli [illegible] et pacis et communionis [illegible]
alios autem principes [illegible] eligibiles vel sortiales aristocratice
[illegible] est politia [illegible] quidem eligibiles quorundam
aut sortiales vel simpliciter vel ex predictis [illegible]
eligibiles et sortiales [illegible] sunt politie aristocratice [illegible]
aut ipsius politie [illegible] ad politias
[illegible] et dispensant [illegible] politie [illegible]

[illegible]

[illegible] ad correctionem [illegible]
[illegible] est quando de principatu sit consiliatio [illegible]
[illegible] eligibiles [illegible] essent eligibiles [illegible]
[illegible] consiliatio [illegible]
[illegible] eligibiles esse [illegible] quod possent eligere [illegible]

Expedit autem democratie que maxime videtur esse democratia que nunc
dico autem talem in qua dominus populus et legum est ad consiliandum melius
hoc facere quod in pretoriis in oligarchiis. Statuunt enim dampnum
hiis quos volunt iudicare ut iudicent, democratici autem mercedem
egenis. Hoc autem et circa congregationes facere (consiliabunt enim melius communiter
consiliantes omnes, populus quidem cum insignibus, isti autem cum multitudine).
Expedit autem et eligibiles esse et consiliatores vel sortiales equaliter
ex partibus. Expedit autem si excedant multum in multitudine democrati-
ci, aut non omnibus dare mercedem, sed quot commensura-
ti ad multitudinem insignium, aut eicere sorte plures [illegible]

Hic ostendit quod expedit unicuique policie [illegible]
[illegible] et insignes [illegible] et in oligarchiis [illegible]
[illegible] multitudine [illegible]
[illegible] ad plures [illegible] in oligarchiis [illegible]
[illegible] democraciis [illegible] consiliatores [illegible]
[illegible] in oligarchiis [illegible] democraciis [illegible]
[illegible] consiliatio [illegible] utile
[illegible] insignes [illegible] eligantur [illegible]
[illegible] insignes [illegible]
[illegible] multitudine [illegible] consiliatio [illegible]
[illegible] insignibus [illegible]
[illegible] consiliatio [illegible] insignes [illegible] oligarchia

In oligarchiis autem aut preeligere quosdam ex multitudine aut preconstitutos principatus
velut in quibusdam politiis est quos vocant probulos vel legum custodes
et de hiis negociari de quibus utique hii preconsiliaverint (sic enim participabit
populus et consiliando et dissolvere nichil poterit eorum que circa poli-
ciam), adhuc eadem sententia populum aut nichil contrarium hiis que infe-
runtur, aut consiliari quidem tradere omnibus, consiliari quidem prin-
cipes.

[illegible] expediat in oligarchiis [illegible]
[illegible] insignibus [illegible]
[illegible]

Et oportet autem contrarium eius quod fit in politiis facere: absolvendi quidem
enim populum dominum oportet facere multitudinem, condempnan-
tem autem principum non dominum sed restituitur semper ad pau-
cos. In politiis enim contrarium faciunt: pauci enim absolvendi quidem
domini, condempnandi autem non domini, sed reducunt ad plures. De consiliativo
quidem igitur et dominante utique policie determinatum sit hoc modo.

Hic ostendit quod expediat in oligarchia [illegible]
[illegible] in politiis [illegible] absolvendi [illegible]
[illegible] in oligarchiis [illegible]
[illegible] oligarchiis [illegible]
[illegible]

Habita autem et de hiis que circa principatus divisione. Habet enim et hec particula mul-
tas dubitationes, quot principatus et quorum domini, et circa tempus quantum uniuscuiusque
principatus. Hii quidem enim faciunt sex menses, hii autem minus, hii
autem annuales, hii autem diuturniores faciunt principatus. Et utrum
oportet perpetuos vel multi temporis, vel neutrum, sed sepe eosdem vel non eundem
bis, sed alium et alium. Adhuc autem circa institutionem principatuum, ex quibus oportet
esse et a quibus et quomodo. Oportet enim et de hiis omnibus posse dividere quot modis contingit fieri et deinde
coaptare qualibus qualia politiis expediunt.

[illegible]

Est autem neque hoc facile determinare quales oportet vocare principatus.
Multis enim presidentibus politica communitas indiget, propter quod non omnes
neque electos neque sortitos ponendum principes, puta sacerdotes primum.
Hoc enim aliquid preter politicos principatus ponendum. Adhuc autem et
distributores et legatos eligunt. Sunt autem
harum hee quidem politice cure vel omnium civium in aliquam actionem vel dux
militantium, vel partis, puta mulierum vel puerorum rector; hee autem yconomice, sepe enim eligunt frumenti
mensuratores; hee autem ministrales, et ad quas, si abundant, ordinant
servos. Maxime autem ut simpliciter dicere principatus dicendum hos
quibus attributum est consiliari de aliquibus et iudicare et precipere, et maxime hoc: pre-
cipere enim magis principativum est. Sed hec ad usum quidem nichil differunt
ut est dicere; non enim unquam iudicium factum est de nomine dubitantibus;
est autem aliquod aliud intellectualis negotium.

[illegible]

[illegible]

Quales autem principatus et quot necessarium est civitatem et quales quorum necessarii non apparentium autem ad studiosam magis politiam, propter hoc ad dicendum ad omnem politiam et etiam ad plures civitates. In magnis quidem igitur convenit et oportet unum ordinari ad unum opus. Multos enim contingit ire ad principatum propter multos esse cives, sed propter hoc quosdam intermittere multo tempore, hos autem semel principari, et melius unumquodque opus perficitur cura unum intenta quam cum multis. In parvis autem necesse congregare in paucos multos principatus propter paucitatem hominum: non facile enim in principatibus multos esse.

Ipsa pr[ima] ostendit quot et qui principatus sunt necessarii in civitate magna ad politiam et ut quidam [illegible]

Quandoque enim eisdem indigent principatibus et legibus parvae et magnae, verum hae quidem indigent saepe eisdem, aliis autem in multo tempore hoc accidit, propter quod nihil prohibet multas curas simul praecipere. Non enim impediunt invicem. Et ad paucitatem hominum necessarium principatus velud obeliscolichnia facere. Si igitur habemus dicere quot necessarii omni civitati et quot non necessarii quidem, oportet autem existere, facile utique quis sciens haec colliget quales principatus congruunt congregare in unum principatum etc.

[illegible] obeliscolichnia [illegible]

Congruit autem et hoc non latere, quales oportet multorum locorum curare et quorum ubique unum principatum esse dominum, puta bonae ornationis utrum in foro quidem forensem, alium autem alio loco, vel ubique eundem; et secundum rem utrum oportet dividere vel secundum homines, dico autem puta unum bonae ornationis vel puerorum, alium mulierum, et secundum politias autem, utrum differt secundum unamquamque et genus principatuum.

13

vel mixtio, puta in democratia et oligarchia et aristocratia et monarchia [illegible]

puta in aristocratiis [illegible] oligarchiis [illegible]

democratia [illegible]

[illegible]

Circa institutiones autem principatuum temptandum a principio [illegible]

[illegible]

Et qualiter quales

aut horum tantum sunt hec dicta, aut cum omnes omnes instituunt, aut quidam

Et aut ex omnibus aut ex aliquibus determinatis, puta vel honorabilitate

vel genere vel virtute vel tali aliquo alio, sicut in Megaris ex condescen-

dentibus et compugnantibus ad populum, et hec aut electione aut sorte.

Rursum hec combinata, dico autem hos quidem, hos autem ab, et hos quidem

ex omnibus, hos autem ex aliquibus, et hos quidem electione, hos autem sorte,

et horum autem unumquemque duorum (aut non omnes) sed ab omnibus

electione, aut omnes ex aliquibus sorte, et aut ex omnibus simul, aut divi-

sim, puta secundum tribus et populos et fratrias, donec transeat per omnes,

aut semper ex omnibus, et hos quidem sic, hos autem aliter, et aliter alios.

[illegible]

Rursum siquidem instituentes hii quidem omnibus electione, aut ex omnibus sorte,

aut ex quibusdam electione, aut ex quibusdam sorte, aut hoc quidem

sic, hoc autem illo. Dico autem hoc quidem ex omnibus electione, hoc quidem sorte,

erunt duodecim modi fiunt, excepto duabus combinationibus. Harum

autem hee quidem institutiones democratice, sunt omnia ex omnibus elec-

tione vel sorte fieri, aut ambarum, hos quidem sorte,

hos autem electione principatuum, hoc omnes autem simul instituere

ex simul omnibus vel ex quibusdam aut sorte aut electione aut

ambarum, aut hos quidem ex omnibus hos quidem ex quibusdam

ambobus, dico autem ambobus hos quidem sorte, hos autem electione,

instituere aut sorte aut ambobus, hos quidem sorte, hos autem electione

magis oligarchicum. Et quidem ex omnibus hos quidem ex omnibus, hos

autem ex quibusdam politicum aristocratice, aut hos quidem electione,

hos autem sorte. Quosdam autem ex quibusdam oligarchicum,

et quosdam sorte non sorte aut simul, et quosdam ex quibusdam

ambobus. Quosdam aut ex simul omnibus non oligarchicum. Ex quibusdam

autem electione omnes aristocraticum. Modi quidem igitur circa principa-

tus tot numero sunt et divisi sunt secundum politias sic

a Et secundum hoc cum modis divisionis que ad quam policiam pertinet [illegible] ex quibusdam et electio

multiplicatio

3 Deinde cum dicit quot autem [illegible] ponit qualiter multiplicatio modorum [illegible] ad tres conceptus diversos [illegible] quod ex omnibus sorte et electione [illegible] electionibus et [illegible] democratie quod policie [illegible] quod oligarchie et quod aristocratie [illegible] sunt [illegible] et [illegible] vel ex omnibus electione aut ex omnibus sorte aut ex quibusdam electione aut ex quibusdam sorte [illegible] aliquos et [illegible] dicit [illegible] quidam [illegible] electione [illegible] sorte [illegible] postea [illegible] democratie [illegible] aliis [illegible] dicit [illegible] quidam [illegible] aut sorte aut electione [illegible] dicit aliquos quidem sorte [illegible] hos autem electione [illegible] policie [illegible] dicit et quosdam ex omnibus hos quidem [illegible] constituunt electione hos autem sorte magis policie [illegible] respicit quosdam et non [illegible] oligarchie [illegible] postea ponit quod aristocratie et [illegible] et quosdam [illegible] hos autem ex omnibus [illegible] hos autem ex quibusdam policie [illegible] democratie [illegible] aristocratie [illegible] et ad modum aristocratie aut hos quidem electione hos quidem sorte constituunt [illegible] aut [illegible] et [illegible] et postea [illegible]

Tunc autem quibus expediant et quo modo oportet institui sicut in potestatibus principatuum que sunt, est autem maxima, dico autem potentem principatum vero eum que dominum provenitur et quandam custodie. Alia enim specialis potentie velud ducatus exercitus ducum et eorum que circa forum contractuum.

Tunc autem [illegible] breviter dicit [illegible] tunc autem [illegible] policia quibusdam expediat et quo et [illegible] expediat et [illegible] principatum [illegible] et [illegible] agit [illegible] et [illegible] et [illegible] ulterius declarat hic [illegible]

Reliquum autem trium dicere quod iudicativum de pretoriis. Sumendum autem et horum modos secundum eandem ypothesim. Est autem differentia pretoriorum in tribus terminis, ex quibus et de quibus et quo. Dico autem ex quibus utrum ex omnibus aut ex quibusdam, de quibus autem quot species pretoriorum, quo autem utrum sorte aut electione.

[illegible] iudicatio et [illegible] modorum [illegible] historia ad quod [illegible] reliqua [illegible] iudicatum [illegible] [illegible] electione [illegible] vel sorte eligendum [illegible]

Primo igitur dividatur quot species pretoriorum. Sunt autem numero octo. Una quidem correctiva, alia autem si quis iniuste leserit aliquid commune, alia quecumque ad policiam ferunt, quarta et principibus et ydiotis quecumque de superfluitatibus altercantur, quinta de privatis commutationibus et habentibus magnitudinem, et preter hec quod homicidiale et quod peregrinum. Homicidialis autem species sive in eisdem iudicibus sive in aliis, si de hiis que ex premeditatione et de involuntariis et quecumque confitentur quidem, dubitant autem de iusto. Quarta autem quecumque fugientibus in diremptis ferunt.

Et [illegible] modos [illegible] casuale [illegible] duo [illegible] ad [illegible] de [illegible] morte [illegible]

[illegible] et fieri [illegible]

et [illegible] ferum portans

homicidium, velut Athenis dicitur et quod in puteo, contingit in hoc; accidunt autem
talia in magno tempore pauca et in magnis civitatibus; peregrinale autem
unum quidem extraneis ad extraneos, aliud extraneis ad cives. Adhuc autem
praeter omnia haec de parvis commutationibus quaecumque dragmales et quinque dragmas
et paulo ampliores; oportet enim et de hiis fieri iudicium, non incidunt autem
in iudicium multitudinis. Sed de hiis quidem dimittatur et de homicidia-
libus et de peregrinalibus.

[illegible] indicativa [illegible] homicidiorum [illegible] indicativa [illegible] et [illegible]

De politicis autem dicamus, de quibus non factis bene seditiones fiunt
et politiarum motus. Necesse itaque aut omnes de omnibus iudicare
electione aut sorte, aut omnes de omnibus, hos quidem sorte, hos autem
electione, aut de quibusdam eisdem, hos quidem sorte, hos autem electione.
Isti quidem igitur modi quattuor numero; tot autem et alteri qui ex parte.
Rursus ex quibusdam, et iudicantes de omnibus electione, aut ex qui-
busdam de omnibus sorte, aut hi quidem sorte, hi autem electione, aut
quaedam pretoria de eisdem ex sortalibus et electis. Isti quidem
igitur rursum dicti sunt modi dicti. Adhuc autem eaedem coniugationes;
dico autem puta hi quidem ex omnibus, hi autem ex quibusdam, hi autem ex
ambobus; velut si pretorium ~~aut~~ eiusdem hi quidem ex omnibus, hi autem
ex quibusdam, et aut sorte aut electione aut ambobus. Quot ergo
contingit esse modos pretoria dictum est. Horum autem primi quidem democratici
qui ex omnibus aut de omnibus; secunda autem oligarchica quaecumque ex
quibusdam de omnibus; tertia autem aristocratica et politica quaecumque hi quidem

[illegible] politica [illegible] indicant [illegible] electione vel sorte [illegible]

De aliis igitur quae pelegimus fere dictum est. De quibus autem transmutantur politiae et quot et qualibus, et quae sunt uniuscuiusque politiae corruptiones, et ex qualibus ad quales maxime referuntur. Adhuc autem salvationes quae sunt communiter et unicuique singillatim.

Adhuc autem et per quae utique maxime salvabitur politia earum quae dicuntur unaquaeque. Oportet autem primo suscipere principium, quoniam multae factae sunt politiae, omnibus quidem confitentibus quod iustum, et quod secundum proportionem aequale. Adhuc autem peccantibus, sicut dictum est et prius. Demos quidem enim factus est ex eo quod [illegible] aequales esse. Quia enim liberi omnes similiter, simpliciter aequales esse putant. Oligarchia autem ex eo quod inaequales in quocumque existentes [illegible] totaliter esse inaequales. Secundum substantiam enim inaequales existentes simpliciter inaequales existimant esse. Deinde hi quidem tamquam aequales existentes omnibus aequaliter volunt participare, hi autem tamquam inaequales existentes plus quaerunt; quod enim plus inaequale. Habent quidem igitur politiae omnes aliquid iustum, simpliciter autem peccant. Et propter hanc causam quando non secundum existimationem quam utrique habent participant politia, seditiones faciunt. Omnium autem iustissime utique [illegible]

Iste est liber 5us politicorum, in quo [illegible] causas salvativas et corruptivas politiarum [illegible] [illegible] causas corruptivas [illegible] causas [illegible] politiarum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] democratia [illegible] oligarchia [illegible] [illegible] politiae [illegible] aequales [illegible] politiae et [illegible] [illegible] salvant politiae [illegible] aequale [illegible] [illegible] aequales et [illegible] [illegible] in libertate [illegible] aequales esse [illegible] oligarchia [illegible] [illegible] aequales [illegible] [illegible] libertate [illegible] aequales [illegible] [illegible] politia est [illegible] [illegible] democratia [illegible] aequales [illegible] libertate [illegible] aequales [illegible]

Seditionem autem iustissime quidem utique seditionem facerent, minime autem hoc agunt, qui secundum virtutem differunt. Maxime enim rationabile simpliciter inequales esse hos solum. Sunt autem quidam qui secundum genus excellentes non dignificant equalibus se ipsos propter inequalitatem hanc. Nobiles enim esse videntur quibus existit progenitorum virtus et divitie. Principia quidem igitur ut est dicere hec et fontes seditionum sunt, unde seditiones movent.

Propter quod et transmutationes fiunt dupliciter, quandoque quidem enim ad politiam ut ex constituta alia constituant, velut ex democratia oligarchiam aut democratiam ex oligarchia, aut politiam et aristocratiam ex hiis, aut has ex illis. Quandoque autem neque ad constitutam politiam, sed constitutionem quidem eligunt eandem, puta per se ipsos autem esse volunt hanc, velut oligarchiam aut monarchiam. Adhuc de eo quod est magis aut minus, velut aut oligarchiam existentem ad magis democratizari [illegible] ad minus, similiter autem et in reliquis politiis, ut aut intendant aut remittant. Adhuc autem ad partem aliquam politie movere, puta principatum aliquem constituere vel destruere, sicut in Lacedemonia aiunt quidam Lisandrum conatum fuisse dissolvere regnum, et Pausaniam regem ephoriam. Et in Epidamno autem transmutata fuit politia secundum partem: pro philarchis enim consilium fecerunt, sed in pretorio autem [illegible] adhuc qui in politeumate, necesse pertinet oligarchiam, et princeps unus in hac politia. Ubique enim propter inequale seditio, non solum in quibus existit proportionale; perpetuum enim regnum in equalibus est. Totaliter enim equale querentes seditiones faciunt. Est enim duplex equale: hoc quidem enim numero, hoc autem secundum dignitatem est. Dico autem numero quidem idem et equale multitudine aut magnitudine; secundum dignitatem autem quod ratione: puta excedit secundum numerum quidem equaliter tria duobus et hec uno; ratione autem quatuor duobus et duo uno; equalis enim pars duo quatuor et unum duorum, ambo enim dimidium. Confitentes autem simpliciter esse iustum quod secundum dignitatem, differunt, ut dictum est prius: hii quidem quia si secundum aliquid equales sunt, equales totaliter esse putant; hii autem quia si secundum aliquid inequales, omnibus inequalibus dignificant se ipsos.

a ✕ Sen. de vita beata argumentum pessimum turbe. queramus quid optime factum sit, non quid usitatissimum, et quid nos in possessione felicitatis eterne constituat, non quid vulgo pessimo veritatis interpreti probatum sit etc.

Hec autem est [illegible] fiat transmutatio policie et [illegible] quia una policia mutatur in alteram aliquam [illegible]. 2a [illegible] participantes mutant leges manente eadem institutione policie. 3a quando eadem policia intenditur vel remittitur. 4a quando fit transmutatio in parte, ut quando unus principatus destruitur et alter instituitur. [illegible] Et subdit quod ubique propter inequale fit seditio [illegible] et addit [illegible] equale [illegible] generantes seditiones faciunt. Et vocat equale secundum equale arismeticam medietatem [illegible] equale [illegible] quod consistit in equalitate [illegible] geometrica [illegible] Deinde ponit quod et maxime [illegible] civitatibus [illegible]

Propter quod et maxime due fiunt policie, demos et oligarchia.
Nobilitas enim et virtus in paucis, hec autem in pluribus. Nobi-
les enim et boni nusquam centum, egeni autem in multis locis. Simpliciter
autem omnino secundum utrasque equalitates ordinari esse pravum.
Manifestum autem ex eo quod accidit: nulla enim ex talibus policiis mansiva
est. Huius autem causa, quia impossibile a primo et eo quod in principio vitiato non oc-
currere in fine malum aliquod. Propter quod oportet hoc quidem arismetica
equalitate uti, hoc autem ea que secundum dignitatem. Attamen securior
et minus seditiosa democratia quam oligarchia. In oligarchiis
quidem enim fiunt due, que ad invicem seditio et adhuc
que ad populum; in democratiis autem que ad oligarchiam solum; ipsi
autem populo ad se ipsum, quod et dignum dictu, non fit seditio. Ad-
huc autem que ex mediis policia propinquior populo quam
que paucorum, que quidem est securissima talium policiarum.

Hic infert [illegible] oligarchia et democratia frequentius inveniuntur quam alie policie [illegible] participant in democratia et divites [illegible] participant in oligarchia [illegible] frequentius inveniuntur quam nobiles et virtuosi qui participant in aliis. Et subdit quod [illegible] secundum utramque equalitatem ordinare [illegible] arismetica [illegible] in democratiis [illegible] oligarchiis [illegible] dignitatem [illegible]. Et subdit quod securior et minus seditiosa est democratia quam oligarchia [illegible] in oligarchiis fiunt due seditiones [illegible] altera divitum [illegible] sed in democratia non fit nisi una seditio [illegible] ut [illegible] divitibus. Et addit quod policia [illegible] oligarchia et democratia [illegible] seditionibus [illegible]

Quoniam autem consideramus ex quibus seditiones fiunt et transmuta-
tiones circa policias, sumendum universaliter primo principia et causas
ipsarum. Sunt autem fere ut est dicere tres numero, quas determinandum
secundum se typo primo. Oportet enim accipere qualiter se habentes
seditiones movent, et quorum gratia, et tertio que principia

fiunt civilium turbationum et seditionum ad invicem. Sumere quidem igitur oportet ipsos sic habere aliqualiter ad transmutationem causam universaliter maxime ponendum de qua iam existimus dicentes. Hii quidem enim equalitatem appetentes seditiones movent si putant minus habere equales existentes superexcedentibus, hii autem inequalitatem et excessum si existentes inequales non plus habent sed equale vel minus. Hoc autem est quidem appetere iuste, est autem et iniuste. Minores enim existentes ut equales sint seditiones faciunt, et equales existentes ut maiores. Qualiter quidem igitur habentes seditiones faciunt dictum est. De quibus autem dissident sunt lucrum et honor et contraria hiis. Et enim dehonorationem fugientes et dampnum vel pro se ipsis vel pro amicis seditiones faciunt in civitatibus et cetera.

[illegible]

Cause autem et principia motuum/ vnum ipsa disponunt duo modo de dictis

sunt quidem ut uno modo septem sunt autem ut plures/ quorum quidem duo sunt

eadem dictis sed non eodem modo/ propter lucrum enim et propter honorem exacerbantur adinvicem

non ut optineant sibi ipsis/ sicut dictum est prius/ sed alios videntes hos quidem

iuste hos autem iniuste plus habentes in hiis/ Adhuc propter iniuriam propter

timorem ~~propter excessum~~ propter despectionem propter excellentiam propter incrementum Adhuc

autem alio modo ~~propter victoriam~~ propter parvitatem ~~propter~~ ~~paruitatem~~ propter dissimilitudinem

[illegible]

Horum autem iniuria quidem et lucrum quam habeant potentiam et qualiter causa

fere sunt manifesta/ iniuriantibus enim hiis qui in principatibus et superexcedentibus

seditiones movent adinvicem et ad politias tales/ superexcessus fit

quidem quandoque a privatis quandoque autem a communibus/ Palam autem et honor quam potentiam habet et quomodo

causa seditionis/ et enim ipsi inhonorati et alios videntes honoratos seditiones

faciunt/ Hec autem iniuste quidem fiunt cum preter dignitatem honorantur aliqui aut inhonorantur

iuste autem quando secundum dignitatem/ propter excessum autem/ quando aliquis fuerit potentia maior

aut unus aut plures quam secundum civitatem et potentiam politeumatis/ Fieri enim consueverunt

fieri consueverunt monarchia vel potentatus/ propter quod alicubi consueverunt relegare velut

in Argo et Athenis/ quamvis melius a principio providere qualiter non erunt tam excedentes

quam permittere fieri sanare postea/ Propter timorem autem sedi

tiones movent et qui iniusta fecerunt timentes ne dent vindictam et qui expectant pati

iniusta volentes prevenire antequam iniusta patiantur sicut in Rodo convenerunt

insignes contumeliis propter sententias quas super ferebant.

[illegible]

Propter seditiones autem et despectionem movent et insurgunt velut in oligarchiis cum plures fuerint qui non participant politia, valentiores enim putant esse. Et in democratiis opulenti contempnantes eos qui sine ordine et sine principatu, velut in Thebis post eam quae in Oenophytis pugnam male politizatis democratia corrupta est, et quae in Megaris victorum inordinationem et anarchiam, et in Syracusis ante tyrannidem Gelonis, et in Rodo populus ante insurrectionem.

[illegible]

Fiunt autem et propter excrescentiam quae praeter proportionem transmutationes politiarum. Sicut enim corpus ex partibus componitur et oportet augeri proportionaliter ut maneat commensuratio, si autem non corrumpitur cum pes quidem quatuor cubitorum aliud autem duorum palmorum est. Aliquando autem et in alterius animalis formam transmutabitur si non solum secundum quantitatem sed etiam secundum quale crescit praeter proportionem. Sic et civitas componitur ex partibus quarum saepe latet aliqua excrescens, velut egenorum multitudo in democratiis et politiis. Accidit autem aliquando hoc et propter fortunas, velut Tarento victis et peremptis multis insignibus a Iapygibus paulo posterius a Medicis democratia autem facta ex politia. Et in Argo hiis qui in septima peremptis a Cleomone Lacedaemonio coacti sunt admittere [illegible]

[illegible]

7

90

aliquos/ et in athenis infortunatum in campo insignes pauciores facti
sunt quia militabant sub partitate sub laconico bello. deinde autem hoc
et in democratiis minus autem/ pluribus cum egenis factis vel substantiis aug
mentatis transmutantur in oligarchias et potestates/ Transmutantur autem et policie
et sine seditione propter electiones

[illegible]

propter dextranciam/ sicut in erea a eligibilibus enim propter hoc fecerunt se
ciales quinque/ eligebant [illegible] passos/ et propter parvipositionem quando per
mittunt principatus principales intrare non amicos policie sicut in orea
dissoluta fuit oligarchia principum factorum eraclodio qui ex oligarchia policiam
et democratiam instituit/ Adhuc autem propter id quod penes parvum/ dico autem per parvum
quod sepe latet magna transgressio legittimorum facta/ quando negligunt quod parvum
sicut in ambrachia parvum erat honorabilitatis/ tandem autem nullis principabantur
tamquam propinquum sit vel nullum differens ab eo quod nichil idest quod parvum

[illegible]

Orea · orea
Eraclea

Orea
Eraclea

Seditionale autem et quod non eiusdem tribus donec utique conspirent.

Sicut enim neque ex quacumque multitudine civitas fit, ita neque in quolibet tempore, propter quod quicumque iam cohabitatores susceperunt vel superinductos, plurimi seditione divisi sunt. Velut cum Troyzeniis Achaei cohabitaverunt Sybarim, deinde Achaei plures facti eiecerunt Troyzenios. Unde accidit Sybaritis piaculum. Et in Thurio Sybaritae his qui cohabitaverunt; plus enim habere dignificantes tamquam sua regione eiecti sunt. Et Byzantinis advene insidiantes deprehensi expulsi sunt per pugnam. Et Antisseni Chiorum profugos suscipientes pugnantes eiecerunt. Zanclei autem Samios suscipientes expulsi sunt ipsi. Et Apolloniatae qui in Euxino ponto advenas superinducentes seditionem passi sunt. Et Syracusani post tyrannica cives et mercennarios facientes, cum fecissent, seditiones passi sunt et ad pugnam devenerunt. Et Amphipolitae suscipientes Chalcidensium colonos expulsi sunt ab his plurimi ipsorum. Seditiones autem movent in oligarchiis quidem multi tamquam iniusta sustinentes quia non participant equalibus, sicut dictum est prius, equales existentes; in democratiis quidem insignes quia participabant equalibus non equales existentes.

[illegible]

Seditiones autem sustinent aliquando civitates et propter loca, cum non bene apte habet regio ad hoc quod sit una civitas. Velut in Clazomenis qui in Chytro ad eos qui in insula, et Colophonii et Notii. Et Athenis non similiter sunt, sed magis democratici sunt qui habitant Piraeum eorum qui in municipio. Sicut enim in bellis

[illegible]

[illegible] ... valde parue ... disrumpunt acies ... bello ... [illegible]

penetrationes ... est valde paruam distat aciem ita videtur omnis

differentia dissensionem. Maxima quidem igitur forte dissidentia est virtus et malitia

deinde divitie et paupertas / et sic utique altera magis quam altera / quarum una

dicta est / fiunt quidem igitur seditiones non de paruis sed ex paruis / seditiones

autem faciunt de magnis / maxime autem et parue invalescunt cum in dominantibus

fiunt / velud accidit in Syracusis in antiquis temporibus / transmutata enim

fuit politia ex duobus iuvenibus dissidentibus in principatibus / qui erant circa

amorosam causam / altero autem absente / alter existens amicus ipsius puerum

rursum autem ille huic indignatus / uxorem ipsius persuasit ad se

venire / unde assumentes eos qui in politeumate divisierunt omnes / propter quod

in principiis ... dissoluere ... dissensiones

in principiis enim fit peccatum / principium autem dicitur dimidium totius / quare et quod in

ipso paruum peccatum proportionale est ad ea que in aliis partibus

Dimidium facti qui bene cepit habet

ponit aliam causam que est ex locis in quibus site sunt civitates ... [illegible]

[illegible]

alegat causam seditionum

[illegible]

simptoma i. signum simptomatica quasi signa febris ... mediana

8

Totaliter autem in signis dissensiones assumunt faciunt & totam civitatem
velut in estiea accidit posteriorem duobus fratribus de paterna hereditate dissidentibus pauperior
quidem enim tamquam non presente substantia neque thesauro quem invenit pater adduxit populares
alter autem habens substantiam multam opulentos. Et in Delfis ex affinitate facta discordia fuit
principium omnium sedicionum posteriorum. Hic quidem augurans quod simptoma ut venit
ad sponsam non accipiens abscessit, illi autem tamquam iniuriam passi iniecerunt sacrarum pecuniarum
sacrificanti et deinde tamquam sacrorum violatorem interfecerunt. Et circa Mitilenam
autem ex hereditatibus dissensione facta fuit multorum principium malorum et belli quod
adversus Athenienses in quo Paches cepit civitatem ipsorum. Thymofane enim
... relinquente duas filias Dexander repulsus et non accipiens
filiis suis incepit sedicionem et Athenienses provocavit advena existens
civitatis. Et in Phocensibus ex hereditate facta sedicione circa Mnasonis patrem
et Euthycratem Onomarchi sedicio haec principium fuit Phocensibus sacri
belli. Fuit autem transmutata et in Epidampno policia ex nupci-
alibus. Cum desponsasset enim quidam filiam ipsi desponsanti pater factus
principatus alterius comprehendit eos qui extra policiam tamquam delusus.

Hic tangit octavam causam dissensionis ... [illegible]

Transmutantur autem et in oligarchiam et in demum et in politiam ex eo quod apparet aliquid vel augere vel principatu vel parte civitatis, velut in ariopago consilium bene complacens et in medicis videbatur fortiorem facere politiam. Et iterum navalis turba facta causa victorie circa salaminam et per hanc principatus propter eam que in mari potentiam democratiam fortiorem fecit. Et in argo insignes acceptati circa eam que in mantinea pugna ad lacedemonios conati sunt dissolvere democratiam. Et in syracusa populus cum esset causa victorie belli quod ad athenienses, ex politia in democratiam transmutaverunt. Et in calcide populus cum insignibus foxum tyrannum perimens statim habebat politiam. Et in ambrachia rursum similiter populus concidens periandrum tyrannum hiis qui insidiati erant in seipso constituit politiam.

[illegible]

Et universaliter autem oportet non latere quod qui potentie causa facti et ydiote et principatus et tribus et tota pars et qualiscumque multitudo sedicionem movent. Aut enim hii qui hiis honorantur invidentes incipiunt sedicionem, aut isti propter excessum non volunt manere in equalibus. Moventur autem et politie quando que videntur esse contrarie partes civitatis equantur invicem, velut divites et populus, medium autem sit nullum aut valde parvum. Si enim multum excedit ab alterutra parte ad manifeste valentius reliquum non vult periclitari. Propter quod et qui secundum virtutem differunt non faciunt sedicionem ut est dicere. Pauci enim fiunt ad multos. Universaliter quidem igitur circa omnes politias principia et cause sedicionum et transmutacionum hunc modum habent. Movent autem politias quandoque quidem per violentiam, quandoque autem per fallaciam. Per violentiam quidem aut et mox a principio

sive cedant sive maneant — iterum scilicet quod decepti consentiunt [illegible]

aut posterius cogentes. ut cum fallacia dux quidem cum decepit primo voluntariorum

scilicet quod decepti postea non consentiunt

transmutat politiam deinde posterius violentiam detinet involuntariorum velut

scilicet primo

in quadringentis qui populum deceperunt dicentes regem daturum pecunias ad bellum

scilicet ideo quod rex non dedit pecunias

adversus Lacedemonios et cum mentiti fuissent conabantur detinere poli-

scilicet decepti

ciam. aliquando autem a principio cum persuaserint et posterius deinde persuasis

scilicet ideo quod non permittunt eos redire ad politiam consuetam

ipsis involuntariis principatur. Simpliciter quidem igitur circa omnes politias ex dictis accidit fieri transmutationes.

Quarta causa seditionum

5 Hic primo subdit quod [illegible] non oportet latere quod quecumque predicta [illegible] sit causa politie et potest sive [illegible] sive sint principatus sive [illegible] sive tribus totaliter qualescumque [illegible] moventur seditionem. Addit duarum causarum nam si [illegible] moventur seditionem si autem superiores valde [illegible] et equalibus [illegible] moventur [illegible] subdit quamvis [illegible] in civitate equalitas [illegible] et non sit media pars que possit [illegible] statim moventur seditiones [illegible] sit de [illegible] ita [illegible] non sit seditio [illegible] utrosque [illegible] moventur seditionem [illegible] pauci sunt [illegible] malorum. Postea ponit epilogum de omnibus causis dictis dicens [illegible] circa omnes politias causae sunt. Postea ostendit duos modos qui [illegible] sunt circa [illegible] quod omnis politia mutatur per violentiam vel per fallaciam. primo [illegible] decipientes [illegible] sicut voluntarie transmutant politiam per fallaciam [illegible] per violentiam detinent [illegible] et dat exemplum in quadringentis qui deceperunt populum dicentes regem daturum pecuniam ad bella adversum Lacedemonios et cum mentiti fuissent quia rex non dedit pecuniam conabantur detinere politiam. Aliquando autem a principio persuaserunt [illegible] persuasis ipsis involuntariis [illegible] principatur [illegible] quod in omni [illegible] circa omnes politias ex dictis accidit fieri transmutationes.

violat

scilicet [illegible] et [illegible]

scilicet causas [illegible] — et [illegible] vocat [illegible] ad seditionem

6 Circa unamquamque autem speciem politie ex hiis particulariter accidentia

[illegible] — transmutatur maxime — [illegible] inducunt [illegible] demagogos

oportet considerare. Democratie quidem igitur maxime propter demagogorum protervitatem

[illegible] — causam populo — divites — conspirationis [illegible] — [illegible] conspirare

hii quidem seorsum calumpniantes habentes substantias coadunari cogunt eos

[illegible] timor [illegible] communis [illegible] quod [illegible] divites [illegible]

separatissimos communis timor. hii autem communiter multitudinem inducentes.

timor

Circa unamquamque in quo specialiter incipit determinare de causis transmutationis politiarum et in isto ostendit causas transmutationis democratie et dividitur in capitulum in duas partes [illegible] primo ostendit [illegible] quod [illegible] magis mutantur democratie. Secundo ostendit causam propter quam in antiquis temporibus magis mutabantur in tyrannidem [illegible] in antiquis autem. Prima pars adhuc dividitur in duas partes primo ostendit quod propter demagogos [illegible] mutatur democratia. Secundo particulariter ostendit in [illegible] exemplis secundo ibi et in [illegible] primo dicit quod protervia demagogorum facit separari democratiam [illegible] qui [illegible] sunt in [illegible] et non verentur adulari et detrahere, detrahebant divitibus coram populo et adulabantur populo et sic [illegible] divitibus faciendo de populo fecerunt quod divites qui [illegible] conspirarent contra populum et sic dissolvebant democratiam quem divites et populi.

timor [illegible] antiquos

demagogi autem dicuntur [illegible] qui fuit [illegible] populo [illegible] consiliando loquebantur populo et [illegible]

Et hoc eciam in multis utique videbit aliquis factum/ et enim in rhodo democratia transmutata fuit demagogis facientibus malos/ insignes enim coadunati sunt et in rodo demagogi tractare stipendia acceperunt/ et prohibebant reddere que debebant trierarchis/ hii autem propter illatas iniurias coacti sunt coadunati dissolvere demum/ dissolutus autem et in eraclia demus/ post migracionem mox/ propter demagogos enim/ insignes iniusta passi/ absque ipsis recesserunt/ deinde coadunati qui recesserunt et supervenientes dissolverunt demum/ consimiliter autem et in megarensi dissoluta est democratia demagogi enim ut pecunias habeant de publicari eiecerunt multos insignium donec multos fecerunt fugientes hii autem descendentes expugnantes populum vicerunt et instituerunt oligarchiam/ accidit autem idem et circa kymam/ democratia quam dissolvit thrasimachus/ fere autem et in aliis videbit utique aliquis consideratis transmutaciones hunc modum se habentes/ quandoque quidem ut dona tribuant/ iniusta facientes/ insignes coadunant/ vel substancias et possessiones partiales facientes/ vel redditus sacrificiis/ quandoque autem criminantes ut habeant de publicari possessiones divitum

[illegible]

In antiquis autem quando idem esset demagogus et dux exercitus in tirannidem fiebat transmutacio/ fere enim plurimi antiquorum tirannorum ex demagogis facti sunt/ causa autem quare tunc quidem fiebat/ nunc autem non/ quia tunc quidem demagogi erant ex militantibus/ non dum enim erant diserti loqui/ nunc autem rethorica aucta in ea que possunt loqui sunt demagogi/ propter imperitiam autem bellicorum non superponunt.

nisi alicubi quod breve fiat tale. Fiebant autem tyrannides prius magis quam nunc,

et quia magni principatus committebantur aliquibus, sicut in Mileto ex prytanis;

multorum enim et magnorum erat dominus prytanis. Adhuc autem quia non magnae erant

tunc civitates, sed in agris habitabat populus occupatus circa opera,

optimates populi, quando bellicosi erant, tyrannidem praestabant. Omnes autem hoc

faciebant crediti a vulgo; persuasio autem erat inimicitia ad divites, velut

Athenis Pisistratus seditionem movens adversus pediacos, et Theagenes in

Megaris, divitum pecora occidens capiens iuxta flumen pascentia, et Dionysius

accusans Dafneum et divites dignificatus est tyrannide, propter inimicitias credito

tamquam populari existens.

Sed quia prius dixit causas quare antiquitus democratia mutatur in tyrannidem, et dividitur in duas partes; in prima ponit [illegible] causas, in secunda ubi dicit ibi in tribus exemplis [illegible] velud Athenis [illegible] quia antiquitus demagogi [illegible] et illis committebantur principatus super bella, et quia illi bellatores erant [illegible] multi [illegible] mutabantur in tyrannides, et subdit quod antiquis temporibus non habebant rhetoricam et sic ornate sciebant loqui demagogi quae nunc augmentata est, et [illegible] nunc demagogi [illegible] bellorum [illegible] [illegible] in tyrannides [illegible] bellicosus [illegible]. Secundam causam dicit esse quia antiquitus [illegible] ad huc [illegible] magni principatus committebantur aliquibus et illi [illegible] potentes [illegible] mutabantur in tyrannides. [illegible] antiquitus adhuc non erant magnae civitates sed populus in agris habitabat [illegible] in [illegible] suo occupatus circa opera [illegible] bellicosi [illegible] tyrannidem [illegible] et sic fiebat quod [illegible] [illegible] et persuasio magis [illegible] [illegible] inimici erant divitum et [illegible] facultates [illegible] populi [illegible]

Transmutant autem et ex patria democratia in novissimam;

ubi enim eligibiles quidem principatus, non autem ab honorabilitatibus, eligit autem populus,

demagogi quidem studentes principari, adhuc instituunt ut populus sit dominus legum. Reme-

dium autem ut non fiat, vel ut minus fiat, tribus facere principes, sed non omnem

populum; democratiarum quidem igitur transmutationes omnes fere fiunt propter has causas.

[illegible] tribus [illegible] principes et non eligit eos [illegible] demagogi

[illegible] principes ut non [illegible] [illegible] postea [illegible]

Oligarchie autem transmutantur secundum duos modos manifestissimos, unum quidem si iniuste agant multitudinem; omnis enim fit princeps, maxime autem quando ex ipsa oligarchia accidit fieri principem, quemadmodum in Naxo Lygdamis qui et postea tyrannizavit Naxios.

[illegible]

Habet autem et que ab aliis principium differentias. Quandoque quidem enim ex ipsis divitibus, non existentibus autem in principatibus, fit dissolutio quando pauci valde fuerint, puta in Massalia et in Istro et in Heraclea et in aliis civitatibus accidit. Qui enim non participabant principatibus commovebant donec transmutaverunt seniores fratres prius, posterius autem iuniores; non enim principantur alicubi simul pater et filius, alicubi autem senior et iunior frater. Et hic quidem magis politica facta fuit oligarchia, in Istro autem ad demum remissa fuit, in Heraclea autem ex paucioribus ad sexcentos venit. Transmutata autem fuit et in Cnido oligarchia, ipsis insignibus seditionem facientibus ad invicem, propter paucos participare, et sicut dictum est, si pater, filium non participare, neque si plures fratres, sed aut seniorem solum. Insurgentes autem populus seditionem agentibus et accipientes presidem ex insignibus invadentes obtinuit; debile enim quod seditione divisum. Et in Erythris autem oligarchia regia in antiquis temporibus, quamvis bene curantibus hiis qui in politia, tamen propter a paucis regi indignans populus transmutavit politiam.

[illegible]

Movent autem oligarchie et propter contentionem demagogizantium.
Est enim demagogia duplex, hec quidem inter ipsos paucos; fit enim demagogus
et si omnino pauci sint, velud in triginta Athenis qui circa Chariclea habuerunt
triginta demagogizantes, et in trecentis qui circa Frinicum eodem modo; hec autem cum
demagogizant qui in oligarchia sunt, velut in Larissa civium custodes propter
eligere ipsos vulgum demagogizabant. Et in quibuscumque oligarchiis non isti
eligunt principatus ex quibus principes sunt, sed principatus quidem ex honorabili-
tatibus magnis sunt vel specietatibus, eligunt autem qui ad arma vel populus,
quod quidem in Abydo accidit; et ubi pretoria non ex politeumate sunt, demagogi-
zantes autem adversus iudicia transmutant policiam, quod quidem et in Eraclea
que in Ponto factum fuit. Adhuc autem cum aliqui ad pauciores trahunt oligarchiam;
qui enim equum querunt esse cogunt inducere populum adiutorem. Fiunt autem transmutationes
oligarchie et cum consumpserint propria vivendo impudice. Et enim qui tales innovare querunt,
et aut tyrannidi insistunt ipsi aut disponunt alium, quemadmodum Ypparinus Dyonisium in Syracusis,
et in Amphipoli cui nomen erat Cleotimus advenas Calcidensium induxit et cum venisset
seditionem movit ipsos adversus divites; et in Egina qui actionem ad Charetam egit
conatus est transmutare policiam propter talem causam. Quandoque quidem igitur mox conantur movere
aliquid, quandoque autem furantur communia, unde ipsos seditionem agunt aut isti aut qui
pugnant adversus ipsos furantes, quod quidem accidit in Apollonia ea que in Ponto.

Concordes autem oligarchie non facile corruptibiles ex se ipsis. Signum autem
que in Farsalo policia; illi enim pauci existentes sunt multorum domini, quia utuntur
se ipsis bene. Dissolvuntur autem et quando in oligarchia alteram oligarchiam inducunt.
Hoc autem est quando toto politeumate paucorum existente maximis principatibus non participant
omnes pauci, quod quidem in Elide accidit aliquando; policia enim per paucos
existente senum paucis omnino fiebat propter perpetuos esse nonaginta existentes et propter
electionem potentativam esse et similem ei que in Lacedemonia senum.

Fit autem transmutatio oligarchiarum in bello et in pace; in bello quidem
propter diffidentiam ad populum militibus coactis uti, cuicunque enim manus iterunt,
iste sepe fit tyrannus, sicut in Corintho Tymophanes; si autem plures, isti
amplius acquirunt potentatum. Quandoque autem hoc formidantes tradunt multitudini
policie, quia compelluntur populo uti. In pace autem propter diffidentiam adinvicem
committunt custodiam principibus militibus et principatui medio, qui aliquando fit
dominus ambarum, quod quidem accidit in Larissa in principatu Aleuadorum circa Samum,
et in Abido in sodalitatibus, quarum una erat que Yfiadis. Fiunt autem et seditiones
ex eo quod repellantur alios ab aliis potius quam in oligarchia, et ex eo quod dissideant penes
nuptias vel iudicia, puta ex nuptiali quidem causa que prius dicta, et oligarchiam
autem que in Eretria equestrem Dyagorus dissolvit iniusta passus
circa nuptias; ex iudicio autem partium que in Eraclea seditio facta fuit, et in
Thebis ex causa adulterii, iuste quidem, seditionaliter autem facientibus punitionem,
hiis quidem in Eraclea contra Euetionem, hiis autem qui in Thebis contra Archiam in foro.
Multe autem et propter valde despoticas esse oligarchias ab hiis qui
in policia contristati dissolute sunt, sicut que in Chyo oligarchia. Fiunt autem et ab eventu.

transmutaciones et vocatur policie et oligarchie in quibuscumque ab honorabilitate

consiliat et iudicat et participatibus principatuum sepe enim post statum honorabilitatis

ad pecuniam taxata ut participet in oligarchia quidem pauci in policia autem medii

fertilitate facta propter pacem vel propter aliam aliquam fortunam accidit easdem possessiones

fieri dignas multiplicata honorabilitate ut omnes omnibus participet quidem quidem

paulatim et contra modicum facta transmutacione et latente/ quod autem et scelerius oligarchie

quidem et transmutat et seditiones sustinent propter eas causas/ Totaliter autem et democratie

et oligarchie transeunt aliquando non in contrarias policias sed in eas que in eodem genere

puta ex legibus democratias et oligarchias in eas que domine et ex hiis in illas

[illegible]

In aristocratiis autem fiunt sediciones hee quidem propter paucos

participare honoribus quod quidem dictum est movere et oligarchias propter aristocratiam

esse aliqualiter oligarchiam in ambabus enim pauci qui principantur non tamen propter

idem pauci quod videtur propter hoc et aristocratia oligarchia esse

[illegible]

Maxime autem hoc accidere necessarium quando fuerit multitudo astutorum

tanquam similis secundum virtutem/ velud in lacedemonia qui dicebantur partheniae

ex similibus erant hii deprehensos enim insidiatos fuisse emiserunt tarentum inhabitare

[illegible]

Et [illegible] ... lacedemonii ... [illegible] ... fuisset ... [illegible] ... tarentum ... [illegible]

[illegible marginal commentary]

partheniae

96

[illegible]

novant magni domini et in illo mores secundum virtutes ab aliquibus in

honorati ibi velut lysander a regibus aut qui viles alios ex[illegible]

pat honoribus velut Kynadon qui sub agesilao statuit insurrectionem in spartiatas

adhuc cum hii quidem egent valde hii autem habundant et maxime fit in bello

aut hoc et in lacedemonia sub messeniaco bello palam autem hoc ex [illegible] poesi

vocata eunomia tribulati enim quidam propter bellum voluerunt [illegible] facere

regionem adhuc si quis magnus fuit et potens adhuc esse ut monarchizet

sicut in lacedemonia videtur pausanias qui fuit dux exercitus in medio bello

et in carthagine hanno

Solvuntur autem maxime politie et aristocratie propter eam que in ipsa

politia iusti transgressionem principium enim id quod est non esse iusta bene in

politia quidem democratiam et oligarchiam in aristocratia autem hec et virtutes

maxime autem ipsa duo dico autem duo demum et oligarchiam hoc autem

politie temptant miscere et multe vocatarum aristocratiarum

Differunt autem a nominatis politiis aristocratie hoc et propter hec sunt hee

quidem minus hee autem magis mansiue declinantes enim magis ad

oligarchiam aristocratias vocant eas autem que ad multitudinem politias propter quod quidem

securiores tales aliis sunt valencius enim quod plus et magis amant equale habentes

Cum autem in habundancijs sit policia sed excessum insignium et
supergredi totaliter aut ad quodcumque utrumque declinant policia ad hec transit
utrisque que sunt augentibus velut policia quidem ad demum aristocracia autem ad oli-
garchiam vel ad contrariam velut aristocracia quidem ad demum tamquam enim iniusta pa-
cientes trahunt in contrarium qui magis egeni policie autem ad oligarchiam solum enim
mansivum quod secundum dignitatem equale et ut quod secundum hec quod ipsorum. Accidit autem quod dictum
est in Thurijs. Quia quidem enim ab ampliori honorabilitate principatus ad minus
transivit et ad principatus plures. Quia quidem enim regionem totam insignes
possidebant preter legem policia enim magis erat quare poterant
supergredi plus autem exercitatus in bello factus sunt valenciores custodibus donec di-
mitterent regionem quicumque plus erant habentes

Hic ostendit in quid declinant que sunt in habundancijs sive in excessu sive
equalos sive iusti aquis [illegible] fit [illegible] qui transgrediuntur equalo
declinat aliquid ad habundanciam aliquid ad defectum aliquid [illegible]
debeant aliud [illegible] declinat et quod addunt equale volentes sup-
gredi et tunc mutatur policia et tunc ostendit quo quia si aristocracia policia
declinat ad habundanciam vel ad excessum ad que mutatur aristocracia ut policia
ad demum aristocracia ad oligarchiam vel econtra aristocracia ad demum quia cum iniusta
paciuntur trahunt in contrarium quia quo non sunt [illegible] secundum [illegible]
[illegible] ad illas que egeni policia autem de quibus fit transgressio
[illegible] ad oligarchiam [illegible] quare non manent [illegible]
equalis in dignitatem ad oligarchiam [illegible] equale quod autem [illegible]
quod solum mansivum est quod est secundum dignitatem equale quod est aliquid habe-
[illegible] et dicit quod equale secundum dignitatem [illegible]
[illegible] est [illegible] et ostendit quod aliquando [illegible]
[illegible] policia transit quod [illegible] sicut in Turijs
[illegible] policia transit a [illegible] ad principatus [illegible] possidebant
[illegible] regionem totam [illegible] ad [illegible] in signes [illegible]
[illegible] est [illegible] policia que debent esse mixta [illegible] democraciam
[illegible] populus fuit valencior
et oligarchia [illegible] fuit oligarchia [illegible]
et destituta est [illegible] policia

Adhuc quia omnes aristocratice policie secundum oligarchice magis plus
occupat quam insignes velut in Lacedemonia ad paucos substancie deveniunt
et licet facere quodcumque volunt insignibus magis et quare desiderant volunt
propter quod et Locrorum civitas perijt ex ea que ad Dyonisium cum singulari

[illegible]

[illegible]

quod in democratia non utique fiet / neque utique aristocratia bene mixta, maxime

aut latet aristocratias transmutatas / eo quod solvantur paulatim / sicut quidem

dictum est in prioribus universaliter de omnibus politiis quod causa transmutationum est et

quod modicum / cum enim aliquid eorum que ad politiam pertinent relinquunt / post hoc et

aliud paulo maius facilius movent / donec utique moveant totum ordinem

accidit autem hoc et in policia thuriorum / lege enim existente per quinque annos

ducatum exercitus obtinere quidam iuvenes bellicosi facti et apud multitudinem custodiam

accepti despicientes eos qui in rebus et putantes facile obtinere / hanc legem

solvere conati sunt primo ut liceret continue eosdem ducatum exercitus obtinere / videntes

eos plurimum ordinantes ipsos principes / consiliarii hoc instituti erant principum

vocati consiliarii cum impetum fecissent primo ad contradicendum persuasi sunt / existimantes

cum hanc movissent legem sinere aliam politiam / postmodum autem volentes

prohibere alios motus non adhuc plus faciebant aliquid sed transmutatus est ordo totus

policie ad potentatum eorum qui conati fuerunt innovare. Omnes autem politie sol-

vuntur quandoque quidem ex se ipsis, quandoque autem ab exterioribus quando contraria politia fuerit

vel prope vel longe quidem habens autem potentiam / quod quidem accidit in atheniensibus

et lacedemoniis / cum athenienses quidem enim ubique oligarchias / lacedemonii autem democratias

dissipabant / unde quidem sunt transmutationes fiunt politiarum et seditiones dictum est fere.

[illegible]

De salvatione autem communiter et singillatim unicuique politiae habitum est. Dicendum autem deinceps quidem palam quod si habemus per quae corrumpuntur politiae, habemus et per que salvantur. Contraria enim contrariorum factiva sunt, corruptio autem et salvatio contrariorum. In bene igitur temperatis politiis sicut aliquid aliud oportet observare ut nihil transgrediantur a lege, et maxime quod parvum custodire. Latet enim subintrans transgressio, sicut substantias parve expense consumunt saepe facte. Latet autem deductio quia non simul fit. Paralogizatur enim mens ab ipsis, quemadmodum sophisticus sermo: si unumquodque parvum, et omnia. Hoc autem est quidem ut sic, est autem ut non; totum enim et omnia non parvum, sed componitur ex parvis. Unam quidem igitur custodiam ad hoc principium oportet facere, deinde non credere hiis qui sophistice gratia ad multitudinem applicantur; arguuntur enim ab operibus.

Qualia autem dicimus politiarum sophismata prius est dictum.

Tractatus 2

[illegible]

Adhuc autem videre est quod manent non solum aristocratie sed et oligarchie non propterea quod firme sunt politie, sed quod bene utuntur qui in principatibus fiunt et hiis qui extra politiam et hiis qui in politeumate, eos quidem qui non participant non iniusta faciendo et introducendo principales ipsorum in politiam.

et amatores quidem honoris non iniuriando in inhonorationem et multos in
lucrum, ad se invicem et ad participantes, utendo invicem democratice. Quod enim in
multitudine quaerunt esse qui democratici, hoc in similibus non solum iustum
sed expediens est. Propter quod si plures sunt in politia, multa expediunt de
democraticorum legum statutis, velut semestres principatus esse, ut omnes qui
similes participent. Est enim sicut demus iam qui similes. Propter quod et in hiis
fiunt demagogi saepe, sicut dictum est prius. Deinde minus in potestates incidunt
oligarchiae et aristocratiae. Non enim similiter facile malignari pauco tempore principantes
et multo. Quoniam propter hoc in oligarchiis et democratiis fiunt tyrannides. Aut enim qui maximi
in utraque insidiantur tyrannidi, hic quidem demagogi, hic autem potentes, aut qui
maximos habent principatus, quando multo tempore principantur.

Hic tangit ... salvatur politia ... et est ... quia ... in democratia ... demagogi ... oligarchiis et aristocratiis ... sunt tyranni ...

Salvantur autem politiae non solum propter longe esse a corrumpentibus, sed
aliquando et quia prope; timentes enim prae manibus habent magis politiam. Quare oportet
eos qui de politia curam habent timores parare, ut custodiant et non dissolvant, sicut
nocturnam custodiam, politiae observationem, et quod longe prope facere. Adhuc insignium
contentiones et seditiones et per leges oportet tentare cavere, et eos qui extra contentionem sunt

[illegible]

anquam comprehendat et ipsi tacite quod in principio sit malum cognoscere non cuiuslibet sed
politici viri. Ad eam autem que propter honorabilitates fit transmutationem ex oligarchia et politia
cum accidit hoc manentibus quidem eisdem honorabilitatibus, habundantia autem existente pecuniarum, honorabilitatis
fieri honorabilitatis communis multitudinis considerare ad preteritam in quibuscumque quidem honorant
secundum annum, secundum hoc tempus, in maioribus autem per triennium aut quinquennium, si sit multiplex
vel pauciplex priore in quo honorationes institute fuerint politie, legem et
honorabilitates intendere vel remittere, si quidem excedat intendentes secundum
multiplicationem, si autem deficiat remittentes et minores facientes honorationes.
In oligarchiis quidem enim et politiis non facientibus quidem sic, hic quidem oligarchiam, hic potentatum
fieri accidit, illo autem modo ex politia quidem democratiam, ex oligarchia autem politiam vel democratiam.

[illegible]

Cōue

Cōe aūt in demo et in oligarchia et in monarchia et in omī
policia neqꝫ augē valde nullum pt ꝯmensuratōm / s3 magis teptare puos / ⁊ multi
tpis dare honores q̄ breuit̄ magnos / corrūput̄ enim / ⁊ nō omīs viri ferre
bonam fortunam / si aūt nō / neqꝫ dā sil totos debuit auferre / rursū simul totos
sed gradatim. Et maxīe q̄ teptare legibus sic ordinare ut nullus fiat mlt̄ū
excedēs pō / neqꝫ amicor̄ neqꝫ pecuniarum / si aūt nō / pegrinatōes facē relegatōes ipoꝝ

Hec pot documenta q̄ saluat policiam [illegible]
ne aliqui pmittant valde [illegible]
[illegible]
[illegible]
remediū [illegible]
[illegible]

Quoniam aūt et ppt ꝓpas vitas insolescunt / oꝫ facē pnā quendā q̄ ꝯsidet viue[ntes]
noue ad policiam / In demo democracia q̄dem ad democraciam / In oligarcia aūt
ad oligarciam / Silr̄ aūt ⁊ in vnaq̄qꝫ aliarū policiarū / Et qd felicit̄ a ciui[tatis]
sigillatim obsuare ppt easdem causas / h⁹ aūt remediū semp oppositis ptibꝫ
tradere acciones ⁊ pncipatus / dico aūt oppōi epyeikes multitudini / egenos
et opulentis / et temptare vel commiscē egenorū multitudinē et diui[tum]
vel q̄ mediū augē / h' enim dissoluit eas q̄ ppt inequalitatē sediciones

Hec pot aliud documentum et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

Maxim aūt in omī policia et legibus ⁊ alia dispensatōe sic or[dinare]
q̄ nullo modo sit pnāri lucrū / hoc aūt maxīe in oligarchicis oportꝫ obsuare
Non enim sic indignant̄ arceri a pncipari multi / ymo gaudent
si quis sinit eos ad ꝓpria vacare / ut si putauerunt pn̄cipes cōia furari
tunc utrāqꝫ contristant̄ et q̄ honoribꝫ nō pticipāe / et lucris / Singlarit̄ aūt et

[illegible]

contingit simul esse democratiam et aristocratiam si hec instituerit aliquis / contingeret enim utique et insignes et multitudinem utrosque habere que volunt / licet quidem enim omnibus principari democratici, insignes autem esse in principatibus aristocratici / hoc autem erit cum non sit lucrari a principatibus / egentes enim non volent principari eo quod nullum sit lucrum sed curare propria et magis opulenti autem poterunt nullo communium indigere / talibus accidet egenis quidem fieri opulentos propter immorari circa opera / insignibus autem non subici quibuscumque. Et ut non furentur que communia / traditio fiat pecuniarum presentibus omnibus civibus, et rescripta / penes fraternitates et gubernia et tribus reponantur / eius autem quod est sine lucro principari oportet esse honores lege statutos legem apud laudatos.

[illegible]

Oportet autem in democratiis quidem opulentis parcere, et non solum possessiones non facere partiales sed neque fructus quod in quibusdam politiis latenter fit / melius autem et volentes prohibere a sumptuosas autem non utiles liturgias, puta chorarchias et lampadarchias et quecumque alie tales / in oligarchia autem egenorum facere curam multam et principatus a quibus lucra his tribuere / et si quis opulentorum contumeliatus fuerit ipsis maiores esse penas quam si sibi ipsis / et hereditates non secundum donationem esse sed secundum genus / neque pluries quam unam eidem hereditare / sic enim utique equaliores substantie erunt et egenorum utique plures ad habundantiam pervenient / expedit autem et in democratia et in oligarchia aliorum quidem equalitatem vel prioritatem dare his qui minus communicant politia / in democratia quidem opulentis / in oligarchia autem egenis / excepto quicumque principatus sunt domini politie / hoc autem his qui ex politia committere solum vel pluribus

[illegible]

primo quidem amorem ad consistentem politiam

Tria autem quedam oportet habere futuros principari principatus principales: primo quidem amorem ad existentem politiam, deinde potentiam maximam operum principatus, tertio virtutem et iustitiam in unaquaque politia eam que ad politiam.

Si enim non idem iustum secundum omnes politias, necesse et iustitie esse differentias.

Habet autem dubitationem, quando non accidunt omnia hec circa eundem, quomodo oportet facere divisionem; puta si militaris quidem aliquis sit, nequam autem et non politie amicus, qualiter oportet fieri electionem? Videtur autem oportere respicere ad duo, quod plus participant omnes et quod minus; puta in militia ad experientiam magis quam virtutem, minus enim militia participant, epieikia autem plus; in custodia autem et in camera contrarium: ampliori enim virtute indiget quam quidem multi habent, scientia autem communis omnibus.

Dubitabit autem utique aliquis si potentia existit et amor, quid opus et virtute; faciet enim que expediunt et ipsa duo. Aut quia contingit eos qui hec duo habent incontinentes esse, quare quemadmodum et ipsis non serviunt scientes et amantes ipsos, sic et ad commune nihil prohibet quosdam se habere.

Simpliciter autem quecumque in legibus ut conferentia dicimus politiis, omnia hec salvant politias, et quod sepe dictum est maximum elementum, observare ut validior sit multitudo que vult politiam quam que non vult.

[illegible] Medio

Et oligarchias oligarchi[illegible] [illegible] solvunt [illegible]

[illegible]

Preter omnia autem hec oportet non latere quod nunc latet transgressas politias, quod medium. Multa enim eorum que videntur democratica solvunt democratias et oligarchica oligarchias. Hii autem putantes hanc unam esse virtutem trahunt ad excessum, ignorantes quemadmodum nasus est transgressus quidem rectitudinem eam que pulcherrima ad aquilinum vel simum, sed tamen adhuc pulcher et gratiam habens ad aspectum. Non tamen si intendat aliquis adhuc magis ad excessum, primo quidem abiciet medioctatem partis, finaliter autem ita quod neque nasum faciet apparere propter excellentiam et defectum contrariorum; eodem autem modo habet et de aliis partibus. Accidit itaque hoc et circa alias politias. Et enim oligarchiam et democratiam est ut habere sufficienter, equidem ex gente optimo ordine; si autem aliquis intendat magis utramque ipsarum, primo quidem deteriorem faciet politiam, tandem autem neque politiam. Propter quod oportet hoc non ignorare legis latorem et politicum qualia salvant democratiam et qualia corrumpunt democratiam et qualia oligarchicorum oligarchiam. Neutram enim ipsarum contingit esse et permanere sine divitibus et sine multitudine; sed cum equalitas facta fuerit substantie, aliam necesse esse hanc politiam, et corrumpentes hiis qui secundum excessum legibus corrumpunt politias.

[illegible]

Peccant autem et in democratiis et in oligarchiis; in democratiis quidem demagogi, ubi multitudo domina legum. Duo enim faciunt semper civitatem pugnantes ad divites; oportet autem contrarium semper videri dicere pro divitibus; in oligarchiis autem pro populo oligarchicos, et iuramenta contraria quam nunc iurare oligarchicos. Nunc quidem enim in quibusdam iurant: et populo malivolus ero et consiliabor quodcumque habuero malum; oportet autem et existimare et stare contrarium, insinuantes in iuramentis quod non iniuste agam populum.

[illegible]

Maximum autem omnium dictorum ad permanendum policias, quod nunc negligunt omnes, scilicet erudiri ad policias. Prefectus enim nichil utilissimarum legum et conglorificatarum ab omnibus politizantibus si non erunt assueti et eruditi in policia, si quidem leges democratice democraticaliter, si autem oligarchice oligarchicaliter. Siquidem enim est in uno incontinentia, est et in civitate. Est autem erudiri ad faciendum non hoc quod eum attinget gaudere oligarchizantes et democratizare volentes, sed quibus poterunt hii quidem oligarchizare hii autem democratizare. Nunc autem in oligarchiis quidem principancium filii deliciantur, qui autem egenorum sunt exercitati et laboriosi, quare et volunt magis et possunt insolescere. In democratiis autem que maxime videntur esse democratice contrarium conferenti consistit. Causa autem huius, quia male diffiniunt quod liberum. Duo enim sunt quibus videtur democratia diffiniri esse, scilicet id quod plus esse dominum libertatis. Quod quidem enim iustum equale videtur esse, equale autem quodcumque videatur multitudini, hoc esse dominans, liberum autem et equale quodcumque voluerit quis facere. Quare vivit in talibus democratiis unusquisque ut vult et ad quod habundat, ut ait Euripides. Hoc autem est pravum. Non enim oportet putare servitutem esse vivere ad policiam, sed salutem. Ex quibus quidem igitur policie transmutantur et corrumpuntur et per que salvantur et permanent, ut simpliciter est dicere, tot sunt.

Restat autem supervenire democratia ex quibus corrumpitur
et propter quam salvari nata est ... politias
et quam autem tam regna et tyrannides / regnum quidem enim secundum
aristocratiam est / Tyrannis autem ex oligarchia extrema composita et democratia / propter quod
utrique et maxime nociva subditis est / veluti ex duabus malis composita
et transgressiones et peccata habens que ab ambabus politiis

Constituit autem quamvis mox ex contrariis utrique monarchiarum / regnum quidem
enim ad auxilium ... epieikeis factum est institutum ...
excessum virtutis / vel actionum que a virtute / vel secundum excessum talis generis
Tyrannis autem ex populo et multitudine ad insignes / ut plebs nichil molestetur
ab ipsis / manifestum autem ex hiis ... accidunt / fere enim plurimi tyrannorum
facti fuerunt ex demagogis ut est dicere / credibiles facti ex criminari insignes
hee quidem enim hoc modo constituerunt tyrannides / civitatibus iam augmentatis
et autem ante istas ex regibus transgredientibus patria et magis despotice principari
appetentibus / hee autem ex electis ad principales principatus / antiquitus enim ipsi
instituerunt multi tempus ipsi conditores et prospectores / hee autem ex oligarchiis
eligentibus unum aliquem dominum ad maximos principatus / quibus enim inerat
modus hic ad efficere de facili / si solum voluissent / propter potentiam ... / hiis quidem
regalis principatus / hiis autem eam que honoris / velut fidon quidem circa argum et alii
tyranni constituerunt regno existente / tam autem eam ionam et fallaris ex honoribus
panecius autem et in leontinis et kypselus in chorinto et persistratus athenis
et dyonisius in siracusis et alii eodem modo ex demagogis / sicut enim diximus regnum

institutum fuit secundum aristocratiam / secundum dignitatem cum vel secundum primas virtutes
vel secundum genus vel secundum divicias / vel secundum hec et potestas / omnibus cum divicias
assent / vel potentes beneficiare civitates vel gentes / adepti sunt honores
hunc hii quidem secundum bellum prohibentes servitutem / sicut codrus / hii autem liberantes
sicut cirus / vel cum instituissent vel acquisivissent regionem sicut lacedemoniorum
reges et macedonum et molossorum / vult enim rex esse custos, ut quidem possidet
substantias nichil iniustum paciantur / populus autem nullam sustineat iniuriam

[illegible]

Tirannis autem sicut dictum est sepe ad nichil quod respicit
commune utilitatis gracia [illegible] tirannica quidem quod delectabile, regalis autem quod bonum
propter quod et superexcessionum que quidem pecuniarum tyrannice, que autem ad honorem
regales magis. Et regalis custodia quidem civilis, tyrannica autem per extraneos
Quod autem tirannis habet mala et que democratie et que oligarchie manifestum
ab oligarchia quidem ex eo quod finis sunt divicie, sic enim solum et permanentiam
custodia et delicias et multitudini nichil credere propter quod et ablacionem faciunt armorum
et suspectam hanc turbam et ex oppidis expellere et dispergere [illegible]
oligarchie et tyrannidis. Ex democratia autem oppugnare insignes et corrumpere occulte
et manifeste et fugare tanquam contra machinatores et impeditores adversus principatum
Ex hiis enim accidit fieri et insidias hiis quidem principari volentibus ipsis, hiis autem
non volentibus [illegible] et pladii ad thrasibulum consilium fuit, excellentes spicas
instans quod oportunum sit semper excedentes civium principes
[illegible] stetisset et acquisivisset regnum sicut lacedemoniorum ut [illegible]

[illegible]

[illegible]

Sicut igitur et a principio dictum est transmutationum ipsarum oportet putare circa pol-
litias esse et circa monarchias. Propter iniusticiam enim et propter timorem et propter
contemptum multi subditorum adversus monarchias insurgunt. Iniusticie autem maxime
propter iniuriam, aliquando autem et propter propriorum spoliacionem. Sunt autem et fines eadem
quemadmodum ibi et circa tyrannides et circa regna. Magnitudo enim divitiarum et ho-
noris existit monarchis, que desiderant omnes. Insurrectionum autem hec quidem ad
corpus fiunt principancium, hec autem ad principatum. Que quidem igitur propter contumeliam,
ad corpus. Contumelia autem cum sit multarum parcium, quelibet ipsarum fit causa ire.
Iratorum autem fere plurimi puniendi gratia insurgunt, sed non excellencie.
Velut que in Pisistratidas, quia propter repulsasse Armodii sororem et illusisse Ar-
modio. Armodius quidem enim propter sororem, Aristogiton autem propter Armodium.
Insidiati sunt autem et Periandro ei qui in Ambracia tyranno, quia simul bibens
cum puero interrogavit ipsum si iam ex ipso impregnatus sit. Que autem Philippi
a Pausania, quia permisit contumeliam pati ipsum sub Attalo. Et que Amin-
te parvi a Derda, quia insultavit ad etatem ipsius. Et que eunuchi
Evagore Cyprio, quia enim uxorem recusavit filius ipsius, occidit tamquam
contumeliam passus. Multe autem insurrectiones facte sunt propter quasdam
monarcharum in corpus verecundias, velut et que Cratei ad Archelaum.

semper enim ipse se trahebat ad colloquium. Cuique sufficiens et insurrectio fuit occasio
propter ea quod filiarum illarum dedit et promisit ipsi quidem priorem quidem detinens a bello
adversus Sirram et Arrabeum dedit regi Elimee, iuniorem autem filio Amynte,
existimans sic utique illum minime differre et eum qui ex Cleopatra. Sed alienationis
principium exstitit ipse sermo ad veneream gratiam. Eunuchum insurrexit
autem et Ellanocrates Larisseus propter eandem causam; tamquam enim utens etate
ipsius non deduxit, spondens propter contumeliam et non propter amativam concupiscentiam
putavit esse factam collocutionem. Piton autem et Eraclides Aenii Cotyn
peremerunt patri supplicium inferentes. Adamas autem discessit a Cotye
quia puer existens castratus fuit ab ipso tamquam in iniuriam passus. Multi
autem et propter ea que in corpus afflicti fuerunt percussionibus irati hi quidem destruxerunt
hi autem invaserunt tamquam iniuriam passi, et ea que circa principatus et regales
potestates. Velut in Mitilena Megacles Penthalidas circumeuntes et verberantes
tormentis insurgens cum amicis peremit. Et posterius Smerdes Penthilum
cum plagas accepisset et ab uxore extractus peremit. Et insurrectionis Archelai
Decamnichus dux fuit exacerbans insurgentes; principium autem ire quia ipsum tradidit
flagellandum Euripidi poete; Euripides autem offensus est cum dixisset ipse aliquid adversus
fetorem oris. Et alii autem multi propter tales causas hi quidem perempti sunt, hi autem insidias passi sunt.

Piton potest aliud esse

Adamas potest aliud esse

Megacles

finit

vel

[illegible]

Sunt tres astragi filius ... Balthasar filius nabuchodonosor propter potentiam quam inoperosam fuisse ... et quia Balthasar inoperose se dedit deliciis ... vasis translatis de domo domini scilicet de templo ... de Babilonia ... apparuit manus scribens in pariete Mane Thechel Phares ... Daniel ... appensus et inventus minus habens ... ideo ab ipso divisum et eadem nocte ...

Dicit autem propter timorem unum enim erat aliquid hec causarum sicut et mo-
narchias velud Xerxes Artapanes timens criminationem que circa Darium quia
suspendit eum non iussus Xerxes sed putans indulgere tamquam non memoratum
propter cenantem. Alii autem propter contemptum sicut Sardanapalum videns quidam pectentem cum
mulieribus sed si vere hec fabulantes dicunt si autem non de illo sed de alio erit utique
hoc verum. Et Dionysio posteriori Dion insurrexit propter despectionem videns
cives sic se habentes et ipsum semper ebrium. Et amicorum quidam insurgunt
propter despectionem propter confidere enim contempnunt tamquam oblitum et putantes posse
obtinere principatum. Modo quodam propter contempnere insurgunt tamquam potentes enim
contempnentes periculum propter potentiam invadunt de facili sicut duces exercitus
monarchas sicut Cyrus Astyagem et vitam contempnentes et potentiam propter
potentiam quidem inoperosam fuisse ipsum autem deliciari. Et Seuthes Thrax A-
madocum existens dux exercitus. Propter contemptum vitae principatum insurgentes regnum obtinuit.

Propter plura autem horum insurgunt puta et despicientes et propter
lucrum sicut Ariobarzanem Mithridates. Maxime autem propter hanc causam invadunt
qui audaces natura et honorem habent bellicum a monarchis. Virilitas enim potentiam
habens audacia est propter quas ambas tamquam de facili prevaliturus faciunt insurrectiones.
Eorum autem qui propter honorem aggrediuntur est alius modus causae
praeter dictos prius. Non enim sicut quidam tyrannos invadunt videntes lucra magna et
honores magnos existentes ipsis sic et eorum qui propter amorem honoris insurgunt.

Ariobarzanes Mitridatis ... est ...
Ariobarzanes Mitridates ...
erat filius ... est ...
patris ...

Familiaribus introierunt ipse tamquam ... de illis ... Armo-
dius et Pisistratidum ... intelligitur ... ipsis ...

vnusquisque periclitat paucitati ... illi quidem propter decem cum hiis autem ac si vtique
aliquam aliam fiet actionem singularis et propter quam nominati fient aliis et noti sic et
monarchias invadunt non possidere volentes monarchiam sed gloriam. Sed tamen
paucissimi numero sunt propter causam hanc impetum facientes. Supponere enim
oportet nichil curare de eo quod est salvari, si debeat perficere actionem. Quibus
assequi quidem oportet Dionis existimationem, non facile autem ipsam adesse
multis. Ille enim cum paucis militavit adversus Dyonisium, sic habens animo
quod vbicumque posset procedere, sufficiens sibi tantum participare actionis, veluti si aut
modicum invasisset terram, mox accideret mori, hunc esse sibi mortem ...

...

Corrumpitur autem tyrannis vno quidem modo sicut et politiarum
vnaqueque ab extra, si contraria aliqua sit policia valentior. Consilium enim quidem
palam quod existat propter contrarietatem electionis, que autem volunt, potentes agunt omnes.
Contrarie autem policie: demos quidem tyrannidi secundum Hesiodum sicut figulus figulo.
Et enim democratia vltima tyrannis est. Regnum autem et aristocratia propter contrarietatem
policie. Propter quod Lacedemonii plurimas dissolverunt tyrannides et Syracusani
per tempus quo politizabant bene. Alius autem ex se ipsa quando participantes seditiosi fiunt,
sicut que circa Gelonem et nunc que eorum qui circa Dyonisium. Que quidem Gelonis
Trasibulo Ieronis fratre filium Gelonis adducente et ad delectaciones excitante, vt
ipse principaretur; familiaribus congregantibus ut non tyrannis omnino dissolveretur sed Trasibulus;
congregati autem ipsorum tempore habito eiecerunt omnes ipsos. Dyonisium autem
Dion aggressus militavit existens et assumens populum illum eiciens peremit.

Consequenter ponit quot modis corrumpuntur tyrannides [illegible] ... [illegible]

[illegible] tyrannis et destruit tyrannos ... [illegible]

[illegible] Lacedemonii dissolverunt multas tyrannides ... [illegible]

Duabus autem existentibus causis propter quas maxime insurgunt [in tyrannos]

circa tyrannides, scilicet odio et contemptu, alterum quidem horum semper existere tyrannis

scilicet odium. Ex contemptu autem fiunt multe dissolutiones. Signum autem eorum quidem enim

qui acquisierunt plurimi conservaverunt principatus, eorum autem qui susceperunt, mox est

dicere perdiderunt omnes. Fruitione enim viventes facile contemptibiles fiunt et multas

opportunitates dant insurgentibus. Partem autem quandam odii et iram oportet ponere;

modo enim quodam earundem actionum causa fit. Sepe autem et magis operativa quam

odium. Robustius enim insurgunt propter hoc quod non utitur ratiocinatione passio. Maxime

autem significat furoribus assequi propter iniuriam, propter quam causam Pisistratidarum

dissoluta est tyrannis et multe aliorum. Sed magis odium. Ira quidem enim cum

tristicia adest, quare non facile ratiocinari; inimicicia autem sine tristicia. Ut

autem summatim est dicere, quascumque causas diximus oligarchie intemperate et

ultime et democratie extreme, tot tyrannidis ponendum. Etenim hee existunt

entes divisibiles tyrannides.

[illegible] quia ponit duas causas propter quas maxime insurgitur contra tyrannos, et sunt odium et contemptus ... quia [illegible] ... tyrannos ... [illegible]

Regnum autem ab extrinsecis quidem minime corrumpitur propter quod et multi temporis est; ex se ipso autem plurime corruptiones accidunt. Corrumpitur autem secundum duos modos, uno quidem seditionem facientibus hiis qui participant regno, alio autem modo magis tyrannice temptantibus gubernare, quando excellentes esse dignum putent et preter legem. Non fiunt autem adhuc regna nunc, sed si fiant, monarchie et tyrannides magis, propter quod regnum quidem esse voluntarium principatum, dominum autem maiorum; propter multos autem esse similes et nullum differentem tantum ut correspondeat ad magnitudinem et dignitatem principatus. Quare propter hoc quidem non permanet voluntarium. Si autem per fraudem principatur aliquis vel per violentiam, iam hoc videtur tyrannis esse. In hiis autem que secundum genus regnis oportet ponere etiam corruptionis causam cum hiis que dicta sunt, et hoc quod fieri multos facile contemptibiles, et quod potentiam non possidentes tyrannicam sed regales honores, iniuriari facile. Etenim fiet dissolutio nolentibus, enim non erit rex, sed tyrannus volentium. Corrumpuntur quidem igitur monarchie propter has et alias tales causas.

Hic ondit causas corruptionis regni, et dicit quod regnum non corrumpitur ab extrinsecis, quia regnum est duabus supra voluntatibus qui se regi non apparent. Et ponit duos modos causarum. Causarum moventium seditionem ... potentes regni ... tyrannisare, regem ... expellunt ... dimittens.

Salvantur autem palam et simpliciter quidem est dicere a contrariis. Ut autem secundum unumquodque, regna quidem ducendo ad moderantiam. Quanto enim pauciorum fuerint domini, ampliori tempore necesse manere omnem principatum. Ipsi enim fiunt minus despotici et moribus equales magis, et a subditis invidentur minus. Propter hoc enim et circa Molossos multo tempore regnum permansit, et quod Lacedemoniorum, propter id quod a principio in duas partes divisus fuit principatus, et rursus Theopompo moderante et in aliis, et instituente ephororum principatum. A potestate enim auferens augmentavit tempore regnum, quare modo quodam fecit non minus sed magis ipsum. Quod quidem et ad uxorem aiunt respondisse ipsum, dicentem si nichil verecundatur minus regnum tradens filiis quam a patre accepit. Non utique, hoc dicere, trado enim diuturnius.

Ca(pitulu)m

[illegible]

Tyrannides aut(em) salvant(ur) s(e)c(un)d(u)m duos modos (contra)rissimos q(uorum)

alt(er) e(st) q(ui) traditu(r) (et) q(ue) dispe(n)sat pl(ur)imi tyrannor(um) p(ri)ncipatu(m) hor(um) at

multa aut(em) (con)stituisse p(er)iandr(um) corinthiu(m) multa (et)iam a p(er)sar(um) accipe(re) [illegible]

Sicut aute(m) causas salvativas tyrannidis et h(ec) duas p(ar)tes [illegible]

[illegible]

Sunt aut(em) et aliu(m) ad salvacio(n)em ut po(ssi)b(i)le est tyrannidis

excellentes p(er)imere et sapientes destruere et neq(ue) co(n)vivia [illegible] neq(ue)

sodalitatem neq(ue) disciplinam neq(ue) aliud nichil tale sed om(n)ia cavere [illegible]

sapientia

[illegible] duos sapie(n)s et [illegible] neq(ue) scolas neq(ue) alias collectiones

p(er)mittere fieri vacatiu(m) om(n)ia facere ex quib(us) q(uam) maxi(m)e ignoti [illegible]

notitia enim facit magis ad invicem. Et presentes ipsos semper palam
esse commorantes circa ianuas. sic enim utique minime latebit quid agunt, et despi-
ciendo assuescent modicum presumere, et alia quecumque talia persica et bar-
bara que tyrannica sunt. omnia enim idem possunt. Et temptare non latere
quecumque contingit quid dicens vel agens subditorum, sed esse attentos. Velut circa
Syracusanos vocate potagogides, et auribus audientes quos misit
Hieron ubi fuit aliqua congregatio et collectio. confidunt enim minus timentes
tales, et si confidant latebunt minus. Et calumniari invicem, et turbare amicos cum
amicis, et populum cum insignibus, et divites cum seipsis. Et pauperes facere
subditos tyrannicum, quatenus neque custodia alatur et occupati circa cotti-
diana non vacantes sint ad machinandum. Exemplum autem huius tyrannides
que circa Egyptum anathemata Kypselidarum et Olympii edificatio a Pi-
sistratidis, et eorum qui de Samo opera Polycratis. omnia enim hec
possunt idem, scilicet non vacationem et penuriam subditorum. Et illatio vectigalium
velut in Syracusis, in quinque enim annis sub Dionysio substantiam omnem infe-
rre accidit. Est autem et bellorum preceptor tyrannus, ut utique sine vacatione sint
et permaneant in indigentia presidis existentes. Et regnum quidem salvatur per amicos.
Tyrannici autem maxime diffidere amicis, tamquam volentibus quidem omnibus, potentibus
autem maxime. Et hec que circa democratias fiunt ultimam tyrannica sunt omnia, et
gynecocratia circa domos, ut enuncient contra viros, et servorum remissio propter
eandem causam. neque enim machinantur servi et mulieres contra tyrannos, gaudentes
autem necesse est benivolos esse et tyrannidibus et democratiis. Et enim demus vult
esse monarchus. propter quod et adulator apud utrasque est honoratus, apud
demos quidem demagogus, est enim demagogus demi adulator, apud tyrannos

aut quod humiliter colloquitur quod quidem est opus adulatoris. Et enim propter hoc ponirofilon

i. malorum amicum est tyrannus. adulatione enim et adulantibus gaudet. hoc autem nullus

utique faciet [illegible] liberorum sed amant quod epyekeyes si non adulentur. Et

optimum maligni ad malignum. clavus enim clavus sicut proverbium. Et nullo gaudere

venerabili neque libero tyrannicum. ipsum enim esse solum vult tyrannus, quod autem contra venerabilis

et liberalitatis aufert excellentiam et quod despotice tyrannidis, odiunt quemadmodum

dissolventes principatum. Et uti convivis et quod diurnalibus alienis magis quam

civilibus tyrannicum. hos quidem adversarios, hos autem non contrariantes. Haec et

talia tyrannica quidem et salvativa principatus, nichil autem deficiat malignitatis.

Hic ponit plures cautelas. Prima est quod excellentes [illegible] sapientes

destruat. Secunda quod conventus non permittat [illegible] convenire ad

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] in vigore et austeritate. Tertia

quod [illegible] et non lateant quecumque [illegible] aut familiares. [illegible]

Quarta quod subditi in [illegible] [illegible] et [illegible] suos amicos. Septima

[illegible] pauperes subditos tyrannicum est, ita quod [illegible] subditos

quod sint continue occupati [illegible] laboribus ne insurgant quod [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] sibi in [illegible] aut [illegible]. Sexta [illegible]

[illegible] quod vectigalia distincte [illegible] ut magis [illegible] [illegible]

et dat exemplum in Syracusa quod Dyonisius ille tyrannus [illegible]

pro vectigali quinque [illegible] et sic [illegible] annis [illegible] totum

[illegible]. Octava cautela quod [illegible] quod [illegible] sint bella [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] in indigentia defensoris tyranni.

Nona quod [illegible] [illegible] amicos quia [illegible] offendit [illegible]

[illegible]. Decima cautela est quod [illegible] sunt [illegible] [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] iustitia liberi [illegible] [illegible] de [illegible]

[illegible] [illegible] sunt [illegible] [illegible] tyrannidis et de [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]

ut [illegible] si aliquem aliquid [illegible] [illegible] [illegible] in

[illegible] [illegible] et adulari [illegible] [illegible] adulatores apud tyrannos [illegible]

[illegible] apud [illegible]. Duodecima cautela quod [illegible] malignus [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] proverbium clavus clavo [illegible] ita

tyrannus malignus ad malignum [illegible]. nam [illegible] libenter

audit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible]. Tredecima cautela est quod [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

et liberales [illegible]. Decima quarta quod tyrannus [illegible] uti convivis

et diurnalibus colloquiis et de [illegible] [illegible] magis quam

civilibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] non [illegible]

[illegible] ponit [illegible] [illegible] et [illegible] tyrannica [illegible] et salvativa

principatus [illegible] autem deficit malignitatis.

[illegible]

Est autem ut dictum est principatus hec suppositio tribus speciebus concludatur tyrannus tria. Unum quidem ut modica sapiant subditi. Nulli enim utique pusillanimes insidiabitur. Secundum autem ut diffidant ad invicem. Non dissolvitur enim prius tyrannis antequam credant aliqui sibi ipsis. Propter quod et epieikes adversantur tamquam nocivis ad principatum non solum propter ea quod non volunt subici despotice sed quia fideles sunt sibi ipsis et aliis, quia non produnt neque se ipsos neque alios. Tertium autem negociorum impossibilitas. Nullus enim manum mittit ad impossibilia, quare neque tyrannidem dissolvere non existente potentia. Ad quos quidem igitur reducuntur voluntates tyrannorum, sunt tres existentes. Omnia enim utique reducet quis tyrannica ad has ypotheses, hoc quidem ut non credant invicem, hoc autem ut non possint, hoc autem ut parva sapiant. Unus quidem igitur modus per quem fit salvatio tyrannidibus talis est. Alius autem ut ex contrario dictis habet curam. Est autem accipere ipsum ex corruptione regnorum. Sicut enim unus modus corruptionis regnorum facere magis tyrannicum principatum, sic et tyrannidis salvatio facere ipsum magis regalem unum servantem solum potentiam ut principetur non solum volentibus sed et nolentibus; pretendens enim et hoc pretendit et tyrannizare.

[illegible commentary]

Alius autem ... hec quidem facere, hec autem videri simulantem quod regale bene. Primo quidem ut videatur curare communia, neque expendat gratuita talia, enim in quibus

[illegible commentary]

quod est tertium

107

Istrionibus enim ut est dare ... fieri ... donat arti ... donat lxxxvi de donare

et multitudines moleste ferunt cum abripiunt quidem accipiunt ab operantibus et laborantibus,
assidue autem dant meretricibus et extraneis et artificibus copiosis. Et rationem reddat
acceptorum et expensarum, quod quidem iam fecerunt quidam tyrannorum. Sic enim utique quis
dispensans yconomus, sed non tyrannus esse videbitur. Non oportet autem timere
ne forte deficiat pecuniis dominus existens civitatis. Sed existentibus tyrannis
a domo et expedit hoc magis quam derelinquere congregatas. Minus enim utique
qui servant insidiantur rebus. Sed timendi magis tyrannorum qui servant
tributa et expeditionibus a populo, cum cum ambulant. Hii quidem enim peregrinantur, hii autem sub-
sistunt. Deinde introitus et oblationes oportet videri colligere dispensationis gratia
et si aliquando oportuerit ut ad bellicas opportunitates. Velut autem exhibere se ipsum
custodem et camerarium tamquam communium sed non tamquam propriorum. Et videri non
severum sed dignum. Adhuc autem talem ut non timeant concurrentes, sed
magis vereantur. Hoc tamen adipisci non facile non existentem facile contemptibilem.
Propter quod oportet et si non aliarum virtutum curam tamen habeat politice, et opinionem de se
ipso efficere talem. Adhuc autem non solum ipsum videri nullius subditorum iniuriantem
neque iuvenem neque iuvenculam, sed neque alium nullum eorum qui sunt circa ipsum.
Similiter autem et habere uxores familiares ad eas que aliorum tamquam et propter uxorum
iniurias multe tyrannides perierunt. Et circa fruitiones corporales contrarium oportet
facere quam nunc quidam tyrannorum faciunt. Non enim solum mox delectationem faciunt sed
continue multis diebus et videri alios volunt hoc operantes ut tamquam felices
et beatos admirentur. Sed maxime quidem moderatum esse talibus, si autem non, tunc
videri alios diffugere. Neque enim facile invadibilis neque facile contemptibilis qui
sobrius sed qui ebrius, neque qui vigilat sed qui dormiens. Contrarium quoque faciendum olim dictis

Ebrius [illegible] mensura ... et [illegible]
bria mensura quasi sine mensura
quasi cruda epula

... Quarta ... subditos ... Sexta et ultima est ... corporales ... frugalis et sobrius et vigil ...

108

Sed omnibus apparere eum oportet et ornare civitatem tamquam procuratorem gentis et non tyrannum. Adhuc autem quae ad deos videri semper studio habentem differenter. Minus enim timent pati aliquid iniquum a talibus si deicolam putant esse principem et curare de diis, et machinantur minus tamquam habeat propugnatores deos. Oportet autem sine insipientia videri talem. Bonos autem circa aliquid factos honorare ita ut putent numquam honorari magis a civibus sub legibus existentibus. Et tales quidem honores distribuere ipsum, supplicia autem per alios principes et praetoria.

Hic ponit sex cautelas quas si tyrannus debet servare in rebus [illegible] ... quod videatur ... gratuite oblata ... ita quod ... [illegible] ... cautela quod sit dispensator bonorum et reddituum et vectigalia ... [illegible] ... Quarta quod ... [illegible] ... frugalis et sobrius et vigil ... [illegible] ... et non tyrannus ... [illegible] ... Sexta ... [illegible]

1. [illegible]
2. [illegible]
3. [illegible]
4. [illegible]
5. [illegible]
6. [illegible]
7. [illegible]
8. [illegible]
9. [illegible]
10. [illegible]

Totus autem custodia omnis monarchie nullum dicam facere magnum

Sed si quidem plures, servabunt eum invicem. Si autem forte aliquem oportet facere

magnum, nequaquam ... in moribus audacem maxime eum in vasallum talis mos

penes omnes actiones. Et si aposteriorum aliquem videatur dimittere gradatim hoc

agere et non totam simul auferre potestatem. Adhuc autem omnem quidem iniuriam

flagellacionem — cohibere precipue autem duas eam que secundum in corpore flagrationem et eam que secundum etatem

maxime autem hanc faciendum reverentiam circa amatores honoris eam quidem eam que ad

pecuniam minorationem amatores pecunie ferunt graviter, eam autem que ad inhonorationem

amatores honoris et epyeikes hominum propter quod quidem utique oportet talibus aut

supplicia videri facientem paterne et non propter parvipensionem. Eas autem que ad etatem

collocuciones propter amatiam causam et non propter potestatem. Totaliter eam reputacionem

inhonoraciones redimere maioribus honoribus. Invadencium autem ad corporis dissolucionem

terribiles maxime et indiget ampliori custodia quicumque non eligunt agere

vivere cum peremerit, propter quod maxime videtur oportere putantes iniuriam pati ab ipsis

aut eos quorum curantes existunt. Non parcunt enim sibi ipsis qui propter furorem in

vadunt. Sed et Eraclitus dixit difficile esse cum furore pugnare. Animam enim precium fieri

Quo ... 3a ... in qua ponit cautelas ... ad custodiam ... et 3a ...

... cautelas ... et ... tyrannidis ...

et oligarchie ... cautelis ... [illegible]

3a ... custodia ... monarchie ...

... faciat ... magnum ... si magnos ... faciat ...

... gradatim ... cautele ... 2a cautela

et si alicui ... deponat ... [illegible]

... 3a ... cohibeat ...

Flagella ... propensione — iniurias et maxime duas ... flagellacionem ... et inhonoracionem

... [illegible] ...

supplicia ... faciat ... causa ... vindicte

et ... publice ... potestate ... [illegible]

... si ... iniurias pati

et ... Eraclitus ... punire ... furore ...

... et si ... [illegible]

... et assignat causam quia probat Eraclitus ... puniri ...

... ira et furore ... et si ... debeat ...

... [illegible]

... [illegible] ... vita ... [illegible]

Iterum autem omnibus his quae duabus partibus constitute sunt civitatis hominibus et opulentis maxime existimare salvari propter principatum et alios ab aliis iniustum pati nichil, quicumque autem sunt valentiores hos proprios facere maxime principatui. ut si hec existunt rebus neque servorum liberationem neque facere tyrannum neque armorum ablationem, sufficit enim altera apposita ad potentiam ut valentiores sint insurgentibus. superfluum autem dicere per singula talium, intentio enim manifesta quia oportet non tyrannicum sed yconomum et regalem videri esse a subditis et non sui met curatorem sed procuratorem et mediocritates vite prosequi non excellentias, adhuc autem insignes quidem assumere multos demagogizare. ex his enim necesse non solum principatum esse pulchriorem et magis zelabilem quam quod meliores principet et non humiles neque odio habitum et timorem perseverare sed et principatum esse diuturniorem

[illegible]

Adhuc autem ipsum disponi secundum morem vel bene ad virtutem vel semibonum existentem et non malignum sed semi malignum

Quidam omnibus politiis pauciores tres sunt oligarchia et tyrannis [illegible] ... et tyrannis [illegible] ... [illegible]

sikyone

plurimo enim tempore fuit que circa Sikyonem tyrannis, que Ortha-
gori puerorum et ipsius Orthagori; permansit enim ipsa annis centum. Huius
autem causa quia subditis utebantur moderate et in multis legibus serviebant, et quia
bellicosus fuit Clistenes non fuit facile contemptibilis, et multa ad multitudinem
demagogizabant. Dicitur enim Clistenes respondentem de victoria ipsius quo-
ronavisse; quidam autem aiunt esse imaginem eius que iudicavit sic statuam que in foro
sedet; aiunt autem et Pisistratum aliquando sustinuisse sinam ei esse vocatum ad ariopagum

[illegible] tyrannides quas inducit [illegible] que [illegible] valde cito [illegible] [illegible] Orthagori et filiorum eius qui [illegible] Sikyonem [illegible] centum annis [illegible] Clistenes qui non fuit facilis contemptibilis [illegible] utebatur moderate et [illegible] aut tyrannus [illegible] successoribus eius quia [illegible] obsequebant vocatus ad ariopagum athenas sustinuit [illegible] positionem [illegible]

Secunda autem circa Chorinthum que Kypselidorum; et enim hec perseveravit
annis septuaginta tribus et mensibus sex. Kypsellus quidem tyrannizavit annis
xxx, Pyander autem quadraginta quatuor, Spalmitichus autem Gordie annis tribus.
Cause autem eedem et huius: Kypsellus quidem enim demagogus erat et absque
custodia permansit; Pyander autem quidem fuit tyrannicus sed bellicosus.

Secunda autem [illegible] circa Chorintum Kypselidarum fuit [illegible] tyrannus Kypselus qui perseveravit annis septuaginta tribus et mensibus sex [illegible] Kypsellus tyrannizavit triginta annis, Periander autem quadraginta [illegible] Psalmitichus autem qui fuit Gordie annis tribus et causa fuit illa [illegible] alii permanserunt quia Kypsellus demagogus fuit [illegible] armorum custodia [illegible] Periander autem bella [illegible] permansit in principatu

Tertia autem que Pisistracidorum Athenis. Non fuit autem continua; bis enim
fugit Pisistratus tyrannizans, ita ut in annis triginta tribus xvii annis
horum tyrannizaret; pueri autem decem et octo, quare omnes anni fuerunt xxxv.
Reliquarum autem que circa Yeronem et Gelonem circa Syracusas. Non autem permansit ipsa
multis annis, sed omnibus duobus deficientibus a viginti. Gelon quidem enim vii
annis tyrannizans octavo vitam finivit; decem autem Yeron, Trasibulus
autem undecimo mense excidit. Multe autem tyrannidum pauci temporis fuerunt omnes
penitus. Que quidem igitur circa policias et que circa monarchias
ex quibus corrumpuntur et iterum salvantur fere dictum est de omnibus.

Tertia autem tyrannides fuit Pysistracidarum Athenis; [illegible] fuit continua qui tyrannizavit [illegible] xvii
annos [illegible] autem [illegible] xviii annis quare tyrannizavit triginta quinque [illegible]
tyrannorum autem circa Yeronem et Gelonem non diu permanserunt; Gelon enim septem annis
tyrannizavit, octavo vero finivit vitam; successor autem eius decimo [illegible] excidit [illegible]
[illegible] et [illegible] tyrannides penitus pauci temporis [illegible]
[illegible] circa policias et que circa monarchias [illegible] salvantur
fere dictum est de omnibus

In polita aut dr quamdiu de differentiis a socte

non in d . optime em police & p excitat nos d differencias ipe ait em

eam ee id qd z no manere aliqd sed i aliq p modo differentiam principium at

esse hoc quorum optimus fundus quam tingatur duas dicimus ethibz

quo quis nunc dyagmat inuius plures sunt tamquam natura quique producere

politias & melius ex disciplinas hec ipsum dicit fortasse non male congruit em

ee aliquos quos disciplinam & fieri studiosos viros impossibile est

[illegible]

ad alias fundi et aptos et qm ... [illegible]

eorum politias et studiosas ... [illegible]

liberi et no ... [illegible]

Inconveniens aut et putare in oligarchiam ex h qd utique et

ipsa differentias eius que ab illo dicit optima policia magis quam

aliarum omnium et eorum que sunt omnium & p ipsius ipe qd diat oia differentia

et que simul no incepunt simul fieri differentias

velut si dici sont an tropicum facta sunt simul differentias Adhuc aut

ipe quam eam ex hac in eam qm lacedemoniorum fit differentias semper enim

i gen differentiam omnis police quam i eam qm ipe scad aut ro i de aliis

differentiationibus ex lacedemonium eny em ait differentiam i oligarciam

ex hac aut i democratiam in tyrannide at ex democratia i qd z contra differentiam

puta ex demo in oligarciam & magis quam i monarchiam Adhuc aut

tyrannidis non dicit neque si erit transmutatio neque si non erit, propter quam causam

et in qualem politiam. Huius autem causa, quia non facile utique habebat dicere;

indeterminatum enim est. Quoniam secundum illum optimam et primam, sic utique fiet

continuum et circulus. Sed transmutatur et in tyrannidem tyrannis, sicut quae Sicyonis ex ea

quae Myronis in eam quae Clisthenis, et in oligarchiam, sicut quae in Chalcide quae

Antileontis, et in democratiam, sicut quae Gelonis in Syracusis, et in aristocratiam, sicut quae Charilai in Lacedaemonia et in Carthagine;

et in tyrannidem transmutatur ex oligarchia, sicut in Sicilia fere plurimae antiquarum: in Leontinis

in tyrannidem Panaetii, et in Gela in eam quae Cleandri, et in Regio in eam quae Anaxilai, et in aliis multis similiter.

Hic ostendit [illegible] politia transmutatur [illegible] et non dicit [illegible] politia Lacedaemonica [illegible] transmutata, non semper una politia transmutatur in aliam [illegible] et non dicit [illegible] de aliis politiis, oligarchia in democratiam [illegible] in tyrannidem et [illegible] non possunt [illegible] et quia una tyrannis transmutatur vel [illegible] erit transmutatio [illegible] non dicit, et in qualem politiam debet transmutari [illegible] causam non reddit. Una saepe tyrannis in tyrannidem transmutatur [illegible] Myronis fuit Sicyonis in eam quae Clisthenis, et sic ex tyrannide in oligarchiam, sicut quae in Chalcide quae Antileontis [illegible]

Inconveniens autem et putare in oligarchiam propter hoc transmutari

quia amatores pecuniarum et pecuniosi qui in principatibus, sed non quia multum

excedunt in substantiis, non iustum putant aequaliter participare politiae eos qui

nihil possident his qui possident. In multis autem oligarchiis non licet

pecuniosos fieri, sed leges sunt prohibentes. In Carthagine autem democratizante

pecuniosi fiunt, et sic transmutatae non sunt. Inconveniens enim est dicere duas

civitates esse eam quae oligarchica divitum et pauperum. Quid enim haec magis

quam Lacedaemonica passa est vel quaecumque alia, ubi non omnes possident aequalia,

vel non omnes similiter erant boni viri. Nullo autem pauperiori facto quam prius,

nihil minus transmutantur in democratiam ex oligarchia si fiant plures egeni, et ex demo

in oligarchiam / Sed si valentium fuit qui opulentum multitudinis et hii quidem non curant hii autem adhibeant intellectum / Multis contingentibus propter que fiunt transmutationes non dicit sed unam quia prodigi facti usurarii fiunt pauperes / ut a principio divitibus existentibus omnibus aut plurimis / hoc autem est falsum / Sed cum quidam principalium perdiderint substantias innovant / Cum autem aliorum nichil fit dirum et transmutantur nichil magis vero in demum quam in aliam policiam / Adhuc autem et si honoribus non participant et si iniusta patiantur vel iniurias seditiones faciunt et transmutant policias et si non consumpserint substantiam propter licere sibi quodcumque voluerint facere quorum causam eam que valde libera esse dicit / Pluribus autem existentibus oligarchiis et democratiis tamquam una existente utraque dicit transmutationes Socrates

2a pars talis in qua ostendit aliquam [illegible] in hoc quod dicit policias mutari in oligarchiam [illegible] quod tiranni et amatores [illegible] et inducit ad hoc 3 rationes [illegible] ad quam [illegible] quia 2a [illegible] 2am quam dicit [illegible] esse quia [illegible] et [illegible] participantibus plus [illegible] quam pauperibus et sic [illegible] divitias transmutantur policie [illegible] quia si [illegible] in oligarchiis [illegible] aliquem [illegible] et [illegible] leges [illegible] 2am quam dicit [illegible] esse quia [illegible] multe [illegible] in democratia et oligarchia [illegible] sunt [illegible] quibus transmutantur policie / Sed si aliquis dicit quod due civitates sunt pauperum et divitum [illegible] quod hoc est in quantum [illegible] in [illegible] civitatis ubi non omnes equalia possident [illegible] pauperes [illegible] quia [illegible] et [illegible] policia [illegible] transmutata est de democratia in oligarchiam et econverso de oligarchia in democratiam quando multitudo prevalent [illegible] et tertia ratio quia cum multe sunt cause transmutationis / Socrates non dicit nisi unam [illegible] quando divites perdiderint substantias [illegible] quod non adhibent diligenciam ad [illegible] [illegible] sunt usurarii et sic democratia mutatur in oligarchiam [illegible] quando perdiderint substantias [illegible] et sic transmutatur non plus in [illegible] substantiam [illegible] et sic transmutatur non plus in democratiam quam oligarchiam vel in aliam policiam et addit [illegible] quod multe sunt cause seditionis civium et quibus transmutantur policie / sicud si cives non participant honoribus equaliter [illegible] in iusto patiantur / quia tunc movent seditiones / et propter quas fiunt transmutationes policiarum / et si non consumpserint substantiam [illegible] [illegible] voluerint facere [illegible] causam [illegible] libera esse [illegible] transmutant policias / Insuper dicit pluribus autem existentibus oligarchiis et democratiis tamquam una existente utraque dicit transmutationes Socrates

Et sic est finis quinti libri politicorum

6tus liber Polit[icorum]

Quot quidem igitur differentie et que eius quod consiliativum et dominans politie et eius que circa principatuum ordinationem et de pretoriis et que ad qualem ordinata sunt politiam. Adhuc autem de corruptione et salvatione politiarum ex qualibus fiunt et propter quas causas dictum est prius. Quoniam autem fiunt species plures democratie existentes et aliarum similiter politiarum, simul et de illis si quid residuum non deterius considerare, et modum congruum et conferentem assignare ad unamquamque. Adhuc autem et collectiones ipsorum dictorum omnium modorum considerandum. Hec enim copulata faciunt politias variari, ut aristocratie sint oligarchice et politie sint magis democratice. Dico autem combinationes quas oportet quidem considerare, non sunt autem considerate nunc, puta si quod quidem consiliativum et quod circa electionem principatuum oligarchice sit institutum, que autem circa pretoria aristocratice, aut hec quidem et quod circa consiliativum oligarchice, aristocratice autem quod circa electionem principatuum, aut secundum alium aliquem modum non omnia componantur que politie conveniunt. Qualis quidem igitur democratia ad qualem congruit civitatem, similiter autem et que oligarchiarum quali multitudini, et reliquarum autem politiarum que quibus expediat dictum est prius. Attamen oportet fieri palam non solum qualis harum politiarum sit optima civitatibus, sed et qualiter oportet instituere et has et alias pertractemus breviter. Et primo de democratia dicamus. Simul enim et de opposita politia manifestum hoc autem est quam vocant quidam oligarchiam.

Iste est liber 6us politicorum in quo declarat [illegible]

Sumendum autem ad hanc methodum omnia quae democratica et quae videntur democratiis consequi. Ex his enim componi democratiae species accidit, et democratias plures una esse et differentes.

[illegible]

aut banausum et mercenarium, quorum primo assumpto cum secundo et tertio rursum cum ambobus non solum differt in fieri meliorem et deteriorem democratiam, sed et quia non eandem. Secunda autem de quibus nunc dicimus. Quae enim democratias consequuntur et videntur esse propria politiae huius, simul posita faciunt democratias alias, huic quidem pauciora, huic autem plura, huic autem omnia haec. Opportunum autem unumquodque ipsorum cognoscere ad instituendum quamcumque ipsarum aliquis existit volens, et ad dirigendas. Quaerunt quidem enim qui politias instituunt omnia congruentia ad ypothesim congregare. Peccant autem hoc non facientes, quemadmodum in his quae circa corruptiones et salvationes politiarum dictum est prius.

[illegible]

Nunc autem dignitates et mores et quae appetunt dicamus. Ypothesis quidem igitur democraticae politiae libertas. Hoc enim dicere consueverunt, tamquam in sola hac politia participantes libertate. Huius enim coniecturam aiunt omnem democratiam. Libertatis autem unum quidem est parte subici et principari. Et enim

Iustum democraticum est habere equale secundum numerum et non secundum dignitatem. Hoc autem existente iusto multitudinem necessarium esse dominam, et quodcumque videatur pluribus hoc esse finem et hoc esse quod iustum; aiunt enim oportere equale habere unumquemque civium. Quare in democratiis accidit magis dominos esse egenos divitibus; plures enim sunt, dominans autem quod pluribus visum. Unum quidem igitur libertatis signum hoc, quem terminum politie ponunt omnes qui democratici. Unum autem vivere ut vult quis; hoc enim opus libertatis esse aiunt, si quidem servientis vivere ut non vult.

[illegible]

democratie quidem igitur terminus iste secundus [illegible] unde venit non subici maxime quidem a nullo, si autem non, secundum partem, et confert hoc ad libertatem eam que secundum equalem.

[illegible]

talibus autem suppositis et tali existente principatu talia democratica: eligere principatus omnes ex omnibus, principari omnes quidem unicuique, unumquemque autem in parte super omnes; sortales esse principatus vel omnes vel quicumque non indigent experiencia et arte; non ab honorabilitate aliqua esse principatus aut quam minima; non bis eundem principari nullo principatu aut raro aut paucis

exceptis hys qui penes bellum pauca ... esse principatus vel omnes
vel quosdam contingit iudicare omnes vel ex omnibus vel de omnibus vel de
pluribus et de maximis et de principalissimis puta de coniectionibus et de
pace et de hys communibus. Constitutionem dicimus esse omnium principatuum
aut nullius nullius aut cum paucissimorum aut maximorum dominorum principatuum
autem maxime democratici consilium ut non mercedem defectus omnibus
hec enim aufferunt et huiusmodi principatus potentiam ad se ipsum enim vocavit reducit iudicia
omnia plus habundans precio ... methodo que ante hanc

...

quae necesse commingit ... addit autem quod oligarchia et genere et divitiis
et disciplina determinatur quae democratica videntur contraria horum esse ignobilitas
paupertas banausia in principatibus autem nullum perpetuum esse. Si autem aliquis
desistat ex antiquis transmutatione tum auferre potentiam ipsius ex electibilibus sortitiales
facere. Communia quidem igitur democratiae haec sunt. Accidit autem ex iusto confesso esse
democratiam; hoc autem esse equale secundum numerum, quod maxime videtur esse democratia et
demus; equale enim nihil magis principari egenos quam divites neque dominos esse solos
sed omnes ex equo secundum numerum sic enim utique putabunt existere equalitatem civitati et libertatem

[illegible] electi ad principandum corrumpi posset ex malicia [illegible] ab ista deficiat
ex antiquo [illegible] et consueta malicia et [illegible] in civitate
patricia [illegible] ab ipso [illegible] corrupti eligebantur fiant ex eligibilibus [illegible] ut
secundum sortem ut infra

[illegible] aliqui principandi sunt

[illegible] et si aliqui principandi sunt [illegible] rei publice [illegible]
[illegible] fiat [illegible] ita [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] equales [illegible]
[illegible] principatum [illegible]
[illegible] ita [illegible] ad principatum [illegible]
[illegible] et [illegible] oligarchie [illegible]
[illegible] assumuntur ad principatum divites potentes et nobiles [illegible]
[illegible] pauperes [illegible] et [illegible]
[illegible] inequalitatem
[illegible] electi ad principatum [illegible] equalitatem [illegible]
[illegible] eligibilibus
[illegible] principatus distribuantur [illegible]

principatum

oligarchie [illegible]

democratie

corrupti fiant que ex eligibilibus [illegible] secundum sortem principatus distribuatur [illegible]

Est autem post hec dubitatio quomodo habebunt equale. Utrum
oportet honores dividere ipsis mille eos qui quingentorum et ipsos mille equaliter
vere posse quingentis, aut non sic oportet ponere in hiis equalitatem, sed dividere
quidem sic, deinde ex quingentis equales accipientem et ex mille, hos dominos
esse divisionum et pretoriorum. Utrum igitur hec que secundum multitudinem
honorabilitatum policia iniustissima secundum democraticum iustum, aut magis
que secundum multitudinem? Aiunt enim democratici hoc iustum quodcumque videatur
pluribus, oligarchici autem quodcumque videatur ampliori substantie; secundum enim multitudinem
substantie aiunt oportere iudicare. Habent autem ambo inequalitatem et iniusticiam.
Si quidem enim quodcumque qui pauci, tyrannis; et enim si unus habeat
plura aliis divitibus, secundum oligarchicum iustum principari solum
iustum. Si autem quodcumque qui plures secundum numerum, iniusta agent de-
populantes que divitum et pauciorum sicut dictum est prius.

[illegible] quid autem equale [illegible] iustum [illegible]
[illegible] dubitationem [illegible]
[illegible] equale [illegible] iustum
[illegible] mille [illegible]
[illegible] equalitatem [illegible] mille [illegible]
[illegible] et [illegible] equale [illegible] iustum et [illegible]
[illegible] iudicare [illegible]
[illegible] et [illegible] iniustum [illegible]
[illegible] oligarchicum iustum [illegible] tyrannicum [illegible]
[illegible] divitum et pauciorum [illegible] iniustum [illegible]

Que igitur utique est equalitas quam confitentur utrique conside-
randum, equales enim iusti determinant utrique. Dicunt enim quod quecumque videbitur
pluribus, hoc oportet esse dominans. Sit itaque hoc, non tamen omnino. Sed
quoniam due partes existunt ex quibus civitas, divites et pauperes, quodcumque
utrisque videatur vel pluribus, hoc sit quod dominans. Si autem contraria videantur, quodcumque
quorum plures et quorum honorabilitas amplior, puta si hii quidem decem,
hii autem viginti, videbatur autem divitum quidem ipsis sex, pauperiorum autem de
ipsis quindecim, advenerunt autem pauperibus quidem divitum quatuor, divitibus autem
pauperum quinque, quorumcumque igitur honorabilitas excedit simul numeratis
utrisque, hoc dominans esse. Si autem equales evenerint, communem hanc putandum esse
dubitationem sicut nunc, si divisa concio fiat vel pretorium. Aut enim sor-
tiendum aut aliquid aliud tale faciendum. Sed de equali quidem et iusto quamvis sit valde
difficile invenire veritatem de ipsis, tamen facilius sortiri quam persuadere
potentes supergredi. Semper enim querunt equale et iustum debiliores, potentes autem nil curant.

[illegible]

9

Democraciis autem existentibus quatuor optima quidem prima ordine, quemadmodum dictum est in sermonibus qui ante hos, est autem et antiquissima omnium haec. Dico autem primam, sicut utique quis distinguat populos. Optimus enim populus qui terrae cultivus est. Quare et facile facere contingit democratiam, ubi vivit multitudo ab agricultura vel pascuis. Propter quidem enim quod non multam substantiam habet non vacans ut non saepe congregationes faciat. Propter quod non habet necessaria opera et mercatur et aliena non concupiscunt. Sed delectabilius est ipsis laborare quam politizare et principari, ubicumque non sunt acceptiones magnae a principibus. Plures enim magis appetunt lucrum quam honorem. Signum autem et enim antiquas tyrannides sustinent et oligarchias sustinet, si quis ipsos operari non prohibeat neque auferat aliquid. Celeriter enim hii quidem ditantur ipsorum, hii autem non egent. Adhuc autem quod dominos esse eligendi et corrigendi supplet indigentiam, si quid ambitionis habent. Quin apud quosdam demos quamvis non participant electione principatuum, sed quidam eligibiles secundum partem ex omnibus, sicut et in Mantinea, eius autem quod est consiliari sed quod domini sunt, sufficienter habent multis. Et oportet putare et hoc esse schema quoddam democratiae, quod non erat utique democratiae sicut in Mantinea aliquando erat.

Capitulum primum in quo comparat democratias adinvicem et dicit quae sit melior et dicit tres partes. Prima dicit quod agricolarum democratia melior est inter quatuor quae declinate sunt in libro [illegible] agricolarum [illegible] et pastorum. In prima parte dicit [illegible] quae sit melior. Secunda parte dicit quod post agricolas melior democratia est ex pastoribus. Secunda ibi [illegible]. Tertia [illegible] democratiae sunt [illegible] est inter has est optima quae est antiquissima [illegible] agricultura [illegible] fuerunt vel pastores [illegible] de paradyso et operaretur terram [illegible]

Et primi filii Ade Cayn et Abel. Cayn fuit agricola, Abel vero pastor [illegible]

169

concludit quod talis democratia que est principatus populi optime constituta fuerit de hiis agricultoribus vel de pastoribus et assignat rationem quia propterea quod non est multa substantia, que est causa quod tales multitudo ut plurimum faciunt quod non vacant ad congregationibus eum sunt conspirationes quibus dissolvit multitudo et politia et adiungit aliam quia cum tales non habent multa sub[stantia] semper intendunt et opera ad acquirendum necessaria et delectabilius est ipsis laborare quam principari et dat signum dicens quia ab antiquo tales agricole sustinuerunt et adhuc sustinent tyrannides et oligarchias in quibus eos non prohibent laborare neque auferat eis aliquid per violentiam. Sed quia possit aliquis obicere quod ipsi ambiant principatum secundum [illegible] aliquando, occurrit videlicet ad quod quia in democratiis huiusmodi eligunt maiores a populo et electi corrigunt a populo si quid delinquent et per hoc electos et correctos principatu [illegible] apud ipsum et sic supplet quod quid ambitiosi est de eis etiam quia non curant eligi ad principatum et hec est tota sententia

Ostendit quod utique et expediens est prius dicte democratie et ex[…]te consueverit eligere quidem principatus et corrigere et iudicare omnes principari aut maximis electos et ab honorabilitatibus maioribus et maioribus aut ab honorabilitatibus quidem nullum sed eos qui possunt potentes aut politizantes sic politizare. Unde principatus eum semper per meliores erunt populo consulente et epyeikees non invidentes epieikeis et insignibus sufficiens huic ordini subiectis eum non sub aliis dominis et principabuntur iuste propterea quod correctioni sint alii domini suspendere enim et non omne licere facere quodcumque videatur expediens est, potestas enim agendi quodcumque voluerint aliquis non potest servare quod in unoquoque hominum tribunale. Quare necesse accidere quod quidem est maxime proficuum in politiis principari epieikeis impeccabiles existentes nichil minorata multitudine. Et quod igitur hec democratiarum sit optima manifestum et propter quam causam et propter qualem quendam esse populum.

Hic infert quod expediens est politie prius dicte, scilicet agricolarum, scilicet quod omnes habeant potestatem eligendi corrigendi et iudicandi principatus, scilicet eum quod populus semper est per principes et subdit aliud expediens scilicet quod in electione non requiratur honorabilitas sed eligantur qui possent vacare quia necesse est quod tales sic politizent, quia alii sunt domini correctionem [illegible] quos populus et subdit [illegible] principes et populus. Post quod epilogat dicens quod democratiarum sit optima manifestum et propter quam causam et quale quendam esse populum sic

Ad instituendum autem populum agricolarum quedam legum apud antiquos positarum antiquitus utiles omnes aut totaliter non licere possidere ampliorem terram mensura quadam aut ab aliquo loco ad municipium et civitatem. Erat autem antiquitus in multis civitatibus lege statutum non licere vendere primas sortes. Est autem et quam dicunt Oxyli legem esse tale aliquid potens non mutuare ad aliquam partem terre existentis unicuique. Nunc autem oportet dirigere et lege Aphytaeorum; ad id enim quod dicimus est utilis. Illi enim quamvis existentes multi, possidentes autem terram paucam, tamen omnes terram colunt; appreciantur enim non totas possessiones sed tantas partes dividentes ut habeant excedere preciis etiam pauperes.

Est ... quod institui debet populus agricultivus ... democratice, et ... quod utile est quod institui debet; 2° ... quia antiquas leges ... quod nulli liceat acquirere quantitatem ... [illegible] ... voluerit ... [illegible] ... quod nulli liceat hereditate ... alienare ... quod nulli liceat obligare porcionem sue terre ... quod cives habeant terram sub determinata mensura, et si aliquis acquireret ultra istam porcionem ... pauperi ... ut pauperes sic ditarentur ... divites.

Post agricolarum autem multitudinem optimus populus est ubi pastores sunt et vivunt a pecoribus; multa enim habent consimilia agricultura, et ad actiones bellicas maxime isti exercitati sunt secundum habitus et utiles secundum corpora et potentes venari.

[illegible]

Est ... quod populus sit melior post agricolas, et 3° ... Primo dicit quod democratia pastorum est melior post agricolarum democratiam. Secundo ... quibus reliqui multitudines ... [illegible]

[illegible]

Alia autem omnis multitudo ex quibus reliquae democratiae constituuntur multo deteriores his. Vita enim prava et nullum opus cum virtute eorum quo utitur multitudo et quod banausorum et quod forensium hominum et quod mercenariorum. Adhuc autem propter circa forum et circa civitatem versari omne tale genus ut est dicere faciliter congregationes facit. Qui autem terre cultores propter dispersi esse per regiones neque concurrunt neque similiter indigent synodo hac. Ubi autem et accidit regionem positionem habere talem ut regio multum a civitate remota sit faciliter et democratiam facere bonam et politiam. Cogitur enim multitudo magis facere habitacula in agris. Quare oportet et si turba forensis sit non facere in democratiis congregationes sine multitudine que per regionem.

[illegible]

Extremam quidem igitur et optimam institutionem et primam democratiarum dictum est. Reliquas autem et quasi alias. Deficere enim oportet transgredi et deteriorem semper multitudinem separare. Ultimam autem propter omnes communicare neque ferre omnis civitatis neque faciliter permanere non bene compositam legibus et consuetudinibus. Que autem accidunt corrumpere et hanc et alias policias dicta sunt prius plurima fere. Ad statuendum autem hanc democratiam et faciendum populum potentes consueverunt presidentes assumere quam plurimos et aliquos cives non solum legitimos sed et spurios et eos qui ex utrocumque cive, dico autem puta ex patre vel matre. Omne enim hoc magis tali populo convenit. Consueverunt quidem igitur demagogi instituere sic. Oportet tamen assumere donec utique excedat multitudo insignium et mediorum et non ultra hoc procedere. Excedentes enim inordinatiorem faciunt policiam et insignes exacerbant magis ad ferendum difficulter democratiam, quod quidem evenit fieri causam seditionis circa Cyrenen. Paucum quidem enim malum negligitur, multum autem factum magis in oculis est.

In ista parte prius ostendit quomodo instituende sunt alie species democratie et dividitur in duas partes. Primo ostendit quo alie salvantur democratie. Secundo quomodo salvatur democratia ultima, que tyrannica est, ibi: Que autem ultime democratie. Prima in duas. In prima ostendit documento generale quomodo alie democratie salvantur. In secunda dat speciales cautelas, secunda ibi: Adhuc autem et talia. Prima patet. Que est: quod oportet instituere primam democratiam sicut dictum est, et sic erit manifestum quomodo oportet instituere et alias. Oportet instituere et dictum est quomodo salvatur optima et prima democratia. Ad salvandum autem alias que opposito civitate sunt generale documentum est quod oportet transgredi semper ad deteriorem ultimo quo habitatores sunt in foro et in emptiones et venditiones et huiusmodi ... transmutationes illas oportet separare et separatim unamquamque dicere quod convenit. Ultimam autem democratiam quia quod totus populus principatur tyrannice et oligarchice ... ea quod omnes cives conveniant in illa ... quod est ... sicut tyrannia ... quod non est bene composita ex legibus et consuetudinibus bonis et que corrumpunt hanc politiam et alias dictum est in quinto, que oportet ad memoriam reducere. Sed ad salvandum hanc democratiam ut tollerabilis fiat, convenerit presides et principes assumere quam plurimos non solum ingenuos legitimos sed etiam spurios, et tot assumere donec excedat multitudo disposicionem et ... ut ille ... superat ... populi. Et post ... cum quibus magis tales populus ... qui ... sunt operibus, quod tales sunt maioris reputationis qui ... et ... Et subdit quasi epilogando convenerit quod demagogi instituere sic. Sed ... est ne tales ... multiplicentur ... de populo quod ... insurgent ... quia ... et sic ... peior ... et ideo solum ... sunt tot ... sufficiant multitudo ... principum ... et non ultra, et ... post ... hac causa fuit soluta democratia ... cum populo ... et ad ... proverbium quod pauca mala dissimulata ... Sed quod magnum efficit malum ... et non tollerat ... moderata multitudo ... civium ... tolleratur. Si autem ... multiplicentur ... mala non amplius tollerarent.

Ad hec autem et talia instituta sunt optima ad democratiam eam velud Klistenes Athenis usus fuit, volens augere democratiam, et circa Cirenen qui demum instituebat. Tribus enim alie faciende plures et fratrie, et privatorum sacrificia colligenda in pauca et communia, et omnia ... ut utique quam maxime permisceantur omnes invicem, consuetudines autem ... disiungantur que prius. Adhuc autem et tyrannica instituta democratica videntur omnia. Dico autem puta anarchia servorum ... hec autem utique erit usque ad aliquid expediens, et mulierum et puerorum, et vivere ut quis vult dissimulare. Multum enim erit politie tali auxilium; delectabilius enim multis vivere inordinate quam temperate.

Est autem opus legislatoris et volentium constituere talem quam politiam non instabilem maxime opus neque ... ut salvetur ...

uno enim aut duobus aut tribus diebus non difficile manere politi

zantes qualitercumque. Propter quod oportet de quibus speculatum est prius salvationes

et corruptiones politiarum ex hiis temptare facere firmitatem, vitantes quidem

corrumpentia, ponentes autem tales leges et non scriptas et scriptas que

comprehendant maxime salvantia politias, et non putare hoc esse

democraticum neque oligarchicum quod faciet civitatem quam maxime democra

tizari neque oligarchizari, sed quod plurimo tempore.

Nunc autem demagogi gratificantes populis multa democratizant

... propter quod oportet adhere contra agere eos curantes politiam,

lege statuentes nichil esse publicum ... eorum que condempnantur ...

ad commune, sed sacrum; enim quidem iniusta agunt nichil minus ventes

erunt / dampnificabuntur enim similiter / turba autem numquam corrumpent [illegible]

de his qui iudicant / cum nichil debeat accipere / Adhuc autem eos qui fiunt

publicas vindictas quam paucissimas semper facere / magnis dampnis prohi-

bentes eos qui vane scribunt / Non enim populares sed insignes assumunt iudicia /

Oportet autem politie omnes cives maxime quidem benivolos esse / si autem non / numquam adversarios putare d[ominantes]

[illegible commentary]

Cum autem ultime democratie multorum hominum sint et difficile congre-

gari sine mercede / hoc autem ubi redditus non existunt erit [illegible]

adversarium insignibus / ab illatione enim et de pretoriis necesse fieri et pravis [illegible]

malorum que multas iam democratias everterunt / Ubi quidem igitur redditus non existunt

oportet facere congregationes paucas et pretoria multorum quidem / paucis autem diebus / hoc enim

facit ad non timere divites expensas / si divites quidem non accipiunt pretoriale

pauperes autem / facit autem ad iudicare sententias multo amplius / Divites enim multis

quidem diebus non volunt a propriis abesse / brevi autem tempore volunt

[illegible commentary]

[illegible]

Ubi autem sunt redditus / non facere quod nunc demagogi faciunt. Et autem [illegible]

obvenientium enim distribuunt / accipiunt et simul / et rursum indigent eisdem [illegible]

perforata enim lagena est ista auxilium pauperibus / Sed oportet verum

democraticum videre qualiter multitudo non valde egena sit / hec enim causa /

eius quod est pravam esse democratiam. Artificiandum igitur qualiter habundancia fiat

diuturna / etenim ad expedit his divitibus quod que a redditibus fiunt congregantes /

simul tota oportet distribuere pauperibus / maxime autem si quis potest tantum congregare

quantum ad fundi acquisitionem, si autem non, ad acquisitionem negociationis et agriculture.

Et si non omnibus possibile secundum tribus vel aliquam partem alternatim distribuere [illegible]

distribuere / in hoc autem ad necessarios synodos divites inferre mercedem / respuentes vanas oblaciones

[illegible]

calcedonii

Tale autem quiddam carthedonii politizantes amicum acquirunt populum; semper enim aliquos de populo emittentes ad negotia divites faciunt. Gratiosorum autem et intellectum habentium insignium est et assumentes pauperes occasiones quidem dantes provocare ad operationes. Bonum autem habet imitari et tarentinorum principatum. Illi enim communia facientes possessa pauperibus ad usum benivolam instituunt multitudinem. Adhuc autem principatus omnes dupliciter fecerunt, hos quidem eligibiles, hos autem sortiales; sortiales quidem ut populus ipsius participet, eligibiles autem ut politizaret melius. Est autem hoc facere et de eodem principatu partientes, hos quidem sortiales, hos autem eligibiles. Quomodo quidem igitur oportet democratias instituere dictum est.

Alia pars in qua probat ... [illegible] ... calcedonii et tarentinorum ... [illegible] ... quomodo quidem igitur oportet democratias instituere dictum est capitulo 37

Ex his autem fere et oligarchias quomodo oportet manifestum. Ex contrariis enim oportet colligere unamquamque oligarchiam ad contrariam democratiam, reputantem bene temperatam quidem maxime oligarchiarum et primam; haec autem est quae propinqua vocatae politiae, quam oportet honorabilitates dividere, has quidem minores, has autem maiores facientes; minores quidem ex quibus participabunt necessariis principatibus, maiores autem a quibus principalioribus. Habenti quoque honorabilitatem licere participare politiae, tantam populi multitudinem introducentes per honorabilitatem cum qua valentiores

erat hoc quod non percipit. Semper autem oportet assumere ex melioribus populo
[illegible] similiter autem et consequentes oligarchiam intendentes utrique parvum
instituere. Oppositum autem ultime democratie scilicet quod maxime [illegible] et maxime tyrannica
oligarchiarum, quanto quidem pessima tanto amplioris indiget cautela. Sicut enim corpora
que disponuntur ad sanitatem et naves que bene se habent nautis ad navigationem
sustinent plura peccata ut non corrumpantur propter ipsa, cum autem egrotative se habent
corporum et navium resolute et nautas pravos sortite neque parva possunt
ferre peccata. Ita et policiarum pessime plurima indiget cautela. Demo-
cratias quidem igitur totaliter multitudo hominum salvat. Hoc enim op-
ponitur ad iustum id quod secundum dignitatem. Oligarchiam autem palam quod e contrario
a bona ordinatione oportet sortiri salvacionem.

Capitulum [illegible] in quo ostendit quomodo instituere oportet oligarchias et primo ostendit quomodo
instituenda sit prima species oligarchie [illegible]

[illegible]

oligarchia formatur

Cum autem quatuor quidem sint partes maxime multitudinis agricultiva nautica forensis mercenaria, quatuor autem que optima ad bellum, equestre armaticum nudum nauticum, ubi quidem accidit regionem equitabilem esse, hic quidem bene apte habet instituere oligarchiam fortem. Salus enim habitatoribus per hanc potentiam est, nutrire autem equos magnas substantias possidentium est. Ubi autem armaticam, consequentem oligarchiam: armaticum enim est divitum magis quam egenorum. Nuda autem potentia et nautica popularis omnino. Nunc quidem igitur ubi est talis multitudo magna, cum distiterint, agonizant deterius. Oportet autem ad hoc remedium accipere a ducibus exercitus bellicis, qui combinant ad equestrem potentiam et armaticam eam que congruit nudorum. Hac autem prevalent dissensionibus divitibus populares nudi: cum enim expediti et ad equestrem et armaticam agonizant facile. Ex hiis quidem igitur constituere hanc potentiam super ipsos est constituere.

Sed postquam talis in qua dicta est ... multitudine quarum maxime ... oligarchia et ... agricultiva nautica forensis et mercenaria ... ad bellum ... equestre armaticum nudum nauticum ... equestre et armaticum ... equos et arma ... Nuda autem et nautica multitudo omnino popularis ... equestris est multitudo et armatica ... ubi autem multitudo ... nuda ... nautica ... instituere oligarchiam ... accipere remedium a ducibus ... ad equestrem et armaticam ... nudorum ... qui leves ... et nudi in palestris ... equestre multitudine [illegible]

Quia autem divisa est hec quidem etatibus senioribus, hec autem iunioribus, adhuc existentes iuvenes ipsorum filios doceri leves et nudas operationes, segregatos autem a pueris athletas esse ipsos operum. Traditionem autem fieri multitudini politeumatis vel quemadmodum dictum est prius hiis qui honorabilitatem habent, vel sicut Thebanis, abstinentibus per tempus aliquod a

... athletas esse ipsos ... [illegible] ... et mercenaria necessaria ... politie ... traditionem oportet fieri multitudini politeumatis ... vel quemadmodum

banausis operibus / vel prout in massilia discretionem facientes dignorum qui in politeuma

et eorum que extra. Adhuc autem et principatibus principalissimis quos oportet eos qui

in politia optinent oportet est apponere oblationes ut voluntarie plebs non

participet et compassionem habeat ad principes tamquam pro multo dantes principatus

Congruit autem sacrificia intrantes facere magnifica et preparare aliquid commune

ut hiis que circa convivationes participans plebs et civitatem videns ornatam

hiis quidem templis suspensionibus hiis autem edificiis gaudens videat manentem

politiam. Accidit autem et insignibus esse memorialia expensarum. Sed hoc

nunc qui circa oligarchias non faciunt sed contraria. lucra enim querunt non

minus quam honorem. Propter quod quidem bene habet dicere has esse democratias

parvas. Quomodo quidem igitur oportet statuere democratias et oligarchias

determinatum sit hoc modo.

Consequens aut dictis est dividere bn q circa p[ri]ncipatus

quot et qui et quorum sicut dictum est prius / Sine necessariis quidem

enim principatibus impossibile est esse civitatem / sine his aut q ad bonum ordinem et

ornatum impossibile bene habitari / Adhuc aut necesse in parvis quidem pauciores

esse principatus / in magnis aut plures / sicut contigit prius dictum / Quales

igitur congruunt simul ducere et quales separare / oportet non latere

[illegible]

Primo quidem igitur cura necessariorum que circa forum / circa quod oportet quendam principatum

preesse aspicientem circa contractus et bonum ornatum / Fere enim necessarium omnibus civitatibus

hoc quidem emere hoc aut vendere ad eam que ad invicem necessariam oportunitatem et hec

est accomodatissima ad autarchiam / propter quam videntur in unam politiam convenisse /

Altera aut cura huic habita et propinqua eorum que circa municipium publicorum et

propriorum qualiter bonus ornatus sit / et cadentium edificiorum et viarum salvatio et

directio et confinium ad invicem qualiter sine querela se habeant et curare alia horum

huius similiter modi / Vocant aut plurimi astinomiam talem principatum / Habet aut partes

plures numero / quorum ad alias alios instituunt in civitatibus magis populosis velut

murorum factores et fontium curatores et portuum custodes / Alia aut necessaria et

consimilis huic de eisdem quidem enim sed circa regionem est et de eo quod extra oppidum /

Vocant aut principes hos hii quidem agronomos / hii aut ylorros / hee quidem igitur

cure horum sunt tres / Alius aut principatus ad quem redditus communium referuntur a

quibus custodientibus partiuntur ad unamquamque dispensacionem / Vocant aut receptores hos

et camerarios / Alius aut principatus ad quem rescribi oportet privatos contractus et judicia

Suppositi [illegible]

Titulus 29 — 2

Ordo principatuum civitatis

2

astinomia id est astinomus [illegible]

3

Deci[illegible]

et pretoriis apud eosdem assistentes et scribentes summas fieri oportet et inductiones.
Alicubi quidem igitur ponunt et hunc in plures, est autem unus principalis horum
omnium. Vocant autem rationum inquisitores et discussores et inquisitores et advocatos. Iuxta hunc
nominibus propriis. Post hunc autem consequenter quidem dignissimus quidem et maximus
difficilis principatuum est qui circa actiones condempnatorum et circa inscriptiones
et circa custodias corporum. Gravis quidem igitur est propter multam habere inimiciciam,
ita ut ubi non est magna lucrari neque principari sustinent ipsum neque
qui sustinent volunt agere secundum leges. Necessarius autem est, quia nullum
proficuum est fieri sententias de iustis has autem non accipere fines. Quare si non
facte, communicare est vivere impossibile, et executionibus non factis. Propter quod melius
non unum esse hunc principatum, sed alios ex aliis pretoriis, et circa exscriptiones
eorum que inscripta sunt eodem modo temptare dividere. Adhuc autem quidem agere et ipsas
principatus alios, et novorum magis novas, et eas que instancium alii
condempnaverunt alterum esse exequentem, velut altinomos eas que agoranomorum,
eas autem que ab hiis alios. Quanto enim utique minor inimicitia insit exequentibus
tanto magis accipient finem executiones. Esse quidem igitur condempnantes et exequentes
inimicitiam habet duplicem, de omnibus autem eosdem adversarios omnibus. In multis
autem locis divisi sunt qui custodiunt ad eum qui exequitur, velut Athenis vocatorum
undecim. Propter quod et melius et hunc separare, et sophisma querere
et circa hunc. Necessarius quidem enim est non minus dicto. Accidit autem epieikeis quidem fugere maxime
quidem agere maxime hunc principatum, pravos autem non securum facere dominos; ipsi enim
indigent custodia magis quam possint alios custodire. Propter quod oportet non unum
repositum principatum esse apud ipsos, neque continue eosdem, sed iuvenum, ubi aliquis
ephebon vel custodiarum est ordo, et principatum oportet circa partes facere
curam alios. Hos quidem igitur principatus tamquam necessarios ponendum esse primos.

Et po. [illegible] tale principatum

Et similiter principatum aliquem vocant astinomia, id est astitorum sive sapientum. Et dicitur ab aste quod est astrea et nomos quod est regula [illegible] et requirit tales aptos esse sapientes et considerare [illegible] [illegible] dicit autem [illegible] tales principes castellani [illegible] potestatem habent talia considerandi et tenendi

[illegible] post publica [illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] publica officia [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
qui [illegible] [illegible] publicorum et [illegible]
[illegible] circa cadentia [illegible] quatenus [illegible] quales [illegible] quales
[illegible] [illegible] [illegible] civitatis [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et portuum custodes ubi [illegible] est [illegible] [illegible]
[illegible] civitatem [illegible] agrorum [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
[illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] et [illegible] qui [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] custodias corporum et [illegible] ad
[illegible] [illegible] [illegible] et addit [illegible] mala [illegible] principatu
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et alter [illegible]
et [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] et addit [illegible] [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Post hos autem necessarios quidem, nichil minus autem in maiori autem scemate ordinatos. Etenim experiencia et fide indigent multa. Tales autem erunt utique que circa custodiam et quecumque ordinantur ad bellicas opportunitates. Oportet autem et in pace et in bello portarum et murorum custodie esse curatores et exquisitionis et coordinationis civium. Hic quidem igitur in omnibus hiis principatus plures sunt, hic autem pauciores, velut in parvis civitatibus unus de omnibus. Vocant autem duces exercitus et principes belli tales. Adhuc autem si sint equites aut milites aut sagittarii aut nautici, et super horum unumquodque aliquando constituuntur principatus vocati monarchie et eqarchie et ordinis archie, et particulariter autem que sub hiis terarchie et insidiatores [illegible] et fylarchie et quecumque horum partes. Omnium una quedam horum est species cure bellicorum. Circa hunc quidem igitur principatum habet hoc modo. Quia autem quidam principatuum, et si non omnes, tractant publica multa, necessarium alium esse suscipientem rationem et emendantem ipsum, nichil aliud tractantem. Vocant autem hos quidem correctores, hos autem racionatores, hos autem exquisitores, hos vero synego=ros. Preter omnes autem hos principatus qui maxime dominans omnium est. Idem

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] duces [illegible]
[illegible] quosdam vocant equites, qui equestres sunt [illegible] pugnantes. Quosdam autem [illegible] [illegible] quosdam sagittarios
[illegible] bello pugnant. Et post illos sunt [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vocantur monarchie,
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Et sub [illegible] [illegible] trierarchie [illegible] [illegible] ordinat eos [illegible] pugnat. Et
[illegible] ordinat eos [illegible] philarchie [illegible] [illegible] ordines [illegible]
[illegible] [illegible] bellicorum [illegible] [illegible] [illegible]

eius sepe habet finem et essentiam quod possidet multitudo ubi dominans est plus/

oportet enim esse congregatos quo dominans policie vocatur hic quidem prosules ... [illegible]

ssam ubi autem multitudo et consilium magis/ politia quidem et principatum tot quidem sunt

[illegible]

Alia species autem que circa deos velud sacerdotes et curatores circa

que circa sacra ut salventur existencia et erigantur deiecta edificiorum et aliorum

quecumque ordinata sunt ad deos. accidit autem circam hanc alicubi quidem esse unam

velut in parvis civitatibus, alicubi autem multos et separatos sacerdotum puta sacrorum

factorum et templorum custodes et camerarios sacrarum pecuniarum. habitus autem huic

qui determinatus ad immolaciones communes omnes, quecumque non assignat lex

sacerdotibus sed a communi mensa habent honorem. vocant autem hii quidem principes, hos

hii autem reges hii vero pritaneos. necessarie quidem igitur cure sunt de hiis ut est dicere

summatim circa demonica et bellica et circa redditus et circa que expenduntur et circa

forum et circa municipium et portus et regionem adhuc que circa pretoria et conventuum

scripturas et executiones et custodias et circa ronaciones et examinaciones et correctiones

principatuum et finaliter que circa consilians sunt communium/ propriis autem quibus magis vacat et magis gaudet

[illegible]

Incip. lib. 7 polit.

Adhuc autem speculati de bonis ornatu, de gynecconomia, de custodia legum, de lege puerorum, de exercitiorum principatu. Adhuc autem circa agones gignasicos et dyonisiales, et utique si quas tales alias accidit fieri theorias.

Horum autem manifeste quidam sunt non democratici principatuum, puta gynecconomia et pedonomia; egenis enim necesse uti ut servientibus et pueris et mulieribus propter inservilitatem. Tribus autem existentibus principatibus secundum quos eligunt quidam principatus principales, scilicet custodibus legum, proconsilibus, consiliis; custodes legum aristocraticum, oligarchicum autem proconsules, consilium vero democraticum.

De principatibus quidem igitur ut in typo fere dictum est de omnibus.

[illegible commentary]

Incip. lib. po. 7

De policia optima futurum convenienter inquisitionem facere necesse determinare primum que sit eligibilissima vita. Immanifesto enim existente hac et optimam policiam immanifestum esse. Optime enim agere convenit eos qui optime politizant existentibus ipsis, nisi aliquid fiat preter rationem. Propter quod oportet primo confessum esse que sit que omnibus ut est dicere eligibilissima vita, post hoc autem utrum communiter et seorsum eadem vel altera.

Iste est liber septimus politicorum [illegible commentary]

Putantes ergo sufficienter multa dici et eorum qui in exotericis
sermonibus de optima vita et nunc utendum ipsis ut vere enim ad unam
divisionem nullus dubitabit utique quod tribus existentibus particionibus
eorum que exterius et eorum que in corpore et eorum que in anima omnia hec existere
beatis oportet nullus enim utique dicet beatum eum qui nullam partem habet
fortitudinis neque temperantie neque iustitie neque prudentie sed formidantem quidem
volantes muscas abstinentem autem a nullo existencium si appetat comedere
vel bibere gratia autem quadrantis perimentem amicissimos amicos similiter autem et ea
que circa prudentiam se habent neque enim ita insipientem sicut et prudentem et mente captum
sicut quemdam puerulum insensatum sed hec quidem dicta ut omnes utique concedant
differunt autem in quanto et excessibus virtutis quidem enim quantumcumque habere sufficere
putant divitiarum autem et pecuniarum potentie et glorie et omnium talium in infinitum
querunt excessum nos autem ipsis dicemus quod facile quidem de hiis et per opera percipere
fidem videntes quod acquirunt et conservant non virtutes exterioribus sed illa hiis
et vivere feliciter sive in gaudere est sive in virtute omnibus sive in ambobus
quod magis existit ornatis moribus quidem et intellectu ad excessum circa exteriora
autem possessionem bonorum mediocribus quam hiis qui illa possident amplius
optimis in hiis autem deficiunt sed enim et secundum rationem speculantibus facile con-
spicabile est hec quidem enim exteriora habent terminum sicut organum quoddam omne autem quod
utile est quorum excessum aut nocere necesse aut nichil proficere esse habentibus
bonorum autem que circa animam unumquodque quanto quidem utique excedit tanto magis
utile esse si oportet et in hiis dicere non solum quod bonum sed et utile totaliter
palam quod assequi dicemus dispositionem optimam uniuscuiusque rei adinvicem secundum excessum
distantiam quam quidem sortita sunt ea quarum dicimus esse ipsas has dispositiones quare
si quidem est anima preciosior et possessione et corpore et simpliciter et nobis necesse est dispositionem

[illegible]

optimam unicuique propriorum hoc habere. Adhuc autem et animae gratia eligibilia nata sunt haec et oportet omnes eligere eos bene prudentes, sed non illorum gratia animam.

Quod quidem igitur unicuique felicitatis adiacet tantum quantum virtutis et prudentiae et

agere secundum has sit confessum nobis teste deo utentibus, qui felix quidem est et beatus

propter nullum autem exteriorum bonorum, sed propter seipsum ipse et propter esse qualis quidem natura

[illegible]

Bonum et bonae fortunae et felicitatem propter haec necessarium esse alterum.

Bonorum quidem enim quae extra animam causa casus et fortuna, iustus autem et sobrius

neque a fortuna neque propter fortunam est. Habitum autem est et eisdem rationibus

et civitatem felicem esse eam quae optima et agentem bene. Impossibile autem

bene agere hos qui non bona agunt. Nullum autem bonum opus neque

[illegible]

viri neque civitatis sine virtute et prudentia. Fortitudo autem civitatis et iustitia

et prudentia eandem habet potentiam et formam quibus participans unusquisque hominum

dicitur iustus et prudens et temperatus. Sed haec quidem in tantum sint prooemialiter dicta sermone;

neque enim non attingere ipsa possibile, neque omnes convenientes pertingere alterius

enim studii opus est haec. Nunc autem supponatur tantum quod vita quidem optima et seorsum

unicuique et communiter civitatibus quae cum virtute redundante in tantum ut sic participare

operationibus quae secundum virtutem. Ad dubitantes autem dimittentes in praesenti methodo

considerandum posterius si quis dictis existit non persuasus.

[illegible]

Utrum autem felicitatem eandem esse dicendum unicuique hominum

et civitati vel non eandem, reliquum est dicere. Manifestum autem:

in hoc omnes enim utique confitebuntur esse eandem. Quicumque enim in divitiis vivere

bene ponunt in uno, isti et civitatem totam si fuerit dives beatificant.

Quicumque tyrannicam vitam maxime appretiantur, isti et civitatem plurimis

principantem felicissimam esse dicent utique. Si etiam aliquis unum propter virtutem

respicit, et civitatem feliciorem dicet eam quae studiosior est.

persuasus

[illegible]

de vita activa
et contemplativa

[illegible] virtutis operatione [illegible] felicitatem [illegible] et unius hominis [illegible] et status [illegible] quod cum [illegible] virtute [illegible] defectum [illegible] [illegible] [illegible] felicitatem [illegible] vitas [illegible] [illegible] felicissimam [illegible] et virtute [illegible] felicitatem [illegible] vita [illegible] vitas [illegible]

Sed iam duo haec sunt quae indigent consideratione, unum quidem igitur utra eligibilior vita quae per simul politizare et communicare civitate, vel magis quae peregrina et apolitica communione absoluta. Adhuc autem quam politiam ponendum et qualem dispositionem civitatis optimam, sive omnibus existere eligibile communicare civitate, sive quibusdam quidem non pluribus autem. Quoniam autem et politicae intellectus et theoriae hoc est opus, sed non quod circa unumquodque eligibile, nos autem nunc hanc elegimus speculationem, illud quidem utique accessorium utique erit, hoc autem opus methodi huius. Quod quidem igitur necessarium esse politiam illam, secundum quam ordinem quicumque utique optime agit et vivet beate, manifestum.

[illegible] et felicitatem [illegible] et civitatis [illegible] vita [illegible] politizare [illegible] vita [illegible] contemplativa [illegible] activa [illegible] quod politiam ponendum [illegible] optimam et qualem dispositionem civitatis [illegible] eligibile [illegible] politicae [illegible] et vivet beate [illegible] dubitatur autem ab ipsis

Dubitatur autem ab ipsis qui confitentur cum virtute esse eligibilissimam, utrum politica et activa vita eligibilior, vel magis absoluta ab omnibus exterioribus velut contemplativa quaedam, quam solam quidam aiunt esse philosophicam. Fere enim has duas vitas hominum honoratissimi ad virtutem videntur praeeligentes et priores et nunc. Dico autem duas politicam et philosophicam. Differt autem non

[illegible] politici [illegible] ad [illegible] virtutis moralis et felicitatem civilem
phi vero [illegible] ad [illegible] virtutis intellectualis et ad felicitatem contemplativam

hoc agit de vita activa et contemplativa

modicum virtutis modo si habeat virtus / virtute cum hiis prudentem ad me-
liorem coordinare intencionem / et hominum unicuique et communi policie /
putant autem hii quidem proximis principari / despotice quidem factum
cum iniusticia esse maxima, politice autem quod quidem non iniustum, non
habere / impedimentum autem habere ei quae circa seipsum iocunditati

Hic incipit disputare [illegible] et primo [illegible] vita activa est
melior contemplativa et tangit [illegible] quarum de hiis disputat duos / [illegible]
viri [illegible] has duas vitas eligunt et [illegible]
maiorum [illegible] virtus, et dicit quod [illegible] prudentes [illegible]
vita tota [illegible] et [illegible] eligunt [illegible]
[illegible] contemplativa vita eligunt / [illegible] vita activa [illegible]
[illegible] / [illegible] principatus / [illegible] autem est [illegible]
est quos [illegible] equales / [illegible]
impedimenta autem [illegible] vita contemplativa [illegible]
[illegible] adipiscimus [illegible] ad [illegible] impedimento
iocunditati [illegible]

Hii autem sicut econtrario alii consistunt opinatores / viri enim so-
lam vitam activam esse et politicam / in unaquaque enim virtute
non esse actiones magis privatis quam hiis qui communia agunt et politizantibus / hii
quidem igitur sic existimant / hii autem despoticum et tyrannicum modum policie / aiunt solum
esse felicem / apud quosdam autem et legum et policie terminus hic est despotizent
vicinis / propter quod et plurimorum legalium dispersorum, ut est dicere, positorum apud
plurimos, tamen si alicubi aliqua ad unum leges respiciunt, ut imperent co-
niectant omnes / sicut in Lacedemonia et Creta ad adversarios coordinata sunt
fere disciplina et legum multitudo / adhuc autem in gentibus omnibus potentibus
supergredi talis potentia honorata est / velut inter Scitas et Persas et Tracos et
Celtos / in aliquibus enim et leges quedam sunt provocantes ad virtutem hanc / sicut
in Cartagine aiunt ornatum ex circulis accipere quotquot militaverint
Erat autem aliquando et circa Macedoniam lex / eum qui nullum occidisset inimicorum
virum cingulo capistro / inter Scitas autem non licebat bibere in festo quodam

ciphum comportatum et quod nullum circuitum occidisset. Sunt Yberis aut que sit gens bellicosa tot in circuitu infigentes obeliscos circa sepulcrum quot utique peremerit inimicorum, et alia multa utique apud alios sunt talia, hec quidem legibus comprehensa, hec autem consuetudinibus.

Dic autem [illegible] vita felicita sit [illegible] et plures [illegible] conditiones [illegible] et fortitudines [illegible] ista vita est optima ad quam [illegible] ista vita est activa [illegible] ista vita est optima [illegible] possessio [illegible] politice [illegible] esse felicem [illegible] et tyrannice [illegible] et [illegible] legem [illegible] lacedemonia et cretha [illegible] et leges multe [illegible] qui [illegible] et [illegible] in gentibus [illegible] et [illegible] leges [illegible] ad [illegible] aut legislatores [illegible] multa [illegible] Aliud [illegible] in [illegible] et [illegible] gens barbara [illegible] quod [illegible] tyrannice [illegible] non licebat [illegible] in felicitate [illegible] quod [illegible] Yberos qui sunt gens [illegible] in yspania parte sunt gentes bellicose [illegible] in sepulcro [illegible] ubi [illegible] multa talia [illegible] tyrannide [illegible]

Quamvis utique videbitur valde inconveniens esse forte volentibus considerare, si hoc est opus politici posse speculari qualiter principetur et dominetur vicinis et volentibus et nolentibus. Qualiter enim utique erit hoc politicum aut legislativum quod neque legale? Non legale autem non solum iuste sed et iniuste principari, imperare autem est et non iuste. Neque enim in aliis scientiis hoc videmus; neque enim medici neque gubernatoris opus esse aut persuadere aut cogere hos quidem eos qui curantur, hos autem nautas. Sed videntur multi despoticam putare esse politicam, et quod quidem singuli sibi non aiunt esse iustum neque expediens, hoc non [illegible]

vendicat ad alios studentes ipsi quod enim apud se iuste principari quint
ad alios autem nichil curant iustorum quoniam convenientes autem si non non hoc quidem
despotizabis hic autem non despotizabis. Et nunc si quod hic hic modo non oportet omnibus
temptare despotizare sed despotibus sicut neque venari ad convivium vel
hostiam homines sed ad id quod est ad hoc venabile est autem venabile quodcumque
silvestre fuerit esibile animal. Aut non erit utique et secundum se ipsam una civitas felix
que politizat videlicet bene si quidem contingit civitatem habitare alicubi et secundum se
ipsam legibus utentem studiosis cuius coordinatio politie non ad bellum
neque ad imperandum erit adversariis nichil enim existit tale palam ergo quia
omnes que ad bellum curas bonas quidem ponendum non autem tamquam finem omnium sunt
sed illius gratia has. Studiosi autem legislatoris est considerare civitatem et genus
omnium et omnem aliam communionem vite bone qualiter participabit et contingente sibi
felicitate. Differet tamen statutorum quedam legalium et hoc legislative est videre si aliqui
existunt vicini aliqui ad qualis studendum aut qualiter convenientibus ad quosque utendum
sed hoc quidem postmodum utique sortietur congruam considerationem ad quem finem oportet optimam politiam tendere.

Hic [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
Neque [illegible]
et [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

Sed tunc in ... [illegible] ... despoticum ... [illegible]
... [illegible] ... optima politia non debent ... [illegible]
politizando ... [illegible] ... venerabiliter ... [illegible]
... [illegible] ... politia ... [illegible]
... [illegible] ... politia ... [illegible]
... [illegible] ... optima politia ... despotice imperare
Sed tunc ibi erunt ... [illegible]
... [illegible] ... et ... [illegible] ... politiam
instituendam et defendendam ... [illegible] ... optima politia. Sed tunc
studiosi autem legislatoris ... [illegible]
legislatoris et ... [illegible] ... vita ... [illegible] ... despotice ... [illegible]
... [illegible] ... legislatore ... [illegible] ... in politia contingit
felicitatem et ... [illegible] ... tendat optima politia ... [illegible]

Ad eos autem qui confitentur quidem vitam que cum virtute esse
eligibilissimam, differentes autem de usu ipsius, dicendum nobis ad utrosque
ipsos. Hii quidem reprobant politicos principatus, putantes vitam liberi alteram
quandam esse a politica et omnium eligibilissimam; hii autem hanc optimam. Impossibile enim
nichil agentem agere bene; bonam autem actionem et felicitatem esse idem. Tamen hec quidem
utrique dicunt recte, hec autem non recte. Hii quidem quod liberi vita melior quam despotica.
Hoc enim verum; neque enim quid venerabile servo uti inquantum servus; iussio enim que de
necessariis nullius participat honestorum. Putare vero omnem principatum esse despoticum
non rectum. Non enim minus distat liberorum principatus ab eo qui servorum quam ipsum natura
liberum a natura servo. Determinatum est autem de ipsis sufficienter in primis sermonibus.
Magis autem laudare non agere quam agere non verum. Felicitas enim actio est.
Adhuc autem multorum et pulcrorum fines habent que iustorum et temperatorum actiones. Et
forte utique existimabit aliquis hiis ita determinatis quod dominari esse omnium
optimum sit; utique enim plurimarum et pulcherrimarum dominus erit actionum. Quare non
oportet potentem principari proximo, sed magis auferre, et neque patrem pueros, neque
pueros patrem, neque totaliter amicum amico nullum respicere, neque ad hoc curare. Optimum
enim eligibilissimum, bene autem agere optimum. Hoc quidem igitur vere dicunt forte, si quidem existit
predantibus et violentibus quod omnium eligibilissimum. Sed forte non est possibile existere

[illegible]

Sed supponunt hoc istis enim ad haec bonas actiones contingit et esse quod nunquam
differt et tamen quantum vir a muliere quam pater a natis quam despotes a servis, eciam
que transgrediuntur nichil utique tamen diget postmodum quantum iam transgressus a virtute.
Similibus enim bonum et iustum in parte, hoc enim equale et simile, non equale
autem equalibus aut non simile similibus preter naturam, nullum autem eorum quod preter naturam bonum.
Propter quod et si quis alius fuerit melior secundum virtutem et secundum potenciam actiuam optimorum,
hunc bonum assequi et huic obedire iustum, oportet autem non solum virtutem sed et
potenciam existere secundum quam erit actiuus. Sed si hec dicuntur bene et felicitatem bonam operacionem
ponendum, et communiter omnis ciuitatis utique erit et secundum unumquemque optima vita que
actiua. Sed actiuam non necessarium esse ad alteros sicut putant quidam, neque meditaciones
solas has esse actiuas eas que euenientium gratia fiunt ex agere, sed multo magis
eas que per se perfecte et eas que ipsarum gratia speculaciones et meditaciones. Bona enim actio
finis, quare actio aliqua. Maxime autem agere dicimus et dominos exteriorum actionum et architectos
intellectibus. At vero neque sine actione esse necessarium ciuitates secundum se locatas
et ita viuere eligentes. Contingit enim secundum partes et hoc accidere. Multe enim com-
municaciones ad invicem partibus ciuitatis sunt. Similiter autem et hoc existit cuicumque
hominum. Vix enim utique deus habebit bene et totus mundus, quibus non sunt
exteriores actiones preter proprias que ipsorum. Quod quidem igitur eandem vitam necessarium
esse optimam unicuique hominum et communiter ciuitatibus et hominibus manifestum est.

[illegible: cursive commentary, ca. 9 lines, beginning "Hic mouet philosophus ... dubitaciones et ..." and ending "... vite de felicitate"]

[illegible] et theorice et meditationes quae sunt gratia talium actionum [illegible] et si non sunt ad alterum [illegible] ... quas actiones [illegible] et meditationes [illegible] ... actiones [illegible] operari [illegible] ad hoc [illegible]

[illegible]

politica vita et liber et non [illegible] ... qui dicunt ... qui despotica ... dicunt ... felicitate ... liber est ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

Quoniam autem prohemiata dicta sunt que nunc dicta sunt de ipsis, et de aliis politiis nobis speculatum est prius, principium reliquorum dicere primo quales quasdam oportet suppositiones esse de futura constituenda ad votum civitate. Non enim possibile est politiam fieri optimam sine commensurata habundantia. Propter quod oportet multa presupponere quemadmodum optantes esse, nichil tamen horum impossibile. Dico autem puta de multitudine civium et regionis. Sicut enim et aliis conditoribus, puta textori et navifactori oportet materiam existere ydoneam existentem ad operationem, quanto enim utique hec existit preparata melius, necesse et quod fit ab arte esse melius, ita et politico et legislatori oportet convenientem materiam existere ydonee se habentem. Est autem politici subsidium primum multitudo hominum, quot et quales quosdam oportet existere natura, et circa regionem similiter quantam esse et qualem quandam

Tractatus secundus in quo postquam determinavit de suppositis ad optimam politiam ex parte formae, hic determinat de suppositis ex parte materiae, ostendens quae sunt illa et quales civitatis, et primo quantum ad quantitatem. In primo determinat de magnitudine et continet tres partes. In prima, in qua est dicendum quod in quantitatem determinata est et civitatis secundum politisationem. In secunda ostendit quod haec quantitas non est accipienda ad numerum hominum, et quod falsa est opinio illorum qui hoc dixerunt. In tertia ostendit quod quantitas civitatis non est excessus in infinitum, et hic ostendit ad quem terminum est ex causa civitatis. Secunda ibi quod autem magis et tertia ibi contingit autem. Quia primo summittit considerationem et de magnitudine civitatis quia sicut ista non potest institui civitas, nam sicut ad quod convenit causam vere contingit similiter in aliis textrica, navifactiva et huiusmodi et ydoneam quam artifex recipit materiam quam facit opus, et quanto melius illa disposita sunt tanto melius et opus. Ita politico et legislatori quod recipiat quantitatem magis ydoneam et conveniens ad opus suum et determinat quae sit illa dicens quod politicae oportet considerare multitudinem hominum scilicet quibus, quot et quales, et quod oportet considerare de regione seu loco civitatis qualem et quantum et ipsum etc.

Existimant quidem igitur plurimi congruere magnam esse felicem civitatem.

Si autem hoc verum, ignorant qualis magna et qualis parva civitas. Secundum numerum enim multitudinem

inhabitantium iudicant magnam. Oportet magis non ad multitudinem sed ad potentiam aspicere.

Est enim quoddam et civitatis opus, quare potentem maxime hoc efficere hanc existimandum maximam,

velut Ypocratem non hominem sed medicum dicet utique aliquis esse

maiorem differentem secundum magnitudinem corporis.

Hic explanat opinionem illorum qui dixerunt quod magnitudo civitatis felicitas consistit in multitudine civium, et potest sic ratio formari: civitatis magnitudo attendenda est secundum comparationem ad opus proprium, quia quanto opus suum efficere potest igitur etc. Antecedens patet quia non dicitur magnus medicus a magnitudine corporis sed potius ab habundantia artis.

Non solum sed si oportet iudicare respicientes ad multitudinem, non secundum

contingentem multitudinem hoc putandum. Necessarium enim forte in civitatibus existere et

multorum servorum numerum et advenarum et extraneorum. Sed quicumque sunt pars civitatis et ex quibus

constat civitas propriis partibus. Horum enim excessus multitudinis magne civitatis signum.

Accidit vero si civitas dicatur magna a multitudine in habitantium sequi quod ea multa servi et extranei sunt in civitate, quod tunc civitas diceretur magna, quod est quia ut dictum est magnum a non suis partibus, sed servi et extranei non sunt partes civitatis ut supra patuit in 3 etc. et patet de declaratione per simile quia sicut non dicitur esse multa membra nisi sint membra quam in corpore, alias diceretur potius monstrum sic in proposito de servis et extraneis.

Ex qua autem banausi quidem multi numero egrediuntur,

armorum autem portitores pauci, hanc impossibile esse magnam.

[illegible interlinear gloss]

enim idem magna civitas et membrorum multorum hominum

[illegible commentary: … civitas dicatur magna … multitudine … civitas … multi … et pauci … magis … virtute … civitas … multa … virtute …]

Non solum sed et hoc ex operibus manifestum quia difficile forte

autem impossibile bene legibus regi eam que valde multorum hominum; earum enim

que videntur politizare bene nullam videmus existentem remissam ad multitudinem.

Palam autem et per persuasionem rationum. Lex enim ordo quidam est et bonam legislationem

necessariam bonam ordinationem esse; valde autem excedens numerus non potest participare ordine.

Divine enim utique potentie opus hoc que et hoc continet omne; cum quod bonum in multitudine et magnitudine

consuevit fieri. Propter quod et civitatem cuius cum magnitudine determinatus terminus existat hanc enim esse optimam necessarium.

[illegible commentary: … civitas … magis virtute et dignitate … civitas multorum … virtute et dignitate … difficile … legibus regi … palam … ordo politicus … valde autem excedens numerus non potest participare ordine …]

Sed est magnitudinis civitatis quedam mensura et aliorum omnium, sed et magnitudinis

aliorum plantarum organorum; est enim unumquodque horum neque valde parvum

neque secundum magnitudinem excedens habebit suam potentiam, sed aliquando quidem totaliter erit

privatum natura, aliquando autem prave habens, puta navis palmalis quidem non erit navis

omnino neque duorum stadiorum; ad aliquam autem magnitudinem veniens quandoque quidem propter

parvitatem prave faciet navigationem, quandoque autem propter excessum. Similiter autem et civitas

que quidem ex paucis valde non per se sufficiens, civitas autem per se sufficiens; que autem ex multis

valde in necessariis quidem per se sufficiens, sed non civitas; politiam enim non facile

existere. Cuius enim dux erit valde excedentis multitudinis, aut quis preco

non magne vocis? Propter quod quidem primam civitatem necessarium esse que ex tanta multitudine que

prima multitudo per se sufficiens est ad vivendum bene secundum politicam communionem.

[illegible commentary: … navis … palmi … stadiorum … navigationem … civitas que ex paucis valde … non per se sufficiens … civitas … valde … magne vocis … per se sufficiens … ad bene vivendum secundum politicam communionem …]

[illegible marginal notes]

Contingit autem et causam que excedit valde secundum multitudinem esse malorum civitatem. Sed hec non est sicut diximus instituta. Immo autem et civitatis excessus terminum ex operibus videre facile. Sunt enim actiones civitatis horum quidem principantium, horum autem subditorum. Principantis autem opus iussio et iudicium. Ad iudicandum de iustis autem et ad distribuendum principatus secundum dignitatem necessarium cognoscere invicem quales quidam sint cives. Ubi hoc non accidit fieri, prave necesse fieri que circa principatus et iudicia. Circa utrosque enim non iustum ipso impetu agere, quod quidem in ea que valde multorum hominum existit manifeste.

Iuxta partem dicit quod civitas que excedit multitudine [illegible] ... et tanta multitudo ad magnitudinem civitatis ... distribuere principatus secundum dignitatem ... [illegible]

Ad huc autem concivibus et advenientibus facile participare politia. Non enim difficile latere propter excessum multitudinis. Palam igitur quod iste est civitatis terminus optimus multitudinis maximus excessus ad autarchiam vite facile conspectibilis. De magnitudine quidem igitur civitatis determinatum sit hoc modo.

Dicit autem quod quia civitas excedens multitudine [illegible] ... politie ... [illegible]

Consimiliter autem et que de regione habent. De eo quidem enim que est qualem quandam palam, quia per sufficientissimam omnis quicumque laudabit utique. Talem autem necessarium esse omnia ferentem; omnia enim existere et nullo indigere autarches. Multitudine autem et magnitudine tantam ut possint habitatores vivere vacantes liberaliter simul et temperate. Hunc autem terminum si bene vel non bene dicimus, considerandum posterius.

[illegible]

diligentius quam totaliter de possessione et de ea que circa substanciam habundanciam accidet fieri mencionem, qualiter oportet habere et quomodo ipsam ad usum. Multe enim circa consideracionem hanc sunt dubitaciones propter trahentes ad utrosque excessus vite, hos quidem ad tenacitatem, hos autem ad delicias. Speciem autem regionis non difficile dicere. Oportet autem quedam suadere et ab hiis que circa ducatum exercitus sunt experti. Quoniam oportet quidem adversariis esse difficile aditabilem, ipsis autem facile exibilem. Adhuc autem sicut multitudinem hominum diximus oportere facile conspicabilem esse, ita et regionem. Eadem autem facile conspicabilem regionem esse facile auxiliabilem.

[illegible]

Civitatis autem posicionem si oportet facere ad votum, ad mare convenit poni bene et ad regionem. Unus quidem qui dictus terminus; oportet enim adesse locorum omnium auxilio; aut ad delaciones fructuum qui nascuntur; adhuc autem eius que circa ligna materie, et utique si quam aliam operacionem talem contingit regionem possidere, facile deportabilem.

[illegible]

De communicacione autem ad mare utrum proficua sit bene legibus instructis civitatibus aut nociva, multa contingit dubitare. Advenire enim aliquos in aliis nutritos legibus inconferens aiunt esse ad bonam legislacionem et hominum multitudinem fieri. Quidem enim ex uti mari emittentes et suscipientes negociatorum multitudine, contrariam autem esse ad politizare bene. Quod quidem igitur si hec non accidant, melius

[illegible]

130

& ad securitatem & ad habundantiam necessariorum & regionem participare mari non immanifestum
est enim ad faciliter ferre adiutoria oportet esse ambobus
salvandos et per terram et per mare & ad ledendum invadentes si non contingit ambobus
tamen alterum existit magis participantibus ambobus & quecumque autem non existunt
apud ipsos suscipere hec & superflua nascentium emittere necessariorum sibi
ipsis enim negociativam sed non aliis oportet esse civitatem qui autem exhibent seipsos omnibus
forum acquisitionis gratia hoc agunt quam autem civitatem non oportet tali participare super-
excessione neque negociatorium oportet habere talem quoniam autem et nunc videmus multis
existentes & regionibus & civitatibus suburbia & portus bene apte iacentia ad
civitatem ut neque occupent idem municipium neque & longe valde sed optimum
muris et talibus aliis propugnaculis et finaculis manifestum quod si quidem bonum
aliquod accidit fieri propter communicationem ipsorum existet civitati hoc bonum si autem aliquod
nocivum cavere legibus facile dicentes & determinantes quos non oportet
& quos oportet misceri ad invicem De nautica autem potentia quod quidem optimum existere usque
ad aliquam multitudinem non immanifestum non enim solum sibi ipsis sed & vicinorum
aliquibus oportet & terribiles esse & posse auxiliari sicut per terram & mare

[illegible]

De multitudine autem iam et magnitudine potentie huius aspiciendum ad vitam civitatis. Si quidem enim ducali et politica vivat vita, necessariam et hanc potentiam existere ad actiones commensuratam. Multitudinem autem hominum que fit circa nauticam turbam non necessariam existere civitatibus, neque enim ipsos oportet esse partem civitatis. Etenim supergressivum liberum et pedestrium est quod dominans est et obtinet navigium. Multitudine autem existente vicinorum et regionis agricolarum copiam necessariam esse et nautarum. Videmus autem hoc et nunc existens quibusdam, puta civitati Heracleotarum. Multas enim replent trieres, existente civitate [illegible] magnitudine aliis grossiorem. De regione quidem igitur et portubus et civitatibus et mari et de nautica potentia sit determinatum hoc modo. De civili autem multitudine quis quidem terminus oportet existere prius diximus. Quales autem quosdam natura oportet esse nunc dicamus. Fere itaque deprehendet utique quis hoc respiciens ad civitates approbatas Grecorum et ad totum orbem terre ut occupatus est gentibus. Que quidem enim in frigidis locis gentes et que circa Europam sunt, quidem plene animositate, intellectu autem et arte deficientes sunt. Propter quod libere quidem perseverant magis, non politizantes autem et vicinis principari non potentes. Que autem circa Asiam intellective quidem et artificiose secundum animam, sine animositate autem. Propter quod subiecte quidem et servientes perseverant. Genus autem Grecorum sicut medium secundum loca, ita ambobus participat. Etenim animosum et intellectivum est. Propter quod liberum quidem perseverat et maxime politizans et potens principari omnibus una sortiens politia. Eandem autem habent et Grecorum gentes differentiam ad invicem. Hec quidem enim habent naturam monocolam, hec autem bene mixte sunt ad utrasque potentias has.

In ista parte destruit [illegible] ut patet qui sunt apti politizare et qui non et de quibusdam quales [illegible] qui bene possunt [illegible] et dicit quod existentes in regionibus frigidis pleni sunt animositate et parum habent de intellectu [illegible] existentibus in calidis regionibus [illegible] frigus [illegible] constringit poros, ita quod caliditas manet ad intus, propter quod indigent multo nutrimento [illegible] animositate [illegible] et propter [illegible] in medio [illegible] calidas et frigidas [illegible] ambobus participant [illegible] animositate [illegible] et qui magis [illegible] et qui magis [illegible] modum autem medio [illegible]

[illegible]

Maxime autem quidam oportet intellectivos esse et animosos natura eos
qui debet esse euagogi legislatori ad virtutem. Et quod enim aiunt oportere
existere custodibus s. amativos quidem esse notorum, ad ignotos autem silvestres,
est qui facit quod amativum. hec enim est anime potentia qua diligimus. Signum autem. ad
consuetos enim et amicos animus attollitur magis quam ad ignotos parvipendi
putans. Propter quod et Archilochus convenienter amicis conquerens disputat ad animum.
Non enim ab amicis a laqueis prefocaris. Et principans autem et quod liberum a potentia
hac existit omnibus. principativum enim et invincibile animus. Non bene autem habet
dicere crudeles esse ad ignotos. ad nullum enim oportet esse talem. Neque sunt qui magnanimi
immites natura nisi ad iniuste agentes. hoc autem magis adhuc ad consuetos
patiuntur. Et quod dictum est prius si iniuste pati putant. Et hoc accidit rationabiliter
apud quos enim debere beneficientiam putant cum nocumento, et hac privari putant.
Unde dictum est. Sevi enim mala fratrum. et hii quidem ultra diligentes hii autem et valde
odiunt. De politizantibus quidem igitur quantos oportet existere et quales quosdam natura ad hec regionem
quantam quandam et qualem quandam determinatum est fere. Non enim eandem certitudinem
iudicium oportet querere per rationes et eorum que sunt per sensum.

[illegible]

Bonum autem sicut aliorum natura constantium, non hec sunt
partes totius consistentie sine quibus totum non erit utique, palam quia neque civitatis
partes ponendum quecumque civitatibus necesse existere neque alterius communionis nullius ex qua unum

[illegible]

aliquid commune unum et idem communicantibus sive equale sive

inequale susceperint velut sive alimentum hoc sit sive regio sive aliud aliquid

talium. Sed quando est hoc quidem huius gratia, hoc autem alterius gratia, neque in hiis commune, sed

aut huic quidem facere, huic autem accipere. Dico autem puta organo omni ad id quod fit opus

et operantibus; domui enim ad edificatorem nichil est quod fit commune, sed domus gratia edi-

ficatoria ars. Propter quod opus est possessione civitatibus, possessio autem nulla est pars

civitatis. Multa autem animata sunt partes possessionis. Civitas autem communitas

quedam est similium gratia autem vite contingentis optime.

[illegible]

Quoniam autem felicitas est optimum, hec autem virtutis operatio et usus

quidam perfectus, accidit autem sic ut hos quidem contingat participare ipsa, hos autem modicum

aut nichil, palam quod hec causa est quare fiunt civitatis species et differentie et politie

plures. Alio enim modo et per alia singuli hoc venantes vitas alias faciunt et

[illegible]

politicas. Considerandum autem et quot sint hec sine quibus civitas non erit utique.

Etenim que dicimus esse partes civitatis in hiis utique erunt, propterea quod necesse existere

sumendum et operum numerum. Ex hiis enim erit palam. Primo quidem igitur oportet existere ali-

mentum. Deinde artes. Multis enim organis indiget id quod vivere. Tercio autem arma.

Communicantes enim necessarium et ipsos habere arma ad principatum inobedientium gratia et

ad conantes iniusta inferre exterius. Adhuc pecuniarum aliquam habundanciam, quatenus

habeant ad opportunitates que secundum ipsos et ad bellicas. Quinto autem et primo eam que circa

divinum curam, quam vocant sacerdocium. Sextum autem numero et omnium necessarissimum

iudicium de conferentibus et iustis ad invicem. Opera quidem igitur hec sunt quibus

indiget omnis civitas, ut est dictum. Civitas enim multitudo est non quecumque,

sed ad vitam per se sufficiens, ut dicimus. Si autem aliquid horum contingat deficere,

impossibile simpliciter per se sufficientem communionem hanc esse. Necesse igitur secundum operaciones

has consistere civitatem. Oportet ergo et agricolarum esse multitudinem que

preparent alimentum et artifices et quod pugnax et quod opulentum

et sacerdotes et iudices necessariorum et conferencium.

Ista est racio probans [illegible] ... ex necessitate ... multa genera ... sunt in civitate, [illegible] ... felicitatem ... et [illegible] ... civitate ... [illegible] ... et [illegible] ... opera necessaria civitati. Primum opus ... alimentum ... agricolarum; secundum opus artificum [illegible] ... multis indiget ... vita ... et organis; tercium ... bellatorum ad ... et resistendum [illegible]; quartum est opus divitum ... indiget civitas ad opportunitates ... et ad bellicas; quintum est ... circa divinum ... sacerdotes ... vita; sextum ... opus iudicum ... [illegible]

Determinatis autem hiis reliquum considerare utrum omnibus

communicandum omnibus hiis. Contigit enim eosdem omnes esse et agricolas

et artifices et consiliatores et iudicantes, aut alteros ad unumquodque opus dictorum

alios supponendum, aut hec quidem propria, hec autem communia horum ex necessitate sunt. Non in

[illegible]

Cum autem politia hec sicut enim diximus contingit et omnes communicare omnibus et non omnibus sed quosdam quibusdam. Hiis enim et faciunt politias alteras. In democratiis enim participant omnes omnibus, in oligarchiis autem contrario [illegible]

Cum autem existimantes [illegible]

Cum autem pertinentes considerantes de optima politia hec autem est qua civitas utique erit maxime felix, felicitatem autem quod sine virtute impossibile esse dictum est prius, manifestum quod in optima politizante civitate et habente iustos viros simpliciter sed non ad suppositionem neque banausam vitam neque forensem oportet vivere cives. Ignobilis enim talis vita et ad virtutem subcontraria. Neque agricolas esse. Opus enim et vacatione et ad virtutis generationem et ad actiones politicas. Quoniam autem et bellicum et consiliativum de expedientibus et iudicativum de iustis inexistit et videntur maxime esse partes civitatis [illegible]

[illegible]

Utrum altera et hec ponenda aut eisdem dandum ambo. Manifestum autem et hoc quia modo quidem eisdem modo autem aliquo et alteris. Quatenus quidem enim alterius etatis utrumque opus et hoc indiget prudentia, hec autem potentia, alteris; est autem impossibile esse potentes violenter agere et prohibere eos sustinere subiectos semper esse [illegible]

Armorum domini et manendi et non manendi politiam sunt domini. Relinquitur igitur eisdem quidem utrisque dare politiam hanc, non autem simul, sed sicut aptum natum est [illegible]

[illegible]

quemadmodum in moribus, prudentia autem senioribus, igitur sic ambobus distribui
expedit et iustum esse videtur; habet enim haec divisio quod secundum dignitatem. At vero et
possessiones oportet esse circa hos; necesse enim habundantias existere civibus, cives autem isti.
Banausum enim non participat civitate, neque aliud ullum genus quod non virtutis conditivum.
Hoc autem palam ex suppositione: felicitatem quidem enim necesse existere cum virtute, felicem autem civitatem
non ad partem aliquam ipsius respicientes oportet dicere, sed ad omnes cives. Manifestum autem
et possessiones esse horum, siquidem enim necesse agricolas esse servos aut barbaros aut vernaculos.

Hic manifestat [illegible] quia [illegible] opera [illegible] apte civitatis sunt quintuplicia
[illegible] vel [illegible] quia [illegible] sunt [illegible] et quedam
quia opera bellica sunt [illegible] iuvenibus competit sunt valentes
et fortes, sed opera consiliativa et iudicativa [illegible] sunt senibus competentia
[illegible] prudentia, [illegible] iuvenes et seniores sunt quodammodo
[illegible] et [illegible] et sunt quodammodo [illegible] puta [illegible] etatis, et
[illegible] opera sunt [illegible] dignitatem, sed dignius [illegible]
sunt [illegible] et addit quod [illegible] civitatis
[illegible] possessiones et sunt [illegible] ad [illegible], sed non debent
[illegible] colere agros, sed barbari vel vernaculi i. servi debent circa colere agros.

Reliquum autem genus dominativum quod sacerdotum genus. Manifestum autem et horum ordo.
Neque enim agricolam neque banausum sacerdotem constituendum; a civibus enim decet honorari
deos. Quoniam autem distinctum est politicum in duas partes, haec autem est illud quod armorum et
consiliativum, decet autem cultum exhibere diis et requiem habere circa ipsos eos qui propter tempus
abdicaverunt, his assignandum utique erit sacerdotia. Sine quibus quidem igitur civitas non
consistit et quot partes civitatis, dictum est. Agricolas quidem enim et artifices et omne quod
mercenarium necessarium existere civitatibus, partes autem civitatis id quod armorum et consiliativum,
et separatum est utique horum unumquodque, hoc quidem semper, hoc autem secundum partem.

Hic autem [illegible] sunt sacerdotes et
[illegible] agricole et banausi [illegible] sacerdotes, sed [illegible]
[illegible] et [illegible] applicari [illegible]
studiis [illegible], sed quia quod est civile [illegible]
est [illegible] consiliativum et [illegible], et [illegible]
[illegible] ad fortitudinem [illegible] quod deorum cultus [illegible] et [illegible]
[illegible] sacerdotes eligi debent [illegible] in ultima etate [illegible] sunt apti
ad [illegible] et non sunt apti ad opera bellica vel consiliativa [illegible]
quod agricole artifices et mercenarii sunt partes [illegible] civitatis [illegible]
[illegible] civitatis sunt bellatores consiliarii iudices et sacerdotes [illegible]
[illegible] quod agricole artifices et mercenarii [illegible]
[illegible] bellatoribus consiliariis iudicibus et sacerdotibus. [illegible] bellatores consiliarii iudices et sacerdotes [illegible]
[illegible] est bellator [illegible] consiliarius vel iudex et [illegible] sacerdos
[illegible] agilitas et fortitudo [illegible]
[illegible] et [illegible] agilitas et fortitudo, et non sunt tam multi [illegible]
et [illegible] apti [illegible] et iudiciis [illegible]
[illegible] textus [illegible]

[illegible] in libero [illegible] ubi assignat [illegible] studiorum [illegible] agricolas [illegible] studia [illegible] sibi [illegible] ad [illegible] et voluptates [illegible]

[illegible] sunt quia [illegible] vacant ad opera [illegible] conditiva ut ad [illegible]

sacerdotes et vita cleri [illegible] a [illegible] voluptatibus abstinere [illegible] Plato [illegible] sacerdotes [illegible]

12

videtur autem hic 2a parte quod antiquitus probat istam distinctionem officiorum et hoc primo probat in Egipto, 2o circa Ytaliam, 3o circa Iapigiam et Yoniam. Circa distinctionem civitatis in Egipto ubi fuit regnum Minois [illegible] quod tempore antiquo ... et institutio et conviviorum ad bonam aptitudinem coordinata est ... [illegible] ... quod ad tales distinctiones antiquitus est ... pretermissa sunt ab antiquis utilia ... [illegible]

est tota summa de ibo ... [illegible]

Videtur autem non nunc neque recenter hoc esse notum hiis qui de politia philosophantur quod oportet divisum esse secundum genera civitatem, et quod bellicum alterum esse et agriculturam. In Egipto enim habet hoc modo adhuc et nunc, et circa Cretam. Circa Egiptum quidem Sesostre sic lege statuente, Minoe autem circa Cretam. Antiqua autem videtur esse et conviviorum institutio, que quidem circa Cretam facta est circa regnum Minois, que autem circa Ytaliam multo antiquiora hiis. Aiunt enim hystorie habitancium ibi Ytalum quendam fuisse regem Oenotrie, a quo nominatos Ytalos pro Oenotriis vocatos esse, et hanc acceptam Europe Ytaliam nomen accepisse quecumque existit intra sinum Scilleticum et Lameticum. Distat autem hec ad invicem itinere medie diei. Hunc itaque Ytalum dicunt Oenotrios pastores existentes fecisse agricolas et leges ipsis alias posuisse et convivia instituisse primum; propter quod et nunc vocatorum ab illo quidam utuntur conviviis et legum quibusdam. Habitabant autem quod quidem ad Tyrreniam Opici et prius et nunc vocati cognominatione Ausones, quod autem ad Iapigiam et Yonium Chones vocati Syrtim. Erant autem et Chones Oenotri genere. Conviviorum quidem igitur institutio hinc facta est prima, separatio autem secundum genus multitudinis civilis ex Egipto. Multum enim excedunt tempore regnum Minois Sesostris. Fere quidem igitur et alia oportet putare inventa fuisse sepe in multo tempore, magis autem infinicies. Necessaria quidem enim opportunitatem ipsam docere verisimile, que autem ad bonam aptitudinem et copiam existentibus iam hiis rationale accipere incrementum. Quare et circa politias oportet putare eodem modo habere. Quod autem omnia antiqua signum que circa Egiptum sunt. Isti enim antiquissimi quidem videntur esse, leges autem sortiti sunt et ordinem politicum. Propter quod oportet dictis quidem sufficienter uti, pretermissa autem temptare querere. Quod quidem igitur oportet regionem esse arma possidencium et politia participancium dictum est prius, et quod agricolas hos esse alios ab hiis, et quantam quandam et qualem oportet esse regionem.

... [illegible] ... et distinctio civitatis ... ab Egipto ista divisio tenebat ... [illegible] ... et addit quod ad tales institutiones antiquitus ... [illegible] ... pretermissa sunt ab antiquis utilia ... [illegible]

De distributione autem et agricolis quos et quales esse oportet dicendum prius, quoniam neque communem dicimus oportere esse quidam possessionem ... [illegible]

... [illegible] ... templa ... [illegible] ... Sicut enim hostias ... [illegible]

... [illegible] ... Separatio autem que secundum genera [illegible]

sicut enim diximus, sed usui amicabiliter factam, neque inopem esse alimento aliquem civium. De convivio quia simul videtur esse optimum omnibus civitatibus bene institutis expedire. Propter quam autem causam simul videmus et nobis postius dicemus. Oportet autem hiis communicare omnes cives, non facile autem egenos a propriis auferre et statutis gubernare aliam domum. Adhuc autem que ad deos expense sunt communes toti civitati. Necesse igitur in duas partes divisam esse regionem, et hanc quidem esse communem, hanc autem propriam, et harum utramque divisam esse dupliciter. Communis quidem aliam partem ad oblaciones ad deos, aliam autem ad expensas conviviorum; eius autem que singularium, aliam partem ad terminos, aliam autem ad civitatem, ut duabus sortibus unicuique distributis utrisque locis omnes participent. Et enim equale sic est et quod iustum et quod magis unanime ad vicinos adversarios bellum. Ubi enim hoc non sit modum, hii quidem parvipendunt inimiciciam que ad vicinos, hii autem nimis curant et preter id quod bonum. Propter quod quibusdam lex est vicinantes cum finitimis non cum participare consilio de bellis ad ipsos, tamquam propter propriam non utique potentes consiliari bene. Regionem quidem igitur necesse dividi hoc modo propter predictas causas.

[illegible]

[illegible]

Terram autem cultores maxime quidem si oportet ad votum servos esse neque omnibus omophilos neque animosos. sic enim utique ad operationem erunt utiles et ad nichil innovare securi. secundo autem barbaros perioicos consimiles dictis natura. Horum autem ipsos quidem in privatis esse possessionibus privatas, eos autem qui in communi terra communes. Quo autem modo oportet uti servis et quare melius omnibus servis premium proponi libertatem posterius dicemus.

[illegible]

Civitatem autem quod quidem oportet communem esse et continentem et maris et regionis omnibus similiter ex contingentibus dictum est prius.

Ipsius autem ad se ipsam si ad votum oportet adipisci positionem, ad quattuor utique respicientes. Primum quidem tamquam necessarium ad sanitatem. que enim ad ortum declinationem habent et ad ventos flatus ab oriente sanissime. Secundo autem ad boream; hyemaliores enim hee magis. Reliquorum autem ad politicas actiones et ad bellicas bene habentem. Ad bellicas quidem igitur ipsis bonum exitus esse oportet, adversariis autem difficile adibilem et difficile comprehensibilem. Aquarum autem et rivorum maxime quidem existere multitudinem convenientem. si autem non, hoc inventum est per preparationem susceptaculorum aquarum et ymbrium copiosorum et magnorum, ut numquam deficiant prohibiti a regione propter multitudinem. Quoniam autem oportet de sanitate inhabitancium sollicitari, hoc autem est in poni locum in tali et ad tale bene, secundo autem aquis sanis uti, et huius curam habere non accessorie. Quibus enim plurimis utimur ad corpus et sepissime, hec plurimum conferunt ad sanitatem. aquarum autem et spiritus virtus hanc habet naturam. Propter quod quidem in bene sapientibus civitatibus oportet distinguere si non omnes similes neque copiose, seorsum aquas eas que ad alimentum et eas que ad aliam opportunitatem.

Et ad lotrinum [illegible]

[illegible]

De locis aut(em) munit(is) no(n) o(mn)ibus policiis s(unt) ... quod

expediens puta arx oligarchicum et monarchicum democraticum aut(em) equale

Aristocraticum aut(em) neutru(m) sed mag(is) fortia loca plura

que dicat de dispone(n)dis ... edificiis quorum et ...

... policiis edificia quod dicit ...

et ... arx ... fortissima sit ...

... democraticus aut(em) ... equalia ut ... facit

... alios ... edificia ...

... ut ... civitas ...

dispositio aut(em) familiarum et ... ad alias

... si sit penetrabilis sit ... modum ... equorum

ad bellicas autem securitates contrario ut habeat ... antiq(uorum) modum difficilius ...

... illa ... difficile ... in ... per quos ...

... sic ... ita ... quos vocat ad vicinos

... et totam ad civitatem non facile penetrabilem ...

... loca sic ... et ad securitatem et ad ornatum ... habebit

que ... dicit ... civitates ... medio

... civitates ... et ...

... fortes ... medium ...

... et medieriter ...

et ... que dicit ... domus et edificia ut non sit facile penet(rabilis)

... ulla ... ad ... tempus ... antique

de muris aut(em) ... dicentibus oportere habere ... civitates

civitatem valde antiqu... existimant ... videtes ope ...

que illo modo ... ad ... quidem ... non multum

difficiles multi ... non bonum ... salvari ... munitionem

Sic ... civitates ...

... civitates ... et ... valde antiqu...

... civitates ...

... non ...

... non se munivit ...

... equales ...

...

Nunc autem accidit et contingit incrementum concessio fieri
insurgentium cum sit uti humana, et ea que in paucis sloptis salvari.

Et non oportet mala neque in primas sustinere firmissimarum murorum constans

esse bellicosissimam. Aliterque et nunc inveniuntur hiis que circa sagittas et machinas ad

certitudinem ad insultus. Simile enim velle muros non circumponere civitatibus

et regionem facile ingressibilem querere et auferre montuosa loca. Similiter autem et

ipsis habitationibus non circumponere muros tamquam non virilibus futuris habitatoribus.

At vero neque oportet latere quod circumponentibus quidem muros circa civitates

licet utroque modo uti civitatibus et tamquam habitatoribus muros et tamquam

non habentibus. Hiis autem qui non habent non licet. Si utique hoc se habet modo

non quia muri solum circumponendi sunt et de hiis curandum quomodo et ad ornatum

habeant civitati decentes et ad bellicas opportunitates et ad alias et ad nunc

adinventas. Sicut enim invadentibus cura est per quos modos super-

grediantur sic hec quidem inventa sunt, hec autem querere oportet et philosophari.

Cottidie custodientes apud invadentes enim neque conantur invadere bene preparatos

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

et ad bellicas opportunitates et ad alia [illegible] machinis et sagittis [illegible]

[illegible]

et aliis [illegible] hostiliter sicut insurgentes modos [illegible]

Cum autem omnis multitudo civium in conviviis distributa esse [illegible] ... [illegible] ... oportebit et [illegible]

Utique hoc modo disponet aliquis si quidem et divinis apparant habitaciones et principalissima antiquorum convivia congruit loci ydonei hic et eundem quecumque non segregat lex seorsum vel aliud oraculum aliud appollinis pythium. Erit utique autem talis locus qui apparenciam habet ad virtutis positionem sufficienter ad vicinas partes civitatis munitiorem. Decet autem sub hunc quidem locum talis quod est spacium fori qualem et circa Thessaliam nominant quam liberam vocant. Hoc autem est quod oportet purum esse a venalibus, et neque banausum neque agricolam neque alium aliquem talem accedere non vocatum a principibus. Erit autem utique bene graciosus locus si et gignasia seniorum habeant ordinem. Sic decet enim divisum esse secundum etates et hunc ornatum, et apud iuniores quidem principes aliquos demorari, matronas (?) autem quidem apud principes; maxime enim efficit presencia principum maxime veram verecundiam et eum qui liberorum timorem.

[illegible]

Venalium autem forum oportet esse aliud ab hoc et seorsum habens locum [illegible] ... et [illegible] ...

[illegible]

Cum autem civitatis multitudo dividatur in sacerdotes in principes, decet et sacerdotum quidem hunc ordinem circa edes sacras habere, principatuum autem quicumque circa contractus faciunt curam et circa scripturas iniustarum et vocaciones et alias talem dispensacionem. Adhuc autem circa agronomiam et eam que vocatur astinomiam apud forum quidem oportet et commune quoddam constitutum. Talis autem est qui circa necessaria forum locus; praevacare enim est id quod superius ponimus, hic autem ad necessarias actiones.

[illegible]

ut sic unusquisque habeat eciam in loco publico competenti quo ad officium suum

distributa autem oportet esse dicto ordine et quae circa regionem. Etenim ibi principatibus quos vocant hii quidem ylorios hii autem agronomos et speculatoria et convivia ad custodiam oportet constituta esse. Est autem sacra per regionem esse distributa, haec quidem diis, haec autem heroibus. Sed immorari nunc diligenter exquirentes et dicentes de talibus inutile est. Non enim difficile est talia intelligere, sed facere magis. Dicere quidem enim voti opus est, evenire autem fortune. Propter quod de talibus quidem quod quidem ad plus dimittatur nunc.

[illegible] in regione [illegible] unusquisque [illegible] in loco competenti suo officio, et potest [illegible] difficile est de talibus ad votum dicere, sed facere est magis difficile [illegible] de talibus.

De ipsa autem policia ex quibus et qualibus oportet consistere civitatem quae debet esse beata, et politizare bene, dicendum.

Cum autem duo sint in quibus fit bene omnibus, horum autem unum quidem in eo quod intentio et finem actionum ponitur recte, unum autem invenire actiones ferentes ad finem. Contingit enim haec et dissonare ab invicem et consonare. Aliquando enim intentio quidem iacet bona, in agendo autem ut adipiscantur ipsam peccant. Aliquando autem omnia quidem quae ad finem adipiscuntur, sed finem posuerunt pravum. Aliquando autem in utroque peccant, velut circa medicativam; neque enim quale oportet esse sanum corpus iudicant aliquando bene, neque ad suppositum ipsis terminum adipiscuntur factiva. Oportet autem in artibus et scientiis haec ambo obtinere, finem et eas quae in finem actiones.

[illegible] et [illegible] ad optimam policiam [illegible] et qualis optima policia [illegible] felicitatis [illegible] et [illegible] felicitatem [illegible] felicitatem [illegible] felix [illegible] felicitatem [illegible] ad felicitatem [illegible] bona [illegible] [illegible]

[illegible]

Quod quidem vite et felicitatem appetunt omnes manifestum. Sed hec adipisci his quidem potestas, his autem non propter quandam fortunam aut naturam. Indiget enim et subsidio aliquo vivere bene, hiis quidem minori, minus vero melius dispositis, amplioris autem deterius. Hii autem mox non recte querunt felicitatem potestate existente. Quoniam autem propositum est optimam policiam videre, hec autem est secundum quam optime utique politizabit civitas, optime autem utique politizabit secundum quam felicitatem maxime contingit civitatem, palam quod felicitas quid sit oportet non latere. Dicimus autem et determinavimus in ethicis, si quid illorum sermonum utile, operacionem esse et usum virtutis perfectum, et hanc non ex suppositione sed simpliciter.

[illegible]

ita iustas actiones sine supplicia et vindictas a virtute quidem sunt, necessarias autem; et quod bene necessaria habent eligibilitatem. Quod enim nullo talium indigere nec virum nec civitatem. Que autem ad honores et habundancias simpliciter sunt optime actiones. Alterum quidem enim mali cuiusdam electio est; tales autem actiones econtrario, preparaciones enim bonorum sunt et generaciones.

[illegible]

Videtur autem utique studiosus vir et paupertate et egritudine et aliis pravis fortunis uti bene; sed quod beatum in contrariis est. Et hoc enim determinatum est secundum morales sermones, quod talis est studiosus cui propter virtutem bona sunt que simpliciter bona. Palam autem et quod necessarium usus hos studiosos et bonos esse simpliciter. Propter quod et putant homines felicitatis causas exteriora bonorum esse, sicut si eius quod est cytharizare preclare et bene, propter quod causam habere lyram magis quam artem.

Necessarium igitur ex dictis hec quidem preexistere, hec autem preparare legislatorem. Propter quod ad votum optamus civitatis constitutionem quorum fortuna domina; dominam enim existere ponimus. Studiosam esse civitatem non adhuc fortune opus est, sed scientie et electionis. At vero studiosa civitas est eo quod cives participantes politia studiosos esse. Nobis autem omnes cives participant politia. Hoc ergo considerandum qualiter vir fit studiosus. Etenim si omnes contingit studiosos esse, non secundum unumquemque civium, sic eligibilius; assequitur enim et quod secundum unumquemque et id quod omnes.

At vero boni et studiosi fiunt per tria. Tria autem hec sunt: natura, consuetudo et ratio. Etenim nasci oportet primum puta hominem, sed non aliorum aliquod animalium; sic et qualem quendam secundum corpus et secundum animam. Quedam autem nulla utilitas nasci; consuetudines enim transmutare faciunt. Quedam enim sunt per naturam et ad utraque per consuetudines ad deterius et ad melius. Alia quidem igitur animalium maxime quidem natura vivunt, pauca autem quedam et consuetudinibus. Homo autem et ratione; solum enim habet rationem. Quare hec consonare invicem. Multa enim preter consuetudines et naturam agunt propter rationem si persuadeantur aliter habere melius. Et quidem utique natura equales esse oportet futuros facile doctibiles a legislatoribus determinavimus prius. Reliquum iam opus discipline. Hec quidem enim assuescentes addiscunt, hec autem audientes.

Et vero boni et

una particula in qua concludit dicta et ut [illegible] ... [illegible]

Quoniam autem omnis politica communitas constat ex principantibus et subiectis, hoc utique considerandum, si alios oportet esse principantes et subiectos aut eosdem per vitam. Palam enim quod consequi oportebit et disciplinam secundum divisionem hanc. Si quidem igitur essent tantum differentes alteri ab alteris quantum deos et heroas estimamus ab hominibus differre, confestim primo quidem secundum corpus multam habentes excellentiam, deinde secundum animam, ut indubitata sit et manifesta excellentia principantium respectu subiectorum, palam quia melius semper eosdem hos quidem principari, hos autem subici secundum semel. Cum autem hoc non facile accipere neque est sicut in Indis ait Scilax reges esse differentes a subiectis, manifestum quoniam propter multas causas necessarium omnes similiter communicare eo quod secundum partem principari et subici. Et enim equale in similibus iustum, et difficile manere politiam constitutam preter id quod iustum. Cum subditis enim existunt omnes volentes innovare qui per regionem, tales autem esse multitudine eos qui in politeumate ut sint valentiores hiis omnibus unum aliquod impossibilium est. At vero quoniam oportet principantes differre a subditis, indubitatum. Qualiter igitur hec erunt et qualiter participabunt, oportet considerare legislatorem. Dictum est autem prius de ipso. Natura enim dedit electionem faciens eodem genere hoc quidem iunius, hoc autem senius, quorum hos quidem subici oportet, hos autem principari. Indignatur autem nullus secundum etatem subditus neque putat esse potentior, aliterque et futurus suscipere talem honorem cum sortitus fuerit advenientem etatem. Est quidem igitur ut eosdem principari et subici dicendum, est autem ut alteros. Quare et disciplinam esse eandem ut necesse, est autem ut alteram esse

futurum enim bene principari subditum fuisse prius ait oportere. Est autem principatus

sicut in primis dictum est, hic quidem principatus gratia, hic autem subiecti.

horum autem hunc quidem despoticum esse dicimus, hunc autem liberorum.

differunt autem quedam preceptorum non operibus sed eo quod alicuius gratia. Propter quod

multa eorum que videntur esse ministerialia opera et iuvenum liberorum honestum

ministrare. ad honestum enim et non honestum non sic differunt actiones

secundum se, ut in fine et eo quod cuius gratia.

[illegible commentary paragraph]

Quoniam autem civis et principantis eandem virtutem esse

dicimus et optimi viri, eundem autem subditum prius oportet fieri et principem

posterius, hoc utique erit legislatori tractandum qualiter viri boni fiant

et per quas adinventiones et quid quid finis optime vite. Divise sunt

autem due partes anime, quarum hec quidem habet rationem secundum se, hec autem non

habet secundum rationem alterum obedire potens quam dicimus virtutes

esse secundum quas vir bonus dicitur aliqualiter habere aliud in qua

magis quod finibus omnibus deceat quid sit ut nos dicimus non manifestum

qualiter dicendum semper enim quod deterius melioris gratia est et hoc manifestum

Similiter autem in hiis que secundum artem et in hiis que secundum naturam

Melius autem quod rationem habet

[illegible]

melioris eligibiliora esse potentibus sortiri aut omnibus aut duabus. Semper

enim unicuique hoc maxime eligibile quod sortiri summum. Divisa autem et tota

vita in negotium et vacationem, et in bellum et pacem, et agibilium hec quidem

necessaria et utilia, hec autem bona. De quibus necesse eandem electionem et partibus anime

et actionibus ipsarum. Bellum quidem pacis gratia, negotium autem vacationis,

necessaria autem et utilia horum gratia. Ad omnia quidem igitur aspicienti politico

leges ferendum et secundum partes anime et secundum actiones ipsarum, magis

autem ad meliora et fines. Eodem autem modo et circa vitas et rerum divi-

siones. Oportet enim posse negotiari et bellare, magis autem pacem ducere

et vacare, et necessaria et utilia agere, magis autem oportet bona. Quare ad has inten-

tiones et pueros adhuc oportet erudiri et alias etates quecumque indigent eruditione.

[illegible]

Qui autem nunc optime videntur politizare grecorum et legislatores

qui has instituerunt politicas, neque ad optimum finem videntur ordinasse

que circa politicas neque ad virtutes leges et eruditiones, sed declinaverunt

ad eas que videntur esse utiles et superfluissimas. Consimiliter autem hiis et quidam horum qui

posterius scripserunt pronuntiaverunt eandem opinionem; laudantes enim Lacedemoniorum

policiam laudat legislatoris intencionem quod omnia ad imperare et ad bellum

leges statuta fecerunt civile et contrarium rationi sunt facile arguibilia et operibus

sunt redarguta. Sicut enim plurimi hominum zelant multis dominari quod multo

successibus fuit eufortunium. Sic et tymbron videtur laudans lacedemoniorum

legislatorem et aliorum unusquisque scribentium de policia ipsorum, quia propter eam quod

exercitati fuerunt ad pericula multis principabantur. quamvis palam quod quoniam nunc quidem

non adhuc non inest lacedemonibus principari, non felices neque legislator bonus

[illegible]

Adhuc autem ridiculum hoc si manentes in legibus ipsius

et nullo prohibente ne utentur legibus abiecerunt vivere bene. Non recte autem

existimat neque de principatu quem oportet videri honorantem legislatorem.

eo enim quod despotice principari liberorum principatus melior et magis

cum virtute. Adhuc autem non propter hoc oportet civitatem felicem putare et legis

latorem laudare quia principalem potuit ad principari super vicinos. Hec

enim magnum habet nocumentum. Palam enim quod et civium potenti hoc

temptandum propter quod aliquis possit ipse civitati principari. De quo quidem accusant

lacedemonii pausaniam regem et quamvis habentem tantum honorem. Neque

itaque talium legum et rationum politica nulla neque proficua neque vera est.

tymbron

hec enim optima et sigillatim et communiter legislatorem efficere oportet hec in animabus

hominum id est quod hominum et quod adversariorum studium non ymmo contra opportet meditari

ut subiciant indignos sed ut primo ipsi non serviant alys deinde ut

zelent presidatum gratia utilitatis subditorum sed non gratia despotice omnium tertio

autem despotizare dignis servire et autem oportet legislatorem magis studere gratia ordinis

et pacis testatur ea que fiunt operibus plurime enim talium civitatum bellantes quidem

salvantur postquam autem obtinuerunt principatum perierunt rubiginem enim contrahunt sicut

ferrum pacem ducentes causa autem legislator non erudiens posse vacare

Adhuc videndum quia hec civitas felix ... et quo modo [illegible] ... civitas sit felix ... rursum quod ... [illegible] ... non ... et pacis intendere debet ... virtute possit ... civitati et quia ... per ... [illegible] ... regem ... et vacare ... virtute ... sigillatim et communiter ... et adducit ... et ut legislator non debet intendere ut servitute subiciant indignos sed ut ipsi non serviant alys deinde debet intendere ut zelent presidatum gratia utilitatis subditorum et non gratia ambitionis et despotice subditorum tertio debet intendere quod si despotizet quod despotizet dignis servire non liberis et inducit ad hoc rerum ... quod ... in talibus policia ... que contra ... [illegible] ... felices et multe civitates postquam per bella salvate sunt ... et postquam obtinuerunt principatum perierunt ... rubiginem ... [illegible] ... non erudiunt eos vacare ad virtutem ...

Quoniam autem idem finis esse videtur et communiter et sigillatim hominibus

et eundem terminum necessarium esse optimo viro et optime pollicie manifestum quod oportet eas

que ad vacationem virtutes existere finis enim sicut dictus est sepe pax quidem

belli vacatio autem non vacationis utiles autem virtutes ad vacationem et

de vacacione sunt natura ipsa vacare est opus / et quarum in non vacare / oportet enim

multa necessariorum existere ut deinceps vacet / propter quod temperatam et civitatem convenit et

fortem et perseverativam / secundum enim proverbium enim servis non est vacatio / qui autem non possunt

periculari viriliter servi sunt invadentium / fortitudine quidem et perseverancia opus est ad non vacacionem

[illegible]

philosophia autem ad vacacionem / temperancia autem et iusticia in utrisque

temporibus et magis pacem ducentibus et vacantibus / bellum quidem enim cogit iustos

et temperatos esse / fruicio autem bone fortune et vacare cum pace iniuriatores

iniuriatores facit magis / multa igitur indigent iusticia et multa temperancia qui

optime videntur agere et omnibus frui beatis velut si qui sunt sicut poete aiunt in

beatorum insulis / maxime enim hii indigebunt philosophia et temperancia et

iusticia tanto magis vacant in habundancia talium bonorum

[illegible]

Sed et quod in futuram felicitatem et felicissimam futuram civitatem /

optimis quidem utentibus temperatam [illegible] / sed cum sit turpe non posse uti bonis /

adhuc magis non posse in vacando uti / sed non vacantes quidem et bellantes videri

bonos / pacem autem ducentes et vacantes serviles / propter quod oportet non sicut Lacedemoniorum

civitas virtuti studeat. Illi quidem enim non hac differunt ab aliis, quod non putant eadem aliis maxima bonorum, sed fieri haec magis per quandam virtutem. Quoniam autem maiora bona quam quae bellicarum et fruitionem horum quam earum quae virtutum, et quod per ipsam, manifestum ex his.

[illegible]

Qualiter autem et per quae erit, hoc utique speculandum.

Divisimus itaque prius quod natura et consuetudine et ratione oportet. Horum autem quales quidem quosdam esse oportet natura determinatum est prius, reliquum autem considerare utrum erudiendi ratione prius vel consuetudinibus. Haec enim oportet ad invicem consonare consonantiam optimam. Contingit enim peccare et rationem ab optima suppositione, et per consuetudines similiter duci. Manifestum utique hoc primo quidem, sicut in aliis, quod generatio a principio est et finis ab aliquo principio alterius finis. Ratio autem nobis et intellectus naturae finis, quare ad hos generationem et consuetudinem studium oportet parare. Deinde sicut corpus et anima duo sunt, ita et animae videmus duas partes, quod irrationabile et rationem habens, et habitus horum duos numero, quorum hoc quidem est appetitus, hoc autem intellectus. Sicut ergo corpus prius generatione quam anima, [illegible] irrationale quam rationem habens. Manifestum autem et hoc, animus enim et voluntas, ita et quod irrationabile

Adhuc autem et concupiscentia et mox natis existit pueris, raciocinacio autem et intellectus procedentibus nata sunt inesse. Propter quod quidem primo corporis curam necessarium esse priorem quam eam que anime, deinde eam que appetitus; gratia vero intellectus eam que appetitus, huius autem corporis eam que anime.

[illegible]

Si quidem igitur a principio legislatorem videre oportet qualiter corpora optima fiant eorum qui educantur, primo quidem curandum circa coniugium, quando et quales existentes oportet facere nupciale colloquium. Oportet autem leges facere hanc communicacionem aspicientem ad ipsos et ad tempus vivendi, ut conveniant etatibus ad idem tempus et non dissonent potencie, hoc quidem adhuc potente generare, hac autem non potente, aut hec quidem, vir autem non; hec enim faciunt et dissensiones ad invicem et dissimilitudines. Deinde et ad puerorum successionem; oportet enim neque subdeficere pueros etatibus patrum [illegible] senioribus quidem gratia [illegible] apud patres, neque valde prope esse; multa enim habet difficultatem; verecundia quia minus existit talibus tamquam coetaneis, et circa dispensacionem querulosum quod propinquum. Adhuc autem unde incipientes huc devenimus, quatenus corpora natorum existant ad legislatoris voluntatem, fere itaque gratia accidunt omnia per unam curam. [illegible]

[illegible]

plurimum est dicere viris quidem unus septuaginta annorum ultimus, quinqua-
ginta autem mulieribus, oportet principium coniugationis secundum aetatem ad tempora haec descendere.
Est autem iuvenum vel iuniorum coitus pravus ad puerorum generationem. In
omnibus enim aliis imperfecti iuvenum fetus et femellae contingunt magis
et parvi secundum formam. Quare necesse hoc ipsum et in omnibus accidere. Argumentum
autem: in quibuscumque civitatibus laxatur iuvenes [illegible] coniugari et iuvenculas,
imperfecti et parvi corporibus sunt. Adhuc autem in partubus quidem dolent magis et
plures pereunt. Propter quod et oraculum quidam aiunt factum fuisse propter talem causam
Troezeniis, tamquam multis pereuntibus et propter nubere magis iuvenculas et non
ad fructum productionem. Ad hoc autem et ad temperantiam expedit coitus facere
senioribus. Intemperatiores enim videntur iuvenculae quae usae fuerunt
coitibus. Et masculorum corpora laedi videntur ad augmentum, si adhuc
corpore crescente faciunt coitum. Et enim huius quidem tempus determinatum,
quod non excedit multum adhuc. Propter quod has quidem congruit circa aetatem XVIII
annorum coniugari, hos autem circa triginta septem aut parum. In tanto enim tempore
perfectis corporibus coniugatio erit, et ad pausationem puerorum procreationis convenient
temporibus opportune. Adhuc autem successio puerorum his quidem erit inchoantibus
in acmi, si fiat secundum rationem mox generatio, his autem resolutio iam aetatis
ad numerum septuaginta annorum. De eo quidem igitur quod oportet fieri coniugium determinatum est.

[illegible] videt quidam autem oportet disponi quo ad corpus, et quia huius
dispositionis tenet se ex parte generantium, adeo videt in qua aetate mas et
femina debeant copulari et dicit quod copula coniugalis quae ordinatur
ad generationem debet fieri tempore et aetate determinata [illegible] primo [illegible]
et ordinatur ad generationem debet fieri tempore et aetate qua vir potest generare
et femina concipere, sed hoc non est in quacumque aetate [illegible] est [illegible]
quod [illegible] ut in pluribus potest generare usque ad septuagesimum annum et

143

mulieres ad quinquagesimum annum potest mulier calefieri et facit quod augmentum iuvenum est primo ad generationem pueri ... quia ... et tales coitu generantur parvi et in utilitate ad opera bellica ... in tali coitu pervenientes mulieres pariunt et fetus sepe moriuntur ... et tales coitu coacti sunt intemperate ... plures ... corpora masculorum precum coitu diminuuntur ad augmentum quia si iuvenes tempore ... non veniunt ad debitam staturam quia aliter generalis in femine et addit quod iuvencula in decimo octavo anno generalis et masculus in ... septimo anno ... alia in textu ... annorum. Sequitur textus hiis autem etc.

Hiis autem que circa procreationem temporibus oportet uti quibus multi utuntur bene et nunc determinantes hyeme facere commorationem hanc.

Oportet autem et ipsos speculari ad puerorum procreationem et que a medicis dicuntur et que a physicis. Medici enim tempora corporum dicunt sufficienter et de spiritibus physici, borealem australibus laudantes magis. Qualibus autem quibusdam corporibus existentibus maxime utilitas erit hiis qui generantur, perientibus quidem magis dicendum in hiis que de disciplina puerorum, sufficiens autem et nunc. Neque enim qui athletarum optimus habitus ad politicam bonam habitudinem neque ad euexiam neque ad sanitatem et puerorum procreationem neque qui curis indigens et male habens valde, sed medius horum.

Hic ostendit quod in copulatione maris et femine tempus et locum debent considerare ut scilicet copulatio fiat in hyeme quando calor intrinsecus est fortior propter clausionem porrorum et in loco ubi flant venti aquilonares vel boreales quia sunt frigidi quam australes et occidentales. Vel sic quod melior est corporis dispositio quia ... et addit quod copulandi non debent esse nimis magni vel nimis parvi sed mediocres quia tales sunt meliores corpora et addit quod generandi debent esse qui tamen ... habent tempora ... non nimis otiosi nec nimis laboriosi. Sequitur textus oportet autem

Oportet autem et pregnantes curam habere de corporibus non desidiosas existentes neque subtili cibo utentes. Hoc autem facile legislatori facere precipienti cottidie aliquod iter facere ad deorum venerationem hiis qui sortiti sunt

... quod a medicis et physicis accipere quod generatio melior fit et dicit quod illi de quibus prius et spiritibus de ventis meliorem ... hyeme quam in estate et flante borea ... cum flantibus austris ... calida sunt ... materia seminis generatio et ad sanitatem et euexiam ... dispositio ... corpus fit aptum et conveniens ... [illegible]

Sed autem que ... ad euexiam ... athletarum ... labores violentos neque ad unum solum ...
Sed et hic ... viris et mulieribus

Et ... [illegible] ... ad honorem dei ... [illegible] ... habere ... [illegible]

[illegible]

Ex q̄ de generacione honor(um) ... puellarum ... corporibus pigriores generant deducere

Sunt enim generantes videntur assimilari ab ea que habet p̄d nascentia a terra

Sic determinat de cura mulierum pregnancium / et dicit quod legislator

debet ordinare ... ut sint ... pigre et ... ut ... nutriant ...

[illegible] ... / ... intellectus ... [illegible]

et sic mediocriter ... [illegible] ... auit

corporis ... [illegible] ... et sic

[illegible] ... determinat ... / et ... [illegible] ... et addit

[illegible] ... intellectus et generacionis ... [illegible]

[illegible] ... et actus / et dicit causam

quia in generacione ... [illegible] ... a matre ... plante

[illegible] ... a terra ... [illegible]

ad ... [illegible] ... que operatur ... [illegible]

[illegible] ... ad radices plantarum ... [illegible]

in ... [illegible] ... quicumque fit sapiens

et prudens ... [illegible]

De vestimentis autem et alimento genitorum fit lex / nullum orbatum

ad nutrire ... [illegible] ... autem puerorum ordo generandi ... [illegible]

genitorum / oportet enim determinata esse multi ... [illegible] ... puerorum

Si autem aliquibus fiant ... [illegible] ... multitudinis ... et vita /

fieri ... abortum / ... sensu ... et vite ... [illegible]

Cum autem principium ... etatis viro et mulieri determinatum ... maiorem

generacionem / et quanto tempore ... generant ad puerorum procreacionem sit determinatum /

Seniorum enim ... sicut et iuniorum ipsa fiunt / et corporibus et intellectibus

Eum autem decrepitorum debiles / ... intellectus ... [illegible]

in pluribus / quare quidam poetarum aliqui dixerunt mensurantes ebdomadibus

etates ita tempus quinquaginta annorum ut quatuor aut quinque annis excedentes

etatem hanc dimittere oportet eam que ad manifestam generacionem / ... sanitatis

... [illegible] ... alterius talis esse oportet ... videri facientes ...

... [illegible] ... ad aliam et ad alium sit ... [illegible]

vide ... [illegible] ... et appelletur ... [illegible]

peccato ... [illegible] ... appareat tale ... [illegible]

[illegible] ... et dicit ... [illegible]

[illegible]

[illegible]

ultimum capitulum

Natis autem pueris magnam putandum esse differentiam

ad corporum potentiam alimentum quale quodcumque sit. Apparet

autem et per alia alia consideratibus et per ceteros quibus cure est inducere bellicum

lactis habundans alimentum maxime familiare corporibus, magis

autem sine vino propter egritudines. Adhuc autem et motus quoscumque

contingit facere tantillos expedit. Ad non defluere autem membra propter

teneritatem utuntur et nunc quidam gentium instrumentis quibusdam mechanicis

que faciunt impervertibile corpus talium. Expedit autem mox et

ad frigora consuescere a parvis pueris. Hoc enim et ad sanitatem et ad

bellicas actiones maxime proficuum. Propter quod apud multos barbarorum

est consuetudo, hiis quidem in flumen frigidum abluere natos, hiis

autem involutum parvum tegumento, puta Celtis. Omnia enim quecumque possibile

assuescere mox inchoantibus melius quidem assuescere, gradatim autem

assuescere. Bene apta autem puerorum habitudo propter caliditatem ad frigorum exercitationem.

[illegible] et aliis [illegible] quod [illegible] cum [illegible] gaudent [illegible] et aliis [illegible] pueris [illegible]

[illegible] puniunt ut videant [illegible] quod [illegible] et aliis [illegible] quo celebrant [illegible]

[illegible] templum de quo [illegible] maiores [illegible]

[illegible] et pueri liberi [illegible] a predictis [illegible] considerandum [illegible] pedagogi [illegible]

[illegible] epilogando [illegible] turpes [illegible] removende sunt et turpes [illegible]

[illegible] et ultimo [illegible] educatione puerorum [illegible] et ad [illegible]

actus et dicit [illegible] et quibus alimentis et cuius [illegible]

ad fortitudinem corporis et ad opera [illegible] et quod [illegible]

[illegible] instituerunt [illegible] plurimum instituunt pueros [illegible]

Theodorus dicebat pueros instituendos [illegible] fortem autem [illegible]

Quod [illegible] etate que [illegible] durat ad [illegible] annum [illegible]

nutriendi cum lacte et magis cum lacte [illegible] pueros [illegible]

alimento [illegible] quod lac [illegible] aquaticum quod

[illegible] et pingue [illegible] butirum est

et caseum [illegible] quod facile [illegible] aquaticum [illegible]

[illegible] dura et firma facit [illegible] butirum [illegible]

[illegible] que sunt [illegible] et vincula [illegible]

[illegible] et animi [illegible]

[illegible] ad bellicas fortitudines inducit [illegible] in pueros multum [illegible] lacte [illegible]

et [illegible] [illegible] et [illegible] quod lac

[illegible] familiare [illegible] quod lac [illegible]

[illegible] in mamillis [illegible] corpus pueri in matrice

matris et [illegible] familiare [illegible] et

[illegible] lacte [illegible] alimento [illegible]

[illegible] ut [illegible] et [illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible] in mamma et [illegible] et [illegible] et

[illegible] et lac [illegible] et [illegible]

[illegible] lac et lac [illegible] corpus et addit quod [illegible] etate

[illegible] assuefieri ad [illegible] et [illegible]

in [illegible] etate [illegible] pueros suos in [illegible]

[illegible] et [illegible]

et [illegible] et [illegible]

[illegible] et addit quod [illegible] assuefi[illegible]

[illegible] frigoribus et [illegible]

frigus cum [illegible] interius et [illegible]

et [illegible] quod [illegible] corpus [illegible]

in frigida aqua [illegible] ut in [illegible] frigidis [illegible]

[illegible] calor et [illegible] et [illegible]

[illegible] et [illegible] quod assuefacto puero [illegible] fieri debet [illegible]

Circa prima quidem igitur expedit facere curam talem et huic consimilem

Habitam autem huic etati usque ad quinque annos in qua nondum neque ad erudi-

tionem aliam bonum est adducere neque ad necessarios labores ut non impediant

incrementum oportet tantum sortiri motum ut diffugiant inertiam corporis quod oportet

instituere et per alias actiones et per ludum oportet autem et ludos esse neque illiberales

neque laboriosos neque remissos et de sermonibus autem et fabulis quales

[illegible]

quosdam audire oportet tantillos cura sit principibus quos vocant pedonomos
omnia enim talia oportet prima facere ad posteriores conversationes / propter quod ludos plures
oportet esse imitationes posterius studendorum / Cohibentes autem pueros in plorationibus
non recte detestantur qui prohibent in legibus Conferunt enim ad incrementum fit enim
quodammodo exercitatio corporibus / detentio enim spiritus facit robur laborantibus
quod accidit et pueris qui cohibentur / Considerandum autem pedonomis horum
deductionem et aliam et quod oportet quam minime cum servis esse / hanc enim etatem
et usque ad septem annos necessarium domi alimentum habere / Rationabile ergo
assumere illiberalitatem ab auditis et visis et tantillos existentes / Totaliter
quidem igitur turpiloquium ex civitate sicut aliquid aliud oportet legislatorem exterminare / ex dicere enim de facili quecumque turpium fit et ipsum facere propinque / Maxime quidem
igitur ex iuvenibus quo neque dicant neque audiant nichil tale / Si quis autem
apparuerit aliquid dicens aut agens vetitorum / liberum quidem nondum autem dignificatum
decumbentia in conviviis / inhonestationibus punire et verberibus / seniorem autem etate
hac inhonorationibus illiberalibus vilitatis gratia / Quoniam autem dicere aliquid talium
exterminamus manifestum quod et videre aut picturas aut sermones inhonestos / Cura
quidem igitur esto principibus nullam neque sculpturam neque picturam esse talium actionum
imitationem nisi apud aliquos deos tales quibus et lasciviam tribuit lex / Adhuc autem
dimittit lex eos qui habent etatem amplius prodecentem / et pro ipsis et pueris et mulieribus colere
honorare deos / Iuniores autem neque iamborum neque comedie spectatores ponendum
antequam etatem accipiant in qua et convivere tangit iam decumbentes et ab ebrietate et ab eis
que fiunt ab huiusmodi nocumentis omnes impassibiles faciet disciplina / Nunc quidem igitur in transcursu
hos fecimus sermones / posterius autem insistentes oportet determinare magis sive non
oportet prius sive oportet dubitantes et qualiter oportet / secundum presens autem tempus mentionem fecimus ut necessarium

[illegible]

8ug lib' polit'

Forte autem non bene dicebat quod et Theodorus tragedie representator: nulli enim unquam permisit ante se introducere neque vilium spectatorum, tanquam assuefactis theatris primis auditibus. Accidit autem idem et hic et ad hominum collocutiones et ad eas que rerum. Omnia enim amamus prima magis. Propter quod oportet iuvenibus facere omnia extranea que prava, maxime autem quecumque ipsorum habent malitiam aut odium.

Transactis autem quinque annis duobus usque ad septem oportet speculatores fieri disciplinarum quas oportet addiscere ipsos. Due autem sunt etates ad quas necessarium dividi disciplinam, post eam que a septem annis usque ad pubescentiam, et iterum post eam que a pubescentia usque ad annos viginti et unum. Qui autem septenis dividunt etates ut ad multum dicunt non bene. Oportet autem divisionem nature consequi. Omnis enim ars et disciplina quod deficit nature vult supplere. Primo quidem igitur considerandum si est faciendum ordinem aliquem circa pueros, deinde utrum expedit communiter facere curam ipsorum vel privato modo, quod et fit nunc in pluribus civitatibus; tertio autem qualem quandam oportet esse hanc.

[illegible]

8ug lib' polit'

Quod quidem igitur legislatori maxime negociandum est circa iuvenum disciplinam, nullus utique dubitabit. Etenim in civitatibus non factum hoc ledit policias. Oportet autem ad unamquamque politiam erudiri. Mos enim policie uniuscuiusque qui conveniens et conservare consuevit policiam et instituit a principio, puta quidem democraticus democratiam, qui autem oligarchicus oligarchiam.

Semper autem optimus mos melioris causa policie. Adhuc autem ad omnes potencias

et artes sunt que oportet preerudiri et preassuescere ad singularum operaciones, quare

palam quia et ad actiones virtutis. Cum autem unus finis civitati omni, manifestum

quia et disciplinam unam et eandem necessarium esse omnium, et huius curam esse communem et non

seorsum quo nunc unusquisque curat de suis pueris seorsum quia et disciplinam propriam

quamcumque videbitur docens. Oportet autem communium communem facere et studium. Simul

autem neque oportet putare ipsum sui ipsius aliquem civium esse sed omnes civitatis;

cura autem uniuscuiusque partis nata est respicere ad eam que totius civitatis.

Laudabit autem utique aliquis et secundum hoc Lacedemonios; et enim plurimum faciunt studium circa

pueros et hoc communiter. Quod quidem igitur legislatori faciendum et disciplinam et hanc communem facere manifestum.

[illegible]

Que autem sit disciplina et qualiter oporteat erudiri non oportet latere. Nunc enim

dubitatur de operibus. Non enim eadem omnes existimant oportere addiscere iuvenes

neque ad virtutem neque ad vitam optimam, neque manifestum utrum ad intellectum

oportet magis aut ad anime morem. Et ex ea que ad actionem vitam disciplina

turbativa plena consideratio et nulli palam utrum studere oportet ea que optimam vitam

vel ea que tendunt ad virtutem vel ea que superflua. Omnia enim hec acceperunt iudices

quosdam. Et de hiis que ad virtutem nichil est confessum. Et enim virtutem non eandem

mox omnes honorantes, quare rationabiliter dissentiunt et ad studium ipsius.

Quod quidem igitur necessaria utilium doceri non ignoratur non manifestum. Quod autem non omnia divisis

liberalibus operibus et illiberalibus manifestum, quod talibus oportet participare quecumque utilium

facient participantem non banausum. Banausum enim opus oportet putare esse hoc

et artem hanc et doctrinam, quecumque ad usus et actiones virtutis efficiunt inutile liberorum

corpus aut animam aut intellectum. Propter quod tales artes quecumque faciunt

corpus deterius disponi banausas vocamus, et mercenarias operationes.

Non vacantem enim faciunt mentem et depressam. Est autem et liberalium scientiarum

aliquibus usque ad aliquid participare non illiberale, assidue autem valde et ad perfectionem

obnoxium dictis nocumentis. Habet autem multam differentiam et quod cuius gratia agit

quis et addiscit. Propter seipsum quidem enim aut amicorum aut propter virtutem non illiberale.

Cum autem idipsum agit semper propter aliquid intentionem et simile utique videbitur agere.

Manifestum quidem igitur quia et erudiciones post dictum est propter adultos et hunc

Hic autem quidam ... [illegible]

Sunt autem quatuor que erudire consueverunt, litteras et luctativam et musicam

et quartum quidem pertractativam tamquam ad vitam utiles existentes et valde bonas,

luctativam autem tamquam conferentem ad fortitudinem. De musica autem dubitabit

utique aliquis. Nunc quidem enim ut delectationis gratia plurimi participant ipsa, illi autem

a principio instituerunt in disciplina propter naturam ipsam querere, quod quidem sepe dictum est

non solum non vacare recte, sed et vacare posse bene. Hoc enim principium omnium, ut et

iterum dicamus de ipsa. Si enim quidem ambo oportet, magis autem eligibile vacare quam non

vacatio et finaliter querendum quid facientes oportet vacare. Non itaque ludentes.

Finem enim necessarium esse vite nobis ludum. Si autem hoc impossibile, et magis in non vacationibus

utendum ludis. Laborans enim indiget requie, ludus autem gratia requiei est.

Non vacare autem accidit cum labore et fatigatione. Propter quod oportet ludos introducere observantes

tempus ad usum, tamquam adducentes farmacie gratia. Remissio enim talis

motus anime, et propter delectationem requies. Vacare autem videtur ipsum habere delectationem

[illegible marginal notes]

et felicitas et vivere bene. hoc autem non existit non vacantibus sed vacantibus. Non vacans quidem enim non vacat gratia alicuius finis tanquam non existentis. felicitas autem finis est quam non cum tristicia sed cum delectatione putant esse omnes. hanc vero delectationem non adhuc eandem ponunt sed secundum seipsos unusquisque et secundum habitum suum. optimus autem et optimam et eam que ab optimis. Quare manifestum quod oportet et ad eam que in deductione vacationem addiscere quedam et erudiri. et has eruditiones et has disciplinas esse sui ipsorum gratia. eas autem que ad non vacationem gratia. ut necessarias et aliorum gratia. Propter quod et musicam priores in eruditionem ordinaverunt non ut necessariam. nichil enim habet tale. neque ut utile. sicut litteras ad pecuniativam et ad yconomiam et ad doctrinam et ad multas actiones politicas. videtur autem et pictiva utilis esse ad iudicandum artificum opera melius. neque rursum sicut luctativa ad sanitatem et robur. neutrum enim horum videmus fieri ex musica. Relinquitur igitur ad deductionem que in vacatione ad quod et videntur producentes ipsam. enim putant deductionem esse liberorum in hac ordinant. Propter quod quidem homerus ita poetizavit. Sed est quidem velut ad epulas vocari gaudenter. et ita dictus alios quosdam qui vocant cantatorem qui letificat omnes. et in aliis autem ait ulixes. hanc optimam deductionem cum gaudentibus hominibus congregati sint super tecta audiunt phylomenam sedentes deinceps. Et quidem quod est disciplina quedam. quam non sicut utilem erudiendum filios. neque ut necessariam sed ut liberalem et honestam manifestum est.

Hic est tertia pars istius capituli in qua dicit quatuor principia que erudiendi sunt iuvenes. Et hic 3o [illegible] ... [illegible] docet [illegible] que erudiendi sunt iuvenes et que pertinent ad policiam [illegible] ... optime iuvenes erudiri sunt litteris et luctativam et musicam et quartam quam vocat pictivam. Et has [illegible] dicit esse utiles ad vitam valde [illegible]. et determinat ad quod sunt singula istorum.

[illegible marginal notes]

Et dicit quod luctativa confert ad fortitudinem eo quod per luctam membra habilitantur ut in lucta membra [habilitantur fortiter ad]
bellativas operationes et fortia sunt ad pugnandum. Est enim multiplex lucta scilicet adlethica gymnastica
agonistica et palestra, et hec sunt ab antiquis et apud nos torneamenta talia. Litteras autem posuerunt
[in] doctrinam maxime ut in omnibus sunt utiles. Et propter ipsa eloquentie et logice tunc libros
bonis tradebant. Musicam autem quidam posuerunt in disciplinam eo quod in ea [?] gaudent. Quidam autem
posuerunt in ludum. Causam autem hec dixerunt iuvenes illius temporis ostendit. Etiam [?]
vacare in politica ad felicitatem contemplativam vel est omnium finis quod non vacatur sive negotiatur.
Operatur autem quietem non solum quando vacat sed etiam quo bene vacet. Propter hoc autem bene vacabit cum
in bene vacat per musicam non oportet eam ponere quod sit ludi gratia. Quod scilicet est hoc quod humane vite
finis esset ludus, quod valde est inconveniens; non enim ut plurimum sit quod vacare sit finis non vacationis.
Sed ludus magis introducendus propter non vacationem. Non vacans enim laborat [?]
corpus laborat ex humore [?] ipsum. Ubi prout farmacia inducitur ad purgandum humores qui
gravant corpus, sic ludus inducitur ad relevandum labores quos patimur ex non vacatione.
Et ideo ludus requies quedam est non vacationis. Et quod vacare finis est non vacationis et felicitas est
finis. Vacatio magis competit felicitati quam non vacatio. Non vacans enim non vacat sine
laborat alicuius gratia quod laboris finis est finis. Et propter hoc putant omnes quod iste [?]
debent esse gratia deductionis in vacatione et non gratia alicuius utilitatis. Et quod eruditiones iste
addiscantur sui ipsorum gratia propter delectationem que est in eis. Et ideo antiqui posuerunt musicam ordinaverunt
in eruditionem non ut necessariam quod nihil tale habet; nec ordinaverunt eam utilem ad lucrum pro litteris
que utiles sunt ad pecuniationem et yconomiam in domus dispensationem et ad doctrinam maxime in lectionibus
[?] et ad multas alias actiones politicas. Ex hiis concludit quod musica ad deductionem est
inventa. [De pictura dicit quod utilis est] ad iudicandum opera artificum quam vocant picturam, eo
quod malles [?] non vacamus [?] artem quod sit in vasis preciosis et
gemmis ad speciem anaglifi in mensa magnificorum. Etiam pro dicit in quarto Ethicorum magnificus est
magis diligere thesaurum in talibus quam in aliis utilibus. Ubi illa valet ad iudicandum ne
decipiatur in talibus et ad delectandum in specie et pulchritudine talium. Quod hoc est [?] pulchritudinis
virtutis et felicitatis. Et ad hunc finem etiam non est musica. Sed ordinatur ad deductionem liberorum et
ratione. Et hoc probat per Homerum qui ita poetizavit de musica: quod scilicet pro congaudentibus ad
epulas vocatis ad citharistam vocatur quod omnes volunt delectari propter pacem amicorum ad virtutem.
Et hoc etiam probat per Ulixem qui sic dixit quod hec sit optima deductio quam epulantes et congaudentes
[?] quam residet audiens aliquem citharistam [?]. Ex hiis omnibus concludit quod
musica est disciplina quedam quam non propter utilem eruditionem filiis neque ut necessariam sed ut liberalem
et honestam. Et hic finit [?]

[sequitur ...]

Utrum autem una existens vel plures vel que hec et qualiter postmodum dicendum
de ipsis. Nunc autem nobis tantum esse premissum est quod ab antiquo habemus
quedam testimonia in expositis eruditionibus. Musica enim hoc facit evidens. Adhuc

[Marginal gloss, left: ab ana quod est supra et gliffe sculptura vel pictura dicitur anagliffa quasi supra picta vel sculpta]

aut et quod oportet utilium quedam erudire pueros non solum propter id quod utile
puta litterarum erudicionem sed et propterea quod per ipsas contingit fieri multas erudiciones
alias. Similiter autem et picturam non ut in propriis venalibus non peccent sed fiunt
magis ductiles ad earum que vasorum empcionem et vendicionem, aut magis quia
facit speculativam eius que circa corpora pulcritudinis. Querere autem ubique
quod utile minime congruit magnanimis et liberis. Cum autem manifestum
utrum consuetudinibus erudiendum vel racione vel circa corpus prius aut circa
intellectum palam ex hiis quod tradendum pueros lactative et pedoctrine. Harum
enim hec quidem qualem quandam facit habitum corporis, hec autem opera

Hic est alia pars in qua ostendit modum secundum quem oportet instruere pueros, et dividitur in duas partes: in prima determinat modum, in secunda reprehendit illos qui aliter instruunt, ibi: Nunc quidem igitur. Prima in tres dividitur. Primo enim dicit quod postquam dictum est quod nec unam inmisceri ut plures instruende sunt, sciencias. Secundo dicit quod ex premissis iam habemus hoc quod oportet erudire pueros circa puericiam gramatica litterarum sciencia, quia oportet erudire pueros non propter hoc quod in se ipsa utilis est tantum, sed quia multum utilis est ad multas alias erudiciones, sicut ad artes que racione tradite sunt. Et similiter pictura, que apud nos vocatur vero nomine, non oportet docere pueros tantum ut sint productibiles in commercio vasorum et empcionem, sed pocius ut pulcritudinis corporalis que sunt conveniunt ad vitam felicem magis faciat contemplativos et magnanimos et ex magnificencia, sed non oportet [illegible] utrum erudiendi sunt per consuetudinem et racionem, secundum pulcritudinem et honestatem, Deinde movet dubium utrum erudiendi per consuetudinem et racionem aut prius circa corpus aut circa intellectum. Et determinat statim dubium dicens quod primo circa corpus: per primam enim dicit quod bonum habitum facit erudiendi sunt ad lactativam etatem conveniunt, deinde tradendi sunt pedagogis que secundum pedagogicam scienciam faciunt eos habitum circa operaciones anime erudientes eos ad disciplinam.

Nunc quidem igitur que maxime videntur civitatum curare de pueris, hee quidem
athleticum habitum curare de pueris inprimunt tollentes et species et incrementum corporum.
Lacedemonii autem hoc quidem non peccaverunt, ferales autem efficiunt laboribus tanquam
hoc ad fortitudinem maxime existens conferens. Quamvis, sicut dictum est sepe, neque ad unam neque
ad hanc maxime respicientes faciendum curam. Si quidem ad hanc, neque hoc adinveniunt.
Neque enim in aliis animalibus neque in gentibus videmus fortitudinem assequentem plus

Lactative scilicet prima etatis que etas vocatur dencium plantativa tam in dentibus qui vocantur molares [illegible] etas [illegible] ad amorem et primo amore [illegible] nec bibat aquam [illegible] et dolores [illegible] sic primo [illegible] lactativa tradendi sunt pueri pedoctrine ad mores id est disciplinae pedagogorum

Nota

ferocissimus sed magis mansuetioribus et leoninis moribus. Multe autem sunt

gentium que ad interficiendum et ad comedendum homines prompte se habent, puta

circa pontum achei et eniochi, et alie gentium non maritimarum, hee

quidem similiter, hee autem magis, que latrocinative quidem sunt, fortitudinis autem non

participant. Adhuc ipsos lacedemones scimus quoniam quousque quidem ipsi assiduabant laboribus,

prevalebant aliis, nunc autem et luctativis agonibus et bellicis deficiunt ab aliis.

Non enim eo quod iuvenes exercitabant illo modo differebant, sed eo solum quod ad eos qui

non studuerant conabantur. Quare quod bonum, sed non quod ferale, oportet preagonizare. Neque

enim lupus neque aliarum ferarum aliqua agonizabit utique aliquod bonum periculum, sed

magis vir bonus. Nimis autem valde ad hec remittentes pueros et qui sine peda-

gogis necessariorum faciunt banausos efficiunt secundum veritatem, ad unum solum opus

utiles politice facientes, et ad hoc deterius aliis, ut dicit sermo. Oportet autem non ex

prioribus iudicare, sed ex hiis que nunc. Contrariatores enim disciplinae nunc

habent, prius autem non habebant. Quod quidem igitur utendum luctativa et qualiter utendum, confessum.

Usque ad pubescentiam enim leviora exercitia, auferendo violentum alimentum et coactos

ad necessarios labores removentes, ut nullum impedimentum fiat ad augmentum.

Signum enim non parvum quod possunt hoc instituere: in olimpionicis enim quidem utique duos

vel tres inveniat aliquis eosdem vicisse viros et pueros, propter in iuventute exercitantes au-

ferre potentiam a necessariis exercitiis. Cum autem a pubescentia annos tribus ad alias erunt

factae disciplinas, tunc congruit et laboribus et necessariis alimentis subiici sequentem etatem.

Simul enim intellectum et corpus laborare non oportet. Contrarium enim efficere natum est

utrumque laborum, impediens quidem corporis labor intellectum, qui autem huius corpus.

Hic reprehendit eos qui ad ferialia et ferocia instruunt pueros, ostendens quod tali virtute ad fortitudinem, ad quam putabant hoc utile esse. Fortitudo enim quae vera est et humilibus magis congruit mitibus et lenibus quam ferocibus et silvestribus. Et hoc probat per quasdam gentes habitantes circa Pontum, que docebant pueros ad interficiendum et comedendum homines, propter quod habent quod latrocinantes gentes sunt et non principantes fortitudine vera. Probat etiam hoc per ipsos Lacedemones, quod hic per aliquantum maxime patuit quod cum prius studerent ad virtutes, aliis fortiores erant. Et post cum postea studerent ad ferocitatem deficiebant, nec proeliari poterant nisi cum hiis rusticanis qui non erant exercitati ad bellum. Ex omnibus hiis concludit quod pueros exercitare ad ferialia, sed ad virtutes, quae ... non ad virtutem militarem sive fortitudinem, et hoc male. Et tertio ... facit pueros banausos et non virtuosos. Sed tunc ibi: Etiam autem valde, ostendit nocumentum quod ex hoc provenit quod pueri ad ferialia instruuntur. Sed ibi: Et quod quidem utendum. Ex hiis omnibus concludit ordinem instruendi pueros secundum gradus etatis.

De musica autem quaedam dubitavimus ratione et prius, bene autem habet et nunc resumentes ipsa producere ut sit additamentum sermonibus quos utique aliquis dicet enuntians de ipsa. Neque enim quam potestatem habet facile de ipsa determinare, neque cuius gratia oportet participare ipsa, utrum ludi gratia et requiei, sicut somno et ebrietate. Haec enim secundum se quidem neque studiosorum sunt, sed delectabilia simul quod sollicitudinem cessare faciunt, ut ait Euripides. Propter quod et ordinant ipsam et utuntur hiis omnibus, somno et ebrietate et musica. Ponunt autem et saltationem in hiis. Aut magis ad virtutem tendere aliquid existimandum musicam, tamquam potentem, sicut gymnastica quale aliquod corpus efficere, et musicam mores quales quosdam facere, assuescentem gaudere recte. Aut ad deductionem aliquid confert et ad prudentiam. Et enim hoc tertium ponendum dictorum. Quod quidem igitur oportet iuvenes non ludi gratia erudire, non immanifestum. Non enim ludunt addiscentes, cum tristitia enim addiscere. At vero neque deductionem pueris et talibus etatibus congruit attribuere. Neque enim imperfecto convenit finis. Sed forte utique videbitur puerorum studium ludi gratia esse viris factis et perfectis. Sed si hoc est tale, cuius utique gratia oportet addiscere ipsos, sed non sicut reges Persarum et Medorum per alios facientes ipsum percipere delectationem

et erudicionem. Et enim natam melius esse opus est eos qui hoc ipsum fecerint et artem. Unde quod tanto tempore curamus quantum addiscere solum. Si autem talia oportet elaborare ipsos, et ad negotium perfectionem puerorum oportebit facere si in operibus at[tendere]

Causam, in quo redit ad questionem de musica de qua prius dubitatum est. Et quia utrum musica sit tamquam ludi gratia vel aliquo ordinata ad virtutem. Et habet duas partes: in prima dicit et determinat quam potentiam habeat et quo fine sit erudiendum in musica. Secunda ibi *Eandem autem dubitationem*. In prima parte tria dicit. Primo enim dicit quod de musica [illegible] omnibus hiis determinet. Et ostendit necessitatem resumptionis, quia per ea que dicta sunt non est satis determinatum de potentia et fine ipsius. Secundo recitat opinionem Euripidis et quorundam aliorum qui utebantur musica similiter vino et ebrietate, et in idem ponebant saltationes et exercitationes; causa sicut vinum et ebrietas mutant corpus et quale faciunt, ita musica mores et facit assuescere gaudere recte ad delectationes et ad prudentiam. Tertio ostendit quod [illegible] ad ludum, et ludus [illegible] requies. Et hoc non congruit musice [illegible] esse cum sollicitudine. Et ideo musica non [illegible] ludus [illegible] puerorum studium [illegible]. Si autem dicatur quod propter hoc oportet addiscere iuvenes musicam, quia postea debent recipere delectationes ab ipsa, hoc nichil est, quia reges Persarum et Medorum numquam didicerunt musicam et tamen delectationes habuerunt ex musica per alios cantatores facta [illegible]. Et ideo non oportet propter hoc iuvenes discere musicam. Si autem dicatur quod propter usum musice et delectationem eius debent [illegible] oportet [illegible] quod propter usum [illegible] debent [illegible] artes [illegible] quod est banausum et non liberalis [illegible] habitus [illegible]

Eandem dubitationem habet et si oportet mores meliores facere hec. Eadem enim oportet addiscere ipsos, sed non alios audientes recte, quia gaudere et posse iudicare, sicut Lacedemonii. Illi enim non addiscentes tamen possunt iudicare recte, ut aiunt, bonas et non bonas melodias. Eadem autem ratio utique et si ad bonam dietam et deductionem liberalem utendum ipsa. Quid oportet addiscere ipsos, sed non aliis utentibus frui? Considerare autem licet estimationem quam habemus de diis. Non enim Jupiter ipse cantat et cytharizat poetis; sed et banausos vocamus tales, et agere virum non inebriatum aut ludentem. Sed forte de hiis quidem posterius considerandum est.

Hic adducit contra eos qui dixerunt quod musica corrigit mores et [illegible]. Si enim adhuc sic [illegible] musica [illegible] quod [illegible] non oportet addiscere musicam, sed audire tamen [illegible] dicunt Lacedemonii qui [illegible] doctrina et [illegible] modulaciones melodiarum distinguere et bonas et malas. Et [illegible] non oportet quod iuvenes doceantur musicam, sed audiunt eam solum et auditam reficiet ad bonam dietam et deductionem liberalem. Et vocat dietam [illegible] vite [illegible]

vnius dicti adhuc quidem pudeat aliam totum cum mea restrictiones ipsam ad deos dicimus quod Iupiter non citharizat sed alii dii cum ipso lusiores ipso sicut et apostolus ... quod Iohannes quod coram throno sunt et angeli ... citharas ... coram deo ... reges ... non citharizat ... musicorum ... sed alii cum eis ... propter hoc ... bannausi sunt illi et non liberales et talia agit ... quod non ... viri ebrios et liberi sunt et ebriat sunt et ludentes ... sunt ... de hiis ... dicit ... posterius ... in secundo ... quod ... ad ... sic ...

Prima autem questio est utrum non ponenda disciplinam musicam ... aut ponenda ... quod sit dubitatorum ... utrum disciplinam aut ludum aut deductionem ... racionabiliter autem in omnia ordinatur et videtur participare ludus enim gratia requiei est requiem autem necessarium delectabilem esse cum enim quod per labores tristicie medicina quedam est et deductionem confiteri oportet non solum habere quod bonum sed et delectationem felicitati ex ambobus hiis musicam autem omnes esse dicimus delectabilissimorum ... et nudam existentem et cum melodia ait enim et musicus esse hominibus delectabilissimum canticum propter quod in conventus et deductiones racionabiliter assumunt ipsam tamquam potentem letificare ... et hinc ... utique aliquis oportere ipsam erudiri iuvenes ... quecumque enim innocua delectabilium non solum congruunt ad finem sed ad requiem ...

...

Rursum autem in fine quod accidit hominibus raro fieri sepe autem requiescunt et utuntur

ludis non quantum ad plus, sed et propter delectationem, utique erit utile requiescere in delecta-

tionibus que ab ipsa. Accidit autem hominibus facere ludos fines; habent enim forte delectationem

quandam et finis, sed non quantumcumque; querentes hanc accipiunt ut hanc, illam autem propter

ea quod finis actionum habet similitudinem quandam; finis enim nullius gratia futurorum

est eligibilis, et tales delectationum nullius gratia futurorum sunt, sed factorum laborum et

tristicie. Propter quam quidem igitur causam querunt felicitatem fieri per has delectationes, hanc multi utique

quis existimabit causam. De eo autem quod communicare musica non propter hanc solam,

sed propter eam quod utilis est ad requies ut videtur, non solum, sed querendum ne forte hoc

quidem accidit, honorabilior autem huius natura ipsius quam secundum dictam oportunitatem, et oportet

non solum communi delectatione participare ab ipsa cuius habent sensum omnes; habet enim

musica delectationem naturalem, propter quod omnibus etatibus et omnibus moribus usus

ipsius est amicus; sed videre si qua ad mores confert et ad animam. Hoc autem

utique erit palam si quales quidem moribus fimus per ipsam. At vero quod efficimur

quales quidem, manifestum per multa quidem et alia, non minime autem et per melodias olympi.

Hee enim confesse faciunt animas inspiratas. Inspiratus autem eius que circa animam

moris passio est. Adhuc autem et quod circa mores fiunt omnes compacientes et sine rithmis

et melodys ipsis.

Hic est 2a particula 3e partis ... [illegible] ... ostendit quod musica facit ad ludum et ad

requiem. Et duo facit ... enim dicit ... [illegible] ... non omnes homines ... sive intentionem ... [illegible]

requiem. Et ... [illegible] ... ad finem operibus et laboribus deputant quietem

omnes ... [illegible] ... quibus ... quod dicit ... [illegible] ... gaudia ...

et ... ludos indiget ... [illegible] ...

et propter hoc ... musica propter delectationem que est ab ipsa, tales delectationes habent ... sine intentionem

et ... non ... propter ... alia propter ipsum ... tales delectationes propter se

et non propter ... tristicie ... opera et labores quidem medicina. Et ideo ... felicitatem

aliquis ... delectationes. Et hanc ... existimare ... quare ... [illegible] ...

... quendam requiem ... laborum ... delectatione et ... ad ... [illegible] ...

fatigate ... laboribus. Secundo dicit ... ne forte hoc quod ... ad

requiem ... [illegible] ... honorabilior natura ipsius quam ... oportunitatem dicit

... laborantium ... non solum ... delectatione ... ab aliis ludis ... delectatione ...

habent omnes ... musica enim habet delectationem naturalem ... propter quod omnibus moribus et omnibus etatibus ...

... usus ... aliquid facit ad mores. Et hoc erit palam per quales quidem ... moribus

efficimur per ipsam ... quales quidem efficiamur per multa ... maxime per melodias

olympi; ille enim ... omnes ... rapiunt animas ... audacias ... [illegible] ...

Capitulo autem temporis ... per ... hic causa facit homines quales secundum mores. Adhuc quia quedam que in imitacionibus fiunt homines per imitaciones quae ... et sine ... et rithmis et melodiis ... passio et qualis quedam efficiat secundum mores ... Et hic est prima ... partis.

Cum autem accidit musicam esse delectabilium, virtutem autem circa gaudere recte et amare et odire, palam quod oportet addiscere et assuefieri nichil ita ut iudicare recte et gaudere epieikeis moribus et bonis actionibus. Sunt autem similitudines maxime penes veras naturas in rithmis et melodiis ire et mansuetudinis, adhuc autem fortitudinis et temperancie et omnium contrariorum hiis et aliorum moralium; palam autem ex operibus; transmutantur enim animam audientes talia. Assuetudo autem in similibus ei quod tristari et gaudere prope est ei quod ad veritatem eodem operatur; hic modo puta si quis gaudet ymaginem alicuius videns non propter aliam causam sed propter formam ipsam, necesse huic illam visionem cuius videt ymaginem et ipsam esse delectabilem. Accidit autem sensibilium quidem in aliis nullam existere similitudinem ad mores, puta in tangibilibus et gustabilibus, sed in visibilibus debiliter; figure enim sunt tales, sed ad modicum, et omnes talis sensus communicant. Adhuc autem non sunt hec similitudines morum sed signa magis facte figure et colores morum. Et hec sunt a corpore in passionibus; non solum sed quantum differt et circa horum speculationem, oportet non que Pausonis contemplari iuvenes sed que Polignoti et si quis alius pictorum aut sculptorum est moralis.

Hic est 3a particula ... in qua ostendit quantum musica facit ad mores ... Et primo facit ... secundo ostendit ad eos qui banausiam dicunt esse musicam ... Circa primum duo facit: primo enim declarat quantum musica facit ad mores, secundo ostendit quantum ... musicorum ... passionum anime ... in melodiis ... In prima parte ... dicit ... Delectatio circa recte gaudere et amare et odire. Et ideo oportet erudiri in musica ... ut homo assuefactus ... illis iudicandum sciat recte epieikeis moribus ... similitudines ... ire et mansuetudinis, fortitudinis et temperancie ... et aliorum moralium maxime reputantur in musica. Et ideo oportet nos erudiri in musica. Et dicit ... in visu ... pictura alicuius ... delectatur ... propter ... pictura. Et hec in aliis sensibus ... tactu ... gustu ... visu et auditu ... in visu ... in figura et non ... in causa ... auditu ... musicorum ... causa ... passiones secundum auditum transmutant animam ...

In melodiis autem ipsis sunt imitaciones morum, et hoc est manifestum; mox enim

armoniarum distat natura ut audientes aliter disponantur et non eodem modo se habent ad unamquamque ipsarum, sed ad quasdam quidem planctive et constanter magis, velut eam que vocatur mixolidisti, ad has autem mollius mente, puta remissas, medio autem modo et constanter maxime ad alteram, qualem videtur facere que dorisți sola armoniarum, raptus autem que frigisti. Hec enim bene dicunt qui circa ludum hunc philosophati sunt; accipiunt enim testimonia rationum ex operibus. Eodem autem modo habent et que circa richmos; hii quidem enim habent morem stabiliorem, hii autem motivum, et horum hii quidem honerosiores habent motus, hii autem liberiores. Ex hiis quidem igitur manifestum quoniam potest morem anime qualem quendam quidam musica facere. Si autem hoc potest facere, palam quoniam adducendum et erudiendum in ipsa iuvenes. Est autem congrua ad naturam talium doctrina musice; iuvenes quidem enim propter etatem indelectabile nichil sufferunt volentes, musica autem natura delectabilium est. Et quedam velut cognatio armoniis et richmis esse. Propter quod multi aiunt sapientum hii quidem armoniam esse, hii autem habere armoniam. Utrum autem oportet addiscere eosdem cantantes et manu operantes aut non, prius dubitatum est, nunc dicendum. Non immanifestum autem quod multam habet differentiam ad fieri quales quosdam, si quis ipse communicet operibus. Unum enim aliquid impossibilium aut difficilium est eos qui non communicaverunt operibus iudices studiosos. Simul autem et oportet pueros habere quandam occupationem, et Architae platagen putare fieri bene, quam dant pueris quatinus utentes hac nichil destruant eorum que in domo; non enim potest quod iuvene quiescere. Hec quidem igitur est congruens puerilium ludorum, disciplina autem platage maioribus iuvenum. Quod quidem igitur erudiendum musicam ita ut communicent operibus manifestum ex talibus.

Hic probat probatum quarto ex diversitate musice determinans diversitates passionum que fiunt ad mores. Et dicit hoc tria: primo quod musice diverse sunt. Et ideo diversas faciunt actiones et passiones anime. Secundum quod musica generaliter est delectabilis. Et ideo docet quod pueri instituantur

[illegible] quia talis etas non sustinet doctrinam non delectabilem [illegible] probat quod musica valet ad mores anime / anima [illegible] armonia et multi sapientes dicunt animam esse armoniam vel non esse sine armonia [illegible] solvit quoddam dubium [illegible] sufficiat auditus musice sine doctrina vel operatione vel non [illegible] vel difficile [illegible] iudicare de aliquo [illegible] ad eius operationem non musice [illegible] / Adhuc autem quod iuvenes non possunt quiescere et non ponere in aliqua operatione / destruit ea que sunt in domo / [illegible]

Decens autem et non decens etatibus non difficile determinare et solvere addentes banausiam esse quandam. Primo quidem enim quia gratia iudicandi oportet participare operibus, propter hoc oportet iuvenes quidem existentes uti operibus, seniores autem factos opera quidem dimittere, posse autem bona iudicare et gaudere recte propter eruditionem factam in iuventute. De increpatione autem quam quidam increpant tamquam faciente musica banausos difficile solvere considerantes usque ad quantum operibus communicandum his qui politizant ad virtutes politicas, et qualibus melodiis et qualibus rithmis communicandum. Adhuc autem in qualibus organis eruditionem faciendum. Et enim verisimile est hoc differre. In his enim solutio increpationis. Nichil enim prohibet modos quosdam musice operari quod dictum est. Manifestum igitur quod oportet eruditionem ipsius non impedire ad posteriores actiones, neque corpus facere banausum et inutile ad bellicas et politicas exercitationes, ad usus quidem iam, ad eruditiones autem posterius. Accidet autem utique circa eruditionem si neque que tendunt ad agones technicos elaboraverint, neque que mirabilia et superflua operum, que nunc venerunt ad agones, ex agonibus autem ad eruditionem, sed talia quousque utique possint gaudere bonis melodiis et rithmis, et non solum communi musice, sicut et aliorum quedam animalium, adhuc autem et multitudo mulierum et puerorum.

Hic [illegible] po[illegible] solvit increpationes que superius dicte sunt contra musicam / quia [illegible] banausos [illegible] non [illegible] a multis [illegible] / [illegible] non citarizat / Sed [illegible] contra eos [illegible] citarizat [illegible] non [illegible] liberale [illegible]

153

1 in organis musicis sit banausum. Solvit autem hic dicens ipse quod quia etas distinguenda est, nam musicam exercere in prima etate puerorum non est banausum, iuvenes communicare operibus musice non est ipsis necessarium, sed ut possint in ulteriori etate iudicare de melodiis et mutare prout ad ipsas. Hoc enim liberale et non banausum. Secundo dicit quod possunt et corpora perficere modi distinguendo; nam cum in musicis et ad instrumenta musicorum tamen non prohibet quasdam musicas et quedam instrumenta musicam banausos facere

2 et corpora inhabilia ad agones reddere et ad liberalia exercitia politica. Concludit autem non et in hiis communicando operibus in musicali etate non esse necessarium secundum finem illum quo iudicare musicam que honesta et liberalis. Et dicit hoc exercere non est banausum, non impediunt ad posteriores actiones et ad bellicas et ad politica exercitia. Et hoc accidit circa eruditionem musice, scilicet illi qui tendunt ad agones. Architectonicus id est victoriosus clamorosus corporaliter exercendo difficilia musice. Neque mirabilia et superflua opera que fiunt nunc venit ad agones, sed ex agonibus ad eruditionem musice et secundum hoc in tali etate in qua possit bonis melodiis et rithmis. Et addit quod hoc non solum musice sed et aliorum quorumdam, sicut comune animalium, puta philomena, scilicet hoc quod contingit in multitudine mulierum et puerorum. Intendit autem philosophus quod aves et pueri sunt clamatores in musicis, desinunt in melodiis. Aliquando enim ex clamore dilatantur et efficiuntur muti, ut dicit Galienus. Et ut dicit Avicenna rumpit siphac, que est pellis super omnia continens intestina et efficiuntur rupti et inermes et

4 inutiles ad agones et hoc propter ea.

Siphac pellis continens intestina

Textus 29

Clarum autem ex hiis et qualibus organis utendum. Neque enim fistulas ad disciplinam adducendum, neque aliud aliquod artificiale organum, puta citharam et si quid tale alterum est. Sed quecumque faciunt ipsorum auditores bonos aut musice disciplinae aut alterius. Adhuc autem non est fistula morale sed magis orgiasticum. Quare ad talia ipsa utendum in quibus speculatio potest magis purificationem quam disciplinam. Apponamus autem quod accidit ipsi contrarium ad disciplinam et prohibere uti ore fistulatione. Propter quod bene reprobaverunt priores ipsius usum a iuvenibus et liberis, quamvis primo usi fuissent ipsa. Magis enim vacantes facti propter habundantias et magnanimiores ad virtutem, adhuc et prius et post Medica sapientes facti ex operibus, omnem tangebant disciplinam nihil distinguentes, sed superinquirentes. Propter quod et fistulationem adduxerunt ad disciplinas. Etenim in Lacedemonia quidam choriductor fistulavit choro, et circa Athenas ita devenit epichorion ut fere plurimi liberorum participabant ipsa.

[Interlinear and marginal glosses: "scilicet dictis"; "scilicet musicis"; "scilicet musice"; "scilicet quo in theatris scenicis utebatur, quoniam delectabat civitates movendo eos ad libidines, ut dicit Augustinus de Civitate Dei"; "scilicet chemicam"; "scilicet instrumentorum"; "sicut est fistula"; "scilicet illo utendum"; "scilicet fistule"; "scilicet moralis"; "et purificationem vocat excitationem spiritus et animositatem"; "scilicet fistule seu fistulandi"; "scilicet ad virtutem"; "scilicet Medorum"; "scilicet operacionem"; "scilicet post operaciones honestas"; "scilicet ad talia"; "scilicet talis instrumenti"; "quod Athenienses a principio fistulatores maxime habebant, ut dicit Aristoteles in prologo"; "et ideo vult fistulam quod ingredi voluit ad amandum tempus et cetera"; "ad fortitudinem quod purificant spiritus, tibicines dicunt exhortandum ad fortitudinem, et omnes fortes efflabant spiritus magnos et ebullient sanguinem; et ideo dicit ad virtutes et mutant fistulationem quod virtutes exigit; et quia a talibus fistule et quia fistulatio enim exigit hoc magis vocavit eam purificationem quam eruditionem".]

Textus 29

Textus 29 in quo Aristoteles ostendit quibus organis et musicis sit utendum et quod polizat ad virtutes. Et hoc duo continet. Hoc enim habet 3 partes: in prima ostendit quod fistulatio non est utendum, in 2a ostendit hoc exemplo quod fuerit usus eius quod postea reprobatum fuit propter tria. Tertio in 3a fabulam narrat. Hoc de fabula antiquorum quod ex post contradicit Commentatori: ubi Pallas quidem invenit tibias.

Sermon

fistulas. Fistulas abiciat de celo ideo quod aliis videntibus eam contristata fuit de turpitudine faciei ex inflatione bucce et maxillarum [illegible] palam est eo dicto quibus organis utendum [illegible] quia fistula ad disciplinam non est adducenda neque aliud [illegible] organum quod non [illegible] puta cithara vel aliquid tale [illegible] Sed quecumque quibus auditores boni fiunt [illegible] fistula enim [illegible] non est ordinata ad disciplinam propter hoc antiqui reprobaverunt fistulam [illegible] liberis [illegible] propter habundanciam diviciarum [illegible] homines [illegible] postmodum autem [illegible] fistulationem [illegible] ad eruditionem [illegible] lacedemonia [illegible] choro ductor fistulavit choro. Et quod [illegible] athenas fistulacio [illegible] fistulacione [illegible]

Palam autem ex his, tytulo que sentiunt Ecphantidem [illegible] cum choro duxisset. posterius autem reprobata est per experienciam ipsam melius potentibus iudicare quod ad virtutem et quod non ad virtutem tendit. Similiter autem et multa organorum antiquorum, puta pectides et barbiti et que ad delectationem faciunt audientibus utentium, septigona et trigona et sambuce, et omnia que indigent manuali scientia.

[illegible] Rationabiliter autem habet et quod de aulis ab antiquis fabulose dictum est. Aiunt enim Palladem cum invenisset fistulas abiecisse. Non male quidem habet dicere et propter inhonestatem faciei hoc fecisse contristatam deam. Non solum sed magis verisimile quia ad intellectum nichil est fistulationis eruditio. Palladi autem scientiam attribuimus et artem. Quoniam autem organorum et operationis reprobamus technicum ludum (technicam autem dicimus eam que ad agonias), in hac enim agens non gratia virtutis sui ipsius operatur, sed gratia delectationis audientium et huius onerose, propter quod non liberorum iudicamus esse operationem, sed serviliorem et banausos utique accidit fieri. Mala enim intentio ad quam faciunt finem. Spectator enim honerosus existens transmutare consuevit musicam, quare et artifices qui ad ipsum cogitant facit ipsos quales quosdam et corpora propter motus.

[Marginal note, left:] pectides sunt fistule quibus ludunt [illegible] barbiti [illegible] reprobata [illegible] septigona

[Marginal note, left:] [illegible] quod pallas abiecit fistulas [illegible]

Hic ponit tertiam rationem per fabulas poetarum antiquorum probat idem. Et tangit fabulam que in [illegible] magno quam quidam attribuunt Minerve, alii autem secundum Ysopum attribuunt Palladi. Est autem hec fabula quod Minerva sive Pallas de celo [illegible] fistulas et eas sufflando buccas inflatas deturpatas [illegible] ex probatione quod musica sua deformitatem [illegible] et fecit eam [illegible]. Relatum autem fuit iudicium ad Iovem [illegible] dixit quod [illegible] fistulatores non esset [illegible] virtutes. Deam [illegible] indignatam fuisse et proiecisse fistulas de celo [illegible] cum cecidisset [illegible] vocat Palus [illegible] pastores [illegible] venisse [illegible] et fistulasse pastoribus [illegible] fistulantibus [illegible] fuisse ortam [illegible]. Et relatum fuisse iudicium ad Midam regem [illegible] dedisse [illegible] Iovem de [illegible] fistulatorum. Iovem autem iratum [illegible] dedisse [illegible] regi asininas aures [illegible] asininum [illegible] iudicium non dedisset. Midam vero [illegible] accepisse fistulas et suffodisse [illegible] paludes. Midas vero [illegible] fuisse [illegible] a sufflante vento omnes [illegible] Mida rex habet aures asininas. Et addit quod [illegible] tertium [illegible] ad agones [illegible] non [illegible] aliorum audientium [illegible]. Et [illegible] ludis non [illegible] [illegible] agonibus et bellis [illegible] fistulantes [illegible].

Considerandum autem adhuc etiam armonias et rithmos ad eruditionem, utrum armoniis omnibus utendum et omnibus rithmis aut dividendum. Deinde hiis qui ad eruditionem laborant utrum eandem determinationem ponemus, aut et tertiam aliquam aliam. Quia musicam videmus per melodiam factam et per rithmos existentem, horum autem utrumque non oportet latere quam potentiam habeat ad disciplinam, et utrum eligendum magis bene melodizatam musicam aut bene rithmizatam. Putantibus autem multa bene dicere de hiis quosdam modernorum musicorum, et eorum qui ex philosophia quicumque existunt experti in disciplina que circa musicam, eam quidem que per singula diffinitionem remittemus querere volentibus ab illis. Nunc autem legaliter dividamus modos solum dicentes de ipsis. Quia autem acceptamus divisionem melodiarum ut dividunt quidam eorum qui in philosophia, has quidem morales, has autem practicas, has autem raptivas ponentes, et armoniarum naturam ad singulas harum convenientem aliam ad aliam partem ponunt

Consequenter cum [illegible] totius libri in quo Aristoteles determinat de melodiis et rithmis [illegible], et habet duas partes. In prima [illegible] quibus utendum [illegible]; in secunda determinat quibus utendum [illegible] ad spectatores eruditos [illegible]. Circa primum duo [illegible] quod [illegible] omnibus armoniis et rithmis [illegible] aut dividendum [illegible] distinguendum et laborandum [illegible] ad eruditionem [illegible] musica vel [illegible] plurimis musicis [illegible] autem [illegible] adhuc etiam armonias et rithmos, utrum omnibus armoniis et omnibus rithmis sit utendum [illegible] distinguendum [illegible] Deinde distinguit [illegible] ad eruditionem [illegible] Deinde inducit quod musicam videmus distinctam per melodiam factam et per rithmos [illegible] habeat ad disciplinam. Deinde quod multa [illegible] per singula [illegible] legaliter dicit modos [illegible] solum [illegible] Et [illegible] morales de virtutibus [illegible] et [illegible] raptivas [illegible] audientium [illegible] affectus [illegible]. Et [illegible] musicam [illegible] sit [illegible] et [illegible]

dicimus autem non unius utilitatis gratia oportere uti musica, sed pluribus gratia. Et enim disciplinae gratia et purgationis, tertio autem ad deductionem, purgationem autem quam dicimus nunc quidem simpliciter, iterum autem in his que de poetica dicimus manifestius. Tertio autem ad deductionem, ad remissionem quoque et ad intensionis requiem. Manifestum quod utendum quidem omnibus armoniis, non eodem autem modo omnibus, sed ad disciplinam quidem maxime moralibus, ad auditum autem alterius manu laborantium et practicis et enthusiasticis. Que enim circa quasdam animas accidit passio fortiter, hec in omnibus existit, differt autem in eo quod minus et magis, velut misericordia et timor, adhuc autem enthusiasmus. Et enim ab hoc motu detentivi quidam sunt. Ex sacris autem melodiis videmus hos, cum usi fuerint melodiis exentheizantibus animam, ac destitutos, tanquam medicinam sortitos et purgationem. Idem autem hoc necesse pati et misericordes et timidos et totaliter passivos, alios autem quantum contingit unicuique horum, et omnibus fieri quandam purgationem et allevari cum delectatione. Similiter autem et melodie purgative prebent letitiam innocuam hominibus. Propter quod talibus quidem armoniis et talibus melodiis ponendum musicam operantes agonizatores.

¶ Hec est 2a particula huius capituli, in qua tangit diversos musice proprios fines. Et dividitur usque ibi. Est enim gratia disciplinae et secundum alteram ... non solum gratia unius utilitatis sed plurium. Est enim gratia disciplinae et [illegible] ... vocat purgationem ... in poetica ubi ... gratia purgationis ... et effectum. Tertio dicit quod est ad deductionem et ad remissionem et ad intensionis laboribus ... requiem. Dicit quod utendum est omnibus armoniis, sed ad disciplinam utendum est maxime moralibus, ad auditum autem manu laborantium utendum est practicis ... in quibusdam animabus fit in omnibus, licet magis et minus ... velut misericordia et timor et enthusiasmus ... melodiis videmus hos qui ... passiones ... destitutas animas ... et medicinam quandam ... purgationes ... et aliis passionibus pati ... misericordes, timidos et totaliter passivas ... passionum adiacet unicuique ... omnibus ... musice melodie ... purgationem et alleviationem cum delectatione. Ex omnibus hiis concludit ... musice melodie ... purgative ... prebent innocuam letitiam hominibus. Et propter hoc ponendum ... agonizatores ... talibus armoniis et talibus melodiis ... agonizatores ... homines purificat a ... et ... aliis ... passionibus.

Quoniam autem speculator duplex, hic quidem liber et eruditus, hic autem onerosus ex banausis et mercenariis et aliis talibus compositus, assignandum agones et spectacula et talibus ad requiem. Sunt autem sicut ipsorum anime distorte ab eo quod secundum

155

naz hibet pe z armoniarum transgressiones sunt z melodiarum rigide z distorte /

faciat autem delectacionem singulis quod secundum naturam proprium quod dicit ponitur agonizantibus

ad speculacionem tales tali aliquo genere musice uti / ad ludum autem pro deinde modalibus

melodiarum utendum z armoniis talibus / talis autem quod dorisca sicut diximus prius /

suscipere autem oportet z si quam aliam nobis approbaverint communicantes eo quod in philosophia exercitio

z disciplina circa musicam

Hic 2a pars partis ... quod consuetudo sumptum musice z disciplinam in comparacione ad spectatores ... dicit primo quod ... quod ... docet quod multum ... ad spectatores sive auditores ... 2a ...

prohendit ... quod multum laudant quod fistulacionem ... In policia autem ...

Summa ... sunt auditor ... est enim quod liber z ...

z ... agones z musicam z alia ... ad spectatores ... spectator laudabilis z distortas distortas

z transgressiones armoniarum ... plebis gaudet / et ... ad ludum multum ...

liberorum oportet modales z uti ... dorisca ...

... in tempore ... sicut ... consonancia z ... fistulacione

si autem dorisca ...

...

...

...

... alia ... multum ... admitti in talibus ludis ... prima

In policia autem socrates non bene frigistam solam admittit cum ea quod dorisca / z hoc

reprobans organorum fistulas / habet enim eandem potestatem frigista armoniarum quam quidem

fistula inter organa / ambo enim naz preoccita z passio illativa / manifestat

enim poesis / omnis enim petulancia z omnis talis motus / maxime enim organo

est in fistulis armoniarum quam in melodiis frigisti / suscipiunt autem hoc quod dictum

puta de tyrannibus constituisse videtur esse frigius z huius ... multa dicit quod

... hunc / alia quod z quod filoxenus conatus constituit in dorista facere ditirambum

fabulas non sunt potens / sed ab ea natura decidit in frigistam convenientem armoniam

de dorista autem omnes confitentur tamquam stabilissima existente z maxime habente mores viriles

adhuc autem quam medium quod superhabundantiarum laudamus z dicimus prosequi oportere

dorista autem hanc habet naturam ad alias armonias manifestum quod doricas melodias

oportet erudiri magis iuniores

Hec est 2a particula 2e partis huius que respondet poetis. Et habet duas partes [illegible] [illegible] [illegible] et adducit [illegible] [illegible]

[illegible]

Sunt autem due intenciones, quod possibile et quod decens. Et enim possibilia oportet tractare magis et que decent singulos. Sunt autem et hec determinata etatibus; velut abdicatis propter tempus non facile cantare armonias intensas, sed remissas natura talibus suggerit. Propter quod bene increpant et hoc quidam musicorum Socrati, quoniam remissas armonias reprobavit ad disciplinam tamquam ebriativas accipiens ipsas, non secundum potentiam ebrietatis petulanciam; impetuosum enim ebrietas facit magis, sed abdicatas. Quare ad futuram etatem seniorum oportet tales armonias tangere et melodias tales. Adhuc autem si qua est talis armoniarum que decet puerorum etatem propter posse ornatum habere simul et intellectum, qualis Lydistica videtur pati maxime armoniarum. Palam quod tres hos faciendum ad disciplinam, quod medium et quod possibile et quod decens. Reliqua huius operis in greco nondum inveni.

[illegible]

Explicit [illegible] [illegible]

Quod [illegible] pateat per breue iter
Plus valet nobilitas morum quam nobilitatum

Item animalia [illegible] animalia et
[illegible] quedam [illegible]
[illegible] commedentia

Item [illegible]

Jam [illegible] [illegible] ego [illegible]
[illegible]

Conuertere [illegible] [illegible] parte [illegible]
[illegible] opinio [illegible] cogitatio et estimatio

1423

Liber Collegii Artistarum

[illegible]

Liber Collegii Artistarum

[illegible]

IV

[illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible] ad [illegible] et [illegible]

[illegible]

[illegible] ad [illegible]

[illegible]

[illegible] et [illegible]

[illegible]

Generose domine Germane michi dilecte optimam incolumitatem sospitatem que corporis V. V. competentem indies audire opto, de mea vero valitudine qua pridem divina favente gratia evaderam. Remansit mi dilecte litteras V. V. michi oblatas iam consumpsisse pecuniam duodecem florenorum admiror itaque vehementer quod V. V. in tam brevi curriculo spacii pecuniam ipsam consumpserit, opinor quidem esse insignem animadvertere V. V. domum agere quod V. V. prosperat minor summa argentum sed prout intelligo ex scriptis vestris pridie allatis maiorem consumpsit V. V. Scit enim V. V. quod in area mea pecuniam pro vobis ad tres accipiendi non habui attamen volens intentam voluntatem que pietate satisfacere pecuniam mutuo nomine acquisivi quod Lunzpeding constat V. V. Proinde frater mi dilecte in animo tuo revolvere quod et ceteri fratres assidue indigent eadem provisione salubri prout et V. V. quod experimentum non latet V. V. Germanam enim domicellam Dorotheam videte velud unum pro nos et patrum fratris matrimonii post quendam dominum Sczyboff [illegible] illico irremovabiliter tunc non parva summa pecuniarum tum singulis [illegible] expedire oportet nos [illegible] itaque deliberavimus quod V. V. fraternam nostram summam pro arbitrio vestro tres florenos ducatos et Wunarchum Renoby [illegible] quibus omnium pedetentim temperancia moderatius accuratissime servato. Precor quidem quod V. V. ex illis pecuniis duodecem florenorum habere non valentem pecuniam quam mittam michi et ego [illegible] dingam benevalentum in [illegible] pro V. V. transmisse. Insuper rogo a probissimo observo V. V. quatinus statum vestrum moribus ac scientiis imbutum reddatis studentem honestissimum que vestrum tres comites habens, terminando summam duodecim marcarum in transmissam pecuniam V. V. iam deinceps nulla spem in porrigenda pecunia habeatis sine esse a ceptis studiis recedere debeatis. Tres florenos quos contra V. V. dedi pro panno, dominum Stanislaum baccalarium beatum patrem nostrum rogatum habui pro recommendatione librorum qui pollicitus est aperte michi satisfacere intimavi ad [illegible] [illegible] et litteras suas apud quem libros exigat V. V. pro necessitate vestra. Tandem valete feliciter opto V. V. in longum. Datum felicissime ex Felsztyn feria 2a in vigilia diem Sancti Martini Anno domini.

Parvus

Andreas de Felsztyn

Germanus V. V.

[illegible] domino

Venerando domino Henrico de [illegible]

studenti almae universitatis [illegible] in uno

Hic [illegible] Marcus studens

almae universitatis Cracoviensis

in [illegible] Alberti magni

[illegible]

super super

sed quando sed quando

...ndōem ꝗ ſ ide ꝗ ad ip...
... ſinglm hoꝝ. Ampli
...ur in principio accipe.
... ſunt paralogiſmi. ſtam ſ
...ur dca ſint ert ōs. Eſt
... imps elench. ſz ad aliqui
ꝗ ſills ſilr ſtam ſ n ſumat ꝗ qui ſ reſpondit
ert. vnū ſigre ꝗ qui ſ ſimilem. forām ſolūn
et malys ſill. neque elench. nz ſilli ert. neque
ſilr nz. eo ꝗ̄ qui interrogat. ſi aūt ſumat ad

nominibus accidit ſoloeciſm̄ ...
et res ꝗ nom ē. Manifeſtū ḡ q̄m ſoloeciſmū tep...
ex dcis oībus ſillogizare. Spēs ig̃ ſunt hee
agoniſticarū diſputacōnū ꝗ p̄ tres ſpēs ꝗ modi
qui dcī ſunt. Differt aūt non parū ſi ordinetur
quodām ea q̄ ē interrogacōm ſint ut lateat
...ſicut in dyalecticis. Deinde erga que dca ſt
h̄ p̄m dd eſt. Eſt ergo arguens vnū quidē
longitudo. difficile enim multa conſpicere ad
longitudinis aūt predcīs elementis vtendum ſunt

[illegible] disputatores. Nam oc

cultatio est latenter eam latere aut fallere. Ad ab

[illegible] ad [illegible]

[illegible]

non velit aut [illegible] ex eis interrogationem facere. Nam

cum dubium est quid velit simile [illegible]

fuit. Et quod in particularibus [illegible] aliquis singula

re inducentem ule sepe non interrogandum. Sed ut

[illegible]

[illegible] audientibus [illegible]

[illegible] velut non interrogata [illegible]

monstrari [illegible]

[illegible] ps [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] si [illegible]

[illegible] an [illegible]

[illegible] audientibus velut interrogata

sillogizare [illegible] respondentem [illegible]

[illegible]

[illegible] et interrogatus ponet [illegible]

[illegible] quibusdam simul [illegible] interrogare [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] ad pulsand campan[illegible] [illegible]
collegii ad ministrand [illegible] [illegible]
[illegible] et ad alia [illegible] [illegible] domus [illegible]
[illegible] [illegible] dilectis [illegible] domus [illegible]
omnibus [illegible] [illegible] collegii [illegible] collegii
[illegible] [illegible] [illegible] domus

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] Petro Marlebrugh [illegible] ad me [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] testimonialem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

VIII